Sallan lukion opetussuunnitelma 2021

Nimi	Sallan lukion opetussuunnitelma 2021
Tiivistelmä	Sallan lukion opetussuunnitelma 1.8.2025 voimaan tulevat muutokset käsitellään hyvinvointipalvelulautakunnassa kesällä 2025, ja opetussuunnitelman muutokset hyväksyttäneen silloin.
Kunta	Salla
Koulu	Sallan lukio
Hyväksymispäivämäärä	21.7.2021
Julkaistu	16.9.2026

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö. 1
   1.1. Opetussuunnitelman laatiminen. 2
   1.2. Opetussuunnitelman sisältö. 3
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta. 7
   2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä. 7
   2.2. Arvoperusta. 8
3. Opetuksen toteuttaminen. 10
   3.1. Opintojen rakenne. 10
      3.1.1. Tuntijako. 11
      3.1.2. Itsenäisesti opiskeltavat opinnot, verkko-opintotarjonta sekä muualla suoritetut opinnot. 14
   3.2. Oppimiskäsitys. 15
   3.3. Opiskeluympäristöt ja - menetelmät. 15
   3.4. Toimintakulttuuri. 18
   3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö. 22
   3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys. 22
   3.7. Toiminnan arviointi. 25
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen. 29
   4.1. Ohjaus. 47
   4.2. Oppimisen tuki ja erityisopetus. 49
      4.2.1. Oppimisen tuki. 58
      4.2.2. Erityisopetus. 68
      4.2.3. Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut. 77
      4.2.4. Paikallisesti päätettävät asiat. 78
   4.3. Opiskeluhuolto. 86
      4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat. 88
      4.3.2. Toiminnan arviointi ja tarkastukset. 101
      4.3.3. Oikeus poiketa salassapidosta sekä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. 105
      4.3.4. Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen. 110
   4.4. Kurinpito. 112
      4.4.1. Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö. 121
   4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä. 121
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi. 125

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa. 125
5.2. Opintojakson arviointi. 126
5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät. 126
5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot. 127
5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi. 128
5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa. 129
5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen. . . . 129
5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi. 131
5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi. 131
5.4. Lukion oppimäärän suoritus. 132
5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus. 133
5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot. 134
5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat. 136
6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt. 142
6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet. 142
6.2. Laaja-alainen osaaminen. 143
7. Oppiaineet. 147
7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI). 147
7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1). 148
Äi 1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1). 150
Äi 2 -3 Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (ÄI2-3). . . 153
ÄI4 Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4). 157
Äi5 Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5). 160
Äi 6- 7 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus, 2 op (ÄI6-7). 163
Äi8 Kirjallisuus 2, 2 op (Äi8). 167
ÄI9 Vuorovaikutus 3, 2 op (Äi9). 169
Äi10 Kirjoittaminen 2, 2 op (Äi10). 173
Äi11 Tekstien tulkinta 2, 2 op (Äi11). 176
7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6). 179
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21). 182
Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (S22-S23). 184
Kirjallisuus 1, 2 op (S24). 187
Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25). 189
Kirjoittaminen 1 ja vuorovaikutus 2, 2 op (S26-S27). 191
Kirjallisuus 2, 2 op (S28). 194
Vuorovaikutus 3, 2 op (S29). 196

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210). 198
Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211). 200
Suomen tuki 1, 2 op (S212). 202
Suomen tuki 2, 2 op (S213). 204
7.2. Biologia (BI). 206
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1). 208
Ekologian perusteet, 1 op (BI2). 211
Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3). 214
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4). 217
Ihmisen biologia, 2 op (BI5). 220
Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6). 223
Biologian kertaus, 2 op (BI7). 227
7.3. Elämänkatsomustieto (ET). 229
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1). 231
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2). 234
Kulttuurit, 2 op (ET3). 237
Katsomukset, 2 op (ET4). 240
Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5). 243
Tulevaisuus, 2 op (ET6). 246
7.4. Filosofia (FI). 250
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1). 252
Etiikka, 2 op (FI2). 255
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3). 258
Totuus, 2 op (FI4). 261
7.5. Fysiikka (FY). 264
FY1 - 2, 2 op (FY1-2). 266
FY 3 Energia ja lämpö, 2 op (FY3). 270
FY 4 Voima ja liike, 2 op (FY4). 273
FY 5 jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5). 276
FY 6 Sähkö, 2 op (FY6). 279
FY 7 Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7). 280
FY 8 Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8). 282
FY 9 Fysiikan kertaus, 2 op (FY9). 285
7.6. Maantiede (GE). 285
Maailma muutoksessa, 2 op (GE1). 288
Sininen planeetta, 2 op (GE2). 292
Yhteinen maailma, 2 op (GE3). 295
Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4). 299

GE5 Maantieteen kertaus, 2 op (GE5). 301
7.7. Historia (HI). 302
Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1). 304
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2). 309
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3). 312
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4). 317
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5). 320
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6). 324
7.8. Kemia (KE). 327
Kemia ja minä, 1 op (KE1). 330
Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2). 333
Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3). 336
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4). 339
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5). 342
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6). 345
KE 1 - 2, 2 op (KE1-2). 348
KE 7 Kemian kertaus, 2 op (KE7). 354
7.9. Uskonto (KT). 355
7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1). 357
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1). 357
Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2). 359
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3). 362
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4). 365
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5). 368
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6). 371
7.10. Kuvataide (KU). 374
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1). 377
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2). 381
Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3). 385
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4). 389
Nykytaiteen työpaja, 2 op (KU5). 392
Keramiikka, 2 op (KU6). 393
7.11. Liikunta (LI). 393
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1). 395
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2). 398
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3). 402
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4). 404

Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5). 406
Talviliikunta, 2 op (LI6). 407
Wanhojen tanssit, 2 op (LI7). 408
Omat lajit ja uudet tuttavuudet, 2 op (LI8). 408
Liikunnan itsenäinen harjoittelu, 2 op (LI9). 409
7.12. Matematiikka (MA). 409
7.12.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA). 411
Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2). 411
Geometria, 2 op (MAA3). 413
Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4). 415
Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5). 417
Derivaatta, 3 op (MAA6). 419
Integraalilaskenta, 2 op (MAA7). 421
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8). 423
Talousmatematiikka, 1 op (MAA9). 425
3D-geometria, 2 op (MAA10). 427
Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11). 429
Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12). 431
Pitkän matematiikan kertaus, 2 op (MAA13). 433
Matemaattisten ja luonnontieteellisten ohjelmistojen käyttö, 2 op (MAA14). 434
Oppimisanalytiikkaa ja tekoälyä hyödyntävä matematiikka, 2 op (MAA15). 434
7.12.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB). 435
MAB2 lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2). 435
MAB 3 Geometria, 2 op (MAB3). 437
MAB 4 Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4). 438
MAB 5 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5). 440
MAB 8 Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8). 443
MAB 9 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9). 444
MAB 6 - 7 Talousmatematiikka, 2 op (MAB6-7). 447
Matematiikan kertaus, 2 op (MAB10). 450
Matemaattisten ja luonnontieteellisten ohjelmistojen käyttö, 2 op (MAB11). 450
Lyhyen matematiikan siirtokurssi, 2 op (MAB12). 451
Oppimisanalytiikkaa ja tekoälyä hyödyntävä matematiikka, 2 op (MAB13). 451
7.12.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY). 452
MAY1 Matematiikka yhteinen, 2 op (MAY1). 452

MAY Matematiikka yhteinen: luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1). 453
7.13. Musiikki (MU). 455
Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1). 457
Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2). 460
Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3). 463
Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4). 466
Musiikkiprojekti, 2 op (MU5). 469
Musiikin harrastaminen, 2 op (MU6). 470
7.14. Opinto-ohjaus (OP). 470
OP 1 Minä opiskelijana, 2 op (OP1). 472
OP2 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2). 473
OP 3 Tutorointi ja ohjaustaitojen kehittäminen, 2 op (OP3). 475
OP4 Työelämään tutustuminen, 2 op (OP4). 478
Opiskelutaidot ja oppiminen, 2 op (OPO5). 479
Korkeakouluviikko, 2 op (OPO6). 480
Oma oppimisen polku – tukea ja ohjausta, 2 op (OPO7). 481
7.15. Psykologia (PS). 481
PS1 Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1). 483
PS2 Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2). 486
PS3 Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3). 489
PS4 Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4). 493
PS5 yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5). 496
7.16. Terveystieto (TE). 499
Terveys voimavarana, 2 op (TE1). 501
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2). 504
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3). 507
7.17. Ruotsi (TKRU). 510
7.17.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1). 515
RUB10 Peruskoulun kertaus, 1 op (RUB10). 515
RUB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11). 515
RUB12 Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12). 519
RUB13 Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13). 521
RUB14 Ympäristömme, 2 op (RUB14). 523
RUB15 Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15). 525
RUB16 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16). 528
RUB17 Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17). 530
RUB18 Ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen, 2 op (RUB18). . . . 532

Opiskelutaidot, kieli-identiteetti ja ruotsin kieli arjessa, 4 op (RUB11-RUB12). 532
7.17.2. Ruotsi, B3-oppimäärä (TKRUB3). 533
RUB31 Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31). 533
RUB32 Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32). 536
RUB33 Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33). 538
RUB34 Perustaso 1, 2 op (RUB34). 540
RUB35 Perustaso 2, 2 op (RUB35). 542
RUB36 Perustaso 3, 2 op (RUB36). 544
RUB37 Perustaso 4, 2 op (RUB37). 546
RUB38 Perustaso 5, 2 op (RUB38). 548
7.18. Temaattiset opinnot (TO). 550
Opiskelijakuntatoiminta, 2 op (TO1). 550
Juhlat ja tilaisuudet, 2 op (TO2). 550
Teemaopinnot 3, 2 op (TO3). 551
Teemaopinnot 4, 2 op (TO4). 551
Teemaopinnot 5, 2 op (TO5). 552
Kurkista korkeakouluopintoihin, 2 op (TO6). 552
7.19. Vieraat kielet (VK). 553
7.19.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1). 558
Tukikurssi 1, 2 op (ENA0). 558
ENA 1 - 2 Opiskelutaidot ja englanti globaalina kielenä, 4 op (ENA1-2). 560
Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3). 563
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4). 564
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5). 566
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6). . . . 567
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7). 569
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8). 571
Tukikurssi 2, 2 op (ENA12). 572
Tukikurssi 3, 2 op (ENA13). 574
7.19.2. Saksa B3-oppimäärä (SAB3). 576
Perustason alkeet, 2 op (SAB31). 576
Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32). 578
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33). 580
Perustaso 1, 2 op (SAB34). 582
Perustaso 2, 2 op (SAB35). 584
Perustaso 3, 2 op (SAB36). 586
Perustaso 4, 2 op (SAB37). 588

Perustaso 5, 2 op (SAB38). 590
7.19.3. Venäjä A -oppimäärä (VEA). 592
VEA 1 - 3, 6 op (VEA1-3). 592
VEA 4 - 6, 6 op (VEA4-6). 593
VEA7, 2 op (VEA7). 594
VEA8, 2 op (VEA8). 595
7.19.4. Venäjä, B3-oppimäärä (VEB3) (VEB3). 596
Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31). 596
Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32). 597
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33). 597
Perustaso 1, 2 op (VEB34). 597
Perustaso 2, 2 op (VEB35). 598
Perustaso 3, 2 op (VEB36). 598
Perustaso 4, 2 op (VEB37). 598
Perustaso 5, 2 op (VEB38). 599
7.20. Yhteiskuntaoppi (YH). 599
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1). 601
Taloustieto, 2 op (YH2). 605
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3). 608
Lakitieto, 2 op (YH4). 611
7.21. Kotitalous (KOT). 614
Kansainvälinen ruokakulttuuri ja tapatieto, 2 op (KO1). 614
Juhlien suunnittelu ja toteuttaminen, 2 op (KO2). 616
Arjen hallinta, 2 op (KO3). 616
8. Liitteet. 618
8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta. 618
8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko. 618
8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. 625
8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. 625
8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. 631
8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. 631
8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. 636

8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. . . 637
8.6. Sallan lukion tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2021 - 2024. 642
8.7. Sallan lukion järjestyssäännöt. 646
9. Sallan kunnan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. 650

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

Esipuhe

Lukiokoulutuksen laaja uudistushanke käynnistettiin vuonna 2017. Se sisältää lukiolain uusimisen ja lukion toiminnallisen uudistamisen, kuten myös lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen ja ylioppilastutkinnon säädösten muuttamisen. Nämä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat lukiolakiin (714/2018) ja valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta (810/2018).

Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat otetaan paikallisesti käyttöön 1.8.2021. Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019, mutta kaikki paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkemmin kuvattavat eli opetukseen, oppimisen tukeen, ohjaukseen sekä yhteistyöhön liittyvät asiat velvoittavat koulutuksen järjestäjiä elokuusta 2021 alkaen.

Lukiouudistuksen tavoitteena on nostaa kansakunnan koulutustasoa, jotta Suomi menestyisi mahdollisimman hyvin tulevina vuosikymmeninä. Korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta halutaan nostaa vuoteen 2030 mennessä 50 prosenttiin lain laatimishetken 41 prosentista. Tulevaisuudessa tarvitaan vahvaa asiantuntijaosaamista ja nykyistä enemmän korkeakoulutettua työvoimaa varsinkin kasvualoilla. Siksi uudistuksella halutaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot sekä korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukiokoulutus on edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään kurssien sijaan opintopisteitä: yksi entinen kurssi (esimerkiksi 38 x 45 minuutin tai 22,8 x 75 minuutin oppituntia) on laajuudeltaan kaksi opintopistettä, eli yhden opintopisteen laajuus on 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Lukion oppimäärän laajuus on nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa vähintään 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa vähintään 88 opintopistettä. Nuorten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Lukiokoulutuksessa paitsi edistetään oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallintaa myös kehitetään laaja-alaista osaamista. Lukiokoulutuksen eheyttämiseksi lukion opetussuunnitelman perusteisiin on muotoiltu laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet: 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen. Laaja-alainen osaaminen auttaa suuntaamaan oppiaineissa opittuja tietoja ja taitoja käytännön elämään. Laaja-alainen osaaminen viittaa oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin sekä ominaisuuksiin, joita tarvitaan opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa. Se luo myös edellytykset tiedoille ja taidoille, joiden avulla voidaan hallita muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa.

Eheyttämistä edistää myös opintojen uudenlainen rakenne. Pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on jäsennelty lukion opetussuunnitelman perusteisiin 1–3 opintopisteen moduuleiksi, joista paikallisesti rakennetaan joko oppiaineiden omia tai yhteisiä opintojaksoja. Nämä entisten kurssien sijaan laadittavat opintojaksot voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan erilaisia. Opinnot arvioidaan opintojaksoittain. Mikäli opintojakso koostuu useasta oppiaineesta, arvosanat annetaan oppiaineittain.

Tavoitteena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja tukea heitä opinnoissaan yhä paremmin. Lukioiden toimintakulttuurissa painotetaan vahvemmin opiskelijoiden osallisuutta, yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja monimuotoisuutta yksilölliset tarpeet samalla huomioon ottaen. Lisäksi

lukio-opintojen opiskelijalähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen vahvistuvat, jolloin opiskelumotivaatio ja opintojen mielekkyys kasvavat.

Opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintoihin ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Oppilaitoksesta pois siirtyvällä opiskelijalla on oikeus myös jatko-ohjaukseen. Sitä annetaan opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus on päättymässä tai jotka ovat eroamassa oppilaitoksesta, sekä henkilöille, jotka lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Opiskelijalla, jolla on oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

Lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita vahvistetaan erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa siten, että jokainen lukiolainen saa halutessaan mahdollisuuden saada kokemusta korkeakouluopiskelusta. Opetus on lisäksi järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Laadukas koulutus, monipuoliset yhteydet ympäröivään maailmaan, yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri sekä hyvinvointia ja itsetuntemusta tukevat elämänhallinnan taidot vahvistavat lukiolaisen sydämen sivistystä. Tavoitteena on lukiolain mukaisesti tukea lukiolaisen kasvua hyväksi, tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Yksilön ja yhteiskunnan kannalta tärkeänä yhteisenä tavoitteena on klassisten sivistysihanteiden toteuttaminen eli pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen.

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- *lukiolaki (714/2018)*
- *valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)*
- *Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista*
- *koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma*

Lisäksi voidaan paikallisesti päätettävällä tavalla laatia suunnitelma opetussuunnitelman toimeenpanosta kutakin lukuvuotta varten.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä voi laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen

asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Sallan lukion opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. LOPS-koordinaattori ja opetussuunnitelman ohjausryhmä (koulujory) ovat ohjanneet opetussuunnitelmaprosessia.

Opettajat ovat osallistuneet erilaisiin koulutuksiin ja LOPS-tuunaamoihin, ja niin opettajille kuin opiskelijoille on järjestetty työpajoja, joissa opetussuunnitelman eri osia on työstetty. Lisäksi niin henkilöstö, opiskelijat kuin huoltajat ovat voineet kommentoida opetussuunnitelman luonnosta.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- *lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset*
- *oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät*
- *lukion toimintakulttuurin pääpiirteet*
- *koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako*
- *lukion kieliohjelma*
- *itsenäisen opiskelun periaatteet*
- *laaja-alaisen osaamisen osa-alueet*
- *oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi*
- *opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain*
- *kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen*
- *ohjaussuunnitelma*
- *oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus*
- *kieli- ja kulttuuriryhmien opetus*

- *yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa*
- *yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa*
- *kansainvälinen yhteistyö*
- *työelämäyhteistyö*
- *opiskeluhuolto*
- *opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi*
- *toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.*

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 377/2022]).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:	Paikallinen tarkennus
lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset	*Tarkennettu luvuissa 2.1 ja 2.2*
oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät	*Tarkennettu luvussa 3.2*
lukion toimintakulttuurin pääpiirteet	*Tarkennettu luvussa 3.4*
koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako	*Tarkennettu luvussa 3.1*
lukion kieliohjelma	*Tarkennettu luvussa 3.1*
itsenäisen opiskelun periaatteet	*Tarkennettu luvussa 3.1.2*
laaja-alaisen osaamisen osa-alueet	*Laaja-alainen osaaminen on tarkennettu opintojaksojen arviointien kuvauksissa*
oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi	*Tarkennettu oppiaineiden kuvauksissa*
kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen	*Tarkennettu luvussa 3.5*
ohjaussuunnitelma	*Tarkennettu luvussa 4*
oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus	*Tarkennettu luvuissa 4 ja 4.2*
kieli- ja kulttuuriryhmien opetus	*Tarkennettu luvuissa 4 ja 4.5*
yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa	*Tarkennettu luvussa 3.6*
yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa	*Tarkennettu luvussa 3.6*
kansainvälinen yhteistyö	*Tarkennettu luvussa 3.6*
työelämäyhteistyö	*Tarkennettu luvussa 3.6*
opiskeluhuolto	*Tarkennettu luvussa 4.3*
opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi	*Tarkennettu luvussa 5 sekä oppiaineiden arviointien kuvauksissa*
toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi	*Tarkennettu luvussa 3.7*

Paikallinen tarkennus:

Sallan lukion opetuskieli on suomi. Vieraskielistä opetusta ei tällä hetkellä järjestetä.

Lukiodiplomien suorittamisessa tehdään yhteistyötä muiden koulutuksenjärjestäjien kanssa, jotta voitaisiin mahdollistaa eri lukiodiplomien suorittaminen. Lukiodiplomien osalta opetussuunnitelmaa täydennetään myöhemmin, kun saadaan valtakunnallista ohjausta lukiodiplomien osalta.

Sallan lukion opiskelijakunta laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja opiskelijakunnalle nimetään vuosittain ohjaava opettaja. Opiskelijakunnalla on erilaisia työryhmiä, jotka osallistuvat koulun toiminnan kehittämiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Koko lukion henkilöstö ja opiskelijat osallistuvat koulun yleiskokouksiin, joissa käsitellään kouluyhteisön yhteisiä asioita ja kehittämisehdotuksia. Opiskelijat osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintaan, jonka kautta he vaikuttavat psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa temaattinen opintokokonaisuus (TO1), jossa

- opiskelija oppii vaikuttamista toimimalla opiskelijakunnan hallituksessa,
- opiskelija oppii edistämään opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä.

Opiskeluhuoltosuunnitelma sisältyy opetussuunnitelmaan (luku 4).

Ohjaussuunnitelma sisältyy opetussuunnitelmaan (luku 4).

Sallan lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on opetussuunnitelman liitteenä (luku 7.6)

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksessa otetaan huomioon alle 18-vuotiaita opiskelijoita koskien lapsen edun ensisijaisuus opetusta ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä (lukiolaki 714/2018, 2 § 2 mom, muutettu lailla 165/2022). Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Lukiokoulutuksen tehtävä muodostuu lukiolaissa, lukioasetuksessa ja opetussuunnitelmassa määritetyistä kasvatus- ja opetustyön päämääristä.

Sallan lukio jatkaa perusopetuksen kasvatustehtävää. Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys sekä hyvät valmiudet työelämään ja itsensä kehittämiseen. Sen tulee antaa riittävät tiedot ja taidot lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Näitä tietoja ja taitoja mitataan lukion päättötutkintona olevalla ylioppilastutkinnolla.

Sallan lukion opetus ja oppimistulokset ovat kansallisesti ja myös kansainvälisesti korkeatasoisia.

Sallan lukio on kansainvälisesti profiloitunut lukio, jolla on vahva osaaminen koulutusyhteistyössä Venäjän kanssa ja jonka toimintaa kehitetään yhdessä vahvan paikallisen koulutuksenjärjestäjän –ajatusmallin mukaisesti. Tässä mukana ovat kaikki Sallan kunnan sivistyspalveluiden toimijat.

Lukiokoulutus Sallassa tarjoaa fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja henkisesti turvallisen oppimisympäristön sekä mahdollistaa erilaiset tavat oppia ja kehittää taitojaan.

Sallan lukion toimintakulttuuria ohjaavat sivistystoimen arvot (toivon ilmapiiri, kollektiivinen optimismi, tiimisisu ja yhteisluottamus) sekä NELJÄN KOON PERIAATE, joka on koko Sallan sivistyspalveluita ohjaavan toimintakulttuurin ydin. Nämä teemat ovat esillä kaikessa toiminnassa, ja niiden tehtävänä on edistää oppimisen iloa, vuorovaikutusta, ystävällisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Kohtaa, kuuntele, keskustele ja kannusta antavat hyvän lähtökohdan myös oppivan yhteisön ylläpitoon ja kehittämiseen.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Sallan lukion opetussuunnitelman arvopohjaa täydentävät seuraavat arvot, jotka ovat yhteisiä Sallan sivistyspalveluissa:

Toivon ilmapiiri

- uskotaan tulevaisuuteen ja elämän hyvyyteen täällä Sallassa
- pidetään merkityksellisenä työtämme sivistystoimessa
- pidetään merkityksellisenä mahdollisuutta oppia ja opiskella koko elämän ajan
- pidetään yllä myönteinen ja kannustava puhe- ja toimintakulttuuri

Kollektiivinen optimismi

- uskotaan ihmisen hyvyyteen
- huomioidaan kaikkien kanssakulkijoiden ihmisarvo, kukaan ei ole parempi toista

Tiimisisu

- käsitellään vaikeitakin asioita yhdessä
- ajatellaan, innostutaan ja tehdään yhdessä
- ymmärretään myös toisia näkökulmia, yhtä totuutta ei ole

Yhteisluottamus

- on usko ja tunne siitä että me yhdessä pystymme keskittymään oikeisiin asioihin
- löytämään toistemme vahvuudet ja tukemaan sekä hyödyntämään niitä
- ollaan ylpeitä meistä

Lukuvuoden lopussa yhteisöllisen oppilashuollon arviointikokouksessa valitaan seuraavaa vuotta varten yksi painopistealue arvoista. Arvojen toteutumista seurataan lukuvuoden aikana ja arvioidaan keväällä yhteisöllisen oppilashuollon arviointikokouksessa.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Sallan lukiossa opintojen rakenteen muodostavat:

Pakolliset valtakunnalliset opintojaksot

Valinnaiset valtakunnalliset opintojaksot

Koulukohtaiset oppiaineiden opintojaksot

Temaattiset opintojaksot

Muissa oppilaitoksissa suoritetut opintojaksot

Oppiaineiden opintojen suoritusjärjestys ja opintojaksojen rakenne kuvataan kunkin oppiaineen yhteydessä.

Opiskelijoiden opintoja ja valintoja ohjataan ohjaussuunnitelman mukaisesti yhteistyössä koko koulun henkilökunnan kanssa. Ohjauksessa hyödynnetään wilman ohjauslomakkeita ja täydennetään lukiopäiväkirjaan.

Lukio-opintojensa alussa opiskelija laatii alustavan suunnitelman opintovalinnoistaan koko lukioajaksi. Varsinaiset opintojaksovalinnat opiskelija tekee lukuvuosittain. Valintoja voi muuttaa jokaisen jakson alussa kolmen päivän sisällä jakson alkamisesta.

Opiskelijaa ohjataan opintojaksovalintojen tekemisessä niin koulun oman tarjonnan kuin muiden toimijoiden tarjonnan pohjalta. Sallan lukion opiskelijat voivat valita opinto-ohjelmaansa Sallan kunnan vapaan sivistystyön opintoja. Lisäksi Sallan lukio monipuolistaa omaa opintojaksotarjontaansa muiden järjestäjien tarjoamilla verkko-opinnoilla. Verkko-opintoihin ohjaamisesta vastaa opinto-ohjaaja.

Ohjauksen työnjako on kuvattu tarkemmin lukion ohjaussuunnitelmassa.

Sallan lukion kieliohjelma

- A-kielet: englanti, venäjä
- B1 –kielet: ruotsi
- B3 –kielet: saksa, venäjä, ruotsi

Sallan lukion omaa kielitarjontaa täydennetään muiden koulutuksenjärjestäjien (esim. E-lukio) tarjonnalla.

Tuntijako on kuvattu luvussa 3.1.1.

3.1.1. Tuntijako

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot Sallan lukiossa

oppiaine	pakolliset opinnot opintopisteinä	valtakunnalliset valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä	paikalliset valinnaiset opinnot opintopisteinä
Äidinkieli ja kirjallisuus o Suomen kieli ja kirjallisuus	12	6	
o Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	12	6	4
Vieraat kielet, A-kielet (yksi pakollinen) o englanti	12	4	6
o venäjä	12	4	
Toinen kotimainen kieli, ruotsi o B1 –kieli, ruotsi	10	4	3
Muut kielet o B3 –kieli, saksa		16	
o B3 –kieli, venäjä		16	
o *B3 –kieli, ruotsi* ¤		16	
Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot o matematiikka, yhteinen opintokokonaisuus	2		
o matematiikka, pitkä oppimäärä	18	6	
o matematiikka, lyhyt oppimäärä	10	4	
o Biologia	4	6	
o Maantiede	2	6	

o Fysiikka	2	12	
o Kemia	2	8	
Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot o Filosofia	4	4	
o Psykologia	2	8	
o Historia	6	6	
o Yhteiskuntaoppi	6	4	
o Uskonto	4	8	
o Elämänkatsomustieto	4	8	
o Terveystieto	2	4	
Taito- ja taideaineiden opinnot o Liikunta	4	6	4
Musiikki ja kuvataide yhteensä	6		
o Musiikki	2 - 4	4	2
o Kuvataide	2 - 4	4	4
o Kotitalous			6

Opinto-ohjaus	4		4
Temaattiset opinnot		6	6
Pakolliset opinnot yhteensä	94 / 102		
Valtakunnalliset valinnaiset opinnot vähintään		20	
Opinnot yhteensä vähintään 150 op			

¤ *”Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.” (Valtioneuvoston asetus 810/2018, 13§, 2.mom.)*

3.1.2. Itsenäisesti opiskeltavat opinnot, verkko-opintotarjonta sekä muualla suoritetut opinnot

Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti.

Itsenäinen opiskelu oman lukion opetustarjonnasta

Jos opiskelija haluaa suorittaa jonkin opintojakson itsenäisesti, hänen tulee ensin olla yhteydessä kyseisen oppiaineen opettajaan ja täyttää hakemus itsenäisen kurssin suorittamisesta. Hakemus toimitetaan rehtorille, joka tekee päätöksen.

Opintojakson itsenäisestä suorittamisesta pidetään ohjaustuokio, jossa opiskelija sopii suorituksen vastaanottavan opettajan kanssa oppisisällön suorittamistavasta. Itsenäisen suorituksen vastaanottava opettaja selvittää opiskelijalle arviointikriteerit itsenäisen opiskelun suunnittelun yhteydessä ja laatii aikataulun. Mikäli aikataulua ei noudateta, suunnitelma raukeaa.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin kontaktiopetuksessa käytettäviä arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti ja monipuolisesti opintojakson kokonaisuuden kannalta.

Muiden koulutuksenjärjestäjien tarjoamat opinnot

Muualla suoritetut lukio-opinnot hyväksiluetaan sellaisenaan lukio-opintoihin ja arvosanat siirretään suoritusrekisteriin.

Sallan lukion opiskelijoilla on mahdollisuus monipuolistaa opintojaan, syventää tietojaan jossakin tietyssä oppiaineessa tai opiskella sellaista oppiainetta, joka ei ole Sallan lukiossa tarjolla. Lisäksi opiskelija voi suorittaa opintojakson itsenäisesti tai verkko-opiskeluna, jos se ei hänen opintosuunnitelmaansa muutoin kolmen vuoden aikana mahdu tai jos se muutoin on perusteltua.

Lisätietoja verkko-opinnoista saa opinto-ohjaajalta. Luvan verkko-opintojen opiskelemiseen myöntää rehtori.

Muualla suoritetut opinnot

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritetut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia.

Opiskelijalla on oikeus saada hyväksi luetuiksi myös korkeakouluopintoja. Rehtori tekee hyväksiluvusta päätöksen.

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

Opiskelijan oppimiskäsitys syntyy opetuksen, ohjauksen sekä formatiivisen arvioinnin itsearvioinnin, vertaisarvioinnin ja opettajan antaman palautteen yhteisvaikutuksena.

Opiskelija asettaa opetuksen alkaessa opettajan ohjaamana itselleen tavoitteita ja määrittelee konkreettisesti, mitä tulee oppia oppitunnin / opintojakson / moduulin aikana.

Tavoitteiden ja opittavien asioiden, tietojen ja taitojen ymmärtäminen käynnistää oppimisprosessin. Formatiivinen arviointi (itsearviointi, vertaispalaute ja palaute) ohjaa, motivoi ja kehittää opiskelijan oppimista. Erilaisten harjoitus- ja oppimistehtävien tekeminen sisältää tärkeitä työskentelytaitoja, jotka edistävät oppimista ja opittavien asioiden, tietojen ja taitojen osaamista.

Oppimisprosessin päätteeksi opiskelijan osaamista arvioidaan summatiivisesti monipuolisilla arviointimenetelmillä.

3.3. Opiskeluympäristöt ja - menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskeluympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävän kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään

huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomion opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Opiskeluympäristöt

Lukion sijainti mahdollistaa lähiympäristön hyödyntämisen opiskelussa. Lukion uudet tilat mahdollistavat joustavan ryhmittelyn, ja kaikki opetustilat on suunniteltu oppimista tukeviksi. Oppimisympäristöt mahdollistavat monipuolisten ja ajanmukaisten oppimis- ja opetusmenetelmien käytön. Koulun verkkoyhteydet mahdollistavat digitaalisten opiskeluympäristöjen hyödyntämisen ja opiskeluympäristön laajentamisen oppilaitoksen ulkopuolelle.

Sallan lukiossa huomioidaan opiskelijan ja henkilöstön pedagoginen, fyysinen, psyykkinen, psykososiaalinen, sosiaalinen ja henkinen oppimisympäristö.

Pedagoginen oppimisympäristö:

Pedagogiseen oppimisympäristöön kuuluvat valtakunnalliset ja paikalliset opetussuunnitelmaan kirjatut oppimisen tavoitteet ja sisällöt, opetus- ja arviointimenetelmät, ohjaus sekä oppimisen tuki ja opiskeluhuolto. Pedagoginen oppimisympäristö on huomioitu Sallan lukion opetussuunnitelmaa tehtäessä niin, että se on mahdollisimman avoin ja selkeä opiskelijoille kunkin oppiaineen opintojakson kuvauksissa.

Fyysinen oppimisympäristö:

Sallan lukion uusi koulurakennus on suunniteltu ja tehty huomioiden fyysisen oppimisympäristön osatekijät, muun muassa turvallisuus, ergonomisuus, viihtyisyys sekä oppimista edistävät tilaratkaisut. Koulun tilat mahdollistavat erilaisten työskentelytapojen ja opetusvälineiden käytön. Erikokoiset tilat, niiden yhdistely sekä kaluste- ja välineratkaisut tukevat tilojen muunneltavuutta ja joustavuutta mahdollistaen erikokoisten ryhmien työskentelyn niin lähi- kuin epäopetuksena. Tilojen suunnittelussa on huomioitu myös muita fyysisen oppimisympäristön tärkeitä tekijöitä kuten lämpöolosuhteet, ilmanlaatu, valaistus, värimaailma, esteettisyys, äänimaailma sekä teknologian saatavuus, sijoittelu ja käyttäjäystävällisyys.

Toimiva ja motivoiva fyysinen ympäristö edistää oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Fyysinen ympäristö vaikuttaa myös koulussa viihtymiseen. Ergonomian huomioiva oppimisympäristö tukee opiskelijoiden ja henkilöstön jaksamista.

Psyykkinen oppimisympäristö:

Psyykkinen oppimisympäristö rakentuu opiskelijan kognitiivisista (mm. tiedot ja taidot) ja emotionaalista tekijöistä (mm. tunteet, motivaatio). Hyvässä psyykkisessä oppimisympäristössä tavoitellaan kiireetöntä, myönteistä ja rohkaisevaa ilmapiiriä. Dialogilla, tasa-arvoisuudella ja erilaisuuden hyväksymisellä on suuri merkitys oppimisella ja viihtyvyydelle. Psyykkisen oppimisympäristön tekijöitä ovat myös koulun tunneilmasto, kokemus osallisuudesta ja ryhmään kuulumisesta sekä mahdollisuudet avun, tuen ja arvostuksen saamiseen.

Psykososiaalinen oppimisympäristö:

Psykososiaalinen oppimisympäristö on keskeinen ekososiaalisen sivistymisen kannalta. Ekososiaalisuuden käsite koostuu kahdesta osasta: Ekologisuus eli luonnon hyvinvointi on kaiken yläpuolella. Tarvitsemme puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa elääksemme. Ekososiaalisuus rakentuu vahvasti ihmistenvälisyydelle, joka mahdollistaa yksilön saaman arvostuksen ja tunnustuksen. Ihmisen vakaumus elämän arvosta ja olemassaolon tarkoituksesta syntyy siitä kokemuksesta, että hänen oma olemassaolonsa on arvokasta. Vain oman olemassaolonsa arvokkaana kokeva voi arvostaa toisia ja kokea vastuuta ympäristön tilasta.

Ekososiaalista sivistymistä edistävä oppimisympäristö synnyttää vastuullisuutta yhteisistä asioista, ympäristöstä ja kanssaihmisistä. Vastuullisuus rakentuu oppimisympäristöjen käytännöille ja toimintakulttuureille, mutta sen ymmärtämiseen tarvitaan myötätunnon kokemuksia ja kohtaamisia, jotka auttava näkemään maailmaa myös muiden näkökulmasta.

Sosiaalinen oppimisympäristö:

Sosiaalista oppimisympäristöä määrittävät opiskelijoiden ja henkilöstön väliset sekä opiskelijoiden ja henkilöstön väliset vuorovaikutussuhteet, yhteisöllisyys, yhteistyö ja yhdenvertaisuus. Tärkeitä ovat turvallisuuden tunteen kokemukset ja sosiaalisen tuen mahdollisuudet.

Henkinen oppimisympäristö:

Henkinen oppimisympäristö rakentuu opiskelijoiden ja henkilöstön kokemuksista siitä mikä on arvokasta ja tärkeää niin yksilön kuin yhteisön tasolla tarkasteltuna. Koettu maailma ei ole neutraali, sillä jotkin asiat koetaan arvokkaimmiksi kuin toiset. Tässä ajassa eräänä mittapuuna voidaan käyttää kestävää kehitystä, mikä nivoutuu myös ekososiaaliseen oppimisympäristöön. Kestävän kehityksen huomioiminen tarkoittaa vastuun ottamista luonnosta, ihmiskunnasta ja tulevaisuudesta. Kestävän kehityksen ajatuksen perustana voi nähdä välittämisen ja vastuun. Laajasti ajattelen kestävään kehitykseen kuuluu ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen vastuu.

Opiskelumenetelmät

Sallan lukiossa opiskelu ja oppiminen voi tapahtua lähiopetuksena, itsenäisenä opiskeluna, verkko-opetuksena ja etäopetuksena. Lisäksi näitä opiskelumuotoja voidaan yhdistää sopivaksi katsotulla tavalla, esimerkiksi monimuoto- tai hybridiopetukseksi.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomion opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna tai verkko-opintoina esimerkiksi e-lukion opetustarjonnasta tai korkeakoulujen tarjoamista opinnoista. Opiskelijan muualla suorittamia opintoja tunnistetaan ja voidaan tunnustaa osaksi lukion opintoja.

Digitaalinen ylioppilastutkinto sekä jatko-opinnoissa ja työelämässä vaadittavat taidot ohjaavat tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnittelua. Lukiossa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen.

Sallan lukiossa opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, jota päivitetään säännöllisesti. Opiskelija pystyy seuraamaan opintojen etenemistä wilman ja sähköisen oppimisalustan avulla.

Sallan lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Opetuksessa pyritään lisäämään oppimisen kannalta merkityksellisiä kokemuksia ja oppimisympäristöjä sekä mahdollistamaan onnistumisen tunteita. Opetuksessa huomioidaan ajankohtaisuus ja pyritään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävää tulevaisuutta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen

ilmapiirin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan sellaista toimintaa, jolla luodaan perusta yhteisön ja yksilöiden onnistumiselle tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kaikkien osallisten hyvinvoinnille. Toimintakulttuuri on aina yksilöä vahvempi ja joskus myös ryhmää vahvempi. Kulttuuri kantaa mukaan organisaation historian niin hyvässä kuin pahassa. Usein historia sanottuu arkikielessä muotoon ”täällä on aina toimittu näin”. Lukion on ollut perusopetuksen kanssa yhteisissä toimitiloissa yli 30 vuotta, ensin yläkoulun ja myöhemmin myös alakoulun oppilaiden ja henkilöstön kanssa.

Lukion muuttaessa uusiin toimitiloihin 1.8.2021 uuden toimintakulttuurin rakentuminen lukiona, fyysisesti omana tilana, tapahtuu henkilöstön ja opiskelijoiden yhteisen pohdinnan ja toiminnan kautta. Opetussuunnitelman perusteet korostavat toimintakulttuuria, joka edistää kestävää hyvinvointia ja osallisuutta sekä on avoin monimuotoiselle vuorovaikutukselle ja maailmassa tapahtuville muutoksille.

Toiminnan arviointia on kuvattu luvussa 3.7.

Opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen asioiden lisäksi Sallan lukion toimintakulttuuria ohjaavat sivistyspalveluiden arvot sekä NELJÄN KOON PERIAATE (kohtaa - kuuntele - keskustele - kannusta).

Nämä teemat ovat esillä kaikessa toiminnassa ja niiden tehtävänä on edistää oppimisen iloa, vuorovaikutusta, ystävällisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Kohtaa, kuuntele, keskustele ja kannusta antavat hyvän lähtökohdan myös oppivan yhteisön ylläpitoon ja kehittämiseen.

KOHTAA

Kohtaaminen merkitsee läsnäoloa ja huomioimista. Tervehtiminen ja silmiin katsominen ovat pieniä, mutta kohtaamisen kannalta suuria eleitä. Aito kohtaaminen viestittää hyväksyntää ja hyväntahtoisuutta. Koulun arjessa kohtaamme päivittäin oppilaita, työkavereita, vanhempia ja muita koululla työskenteleviä ja vierailevia. Kohtaamalla edesautetaan vuorovaikutuksen, osallisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisen arjen huomioimista. Lisäksi kohtaaminen antaa mahdollisuuden huomioida ja tunnistaa erilaiset kulttuurit ja kunkin yhteisön jäsenen taustat.

KUUNTELE

Kuunteleminen on merkittävä osa kommunikointia. Aktiivisesti kuuntelemalla saadaan tietoa, joka on kehittymisen ja kehittämisen lähtökohta. Kuuntelemalla työkavereita, oppilaita, vanhempia ja muita sivistystoimen yksiköitä ja sidosryhmiä annamme heille mahdollisuuden osallistua yhteisön kehittämiseen. Sallassa koulun ja muiden toimijoiden yhteistyö on esimerkki muiden kuuntelemisesta, sillä monipuoliset työskentelytavat edellyttävät kuuntelua ja toisilta oppimista. Kuuntelu toimii parhaimmillaan voimavarana, kaikesta ei tarvitse selvitä omien ideoiden avulla. Näin ollen kuuntelu voidaan nähdä yhteisön hyvinvoinnin edistämisen lisäksi itsensä auttamisena.

KESKUSTELE

Keskusteleminen on tärkeä taito kuuntelemisen lisäksi. Keskustelemalla tuodaan esille erilaisia näkökulmia ja rakennetaan yhteistä ymmärrystä.

KANNUSTA

Kannustaminen ja palaute ovat hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta merkittäviä tekijöitä. Kannustaminen viestittää tuen ja arvostuksen antamista toisille. Oppimisen kannalta positiiviset kokemukset ja palaute motivoivat oppilaita aktiiviseen toimintaan. Myös työyhteisön jäsenet, vanhemmat ja muut koulukeskuksen arkeen liittyvät tahot tarvitsevat kannustusta.

Kouluyhteisön hyvinvoinnin lisääminen on kaikkien opiskeluyhteisöön kuuluvien asia. Lukioissa yhteisöllisyyttä edistetään seuraavin toimenpitein:

- sivistyspalveluiden arvot sekä kohtaa – kuuntele – keskustele – kannusta –malli tehdään osaksi koulun toimintaa
- myönteinen ja kannustava opiskeluilmapiiri
- uuden ohjaussuunnitelman mukainen ohjaus

- ryhmäytyminen opintojen alkuvaiheessa
- ryhmänohjaajien aktiivinen toiminta koko opintojen ajan
- koko koulun yhteiset tilaisuudet, kuten juhlat ja muut tapahtumat sekä teemapäivät
- opiskelijakunta- ja tutor-toiminta
- koulun yleiskokoukset
- henkilökunnan koulutukset ja yhteisten toimintatapojen määrittely
- opiskeluhuollon palveluiden kehittämisellä

3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta.

Sallan lukion toiminnasta tiedotetaan säännöllisesti Wilmassa, koulun Facebook- sivulla sekä kunnan ja koulun kotisivuilla.

Kodin ja koulun välisiä yhteistyömuotoja ovat muun muassa henkilökohtaisten keskustelujen ja yhteydenottojen lisäksi vanhempainillat, koulukokoukset, kodin ja koulun päivät ja koulun yhteiset tapahtumat.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö määritellään koulun lukuvuosisuunnitelmassa. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä on kuvattu myös lukion ohjaussuunnitelmassa sekä opiskeluhuoltosuunnitelmassa.

Sallan lukiossa pidetään kaksi kertaa lukuvuodessa koulun yleiskokous, jossa koulun henkilöstö ja opiskelijat arvioivat toimintaa ja esittävät kehittämiskohteita. Yhteisöllisen opiskeluhuollon arviointikokouksessa, johon kutsutaan henkilöstöä, opiskelijoita sekä huoltajia, arvioidaan toimintaa ja nostetaan esiin kehittämiskohteita.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan

(lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluyhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakkoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektoivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiselle.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai

virtuaaliteknologian avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiokoulutuksen järjestämistä kansainvälisille opiskelijoille kehitetään ja vahvistetaan yhteistyössä koulutuksenjärjestäjien kanssa.

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista.

Korkeakoulu, työelämä sekä kansainvälinen yhteistyö ovat koko koulun henkilökunnan vastuulla. Kv-koordinaattori, aineenopettajat, ryhmänohjaajat, opo, rehtori, sekä muu henkilökunta tekevät yhteistyötä korkeakoulujen, työelämän sekä kansainvälisten toimijoiden kanssa, jotta opiskelijalla olisi mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan.

Myös teemaopinnoissa opiskelijoilla on mahdollisuus kehittää työelämä- ja kansainvälisyysosaamistaan.

Korkeakouluyhteistyö

- vierailut esim. abipäivät
- korkeakouluesittelyt
- avoimen yliopiston kurssit esim. Lukko-hanke
- projektit
- verkkokurssit

Työelämäyhteistyö

- OPO4-kurssi
- TET-viikko
- vierailijat
- erilaiset tapahtumat
- yhteistyökurssit tai -projektit
- yrittäjyyskasvatus / kevytyrittäjyys
- verkkokurssit

Kansainvälisyys

- kansainvälinen yhteistyö venäläisten koulujen kanssa
- mahdolliset teemakurssit ja kansainväliset projektit

Sallan lukio tekee yhteistyötä muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa muun muassa opintotarjonnan monipuolistamisessa (esimerkiksi verkko-opinnot muiden koulutuksenjärjestäjien tarjonnasta).

3.7. Toiminnan arviointi

Toiminnan arvioinnin ja kehittämisen kohteina ovat

A) toimintakulttuuri

B) opiskeluympäristö ja -menetelmät

A. TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat: oppiva yhteisö, osallisuus ja yhteisöllisyys, hyvinvointi ja kestävä kehitys, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.

Jokainen oppivan yhteisön jäsen

- osallistuu välittämisen ilmapiirin luomiseen (KOHTAA – KUUNTELE – KESKUSTELE – KANNUSTA)
- edistää osallisuutta ja oppimista edistävän ilmapiirin rakentumista
- edistää yhteisöllisiä toimintatapoja ja niiden kehittämistä
- edistää hyvinvointia ja huomioi sen toiminnassaan
- huomioi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ja toimii vastuullisesti

Lisäksi oppivassa työyhteisössä henkilöstö

- ymmärtää, että toiminta on opiskelijalähtöistä
- osaltaan vahvistaa opiskelijan kehitystä, hyvinvointia, oppimista ja jaksamista
- toimii ohjaussuunnitelman ja opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti
- huomioi ohjauksen merkityksen hyvinvoinnin rakentamisessa
- tekee yhteistyötä kodin ja koulun välillä
- tekee yhteistyötä eri oppilaitosten ja koulutusasteiden ja työelämän kanssa
- ylläpitää ja kehittää omaa osaamistaan
- ymmärtää arvioinnin ja opetuksen välisen yhteyden ja käyttää arviointitietoa opetuksensa kehittämiseen systemaattisesti
- ymmärtää, että arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraamisen tarkoituksena on vahvistaa yhteistä arviointikulttuuria ja arviointiosaamista
- kehittää yhteisiä toimintatapoja ja toimii yhteisöllisyyttä vahvistavasti ja vastuullisesti

Vahvistetaan osallisuuden ja yhteisöllisyyttä

- Sallan lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun
- opiskelijakunnalla on ohjaava opettaja ja toimintasuunnitelma
- opiskelijakuntatoimintaa kehitetään ja arvioidaan lukuvuosittain
- opiskelijakunnan hallitus kokoontuu säännöllisesti (vähintään kerran kuukaudessa)
- opiskelijakunnan hallitus ja koulun johtaja tapaavat säännöllisesti (vähintään kerran jaksossa)
- Sallan lukion hyvinvointitutorit toimivat omalta osaltaan yhteisöllisyyden vahvistamiseksi
- Sallan lukion tasa-arvotyöryhmä arvioi toimintasuunnitelmansa mukaisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista
- Sallan lukiossa järjestetään koulun yleiskokous kaksi kertaa lukuvuodessa. Kokouksissa arvioidaan ja kehitetään toimintaa.

  Kouluyhteisön hyvinvoinnin lisääminen on kaikkien opiskeluyhteisöön kuuluvien asia. Lukioissa yhteisöllisyyttä edistetään seuraavin toimenpitein:

  - sivistyspalveluiden arvot sekä kohtaa – kuuntele – keskustele – kannusta –malli tehdään osaksi koulun toimintaa
  - ylläpidetään myönteistä ja kannustavaa opiskeluilmapiiriä
  - ohjataan ja ryhmäytetään opiskelijoita

- järjestetään koko koulun yhteisiä tilaisuuksia
- vahvistetaan opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia
- henkilökuntaa koulutetaan ja yhteisiä toimintatapoja määritellään
- opiskeluhuollon palveluiden kehitetään

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus huomioidaan toiminnassa

- ohjaus nähdään yhteisenä tehtävänä
- ohjaussuunnitelman toimintamalleja kehitetään yhdessä
- opiskeluhuolto nähdään yhteisenä tehtävänä
- vahvistetaan yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapoja
- toimintaa arvioidaan yhteisöllisen opiskeluhuollon arviointikokouksessa
- opiskeluhuollon palveluiden riittävyyttä ja toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään yhdessä

Tasa-arvo, yhdenvertaisuus, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus huomioidaan toiminnassa

- Sallan lukion tasa-arvotyöryhmä arvioi toimintasuunnitelmansa mukaisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista
- oppivassa yhteisössä jokainen opettaja on oman oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja. Jokainen ymmärtää ja tunnistaa kielen keskeisen merkityksen oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa toiminnassa ja käyttää kielitietoisia työtapoja, jotka perustuvat opettajien yhteistyölle

Uusi opetussuunnitelma mahdollistaa aiemmin totuttujen toimintatapojen uudelleentarkastelun. Erityisesti laaja-alaisen osaamisen osalta yhteistyö eri opettajien ja oppiaineiden välillä korostuu. Opintojaksojen ja periodien (5-jaksojärjestelmä) tarkoituksenmukainen ja opiskelijalähtöisyyttä korostava näkökulma tulee huomioida toiminnassa.

B) OPPIMISYMPÄRISTÖ JA -MENETELMÄT

- Sallan lukiossa huomioidaan opiskelijan ja henkilöstön pedagoginen, fyysinen, psyykkinen, psykososiaalinen, sosiaalinen ja henkinen oppimisympäristö
- Sallan lukiossa huomioidaan ekologinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen tulevaisuus
- Sallan lukion uudet tilat mahdollistavat toimintatapojen uudistamisen
- yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavien käytäntöjä kehitetään ja arvioidaan yhdessä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa
- käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä ja kehitetään opiskelijan oppimisstrategioita ja -tyylejä
- oppimisen tukimuodot huomioidaan
- opintojaksojen suunnittelua, arvioinnin monipuolisuutta ja toteutumista sekä laaja-alaisen osaamisen toteutumista arvioidaan jokaisen jakson päätyttyä yhdessä (opettaja ja opiskelija/ opettaja ja opettaja / koulutuksenjärjestäjä)
- jokaisella on selvillä arvioinnin pelisäännöt : mitä arvioidaan, miten arvioidaan, milloin arvioidaan, miksi arvioidaan ja kuka arvioi
- opettajat kehittävät osaamistaan

Opettajat keräävät opintojaksoista palautteen opetuksen kehittämiseksi. Koulutuksenjärjestäjän opiskelijoilta, huoltajilta ja henkilöstöltä keräämää palautetta käytetään toiminnan kehittämisessä.

Sallan lukiossa pidetään kaksi kertaa lukuvuodessa koulun yleiskokous, jossa koulun henkilöstö ja opiskelijat arvioivat toimintaa ja esittävät kehittämiskohteita. Lisäksi toimintaa arvioidaan yhteisöllisen opiskeluhuollon arviointikokouksessa, johon kutsutaan henkilöstöä, opiskelijoita sekä huoltajia.

Toimintaa arvioidaan myös Sallan sivistyspalveluiden laatuaapisen mukaisesti. Laatuaapisen tavoitteena on kehittää ja tukea opetuksen korkeaa laatua henkilöstön ja opiskelijoiden yhteisöllisenä prosessina. Laatuaapista käytetään niin kehityskeskusteluiden kuin kaiken toiminnan arvioinnin ja kehittämisen työvälineenä.

Laatuaapisessa laatua määrittämään ja laadun arviointikohteiksi on valittu seitsemän indikaattoria:

1. Opettajuus ja henkilöstö (substanssiosaaminen, pedagoginen osaaminen, organisaatio-osaaminen, TVT-osaaminen, prosessiosaaminen, strategiaosaaminen, työyhteisöosaaminen, hyvinvointiosaaminen)
2. Esimies-alainen (hallintoprosessit ja päätöksenteko, pedagoginen johtaminen)
3. Arviointi (koulutuksen arviointi, oppimisen (formatiivinen) ja osaamisen (summatiivinen) arviointi)
4. Suunnitelmat (erilaiset kehittämissuunnitelmat)
5. Opetusjärjestelyt (oppiaineiden välinen integraatio, tilat, varusteet, opetusvälineet ja –materiaalit)
6. Kodin ja koulun yhteistyö (vanhempaintapaamiset, yhteydenpito)
7. Opiskelijoiden osallisuus (tutor- ja opiskelijakuntatoiminta, yhteisöllinen opiskeluhuolto, koulun muut toiminnat)

Näitä indikaattoreita voidaan arvioida neljällä tasolla.

1. taso = on olemassa
2. taso = on puhuttu (monologisuus)
3. taso = on yhdessä puhuttu (dialogisuus)
4. taso = on yhdessä tehty ja käytössä (praktisuus)

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

Hyvän ohjauksen kriteerit Sallan lukiossa

Sallan lukiossa jokainen opiskelija saa monipuolista ohjausta koko opintojensa ajan.

Ohjauksessa opiskelija on aktiivinen ja osallistuva. Ohjauksessa otetaan myös huomioon Sallan lukion kansainväliset opiskelijat, joita ohjaa Sallan lukion KV-koordinaattori, opinto-ohjaajan kanssa.

Ohjauksen tarkoitus on mm. vahvistaa opiskelijan osallisuutta koulun toimintaympäristössä, kasvattaa opiskelijaa yhteiskunnan jäsenyyteen sekä tasavertaiseen mahdollisuuteen työelämässä. Sallan lukion ohjauksessa otetaan huomioon paikallinen kulttuuri sekä toimintaympäristö. Opiskelija laatii ja päivittää ohjaussuunnitelmaansa (HOPS) säännöllisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus tutustua jatko-opintoihin jo lukion opintojensa aikana.

Ohjaussuunnitelmaan sisältyy

- *ohjauksen keskeiset käsitteet*
- *ohjauksen tehtävät ja tavoitteet*
- *ohjauksen järjestäminen*
- *ohjauksen toimijat ja työnjako*

- *ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen*
- *ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat*
- *ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa*
- *ohjaustoiminnan arviointi.*

Ohjauksen keskeiset käsitteet

KÄSITE	TEHTÄVÄ	TARKENNUS
Opinto-ohjaus	• ohjaus on kaikkien lukiossa työskentelevien tehtävä	Ohjauksen työnjakoa on tarkennettu luvuissa ***Ohjauksen järjestäminen Sallan lukiossa*** **sekä luvussa** ***Pedagoginen tuki Sallan lukiossa.***
Ohjauksen muodot	• henkilökohtainen • pienryhmä • ryhmänohjaus • vertaisohjaus / tuutorointi • oppiaineen sisäinen henkilökohtainen ohjaus ja ryhmämuotoinen	Ohjauksessa käytetään apuna HOPS:ia ja ohjauksen lomakkeita.
Esteettömyys	• opiskelijan tulee saada tarvittava tuki • tukipalvelut tulee olla tiedossa	Opiskelijan opintopolun aikainen fyysinen, sosiaalinen ja psyykkinen esteettömyys turvataan mahdollisimman hyvin ja tukitoimet suunnitellaan ja kirjataan Wilman tuen lomakkeisiin / HOPS:iin.
Saavutettavuus	• opiskelijan tulee saada ohjausta aina kun sitä tarvitsee • ohjaajan on varmistettava ohjauksen toteutuminen	Ohjauksesta tiedotetaan opinto-oppaassa ja Wilman tiedotteissa. Lisäksi ohjauksesta ja oppimisen ja opiskelun tuesta tiedotetaan lukion kotisivuilla, jossa on myös linkki erilliselle **Lukio-opiskelun tietopankki -sivustolle**.
Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen ohjauksen tavoitteet	• syrjinnän ehkäiseminen • segregaation ehkäiseminen • sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen • sukupuolitietoisuus • oppimisen tuen oikeus • hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tuen oikeus • muut perusoikeudet • osallistumisen oikeus • oikeus yksilölliseen ohjaukseen ja yksilölliset tarpeet huomioiden • oikeus saada arvostusta	Tasa-arvolain mukaan tasa-arvosuunnitelman sisältää • selvityksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta • tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi • arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. ***Sallan lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma tarkistetaan elokuussa 2025 yhdessä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa,***

		ja päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.
Nivel- ja siirtymävaiheen ohjaus	• tiedonsiirto oppilaitosten välillä • tiedonsiirto opettaville opettajille • yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa • luvallisten tietojen siirto eteenpäin • tiedottaminen tarvittaessa sidosryhmille nuorista, joilla ei ole jatko-opiskelupaikkaa • erityisjärjestelyn suunnittelu	
Ohjauksen arviointi	• ohjaustoimintaa arvioidaan monipuolisesti • ohjausta arvioidaan suhteessa kaikkiin eri toimintatasoihin, kuten opiskelijat, aineenopettajat, rehtorit, ryhmänohjaajat, muu henkilökunta sekä yhteistyötahot	Myös koulukohtaista ohjaussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti. Arvioinnissa hyödynnetään esimerkiksi eri toimijoiden itse- ja vertaisarviointeja, palautteita, ohjausalan tutkimuksia ja kyselyitä.

Ohjauksen järjestäminen Sallan lukiossa

1. Lukioon hakeutumisvaihe

TEHTÄVÄ	SISÄLTÖ	VASTUUHENKILÖ (T)	AIKA
Tiedottaminen ja viestintä perusopetuksen järjestäjälle	• koulutustarjonta • valintamenettely	• Rehtori • OPO	9lk aikana
Tiedottaminen ja viestintä huoltajille	• koulutustarjonta • valintamenettely	• RO • OPO • Kansainvälisillä opiskelijoilla KV-koordinaattori	Yhteisvalintaillat, Wilma-viestintä, opiskelijoille some-markkinointi, 9lk aikana.
Lukioon ja lukio-opiskeluun tutustuminen	• tuutoreiden esittely 9.lk • oppilaitokseen tutustuminen	• Tehdään opetushenkilöstön yhteistyönä • Mukana lukion esittelyssä ovat opiskelijakunnan edustajat sekä tuutorit.	Tutustuminen keväällä
Nivelvaiheen yhteistyö	• tiedonsiirto • yhteistyö muiden sidosryhmien kanssa	• OPO • EO	Lukuvuoden alussa, tiedonsiirto veso-päivänä/päivinä
Valinnasta tiedottaminen	• opiskelijaksi ottaminen • opintojen aloittamiseen liittyvä tiedottaminen	• Rehtori tekee päätöksen opiskelijaksi ottamisesta ja tiedottaa opintojen aloittamiseen liittyvissä asioissa. • Opinto-ohjaaja, rehtori ryhmänohjaaja ja KV-koordinaattori suunnittelevat infotunnit lukion aloittaville opiskelijoille (mukana myös tuutorit).	Yhteisvalinnan valmistuttua kesäkuussa, jatkuvassa haussa hakemuksen saavuttua

2. Lukio-opintoihin perehtyminen

TEHTÄVÄ	SISÄLTÖ	VASTUUHENKILÖ(T)	AIKA
Opintojen aloittaminen	• opintojen aloittamiseen liittyvät tiedot • opintososiaaliset palvelut	• Rehtori • RO • Kuraattori • OPO	Lukuvuoden alussa, syksyllä
Vanhempainillat	• opintojen aloittamiseen liittyvät tiedot	• RO • KV-koordinaattori	Lukuvuoden alussa, syyslukukaudella
Opiskelijan aikaisempi osaaminen	• osaamisen tunnistaminen ja osaamisen arviointi / vastaavuus • tiedottaminen opiskelijalle tunnistamisen tavoista ja mahdollisuuksista	• Rehtori • AO arvioi oman oppiaineensa sisällä	Ennen opintojen tai opintojakson alkua.
Lukio-opintoihin ja -käytänteisiin tutustuttaminen	• opiskeluympäristö ja -järjestelmät • opiskeluhuolto ja -palvelut / tukitoimet • kansainvälinen toiminta • esteettömyys	• AO • RO • KV-koordinaattori • rehtori	Lukuvuoden alussa, elo/syyskuu
Yhteisöllisyys	• osallisuus, ryhmäytyminen, tuutorointi, mentorointi	• RO huolehtii oman ryhmänsä ryhmäytymisestä	Ryhmäytyminen lukuvuoden alussa, tuutorointia ja mentorointia koko lukuvuoden ajan
Tuki- ja ohjaustarve	• oppimisen alkukartoitus • tukitoimien suunnittelu	• EO • tuen suunnittelu yhteistyössä AO:n kanssa	Tuki annetaan heti tarpeen tultua esiin
Opiskelijan henkilökohtainen opintosuunnitelma HOPS/HUPS	• henkilökohtainen opiskelu-, ylioppilastutkinto- suunnitelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma	• OPO • RO • KV-koordinaattori	Päivitetään opintojen aikana

3. Ohjaus lukio-opintojen aikana

TEHTÄVÄ	SISÄLTÖ	VASTUUHENKILÖ(T)	AIKA
Opintojen etenemisen seuranta	• säännöllinen opintojen etenemisen seuranta ja tapaaminen opiskelijan kanssa • poissaolojen seuranta • ryhmänohjaaja käy henkilökohtaiset keskustelut jokaisen opiskelijan kanssa vähintään kerran lukuvuodessa	• OPO • AO • RO • KV-koordinaattori	Koko lukuvuoden ajan
Opinto- ja uraohjaus	• opiskeluprosessin ohjaus • omien opiskelutaitojen vahvistaminen • jatko-opintoihin ohjaaminen ja uraohjaus	• AO • OPO	AO ohjaa koko lukuvuoden ajan oman oppiaineensa sisällä, OPO ohjaa jatkuvasti oppituntien aikana, opiskelukeskusteluissa opintovuosien aikana
Korkeakouluyhteistyö	• perehdyttäminen korkeakouluopintoihin • korkeakoulujen ns. kurkistuskursseista tiedottaminen ja opintoihin ohjaaminen	• AO • OPO	AO perehdyttää korkeakouluopintoihin oman oppiaineensa sisällä lukuvuoden aikana OPO järjestää korkeakouluyhteistyötä ja informoi esimerkiksi väyläopinnoista. **Sallan lukion IT- ja DI-linjojen opiskelijoille on nimetty vastuuopettaja, joka ohjaa korkeakouluopinnoissa.**
Yhteistyö työelämän kanssa	• yritysvierailut /-vierailijat • (kesä)työpaikkojen hakeminen	• AO • OPO	AO ja OPO sopivat yritysvierailuja/ vierailijoita sopivana ajankohtana. OPO tiedottaa työpaikoista niiden tullessa hakuun.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa	• tutustumisvierailut/ vierailijat • tiedottaminen	• AO • OPO • KV-koordinaattori	Lukuvuoden aikana. AO ja OPO sopivat tutustumisvierailut/ vierailijoita sille sopivana ajankohtana.
YO-tutkinto	• ylioppilastutkintosuunnitelma • ilmoittautuminen • käytännönjärjestelyt	• Rehtori • Kanslia	Ylioppilaskirjoitussuunnitelmaa laaditaan HOPSiin. Rehtorin infot yo-kokeisiin liittyen syksyn kirjoituskerran osalta toukokuussa ja kevään kokeiden osalta marraskuussa. Ilmoittautumisista laaditaan kirjallinen ohjeistus aikatauluineen.
Erityisopetus	• tuen käytännön suunnittelu • yhteistyö aineenopettajien kanssa	• EO ja AO • Rehtori ja OPO osallistuvat tarvittaessa	Opintojen aikana, tarvittaessa
Kansainvälisyys	• yhteistyö, neuvonta ja ohjaus • KV-toiminta • vaihto-opinnot	• KV-koordinaattori • AO (erityisesti kieltenopettajat) • OPO • rehtori	Uusien oppilaiden neuvonta ja ohjaus syksyllä, yksilöohjaukset kaikille vuosikursseille
Arjenhallinta ja yleinen hyvinvointi	• arjenhallinnan (esim. poissaolot, unirytmi, ruokailu, terveyteen liittyvät asiat) tukea ja neuvontaa • ohjaa tarvittaessa ulkopuolisten palvelujen piiriin	• kuraattori • psykologi • OPO • AO, EO • KV-koordinaattori • rehtori • asuntolanvalvoja • nuorisotyöntekijä • terveydenhoitaja	Lukuvuoden alussa uusiin opiskelijoihin tutustumista. **Järjestetään oppimisen ja opiskelun tuen työpajat ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoille erikseen sovittuina päivinä.** **Toimitaan Sallan lukion läsnäolomallin mukaisesti.**
Tiedottaminen	• aikataulutus, menetelmät, sisällöt, toteutus	• OPO yhteistyössä rehtorin kanssa • KV-koordinaattori	Koko lukuvuoden ajan
Muut tehtävät	• ajankohtaiset asiat	• Rehtori • OPO, RO	Koko lukuvuoden ajan

	• Vanhempainillat, kodin ja koulun välinen yhteistyö		

4. Ohjaus lukio-opintojen päättyessä

TEHTÄVÄ	SISÄLTÖ	VASTUUHENKILÖ(T)	AIKA
Opintojen eteneminen, -suoritukset	• opintotilanteen tarkistaminen • opiskelusuunnitelman päivittäminen (tarvittaessa)	• RO • Kanslia päivittää suoritukset • AO seuraa omaa oppiainettaan	Koko lukuvuoden ajan, suoritusten päivittäminen jakson loputtua
Opinto- ja urasuunnitelmat	• yksilöllinen ohjaus • hakuvaiheen ohjaaminen • jatko-opintojen suunnittelu	• Opiskelija päivittää itse oman suunnitelmansa	Lukuvuoden alussa, tammikuussa jatko-opintojen haku
Yhteistyö sidosryhmien / jatko-opinto-oppilaitosten kanssa	• mahdollinen tiedonsiirto • erityisjärjestelyhakemukset (koetilanne) • tukipalvelujen järjestäminen	• OPO täyttää erityisjärjestelyt • Kuraattori hoitaa tukipalvelut	Korkeakouluhaun erityisjärjestelyt hakuaikana, muut tapauskohtaisesti
Tiedottaminen ja viestintä	• aikataulutus, menetelmät, sisällöt • jatko-opintoihin hakeutumisen aikataulutus	• OPO • KV-koordinaattori	Marras-maaliskuussa
Ohjaus opintojen jälkeen	• jatko-opintojen tai -suunnitelmien varmistaminen, jos opiskelija jää vaille opiskelupaikkaa • varusmiespalvelusta suorittavien jatko-opinto-ohjaus	• OPO	Opintoneuvontaa kun opiskelija ottaa yhteyttä.
Muut lukiokohtaset tehtävät	• ajankohtaiset asiat • tiedottaminen etsivä nuorisotyötekijälle, sosiaalitoimelle, terveydenhuoltoon nuorista, joista huoli on herännyt. esim. nuorella ei ole jatko-opintosuunnitelmaa ym.	• Omalta osaltaan jokaisen henkilökuntaan kuuluvan tehtävä	Koko lukuvuoden ajan, tarvittaessa

Pedagoginen tuki Sallan lukiossa

1. Hyvä opiskeluarki	
VASTUUHENKILÖ(T)	**TEHTÄVÄ(T)**
Opiskelija	•Opiskelija tietää, että hänellä on oikeus saada jokaiselta opettajalta oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea. •Jos opiskelijalla on haasteita opiskelussa tai oppimisessa, hän kertoo sen RO:lle ja AO:lle missä tahansa opiskelun vaiheessa; tiedon voi toimittaa myös huoltaja. •Opiskelija ja / tai huoltaja antavat tarvittaessa kirjallisesti luvan yksilöityihin tiedonsiirtoihin. •Laatii ja päivittää henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa, johon kirjataan myös jatko-opintosuunnitelma.
Opiskelijan ryhmänohjaaja (RO)	• RO on opiskelijan lähin yhteyshenkilö koulun arjessa • RO keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti •RO tiedottaa opiskelijaa opiskeluhuollon mahdollisuuksista •RO haastattelee ryhmänsä opiskelijat hyödyntäen opiskelijan HOPS:ia •RO vie huolen eteenpäin ja huolehtii mahdollisista tiedonsiirron luvista •RO:lla on velvollisuus seurata huolellisesti poissaoloja ja on yhteydessä opiskelijaan / huoltajaan **(Sallan lukion läsnäolomalli)** •RO ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset
Aineenopettaja (AO)	•AO keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti •AO opettaa oppimaan oppimisen taitoja erityisesti oman oppiaineen näkökulmasta •AO antaa oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea omassa oppiaineessaan kaikille opiskelijoille •AO huolehtii omasta osaamisestaan mm. oppimaan oppimisen opettamisen osalta •AO seuraa opiskelijan opintojen etenemistä omassa oppiaineessa •AO:lla on velvollisuus seurata ja kirjata huolellisesti poissaoloja ja on yhteydessä

	opiskelijaan ja RO:aan **(Sallan lukion läsnäolomalli)** •AO tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia, työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta • AO huomioi oman aineensa korkeakouluyhteistyön sekä korkeakoulujen valintaperusteet • AO ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset
Erityisopettaja (EO)	•EO selvittää opiskelijoiden tuen tarpeet •EO toteuttaa tarvittaessa lukitestit lukiossa sovitulla tavalla •EO tiedottaa erityisopettajan tukipalveluista ja erityisjärjestelymahdollisuuksista •EO tiedottaa opiskelijaa ja huoltajia tarjolla olevista tuen muodoista •EO ohjaa opiskelijaa opiskeluteknisissä asioissa ja toteuttaa yksilöllistä pedagogista tukea •EO osallistuu lukiotason yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan • EO kehittää koulukohtaisia pedagogisen tuen muotoja yhdessä RO:n, AO:n, OPO:n ja rehtorin kanssa • EO ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset
Opinto-ohjaaja (OPO)	•OPO ohjaa opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja hänen opintosuunnitelmiensa tekemisessä •OPO neuvoo opiskelijoita lukion tukipalveluihin liittyen •OPO tiedottaa erityisjärjestelyjen mahdollisuudesta •OPO kehittää koulukohtaisia pedagogisen tuen muotoja yhdessä RO:n, AO:n, EO:n ja rehtorin kanssa •OPO järjestää siirtopalaverit ja on mukana opiskelijan HOPS ja HUPS päivityksissä • OPO huolehtii jatko-opinto- ja uraohjauksen sekä jälkiohjauksen • OPO ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset
Hallinto ja opiskeluhuollon henkilöstö	**Rehtori** •vastaa lukion toiminnasta ja tiedottaa asioista

	•kehittää yhdessä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa toimintakulttuuria niin, että kaikki toimijat tietävät velvollisuutensa / roolinsa •vastaa siitä, että toimintakulttuurin eri osa-alueita arvioidaan säännöllisesti • tarkistaa opiskelijoiden kurssivalinnat, myöntää luvan itsenäiseen opiskeluun, tekee hyväksiluvut •kehittää koulukohtaisia pedagogisen tuen muotoja yhdessä RO:n, AO:n, EO:n, OPO:n kanssa •koordinoi opiskeluhuoltotyötä ja osallistuu yhteisöllisen opiskeluhuollon kokouksiin sekä tarvittaessa yksilökohtaisiin opiskeluhuollon kokouksiin **Koulusihteeri** •hoitaa mm. opiskelijarekisterin ylläpidon, opiskelijatodistukset todistusjäljennökset, koulumatkatukiasiat • Koulusihteeri huolehtii ylioppilaskokeisiin ilmoittamisista yhdessä rehtorin kanssa. **Opiskeluhuollon henkilöstö** •tiedottaa omasta työnkuvastaan
Kuraattori ja KV-koordinaattori	**Kuraattori** •tekee ennaltaehkäisevää työtä •tukee stressinhallinnassa ja jännittämisessä •tukee arjen sosiaalisissa haasteissa •arjenhallinnan oppituntien pitäminen **KV-koordinaattori** •toimii kansainvälisten opiskelijoiden yhteyshenkilönä ja tarvittaessa tulkkina •on yhteydessä huoltajiin •haastattelee opiskelijat kahdesti vuodessa ja kartoittaa opiskelijan oppimisen edistymistä, arjenhallintaan liittyvistä asioista, esimerkiksi asuntolassa asuminen, ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin •valmistelee oleskelulupa-asiat ja käy opiskelijoiden kanssa k.o. viranomaisten luona

2. Kun tuen tarve ilmenee ja huoli herää	
VASTUUHENKILÖ(T)	**TEHTÄVÄ(T)**
Opiskelija	•opiskelija kertoo tuen tarpeensa RO:lle ja AO:lle missä tahansa opiskelun vaiheessa •tiedon voi toimittaa myös huoltaja •opiskelija ja / tai huoltaja antavat tarvittaessa kirjallisesti luvan yksilöityihin tiedonsiirtoihin •opiskelija miettii RO:n kanssa, riittääkö yksittäisten aineenopettajien kanssa keskustelu tarvittavan tuen toteutukseen vai onko tarpeen koota RO:n kanssa laajempi pedagoginen palaveri (PP), jossa on mukana useampia aineenopettajia
Opiskelijan ryhmänohjaaja (RO)	•RO tietää tuen tarpeesta, koska hänellä on velvoite seurata opintojen etenemistä •RO on yhteydessä opiskelijaan ja huoltajaan •RO konsultoi tarvittaessa AO:n, OPO:n, EO:n ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa (tarvittaessa nimettömästi) •RO kokoaa tarvittaessa pedagogisen tuen palaverin •RO tarkistaa, että yksilöity tiedonsiirron lupa on kunnossa ja tarvittaessa hankkii sen
Aineenopettaja (AO)	•AO ottaa huolen puheeksi opiskelijan ja RO:n kanssa (tarvittaessa huoltajan) •AO:lla on velvollisuus viedä tieto huolesta eteenpäin ensisijaisesti RO:lle ja tarvittaessa myös OPO:lle tai EO:lle • osallistuu tarvittaessa yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan ja pedagogisiin palavereihin
Erityisopettaja (EO)	•EO keskustelee opiskelijan kanssa •EO kirjaa tarvittaessa opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeen wilman tukilomakkeisiin. •EO hankkii tarvittaessa lisätietoja opiskelijan luvalla esimerkiksi perusopetuksesta; alle 18-vuotiaan opiskelijan kohdalla tarvitaan myös huoltajalta kirjallinen lupa •EO konsultoi tarvittaessa RO:n, AO:n ja OPO:n kanssa •osallistuu yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan ja pedagogisiin palavereihin

Opinto-ohjaaja (OPO)	•OPO ohjaa opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja hänen suunnitelmiensa tekemisessä •OPO antaa neuvontaa lukion tukipalveluihin liittyen •OPO tiedottaa mahdollisuudesta erityisjärjestelyihin •OPO vie tiedon huolesta eteenpäin •OPO osallistuu yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan ja pedagogisiin palavereihin
Hallinto ja opiskeluhuollon henkilöstö	**Rehtori** •osallistuu tarvittaessa pedagogiseen palaveriin sekä tuen suunnitteluun **Opiskeluhuollon henkilöstö** •tekee konsultoivaa yhteistyötä lukion henkilöstön kanssa
Kuraattori ja KV-koordinaattori	**Kuraattori** •ohjaa koulun ulkopuolisten palvelujen piiriin tarvittaessa •osallistuu mahdollisiin selvityksiin ja tukikeskusteluihin **KV-koordinaattori** •toimii tulkkina palavereissa •on yhteydessä huoltajiin •ilmoittaa huolesta eteenpäin

3. Opintojen aikainen tuki	
VASTUUHENKILÖ(T)	**TEHTÄVÄ(T)**
Opiskelija	•opiskelijalla on oikeus saada tukipalveluita, esimerkiksi lukiseulonnan •opiskelija toimittaa EO:lle tarvittavia asiakirjoja, esim. aiempia tutkimuksia tai testejä ja opintosuorituksia •opiskelija kertoo AO:lle sopivasta tuesta tilanne- ja oppiainekohtaisesti •opiskelija suunnittelee yksilöllisiä tukitoimia yhdessä AO:n kanssa •opiskelija käyttää aktiivisesti yksilöllisesti suunniteltuja tuen muotoja (esim. koetilanteen lisäaika, äänikirjat, erityisopetukseen osallistuminen) ja antaa palautetta niiden toimivuudesta AO:lle ja RO:lle •opiskelija osallistuu tarvittaessa yksilölliseen opiskeluhuoltoon
Opiskelijan ryhmänohjaaja (RO)	•RO seuraa tarvittaessa opiskelijan tuen tarvetta ja on tarvittaessa mukana tuen suunnittelussa •RO konsultoi tarvittaessa EO:n, AO:n tai OPO:n kanssa •RO on tarvittaessa yhteydessä huoltajiin •RO osallistuu tarvittaessa yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan
Aineenopettaja (AO)	•AO perehtyy opiskelijan tuen tarpeisiin yhdessä opiskelijan kanssa •AO suunnittelee yksilöllisiä tukitoimia yhdessä opiskelijan kanssa ja tarvittaessa muokkaa EO:n suosittamia tuen muotoja •AO suunnittelee osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet opiskelijan tarpeiden mukaisesti •AO toteuttaa ja arvioi opiskelijan tukitoimia •AO:lla on velvoite kirjata HOPS:iin tuen toteutus ja sen toimivuuden seuranta oman oppiaineen osalta •AO konsultoi mahdollisesti EO:n, RO:n tai OPO:n kanssa •AO osallistuu tarvittaessa yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan
Erityisopettaja (EO)	•EO antaa opiskelijalle yksilöllistä suunniteltua tukea •EO kirjaa suunnitellun tuen erityisopetuksen osalta Wilmaan

	•EO tiedottaa opiskelijaa ja huoltajia suunnitellusta ja järjestetystä tuesta sekä YTL:n erityisjärjestelyistä •EO konsultoi ja suunnittelee tarvittaessa opiskelijan tukimuotoja RO:n, AO:n ja OPO:n kanssa •EO käynnistää erityisjärjestelyhakemukset YTL:ään yhdessä rehtorin kanssa •EO seuraa ja arvioi erityisjärjestelyiden toimivuutta yhdessä opiskelijan kanssa •EO osallistuu tarvittaessa yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan
Opinto-ohjaaja (OPO)	•saatuaan tiedon opiskelijan tuen tarpeesta OPO ohjaa opiskelijaa tarvittavan yksilöllisen tuen ja erityisjärjestelyjen pariin •OPO tekee tarvittavat kirjaukset / päivitykset HOPS:iin •OPO konsultoi tarvittaessa EO:n, RO:n ja AO:n kanssa •OPO osallistuu tarvittaessa yksilöllisen opiskeluhuollon toimintaan
Hallinto ja opiskeluhuollon henkilöstö	**Opiskeluhuollon henkilöstö** •tekee konsultoivaa yhteistyötä lukion henkilöstön kanssa
Kuraattori ja KV-koordinaattori	**KV-koordinaattori** •vie huolen eteenpäin **Kuraattori** •ohjaa koulun ulkopuolisten palvelujen piiriin tarvittaessa

4. YO-kirjoitukset	
VASTUUHENKILÖ(T)	**TEHTÄVÄ(T)**
Opiskelija	• kirjaa HOPS:iin YO-suunnitelmansa •selvittää jatko-opintoihin vaadittavat kirjoitettavat yo-aineet •ilmoittautuu yo-kokeisiin •osallistuu ABI-infoihin •huolehtii vähintään puoli vuotta ennen ensimmäiseen kirjoituskertaan ilmoittautumista mahdolliset erityisjärjestelyihin vaadittavat lausunnot •huolehtii yhdessä rehtorin kanssa erityisjärjestelyhakemuksen YTL:ään •suunnittelee mahdolliset korotukset / uusinnat
Opiskelijan ryhmänohjaaja (RO)	•RO tukee opiskelijaa YO-suunnittelussa sekä osallistuu ABI-infoihin
Aineenopettaja (AO)	• AO antaa oman aineensa ohjeet YO-tutkinnon suorittamiseen • AO osallistuu tarvittaessa ABI-infoon •AO kirjoittaa erikseen pyydetyt YTL:n lausunnot oppiaineen opiskeluun liittyen •AO kirjaa tuen toteutuksen ja sen toimivuuden arvioinnin oman aineensa näkökulmasta YTL:n hakemuksen seurantaa varten
Erityisopettaja (EO)	•EO toteuttaa yksilölliset lukitestaukset ja näihin perustuvat erityisjärjestelyt • huolehtii siitä, että opiskelijalla on tiedossaan oikeus erityisjärjestelyihin lukivaikeuden perusteella •EO laatii YTL:n hakemuksen yhdessä tarvittavan AO:n kanssa •EO tekee yhteistyötä AO:n, RO:n ja OPO:n kanssa lausuntoihin ja toteutetun tuen seurantoihin liittyen •EO hankkii tarvittavan lisätiedon monialaisilta toimijoilta •EO käsittelee lausunnot ja hakemukset opiskelijan kanssa
Opinto-ohjaaja (OPO)	•OPO neuvoo ja ohjaa YO-kirjoitusten suunnittelussa •selvittää yhdessä opiskelijan kanssa jatko-opintoihin liittyvät vaadittavat kirjoitettavat YO-aineet

	•on mukana laatimassa mahdollisia YO-kirjoituksiin liittyviä lausuntoja
Hallinto ja opiskeluhuollon henkilöstö	**Rehtori** •lähettää YTL:n erityisjärjestelyiden hakemuksen eteenpäin sekä informoi opettajakuntaa erityisjärjestelyistä
Kuraattori & KV-koordinaattori	**Kuraattori** •tarvittaessa tukee stressinhallinnassa **KV-koordinaattori** •käy läpi YO-kirjoituksiin liittyvät asiat opiskelijan kanssa ja selventää kompensaatiokäsitettä

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempana yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmänohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen

vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- *ohjauksen keskeiset käsitteet*
- *ohjauksen tehtävät ja tavoitteet*
- *ohjauksen järjestäminen*
- *ohjauksen toimijat ja työnjako*
- *ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen*
- *ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat*
- *ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa*
- *ohjaustoiminnan arviointi.*

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- *aikaisempi koulutus ja muu osaaminen*
- *suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet*
- *hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen*
- *suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat*
- *opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt*
    - *opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve*
- *korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot*
- *työelämän tutustumisjaksot*
- *arvioitu opiskeluaika*

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Hyvän ohjauksen kriteerit Sallan lukiossa

Sallan lukiossa jokainen opiskelija saa monipuolista ohjausta koko opintojensa ajan. Ohjauksessa opiskelija on aktiivinen ja osallistuva. Ohjauksessa otetaan myös huomioon Sallan lukion kansainväliset opiskelijat, joita ohjaa Sallan lukion KV-koordinaattori, opinto-ohjaajan kanssa.

Ohjauksen tarkoitus on mm. vahvistaa opiskelijan osallisuutta koulun toimintaympäristössä, kasvattaa opiskelijaa yhteiskunnan jäsenyyteen sekä tasavertaiseen mahdollisuuteen työelämässä. Sallan lukion ohjauksessa otetaan huomioon paikallinen kulttuuri sekä toimintaympäristö. Opiskelija laatii ja päivittää ohjaussuunnitelmaansa (HOPS) säännöllisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus tutustua jatko-opintoihin jo lukion opintojensa aikana.

Ohjausta annettaan lukio-opintoihin siirtymiseen, lukio-opintojen alkuvaiheessa, lukion-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen sekä lukion jälkeisiin opintoihin ja työelämään. Lukio-opintoihin siirryttäessä tehdään yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Lukion alkuvaiheessa ohjaus keskittyy lukion eri käytänteiden ja toimintakulttuuriin tutustumiseen, lukio-opinnoissa vaadittavien taitojen harjaannuttamiseen sekä lukion opiskelijaksi ja opiskelijayhteisöön kasvamiseen.

Opintojen edetessä ohjaus painottuu opintojen suunnitelmalliseen eteenpäin viemiseen, ylioppilastutkintoon valmistumiseen ja jatko-opintoihin tutustumiseen. Lukio-opintojen aikana opiskelija saa monipuolista ohjausta ei toimijoilta, jotka on tarkennettu ohjaussuunnitelmassa.

Ohjaussuunnitelma on pääluvussa 4.

4.2. Oppimisen tuki ja erityisopetus

Lukiolain 29 §:n (714/2018) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa säädetään. Sallan lukiossa opiskelijoita tiedotetaan tarjolla olevista tukipalveluista.

Jokainen opettaja on oman oppiaineensa opiskelun ohjaaja. Hänen perustehtäviinsä kuuluvat kannustavan palautteen antaminen ja opiskeltavan aineen perusasioiden hallinnan kartoitus sekä tuen antaminen. Opettaja tukee ja ohjaa opiskelijan oppimista monipuolisilla opetus ja arviointimenetelmillä . Opiskelijaa ohjataan käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Opiskelijan näkökulmasta ohjauksessa korostuu

- oppiminen
- osallisuuden kokemukset
- oikea-aikainen tuki oppimisen ja muun elämän kysymyksissä
- kohdatuksi tuleminen
- mahdollisuus kehittää taitoja tulevan elämän suunnitteluun.

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet.

Opiskelijan tuki toteutetaan oppitunneilla, oppimisen ja osaamisen arvioinnin tilanteissa sekä henkilökohtaisena ohjauksena. Oppimisen tuki voi edellyttää oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja, esimerkiksi mahdollisuus rauhalliseen ja aistiärsykkeettömämpään tilaan. Opiskelijan tuki yksilöllisiin tarpeisiin perustuen voi tarkoittaa esimerkiksi ohjeiden ymmärtämisen varmistamista.

Tuen tarpeen suunnittelussa käytetään apuna perusopetuksesta saatua sekä opiskelijan omiin että opettajien tai muun henkilöstön havainnointiin ja arviointiin perustuvaa tietoa. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan kirjata opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa (wilman tukilomakkeet).

Aineenopettaja ja erityisopettaja suunnittelevat yhdessä opiskelijan kanssa tuen muotoja. Tukimuotoina voivat olla tukiopetus, opetuksen eriyttäminen, samanaikaisopetus, erityisopetus ja muut pedagogiset ratkaisut.

Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon.

Oppimisen tuen tavoite	**Oppimisen tuen tavoitteena** on huomioida lukioyhteisön opiskelijoiden moninaisuus ja varmistaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja menestyä opinnoissaan. Tuen lähtökohtana on **aktiivinen opiskelija**, jota rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan omat tuen tarpeensa ja kannustetaan olemaan aloitteellisia avun pyytämisessä. Lukion henkilökunnan tehtävänä on luoda ilmapiiri, jossa avun pyytäminen on luontevaa ja turvallista. Oppimisen tuki perustuu **kaikkia opiskelijoita tukeville työskentelytavoille ja arjen rakenteille**, jotka ehkäisevät ongelmien syntymistä ja kasaantumista. Opiskelijoiden oppimista seurataan ja tuetaan osana opetusta esimerkiksi monipuolisilla opetusmenetelmillä, työtavoilla ja ohjauksella.
• tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille	Ohjauksesta, tukitoimista ja erityisopetuksesta tiedotetaan opintojen alussa sekä opintojen edetessä. Näistä tiedotetaan opinto-oppaassa, Wilman tiedotteissa, lukion kotisivuilla sekä vanhempainilloissa. Lisäksi ohjauksesta ja oppimisen ja opiskelun tuesta tiedotetaan lukion kotisivuilla, jossa on myös linkki erilliselle **Lukio-opiskelun tietopankki -sivuistolle.** Sivustoa hyödynnetään säännöllisesti ja opiskelijaa ohjataan sen käytössä. Linkki sivustolle julkaistaan myös wilman pysyväistiedotteissa. Jos opiskelija tarvitsee tukea oppimiseen, kannattaa ottaa yhteyttä erityisopettajaan, ryhmänohjaajaan, opinto-ohjaajaan tai aineenopettajaan jo opintojen alussa tai milloin tahansa opintojen aikana. Yhteydenoton voi tehdä opiskelija itse tai hänen huoltajansa.
• tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi	Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös perusopetuksesta saatua tietoa. Tukitoimet arvioidaan heti, kun tuen tarve havaitaan. Tuen on oltava riittävää ja sitä tulee antaa viivytyksettä. Lähtökohtana on opiskelijan

	vahvuuksien tukeminen ja hyödyntäminen sekä oppimisen esteiden vähentäminen. Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten erityisopettajan kielellisiä alkukartoituksia (esim. digilukiseula). Opiskelijan tarvitsemaa tukea arvioivat hänen kanssaan ryhmänohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja sekä tarvittaessa huoltaja. Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan monipuolisesti ja monialaisesti. Arviointiin voi opiskelijan halutessa osallistua myös esimerkiksi kuraattori, psykologi tai oppilaitoksen ulkopuolinen asiantuntija. Opiskelijan oma rooli on keskeinen: hänen osallistumisensa tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun on tärkeää. Oppimisen tuki suunnitellaan kokonaisuutena opiskelijan näkökulmasta.
• tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan	Aineenopettaja voi antaa yksilöllistä tai ryhmämuotoista tukiopetusta tai ohjata koulun muihin tukimuotoihin. Opettaja kirjaa antamansa tuen, kuten tukiopetuksen, wilman tukilomakkeisiin opiskelijan pyynnöstä. Kirjaaminen varmistaa, että tukea voidaan toteuttaa mahdollisimman johdonmukaisesti. Se selkeyttää myös mahdollista erityisopetuspäätöksen valmistelua.
• oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen	Opiskelijan oma aktiivinen rooli ja sitoutuminen tukitoimien toteutukseen on keskeinen: opiskelija ottaa tuen vastaan ja jakaa tietoa todetusta tukitoimien tarpeesta. Lukion henkilökunta kannustaa opiskelijoita olemaan aloitteellisia tuen tarpeen ilmaisemisessa. Opetushenkilöstö ohjaa opiskelijaa opiskelutaitojen ja strategioiden käytössä. Jokainen opettaja tarkkailee opiskelijoiden tuen tarvetta ja tukee heitä omassa opetuksessaan. Oppitunneilla harjoitellaan ainekohtaisia opiskelumenetelmiä.

	Opettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta siten, että opetuksen järjestelyt, kuten ohjaaminen, eriyttäminen, havainnollistaminen, monipuoliset työtavat, oppimisympäristö ja osaamisen osoittamisen tavat tukevat opiskelijoiden oppimista. Hän seuraa toiminnan vaikuttavuutta sekä kehittää opetustaan esimerkiksi kollegiaalisella tuella ja konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa. Oppimisen tukeen voi kuulua aineenopettajan antaman tuen lisäksi myös erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta (esim. yksilöohjausta opiskelutaitoihin) sekä opinto-ohjaajan antamaa ohjausta ja tukea. Tukiopetuksen keinoja voivat olla esimerkiksi opitun kertaus, eriyttäminen, opiskelutaitojen vahvistaminen, kielitaidon vahvistaminen sanaston ja kielen käytön tapojen osalta sekä lukio-opintojen joustavat järjestelyt, aineenopettajien antama samanaikaisopetus. Aineenopettaja tekee tarvittaessa yhteistyötä erityisopettajan ja ryhmänohjaajan kanssa sekä ohjaa opiskelijan opiskeluhuollon palveluihin. Erityisopettaja voi antaa opiskelijalle oppimisen tukea muun muassa henkilökohtaisissa tapaamisissa, konsultoimalla aineenopettajia tuen antamisessa, yhteisopettajuudella tai samanaikaisopetuksella. Oppimisen tuki opinto-ohjauksessa voi olla esimerkiksi opiskelijan vahvuuksien tunnistamista ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista yhdessä opiskelijan kanssa tukitoimet huomioiden. Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä voidaan koota opiskelijan suostumuksella opiskelun tueksi. Kun opiskelija tarvitsee erityisjärjestelyitä opintojaksoille, tekee erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa oppimisen tuen suunnitelman.

• tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi	Erityisopettaja, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja seuraavat oppimisen tuen toteutumista. Opiskelija ja tarvittaessa huoltaja arvioivat tuen riittävyyttä. Tuki suunnitellaan yhdessä. Erityisopettaja seuraa tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta säännöllisesti yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa aineenopettajien ja ryhmänohjaajan kanssa. Erityisopetuksen tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yksilöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija, erityisopettaja ja ryhmänohjaaja sekä tarvittaessa esimerkiksi aineenopettajia, opinto-ohjaaja ja mahdollisesti myös opiskeluhuollon henkilöstöä. Lisäksi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjatut tukitoimet päivitetään lukuvuosittain tai tarpeen mukaan. Mikäli erityisopetukselle ei enää ole tarvetta, voidaan siitä luopua uuden hallintopäätöksen myötä. Tavoitteena on tukea opiskelijan siirtymistä takaisin yleisen tuen piiriin silloin, kun se on hänen etunsa mukaista.
• erityisopetuksen päätös	Mikäli oppimisen tuki ei ole riittävää ja opiskelijalla on oppimisvaikeus, sairaus, vamma tai muu niihin rinnastettava syy, opiskelija voi saada erityisopetusta. Erityisopetusta voi hakea opiskelija tai hänen huoltajansa. Myös koulun aloitteesta voidaan ehdottaa erityisopetuksen hakemista. Erityisopetuksen saamiseen tarvitaan hallintopäätös, jonka tekee johtava rehtori.
	Hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin

• opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä	oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Ennen erityisopetuspäätöksen antamista tukitoimia on kokeiltu riittävästi. Päätös erityisopetuksesta tehdään hyödyntäen OPH:n päätösmallipohjaa, ja opiskelijaa ja hänen huoltajaansa kuullaan ennen päätöksen antamista. OPH:n päätösmalli Hallinnollisen päätöksen tekee johtava rehtori.
· yhteistyö, vastuut ja työnjako	**Opiskelija** osallistuu opetukseen, jollei poissaololle ole perusteltua syytä. Opiskelijan tulee suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Opintoihin kuuluu omatoimista työskentelyä. Opiskelijan tulee seurata tiedotteita ja viestejä sekä osallistuttava yhteisiin tapahtumiin, ryhmänohjaukseen ja muihin tiedotustilaisuuksiin. Opiskelija voi ja saa hakeutua itse tuen piiriin: tuen arviointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja tukitoimien arviointiin. Opiskelija tietää, että hänellä on oikeus saada jokaiselta opettajalta oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea. Opiskelija ja / tai huoltaja antavat tarvittaessa kirjallisesti luvan yksilöityihin tiedonsiirtoihin. Opiskelija laatii ja päivittää henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa, johon kirjataan myös jatko-opintosuunnitelma.

Huoltaja seuraa alaikäisen opiskelijan opintojen edistymistä ja ottaa tarvittaessa yhteyttä kouluun.

Aineenopettajan (AO) perehtyy tuen suunnitelmaan ja muihin mahdollisiin tietoihin hyödyntääkseen tietoja opetuksessa. Opettaja kannustaa kertomaan tuen tarpeista, seuraa opiskelijan opiskelua ja oppimista sekä mahdollisten tukitoimien toteutumista ja toimivuutta.

Aineenopettaja keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti sekä opettaa oppimaan oppimisen taitoja erityisesti oman oppiaineen näkökulmasta.

Aineenopettaja antaa oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea omassa oppiaineessaan kaikille opiskelijoille.

Aineenopettaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja poissaoloja omassa oppiaineessa (Sallan lukion läsnäolomalli).

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset ja tukee kielen kehittymistä.

Opinto-ohjaaja (OPO) tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä, ohjaa tuen piiriin, huolehtii tukitoimien kirjaamisesta opiskelijan tietoihin.

Opinto-ohjaaja opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja hänen opintosuunnitelmiensa tekemisessä sekä tukipalveluihin hakeutumisessa.

Erityisopettaja (EO) koordinoi tukea ja erityisopetusta sekä tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä.

Erityisopettaja osallistuu yksittäisen opiskelijan tuen prosessiin: tuen tarpeen arviointi, tuen suunnittelu, tuen toteuttaminen ja tuen kirjaaminen.

Erityisopettaja konsultoi opettajia tuen tarpeen huomioimisesta ja toteuttamistavoista mm. opiskelustrategioista, opiskelutaidoista ja aikatauluttamisesta.

Erityisopettaja selvittää opiskelijoiden tuen tarpeita sekä toteuttaa tarvittaessa lukitestit lukiossa sovitulla tavalla (esim. havaittu tarve, opiskelijan tai huoltajan pyyntö)

Erityisopettaja tiedottaa erityisopettajan tukipalveluista, tuen muodoista ja erityisjärjestelymahdollisuuksista. Hän

ohjaa opiskelijaa opiskeluteknisissä asioissa ja toteuttaa yksilöllistä oppimisen tukea.

Erityisopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

Ryhmänohjaaja (RO) tutustuu oman ryhmänsä opiskelijoihin, ottaa puheeksi opiskelijan kanssa havaitsemansa tuen tarpeen. Seuraa mahdollisen tuen toimivuutta. Tiedottaa opiskelijoita oppimisen tuen palveluista, toteuttaa tuen toimia oman aineensa osalta ja ohjaa tuen palveluihin. Seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja opiskelussa sekä opinnoissa edistymistä.

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähin yhteyshenkilö koulun arjessa. Hän keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

Ryhmänohjaaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

	KV-koordinaattori (kansainvälisten kouluasioiden koordinaattori) toimii kansainvälisten opiskelijoiden yhteyshenkilönä ja tarvittaessa tulkkina. Hän on yhteydessä huoltajiin. Kv-koordinaattori haastattelee opiskelijat vähintään kahdesti vuodessa ja kartoittaa opiskelijan oppimisen edistymistä, arjenhallintaan liittyvistä asioista, esimerkiksi asuntolassa asuminen, ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin. **Rehtori** tiedottaa oppimisen tuesta ja valmistelee erityisopetuksen hallintopäätöksen. Hallintopäätöksen tekee johtava rehtori. Rehtori osallistuu tarvittaessa opiskelijan tuen suunnitteluun.

4.2.1. Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopetus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatko-opintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiopetusta eli aineenopettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopetusta voidaan antaa myös

opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa eritysopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja tai haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija omavalintaisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa (lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen- ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai eri oppiaineiden opiskeluun.

Oppimisen tuen tavoite	**Oppimisen tuen tavoitteena** on huomioida lukioyhteisön opiskelijoiden moninaisuus ja varmistaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja menestyä opinnoissaan. Tuen lähtökohtana on **aktiivinen opiskelija**, jota rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan omat tuen tarpeensa ja kannustetaan olemaan aloitteellisia avun pyytämisessä. Lukion henkilökunnan tehtävänä on luoda ilmapiiri, jossa avun pyytäminen on luontevaa ja turvallista. Oppimisen tuki perustuu **kaikkia opiskelijoita tukeville työskentelytavoille ja arjen rakenteille**, jotka ehkäisevät ongelmien syntymistä ja kasaantumista. Opiskelijoiden oppimista seurataan ja tuetaan osana opetusta esimerkiksi monipuolisilla opetusmenetelmillä, työtavoilla ja ohjauksella.
• tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille	Ohjauksesta, tukitoimista ja erityisopetuksesta tiedotetaan opintojen alussa sekä opintojen edetessä. Näistä tiedotetaan opinto-oppaassa, Wilman tiedotteissa, lukion kotisivuilla sekä vanhempainilloissa. Lisäksi ohjauksesta ja oppimisen ja opiskelun tuesta tiedotetaan lukion kotisivuilla, jossa on myös linkki erilliselle **Lukio-opiskelun tietopankki -sivuistolle.** Sivustoa hyödynnetään säännöllisesti ja opiskelijaa ohjataan sen käytössä. Linkki sivustolle julkaistaan myös wilman pysyväistiedotteissa. Jos opiskelija tarvitsee tukea oppimiseen, kannattaa ottaa yhteyttä erityisopettajaan, ryhmänohjaajaan, opinto-ohjaajaan tai aineenopettajaan jo opintojen alussa tai milloin tahansa opintojen aikana. Yhteydenoton voi tehdä opiskelija itse tai hänen huoltajansa.
• tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi	Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös perusopetuksesta saatua tietoa. Tukitoimet arvioidaan heti, kun tuen tarve havaitaan. Tuen on oltava riittävää ja sitä tulee antaa viivytyksettä. Lähtökohtana on opiskelijan

	vahvuuksien tukeminen ja hyödyntäminen sekä oppimisen esteiden vähentäminen. Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten erityisopettajan kielellisiä alkukartoituksia (esim. digilukiseula). Opiskelijan tarvitsemaa tukea arvioivat hänen kanssaan ryhmänohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja sekä tarvittaessa huoltaja. Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan monipuolisesti ja monialaisesti. Arviointiin voi opiskelijan halutessa osallistua myös esimerkiksi kuraattori, psykologi tai oppilaitoksen ulkopuolinen asiantuntija. Opiskelijan oma rooli on keskeinen: hänen osallistumisensa tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun on tärkeää. Oppimisen tuki suunnitellaan kokonaisuutena opiskelijan näkökulmasta.
• tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan	Aineenopettaja voi antaa yksilöllistä tai ryhmämuotoista tukiopetusta tai ohjata koulun muihin tukimuotoihin. Opettaja kirjaa antamansa tuen, kuten tukiopetuksen, wilman tukilomakkeisiin opiskelijan pyynnöstä. Kirjaaminen varmistaa, että tukea voidaan toteuttaa mahdollisimman johdonmukaisesti. Se selkeyttää myös mahdollista erityisopetuspäätöksen valmistelua.
• oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen	Opiskelijan oma aktiivinen rooli ja sitoutuminen tukitoimien toteutukseen on keskeinen: opiskelija ottaa tuen vastaan ja jakaa tietoa todetusta tukitoimien tarpeesta. Lukion henkilökunta kannustaa opiskelijoita olemaan aloitteellisia tuen tarpeen ilmaisemisessa. Opetushenkilöstö ohjaa opiskelijaa opiskelutaitojen ja strategioiden käytössä. Jokainen opettaja tarkkailee opiskelijoiden tuen tarvetta ja tukee heitä omassa opetuksessaan. Oppitunneilla harjoitellaan ainekohtaisia opiskelumenetelmiä.

	Opettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta siten, että opetuksen järjestelyt, kuten ohjaaminen, eriyttäminen, havainnollistaminen, monipuoliset työtavat, oppimisympäristö ja osaamisen osoittamisen tavat tukevat opiskelijoiden oppimista. Hän seuraa toiminnan vaikuttavuutta sekä kehittää opetustaan esimerkiksi kollegiaalisella tuella ja konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa. Oppimisen tukeen voi kuulua aineenopettajan antaman tuen lisäksi myös erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta (esim. yksilöohjausta opiskelutaitoihin) sekä opinto-ohjaajan antamaa ohjausta ja tukea. Tukiopetuksen keinoja voivat olla esimerkiksi opitun kertaus, eriyttäminen, opiskelutaitojen vahvistaminen, kielitaidon vahvistaminen sanaston ja kielen käytön tapojen osalta sekä lukio-opintojen joustavat järjestelyt, aineenopettajien antama samanaikaisopetus. Aineenopettaja tekee tarvittaessa yhteistyötä erityisopettajan ja ryhmänohjaajan kanssa sekä ohjaa opiskelijan opiskeluhuollon palveluihin. Erityisopettaja voi antaa opiskelijalle oppimisen tukea muun muassa henkilökohtaisissa tapaamisissa, konsultoimalla aineenopettajia tuen antamisessa, yhteisopettajuudella tai samanaikaisopetuksella. Oppimisen tuki opinto-ohjauksessa voi olla esimerkiksi opiskelijan vahvuuksien tunnistamista ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista yhdessä opiskelijan kanssa tukitoimet huomioiden. Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä voidaan koota opiskelijan suostumuksella opiskelun tueksi. Kun opiskelija tarvitsee erityisjärjestelyitä opintojaksoille, tekee erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa oppimisen tuen suunnitelman.

• tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi	Erityisopettaja, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja seuraavat oppimisen tuen toteutumista. Opiskelija ja tarvittaessa huoltaja arvioivat tuen riittävyyttä. Tuki suunnitellaan yhdessä. Erityisopettaja seuraa tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta säännöllisesti yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa aineenopettajien ja ryhmänohjaajan kanssa. Erityisopetuksen tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yksilöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija, erityisopettaja ja ryhmänohjaaja sekä tarvittaessa esimerkiksi aineenopettajia, opinto-ohjaaja ja mahdollisesti myös opiskeluhuollon henkilöstöä. Lisäksi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjatut tukitoimet päivitetään lukuvuosittain tai tarpeen mukaan. Mikäli erityisopetukselle ei enää ole tarvetta, voidaan siitä luopua uuden hallintopäätöksen myötä. Tavoitteena on tukea opiskelijan siirtymistä takaisin yleisen tuen piiriin silloin, kun se on hänen etunsa mukaista.
• erityisopetuksen päätös	Mikäli oppimisen tuki ei ole riittävää ja opiskelijalla on oppimisvaikeus, sairaus, vamma tai muu niihin rinnastettava syy, opiskelija voi saada erityisopetusta. Erityisopetusta voi hakea opiskelija tai hänen huoltajansa. Myös koulun aloitteesta voidaan ehdottaa erityisopetuksen hakemista. Erityisopetuksen saamiseen tarvitaan hallintopäätös, jonka tekee johtava rehtori.
	Hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin

• opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä	oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Ennen erityisopetuspäätöksen antamista tukitoimia on kokeiltu riittävästi. Päätös erityisopetuksesta tehdään hyödyntäen OPH:n päätösmallipohjaa, ja opiskelijaa ja hänen huoltajaansa kuullaan ennen päätöksen antamista. OPH:n päätösmalli Hallinnollisen päätöksen tekee johtava rehtori.
· yhteistyö, vastuut ja työnjako	**Opiskelija** osallistuu opetukseen, jollei poissaololle ole perusteltua syytä. Opiskelijan tulee suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Opintoihin kuuluu omatoimista työskentelyä. Opiskelijan tulee seurata tiedotteita ja viestejä sekä osallistuttava yhteisiin tapahtumiin, ryhmänohjaukseen ja muihin tiedotustilaisuuksiin. Opiskelija voi ja saa hakeutua itse tuen piiriin: tuen arviointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja tukitoimien arviointiin. Opiskelija tietää, että hänellä on oikeus saada jokaiselta opettajalta oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea. Opiskelija ja / tai huoltaja antavat tarvittaessa kirjallisesti luvan yksilöityihin tiedonsiirtoihin. Opiskelija laatii ja päivittää henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa, johon kirjataan myös jatko-opintosuunnitelma.

Huoltaja seuraa alaikäisen opiskelijan opintojen edistymistä ja ottaa tarvittaessa yhteyttä kouluun.

Aineenopettajan (AO) perehtyy tuen suunnitelmaan ja muihin mahdollisiin tietoihin hyödyntääkseen tietoja opetuksessa. Opettaja kannustaa kertomaan tuen tarpeista, seuraa opiskelijan opiskelua ja oppimista sekä mahdollisten tukitoimien toteutumista ja toimivuutta.

Aineenopettaja keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti sekä opettaa oppimaan oppimisen taitoja erityisesti oman oppiaineen näkökulmasta.

Aineenopettaja antaa oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea omassa oppiaineessaan kaikille opiskelijoille.

Aineenopettaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja poissaoloja omassa oppiaineessa (Sallan lukion läsnäolomalli).

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset ja tukee kielen kehittymistä.

Opinto-ohjaaja (OPO) tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä, ohjaa tuen piiriin, huolehtii tukitoimien kirjaamisesta opiskelijan tietoihin.

Opinto-ohjaaja opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja hänen opintosuunnitelmiensa tekemisessä sekä tukipalveluihin hakeutumisessa.

Erityisopettaja (EO) koordinoi tukea ja erityisopetusta sekä tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä.

Erityisopettaja osallistuu yksittäisen opiskelijan tuen prosessiin: tuen tarpeen arviointi, tuen suunnittelu, tuen toteuttaminen ja tuen kirjaaminen.

Erityisopettaja konsultoi opettajia tuen tarpeen huomioimisesta ja toteuttamistavoista mm. opiskelustrategioista, opiskelutaidoista ja aikatauluttamisesta.

Erityisopettaja selvittää opiskelijoiden tuen tarpeita sekä toteuttaa tarvittaessa lukitestit lukiossa sovitulla tavalla (esim. havaittu tarve, opiskelijan tai huoltajan pyyntö)

Erityisopettaja tiedottaa erityisopettajan tukipalveluista, tuen muodoista ja erityisjärjestelymahdollisuuksista. Hän

ohjaa opiskelijaa opiskeluteknisissä asioissa ja toteuttaa yksilöllistä oppimisen tukea.

Erityisopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

Ryhmänohjaaja (RO) tutustuu oman ryhmänsä opiskelijoihin, ottaa puheeksi opiskelijan kanssa havaitsemansa tuen tarpeen. Seuraa mahdollisen tuen toimivuutta. Tiedottaa opiskelijoita oppimisen tuen palveluista, toteuttaa tuen toimia oman aineensa osalta ja ohjaa tuen palveluihin. Seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja opiskelussa sekä opinnoissa edistymistä.

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähin yhteyshenkilö koulun arjessa. Hän keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

Ryhmänohjaaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

	KV-koordinaattori (kansainvälisten kouluasioiden koordinaattori) toimii kansainvälisten opiskelijoiden yhteyshenkilönä ja tarvittaessa tulkkina. Hän on yhteydessä huoltajiin. Kv-koordinaattori haastattelee opiskelijat vähintään kahdesti vuodessa ja kartoittaa opiskelijan oppimisen edistymistä, arjenhallintaan liittyvistä asioista, esimerkiksi asuntolassa asuminen, ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin. **Rehtori** tiedottaa oppimisen tuesta ja valmistelee erityisopetuksen hallintopäätöksen. Hallintopäätöksen tekee johtava rehtori. Rehtori osallistuu tarvittaessa opiskelijan tien suunnitteluun.

4.2.2. Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei ole riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on tällöin selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiopetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esiteltyyn erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esiteltyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto-ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

Oppimisen tuen tavoite	**Oppimisen tuen tavoitteena** on huomioida lukioyhteisön opiskelijoiden moninaisuus ja varmistaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja menestyä opinnoissaan. Tuen lähtökohtana on **aktiivinen opiskelija**, jota rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan omat tuen tarpeensa ja kannustetaan olemaan aloitteellisia avun pyytämisessä. Lukion henkilökunnan tehtävänä on luoda ilmapiiri, jossa avun pyytäminen on luontevaa ja turvallista. Oppimisen tuki perustuu **kaikkia opiskelijoita tukeville työskentelytavoille ja arjen rakenteille**, jotka ehkäisevät ongelmien syntymistä ja kasaantumista. Opiskelijoiden oppimista seurataan ja tuetaan osana opetusta esimerkiksi monipuolisilla opetusmenetelmillä, työtavoilla ja ohjauksella.
• tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille	Ohjauksesta, tukitoimista ja erityisopetuksesta tiedotetaan opintojen alussa sekä opintojen edetessä. Näistä tiedotetaan opinto-oppaassa, Wilman tiedotteissa, lukion kotisivuilla sekä vanhempainilloissa. Lisäksi ohjauksesta ja oppimisen ja opiskelun tuesta tiedotetaan lukion kotisivuilla, jossa on myös linkki erilliselle **Lukio-opiskelun tietopankki -sivuistolle.** Sivustoa hyödynnetään säännöllisesti ja opiskelijaa ohjataan sen käytössä. Linkki sivustolle julkaistaan myös wilman pysyväistiedotteissa. Jos opiskelija tarvitsee tukea oppimiseen, kannattaa ottaa yhteyttä erityisopettajaan, ryhmänohjaajaan, opinto-ohjaajaan tai aineenopettajaan jo opintojen alussa tai milloin tahansa opintojen aikana. Yhteydenoton voi tehdä opiskelija itse tai hänen huoltajansa.
• tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi	Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös perusopetuksesta saatua tietoa. Tukitoimet arvioidaan heti, kun tuen tarve havaitaan. Tuen on oltava riittävää ja sitä tulee antaa viivytyksettä. Lähtökohtana on opiskelijan

	vahvuuksien tukeminen ja hyödyntäminen sekä oppimisen esteiden vähentäminen. Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten erityisopettajan kielellisiä alkukartoituksia (esim. digilukiseula). Opiskelijan tarvitsemaa tukea arvioivat hänen kanssaan ryhmänohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja sekä tarvittaessa huoltaja. Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan monipuolisesti ja monialaisesti. Arviointiin voi opiskelijan halutessa osallistua myös esimerkiksi kuraattori, psykologi tai oppilaitoksen ulkopuolinen asiantuntija. Opiskelijan oma rooli on keskeinen: hänen osallistumisensa tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun on tärkeää. Oppimisen tuki suunnitellaan kokonaisuutena opiskelijan näkökulmasta.
• tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan	Aineenopettaja voi antaa yksilöllistä tai ryhmämuotoista tukiopetusta tai ohjata koulun muihin tukimuotoihin. Opettaja kirjaa antamansa tuen, kuten tukiopetuksen, wilman tukilomakkeisiin opiskelijan pyynnöstä. Kirjaaminen varmistaa, että tukea voidaan toteuttaa mahdollisimman johdonmukaisesti. Se selkeyttää myös mahdollista erityisopetuspäätöksen valmistelua.
• oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen	Opiskelijan oma aktiivinen rooli ja sitoutuminen tukitoimien toteutukseen on keskeinen: opiskelija ottaa tuen vastaan ja jakaa tietoa todetusta tukitoimien tarpeesta. Lukion henkilökunta kannustaa opiskelijoita olemaan aloitteellisia tuen tarpeen ilmaisemisessa. Opetushenkilöstö ohjaa opiskelijaa opiskelutaitojen ja strategioiden käytössä. Jokainen opettaja tarkkailee opiskelijoiden tuen tarvetta ja tukee heitä omassa opetuksessaan. Oppitunneilla harjoitellaan ainekohtaisia opiskelumenetelmiä.

	Opettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta siten, että opetuksen järjestelyt, kuten ohjaaminen, eriyttäminen, havainnollistaminen, monipuoliset työtavat, oppimisympäristö ja osaamisen osoittamisen tavat tukevat opiskelijoiden oppimista. Hän seuraa toiminnan vaikuttavuutta sekä kehittää opetustaan esimerkiksi kollegiaalisella tuella ja konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa. Oppimisen tukeen voi kuulua aineenopettajan antaman tuen lisäksi myös erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta (esim. yksilöohjausta opiskelutaitoihin) sekä opinto-ohjaajan antamaa ohjausta ja tukea. Tukiopetuksen keinoja voivat olla esimerkiksi opitun kertaus, eriyttäminen, opiskelutaitojen vahvistaminen, kielitaidon vahvistaminen sanaston ja kielen käytön tapojen osalta sekä lukio-opintojen joustavat järjestelyt, aineenopettajien antama samanaikaisopetus. Aineenopettaja tekee tarvittaessa yhteistyötä erityisopettajan ja ryhmänohjaajan kanssa sekä ohjaa opiskelijan opiskeluhuollon palveluihin. Erityisopettaja voi antaa opiskelijalle oppimisen tukea muun muassa henkilökohtaisissa tapaamisissa, konsultoimalla aineenopettajia tuen antamisessa, yhteisopettajuudella tai samanaikaisopetuksella. Oppimisen tuki opinto-ohjauksessa voi olla esimerkiksi opiskelijan vahvuuksien tunnistamista ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista yhdessä opiskelijan kanssa tukitoimet huomioiden. Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä voidaan koota opiskelijan suostumuksella opiskelun tueksi. Kun opiskelija tarvitsee erityisjärjestelyitä opintojaksoille, tekee erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa oppimisen tuen suunnitelman.

• tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi	Erityisopettaja, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja seuraavat oppimisen tuen toteutumista. Opiskelija ja tarvittaessa huoltaja arvioivat tuen riittävyyttä. Tuki suunnitellaan yhdessä. Erityisopettaja seuraa tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta säännöllisesti yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa aineenopettajien ja ryhmänohjaajan kanssa. Erityisopetuksen tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yksilöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija, erityisopettaja ja ryhmänohjaaja sekä tarvittaessa esimerkiksi aineenopettajia, opinto-ohjaaja ja mahdollisesti myös opiskeluhuollon henkilöstöä. Lisäksi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjatut tukitoimet päivitetään lukuvuosittain tai tarpeen mukaan. Mikäli erityisopetukselle ei enää ole tarvetta, voidaan siitä luopua uuden hallintopäätöksen myötä. Tavoitteena on tukea opiskelijan siirtymistä takaisin yleisen tuen piiriin silloin, kun se on hänen etunsa mukaista.
• erityisopetuksen päätös	Mikäli oppimisen tuki ei ole riittävää ja opiskelijalla on oppimisvaikeus, sairaus, vamma tai muu niihin rinnastettava syy, opiskelija voi saada erityisopetusta. Erityisopetusta voi hakea opiskelija tai hänen huoltajansa. Myös koulun aloitteesta voidaan ehdottaa erityisopetuksen hakemista. Erityisopetuksen saamiseen tarvitaan hallintopäätös, jonka tekee johtava rehtori.
	Hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin

• opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä	oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Ennen erityisopetuspäätöksen antamista tukitoimia on kokeiltu riittävästi. Päätös erityisopetuksesta tehdään hyödyntäen OPH:n päätösmallipohjaa, ja opiskelijaa ja hänen huoltajaansa kuullaan ennen päätöksen antamista. OPH:n päätösmalli Hallinnollisen päätöksen tekee johtava rehtori.
· yhteistyö, vastuut ja työnjako	**Opiskelija** osallistuu opetukseen, jollei poissaololle ole perusteltua syytä. Opiskelijan tulee suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Opintoihin kuuluu omatoimista työskentelyä. Opiskelijan tulee seurata tiedotteita ja viestejä sekä osallistuttava yhteisiin tapahtumiin, ryhmänohjaukseen ja muihin tiedotustilaisuuksiin. Opiskelija voi ja saa hakeutua itse tuen piiriin: tuen arviointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja tukitoimien arviointiin. Opiskelija tietää, että hänellä on oikeus saada jokaiselta opettajalta oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea. Opiskelija ja / tai huoltaja antavat tarvittaessa kirjallisesti luvan yksilöityihin tiedonsiirtoihin. Opiskelija laatii ja päivittää henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa, johon kirjataan myös jatko-opintosuunnitelma.

Huoltaja seuraa alaikäisen opiskelijan opintojen edistymistä ja ottaa tarvittaessa yhteyttä kouluun.

Aineenopettajan (AO) perehtyy tuen suunnitelmaan ja muihin mahdollisiin tietoihin hyödyntääkseen tietoja opetuksessa. Opettaja kannustaa kertomaan tuen tarpeista, seuraa opiskelijan opiskelua ja oppimista sekä mahdollisten tukitoimien toteutumista ja toimivuutta.

Aineenopettaja keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti sekä opettaa oppimaan oppimisen taitoja erityisesti oman oppiaineen näkökulmasta.

Aineenopettaja antaa oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea omassa oppiaineessaan kaikille opiskelijoille.

Aineenopettaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja poissaoloja omassa oppiaineessa (Sallan lukion läsnäolomalli).

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset ja tukee kielen kehittymistä.

Opinto-ohjaaja (OPO) tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä, ohjaa tuen piiriin, huolehtii tukitoimien kirjaamisesta opiskelijan tietoihin.

Opinto-ohjaaja opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja hänen opintosuunnitelmiensa tekemisessä sekä tukipalveluihin hakeutumisessa.

Erityisopettaja (EO) koordinoi tukea ja erityisopetusta sekä tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä.

Erityisopettaja osallistuu yksittäisen opiskelijan tuen prosessiin: tuen tarpeen arviointi, tuen suunnittelu, tuen toteuttaminen ja tuen kirjaaminen.

Erityisopettaja konsultoi opettajia tuen tarpeen huomioimisesta ja toteuttamistavoista mm. opiskelustrategioista, opiskelutaidoista ja aikatauluttamisesta.

Erityisopettaja selvittää opiskelijoiden tuen tarpeita sekä toteuttaa tarvittaessa lukitestit lukiossa sovitulla tavalla (esim. havaittu tarve, opiskelijan tai huoltajan pyyntö)

Erityisopettaja tiedottaa erityisopettajan tukipalveluista, tuen muodoista ja erityisjärjestelymahdollisuuksista. Hän

ohjaa opiskelijaa opiskeluteknisissä asioissa ja toteuttaa yksilöllistä oppimisen tukea.

Erityisopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

Ryhmänohjaaja (RO) tutustuu oman ryhmänsä opiskelijoihin, ottaa puheeksi opiskelijan kanssa havaitsemansa tuen tarpeen. Seuraa mahdollisen tuen toimivuutta. Tiedottaa opiskelijoita oppimisen tuen palveluista, toteuttaa tuen toimia oman aineensa osalta ja ohjaa tuen palveluihin. Seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja opiskelussa sekä opinnoissa edistymistä.

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähin yhteyshenkilö koulun arjessa. Hän keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

Ryhmänohjaaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

	KV-koordinaattori (kansainvälisten kouluasioiden koordinaattori) toimii kansainvälisten opiskelijoiden yhteyshenkilönä ja tarvittaessa tulkkina. Hän on yhteydessä huoltajiin. Kv-koordinaattori haastattelee opiskelijat vähintään kahdesti vuodessa ja kartoittaa opiskelijan oppimisen edistymistä, arjenhallintaan liittyvistä asioista, esimerkiksi asuntolassa asuminen, ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin. **Rehtori** tiedottaa oppimisen tuesta ja valmistelee erityisopetuksen hallintopäätöksen. Hallintopäätöksen tekee johtava rehtori. Rehtori osallistuu tarvittaessa opiskelijan tien suunnitteluun.

4.2.3. Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa

muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

4.2.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- *tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille*
- *tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi*
- *tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan*
- *oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen*
- *tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi*
- *erityisopetuksen päätös*
- *opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.*

Oppimisen tuen tavoite	**Oppimisen tuen tavoitteena** on huomioida lukioyhteisön opiskelijoiden moninaisuus ja varmistaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja menestyä opinnoissaan. Tuen lähtökohtana on **aktiivinen opiskelija**, jota rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan omat tuen tarpeensa ja kannustetaan olemaan aloitteellisia avun pyytämisessä. Lukion henkilökunnan tehtävänä on luoda ilmapiiri, jossa avun pyytäminen on luontevaa ja turvallista. Oppimisen tuki perustuu **kaikkia opiskelijoita tukeville työskentelytavoille ja arjen rakenteille**, jotka ehkäisevät ongelmien syntymistä ja kasaantumista. Opiskelijoiden oppimista seurataan ja tuetaan osana opetusta esimerkiksi monipuolisilla opetusmenetelmillä, työtavoilla ja ohjauksella.
• tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille	Ohjauksesta, tukitoimista ja erityisopetuksesta tiedotetaan opintojen alussa sekä opintojen edetessä. Näistä tiedotetaan opinto-oppaassa, Wilman tiedotteissa, lukion kotisivuilla sekä vanhempainilloissa. Lisäksi ohjauksesta ja oppimisen ja opiskelun tuesta tiedotetaan lukion kotisivuilla, jossa on myös linkki erilliselle **Lukio-opiskelun tietopankki -sivuistolle.** Sivustoa hyödynnetään säännöllisesti ja opiskelijaa ohjataan sen käytössä. Linkki sivustolle julkaistaan myös wilman pysyväistiedotteissa. Jos opiskelija tarvitsee tukea oppimiseen, kannattaa ottaa yhteyttä erityisopettajaan, ryhmänohjaajaan, opinto-ohjaajaan tai aineenopettajaan jo opintojen alussa tai milloin tahansa opintojen aikana. Yhteydenoton voi tehdä opiskelija itse tai hänen huoltajansa.
• tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi	Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös perusopetuksesta saatua tietoa. Tukitoimet arvioidaan heti, kun tuen tarve havaitaan. Tuen on oltava riittävää ja sitä tulee antaa viivytyksettä. Lähtökohtana on opiskelijan

	vahvuuksien tukeminen ja hyödyntäminen sekä oppimisen esteiden vähentäminen. Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten erityisopettajan kielellisiä alkukartoituksia (esim. digilukiseula). Opiskelijan tarvitsemaa tukea arvioivat hänen kanssaan ryhmänohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja sekä tarvittaessa huoltaja. Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan monipuolisesti ja monialaisesti. Arviointiin voi opiskelijan halutessa osallistua myös esimerkiksi kuraattori, psykologi tai oppilaitoksen ulkopuolinen asiantuntija. Opiskelijan oma rooli on keskeinen: hänen osallistumisensa tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun on tärkeää. Oppimisen tuki suunnitellaan kokonaisuutena opiskelijan näkökulmasta.
• tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan	Aineenopettaja voi antaa yksilöllistä tai ryhmämuotoista tukiopetusta tai ohjata koulun muihin tukimuotoihin. Opettaja kirjaa antamansa tuen, kuten tukiopetuksen, wilman tukilomakkeisiin opiskelijan pyynnöstä. Kirjaaminen varmistaa, että tukea voidaan toteuttaa mahdollisimman johdonmukaisesti. Se selkeyttää myös mahdollista erityisopetuspäätöksen valmistelua.
• oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen	Opiskelijan oma aktiivinen rooli ja sitoutuminen tukitoimien toteutukseen on keskeinen: opiskelija ottaa tuen vastaan ja jakaa tietoa todetusta tukitoimien tarpeesta. Lukion henkilökunta kannustaa opiskelijoita olemaan aloitteellisia tuen tarpeen ilmaisemisessa. Opetushenkilöstö ohjaa opiskelijaa opiskelutaitojen ja strategioiden käytössä. Jokainen opettaja tarkkailee opiskelijoiden tuen tarvetta ja tukee heitä omassa opetuksessaan. Oppitunneilla harjoitellaan ainekohtaisia opiskelumenetelmiä.

	Opettaja suunnittelee ja toteuttaa opetusta siten, että opetuksen järjestelyt, kuten ohjaaminen, eriyttäminen, havainnollistaminen, monipuoliset työtavat, oppimisympäristö ja osaamisen osoittamisen tavat tukevat opiskelijoiden oppimista. Hän seuraa toiminnan vaikuttavuutta sekä kehittää opetustaan esimerkiksi kollegiaalisella tuella ja konsultoi tarvittaessa erityisopettajaa. Oppimisen tukeen voi kuulua aineenopettajan antaman tuen lisäksi myös erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta (esim. yksilöohjausta opiskelutaitoihin) sekä opinto-ohjaajan antamaa ohjausta ja tukea. Tukiopetuksen keinoja voivat olla esimerkiksi opitun kertaus, eriyttäminen, opiskelutaitojen vahvistaminen, kielitaidon vahvistaminen sanaston ja kielen käytön tapojen osalta sekä lukio-opintojen joustavat järjestelyt, aineenopettajien antama samanaikaisopetus. Aineenopettaja tekee tarvittaessa yhteistyötä erityisopettajan ja ryhmänohjaajan kanssa sekä ohjaa opiskelijan opiskeluhuollon palveluihin. Erityisopettaja voi antaa opiskelijalle oppimisen tukea muun muassa henkilökohtaisissa tapaamisissa, konsultoimalla aineenopettajia tuen antamisessa, yhteisopettajuudella tai samanaikaisopetuksella. Oppimisen tuki opinto-ohjauksessa voi olla esimerkiksi opiskelijan vahvuuksien tunnistamista ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista yhdessä opiskelijan kanssa tukitoimet huomioiden. Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä voidaan koota opiskelijan suostumuksella opiskelun tueksi. Kun opiskelija tarvitsee erityisjärjestelyitä opintojaksoille, tekee erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa oppimisen tuen suunnitelman.

• tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi	Erityisopettaja, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja seuraavat oppimisen tuen toteutumista. Opiskelija ja tarvittaessa huoltaja arvioivat tuen riittävyyttä. Tuki suunnitellaan yhdessä. Erityisopettaja seuraa tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta säännöllisesti yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa aineenopettajien ja ryhmänohjaajan kanssa. Erityisopetuksen tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yksilöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa. Arvioinnissa ovat mukana opiskelija, erityisopettaja ja ryhmänohjaaja sekä tarvittaessa esimerkiksi aineenopettajia, opinto-ohjaaja ja mahdollisesti myös opiskeluhuollon henkilöstöä. Lisäksi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjatut tukitoimet päivitetään lukuvuosittain tai tarpeen mukaan. Mikäli erityisopetukselle ei enää ole tarvetta, voidaan siitä luopua uuden hallintopäätöksen myötä. Tavoitteena on tukea opiskelijan siirtymistä takaisin yleisen tuen piiriin silloin, kun se on hänen etunsa mukaista.
• erityisopetuksen päätös	Mikäli oppimisen tuki ei ole riittävää ja opiskelijalla on oppimisvaikeus, sairaus, vamma tai muu niihin rinnastettava syy, opiskelija voi saada erityisopetusta. Erityisopetusta voi hakea opiskelija tai hänen huoltajansa. Myös koulun aloitteesta voidaan ehdottaa erityisopetuksen hakemista. Erityisopetuksen saamiseen tarvitaan hallintopäätös, jonka tekee johtava rehtori.
	Hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin

• opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä	oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Ennen erityisopetuspäätöksen antamista tukitoimia on kokeiltu riittävästi. Päätös erityisopetuksesta tehdään hyödyntäen OPH:n päätösmallipohjaa, ja opiskelijaa ja hänen huoltajaansa kuullaan ennen päätöksen antamista. OPH:n päätösmalli Hallinnollisen päätöksen tekee johtava rehtori.
· yhteistyö, vastuut ja työnjako	**Opiskelija** osallistuu opetukseen, jollei poissaololle ole perusteltua syytä. Opiskelijan tulee suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Opintoihin kuuluu omatoimista työskentelyä. Opiskelijan tulee seurata tiedotteita ja viestejä sekä osallistuttava yhteisiin tapahtumiin, ryhmänohjaukseen ja muihin tiedotustilaisuuksiin. Opiskelija voi ja saa hakeutua itse tuen piiriin: tuen arviointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja tukitoimien arviointiin. Opiskelija tietää, että hänellä on oikeus saada jokaiselta opettajalta oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea. Opiskelija ja / tai huoltaja antavat tarvittaessa kirjallisesti luvan yksilöityihin tiedonsiirtoihin. Opiskelija laatii ja päivittää henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa, johon kirjataan myös jatko-opintosuunnitelma.

Huoltaja seuraa alaikäisen opiskelijan opintojen edistymistä ja ottaa tarvittaessa yhteyttä kouluun.

Aineenopettajan (AO) perehtyy tuen suunnitelmaan ja muihin mahdollisiin tietoihin hyödyntääkseen tietoja opetuksessa. Opettaja kannustaa kertomaan tuen tarpeista, seuraa opiskelijan opiskelua ja oppimista sekä mahdollisten tukitoimien toteutumista ja toimivuutta.

Aineenopettaja keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti sekä opettaa oppimaan oppimisen taitoja erityisesti oman oppiaineen näkökulmasta.

Aineenopettaja antaa oppimiseen ja opiskeluun liittyvää pedagogista tukea omassa oppiaineessaan kaikille opiskelijoille.

Aineenopettaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä ja poissaoloja omassa oppiaineessa (Sallan lukion läsnäolomalli).

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset ja tukee kielen kehittymistä.

Opinto-ohjaaja (OPO) tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä, ohjaa tuen piiriin, huolehtii tukitoimien kirjaamisesta opiskelijan tietoihin.

Opinto-ohjaaja opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa ja hänen opintosuunnitelmiensa tekemisessä sekä tukipalveluihin hakeutumisessa.

Erityisopettaja (EO) koordinoi tukea ja erityisopetusta sekä tiedottaa oppimisen tuen palveluista ja käytänteistä.

Erityisopettaja osallistuu yksittäisen opiskelijan tuen prosessiin: tuen tarpeen arviointi, tuen suunnittelu, tuen toteuttaminen ja tuen kirjaaminen.

Erityisopettaja konsultoi opettajia tuen tarpeen huomioimisesta ja toteuttamistavoista mm. opiskelustrategioista, opiskelutaidoista ja aikatauluttamisesta.

Erityisopettaja selvittää opiskelijoiden tuen tarpeita sekä toteuttaa tarvittaessa lukitestit lukiossa sovitulla tavalla (esim. havaittu tarve, opiskelijan tai huoltajan pyyntö)

Erityisopettaja tiedottaa erityisopettajan tukipalveluista, tuen muodoista ja erityisjärjestelymahdollisuuksista. Hän

ohjaa opiskelijaa opiskeluteknisissä asioissa ja toteuttaa yksilöllistä oppimisen tukea.

Erityisopettaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

Ryhmänohjaaja (RO) tutustuu oman ryhmänsä opiskelijoihin, ottaa puheeksi opiskelijan kanssa havaitsemansa tuen tarpeen. Seuraa mahdollisen tuen toimivuutta. Tiedottaa opiskelijoita oppimisen tuen palveluista, toteuttaa tuen toimia oman aineensa osalta ja ohjaa tuen palveluihin. Seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja opiskelussa sekä opinnoissa edistymistä.

Ryhmänohjaaja on opiskelijan lähin yhteyshenkilö koulun arjessa. Hän keskustelee, kohtaa, kuuntelee ja kannustaa ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin ja toimii niin ohjaus- kuin opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

Ryhmänohjaaja ottaa huomioon opiskelijan vieraskielisyyden vaatimukset sekä tukee kielen kehittymistä.

	KV-koordinaattori (kansainvälisten kouluasioiden koordinaattori) toimii kansainvälisten opiskelijoiden yhteyshenkilönä ja tarvittaessa tulkkina. Hän on yhteydessä huoltajiin. Kv-koordinaattori haastattelee opiskelijat vähintään kahdesti vuodessa ja kartoittaa opiskelijan oppimisen edistymistä, arjenhallintaan liittyvistä asioista, esimerkiksi asuntolassa asuminen, ja ohjaa tarvittaessa erilaisiin palveluihin. **Rehtori** tiedottaa oppimisen tuesta ja valmistelee erityisopetuksen hallintopäätöksen. Hallintopäätöksen tekee johtava rehtori. Rehtori osallistuu tarvittaessa opiskelijan tien suunnitteluun.

4.3. Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhuolto. Oppilaitoksesta käytetään soveltuvissa kohdissa myös ilmaisua lukio. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 1 §, muutettu lailla 377/2022).

Tässä luvussa määrätään opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018 12 § ja 32 § sekä oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §). Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9§). Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista ja lukiolaki 714/2018 2 §, muutettu lailla 165/2022).

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3 §, muutettu lailla 377/2022). Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 § ja 3 §.) Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Tällöinkin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa. (Terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 9 §, muutettu lailla 377/2022).

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan eri luvuissa seuraavat asiakokonaisuudet

4.3.1 Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet

4.3.2 Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

- Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut
- Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat
- Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen
- Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa
- Opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen
- Terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- Opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen

4.3.3 Opiskeluhuoltoryhmät

- oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt

4.3.4 Toiminnan arviointi ja tarkastukset

4.3.5 Oikeus poiketa salassapidosta sekä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

4.3.6 Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen

- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi

4.3.7 Toimenpiteet ongelmatilanteissa, niiden ehkäiseminen, havaitseminen ja hoitaminen

- **4.3.7.1 Opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen**
- **4.3.7.4 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus**
- **4.3.7.2 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen**
- **4.3.7.3 Toimenpidemalli huumeiden hallussapidosta ja / tai käytöstä**
- **4.3.4 Toiminnan arviointi ja tarkastukset**
    - toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- **4.3.7.5 Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta**
- **4.3.7.6 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa**

4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §). Opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää koulutuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhuoltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Koulutuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhuoltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista oppilaitoksissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten oppilaitosten toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhuoltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

1) Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin oppilaitokselta. Tiedot ilmoitetaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys huomioiden opiskelijoiden ja lukioyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 1326/2010 17 §).

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi oppilaitosyksiköiden määrä ja oppilaitosten opiskelijamäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös opiskelijoilta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Koulutuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut) henkilötyövuodet.

2) Lukioyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti kuuluu yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 6 §.) Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu lukioyhteisön hyvinvoinnista (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset*
- *oppilaitoskohtaisten opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14§ (1501/2016)*
- *koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen*
- *tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen*
- *yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa (terveydenhuoltolaki 1326/2010 17 § ja valtioneuvoston asetus yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa (terveydenhuoltolaki 1326/2010 17 § ja valtioneuvoston asetus neuvolapalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 93/2026 5 §).*

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 5 §). Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina opiskelijan suostumukseen (lukiolaki 714/2018 58 § ja Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.) Opiskelijan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18 §). Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä (EU:n tietosuoja-asetus (679 /2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lukiolaki 714/2018 58 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 22 §, muutettu lailla 377/2022, ja 23 §.)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *opiskelijan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin (opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 16 §, muutettu lailla 377/2022).*
- *yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 19 §)*
- *opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 20 §, muutettu lailla 377/2022 ja 21 §)*
- *tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä (lukiolaki 714/2018 41 §, muutettu lailla 165/2022)*
- *opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa.*

- *opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi*

4) Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 4 §). Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022)*
- *lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä*
- *yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi*
- *yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 11 §)*

5) Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus (lukiolaki 714/2018 40 §). Turvallisuuden varmistaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista oppilaitosten kanssa. Koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (lukiolaki 714/2018 40 §, muutettu lailla 165/2022). Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan opiskelijan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 23 §, lastensuojelulaki 471/2007 25 § ja sosiaalihuoltolaki 1301/2014 35 §).

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä koulutuksen

järjestäjän ja oppilaitoksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Sallan kunnan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma on hyväksytty hyvinvointipalvelulautakunnassa 22.8.2023 §:ssä 35. Tweb-julkaisu

Opiskeluhuollon toimintaa ohjaa koulutuksen järjestäjän asettama opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ohjausryhmä vastaa ennakoivasta ja pitkäjänteisestä yleisestä suunnittelusta, laaja-alaisesta kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

	MITÄ ON OPISKELUHUOLTO?
Käsitteet	Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuoltoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opetussuunnitelman mukaisella ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhuollolla tarkoitetaan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestäjän ja lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaista tai koulutuksen järjestäjän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentin mukaisesti päättämää toiminta.
Tavoitteet	Tavoitteena on 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä; 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. Opetussuunnitelman mukaisen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhuollon avulla tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia.
Toimintatavat	Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon. Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena

	suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opetuksen toteuttamisesta ja oppimisen tukitoimista säädetään tarkemmin koulutusta koskevissa laeissa ja niiden perusteella määrätään opetussuunnitelmien perusteissa.
Palvelut	Opiskeluhuoltoon sisältyvät perusopetuslaissa ja lukiolaissa sekä ja opetussuunnitelman perustetuiden mukaisen koulutuksen järjestäjän hyväksymän opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta. Oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon etuuksia ja palveluja. *Käytettävissä olevista palveluista tiedotetaan opinto-oppaassa, koulun kotisivuilla sekä Wilman tiedotteissa.*
Lait, määräykset, suunnitelmat	Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki Opetussuunnitelman perusteet

	OPISKELUHUOLTORYHMÄT Opiskeluhuollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhuoltoryhmien toiminta on osa opiskeluhuollon kokonaisuutta. Opiskeluhuoltoryhmiä ovat 1) opiskeluhuollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)
Opiskeluhuollon ohjausryhmä	Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen *opiskeluhuollon ohjausryhmä.* Ryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Ryhmään kuuluu koollekutsujana sivistysjohtaja, koulujen johtajat, kuraattori, kouluterveydenhoitaja, koululääkäri, koulupsykologi, nuoriso- ja liikuntapalveluiden johtaja, kirjasto- ja kulttuuripalveluiden johtaja, varhaiskasvatuspalveluiden johtaja, vastaava kuraattori ja nuorisotyöntekijä.
Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä	Oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen *oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä* tai muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä. Sallan lukion oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä on **LUKION YHTIS**. Ryhmä kokoontuu vähintään viisi kertaa lukuvuodessa. Ryhmään kuuluu koulujen johtajat, kuraattori, kouluterveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, erityisopettajat, sosiaali- ja terveyspalveluiden edustajat, nuorisopalveluiden edustajat sekä tarvittaessa kutsuttavat asiantuntijat.
Viranomaisneuvottelu	Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialainen asiantuntijaryhmä	Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.
Lait, määräykset, suunnitelmat	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki § 14

	YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO
Mitä tarkoittaa	Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.
Toimintatavat	Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. Koulukohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tehtävänä on • suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää kouluyhteisön hyvinvoinnin, turvallisuuden, viihtyvyyden ja osallisuuden edistämistä • suunnitella, miten opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvointiin liittyvien kyselyiden ja laadunarviointien tuloksia sekä laajojen terveystarkastusten yhteenvetoja käsitellään koulussa • suunnitella, miten vanhempien kasvatustyötä tuetaan sekä kodin ja koulun yhteistyötä vahvistetaan •
Toimintamuodot	Yhteisöllisyyden edistämisen muotoja: • LUKION YHTIS (Yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmä) • Ryhmäytyminen, ryhmänohjaajan tunnit, vanhempainillat, retket, tapahtumat, työnohjaus, konsultaatio, koulukokoukset, oppilaskuntatoiminta, tutortoiminta
Toiminnan arviointi	Toiminnan suunnittelu syyslukukauden alussa. Kehittämiskohteiden ja tavoitteiden asettaminen mm. Kouluterveyskyselyn ja arviointikokouksessa esiin nousseiden asioiden pohjalta. Arviointikokous kevätlukukauden lopussa, jolloin asetetaan tavoitteet toiminnan kehittämiseksi.

	Yhteisöllisen opiskeluhuollon arviointikokoukseen kutsutaan opiskelijoita, huoltajia, opettajia ja muuta henkilökuntaa.
Lait, määräykset, suunnitelmat	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

	YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO
Mitä tarkoittaa	Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §). Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä. Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuoltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.) Jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä tai joku muu ammatillisessa tehtävässä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluita, hän voi ottaa yhteyttä salassapidon estämättä. Opiskelijalle, hänen huoltajalleen tai laillisele edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta.
Toiminnan arviointi	Opetuksen järjestäjä arvioi toimintaa yleisellä tasolla opiskeluhuollon omavalvonta toteuttaessaan.
Lait, määräykset, suunnitelmat	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

	YKSITTÄISTÄ OPISKELIJAA KOSKEVAN OPISKELUHUOLTOASIAN KÄSITTELY
Mitä tarkoittaa	Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen. Asiantuntijaryhmä koostuu opiskelijan asioiden käsittelyssä välttämättömistä henkilöistä, jotka voivat olla esim. terveydenhoitaja, lääkäri, psykologi ja kuraattori. Lisäksi ryhmään voidaan kutsua muita keskeisiä toimijoita esim. koulunjohtaja, opiskelijanohjaaja, opettaja tai henkilökohtainen avustaja. Se henkilö, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu, kutsuu ryhmän kokoon, toimii puheenjohtajana ja hankkii opiskelijan ja/ tai huoltajan suostumuksen / kirjallisen luvan. Opiskelija ja / tai huoltaja yhdessä ryhmän koollekutsujan kanssa sopivat ketä muita asiantuntijoita ryhmään kuuluuOpiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan. Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 3 momentissa säädetään. Ryhmän puheenjohtaja vastaa, että asian käsittely kirjataan opiskelijan yksilölliseen opiskelijahuoltokertomukseen ja että se säilytetään lain vaatimalla tavalla opiskelijahuoltorekisterissä. Koulunjohtaja ylläpitää opiskelijahuoltorekisteriä.
Toimintatavat	Yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot

opiskeluhuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet.

Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Opiskeluhuoltokertomukset sekä muut opiskeluhuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Opiskeluhuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen opiskeluhuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin.

Vastaavasti opiskeluhuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä

	oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön opiskelijan tai muiden opiskelijoiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista opiskelijan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan opiskelijan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen. Jos opiskelija siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.
Toiminnan arviointi	Yksilöllisen opiskeluhuollon omavalvontaa toteutettaessa.
Lait, määräykset, suunnitelmat	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

4.3.2. Toiminnan arviointi ja tarkastukset

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan

yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

	TOIMINNAN ARVIOINTI JA TARKASTUKSET
OPH **THL**	Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti.
Koulutuksen järjestäjä	Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhuoltoa koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset julkaistaan. Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot.
Omavalvonta	Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.
AVIN tarkastusvelvollisuus	Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä tarkoitetun opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.
Lait, määräykset, suunnitelmat	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki § 24, § 25 § 26 Terveydenhuoltolaki

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämisessä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

	KOULUYHTEISÖN TERVEELLISYYDEN JA TURVALLISUUDEN TARKASTUKSET
Mitä tarkoittaa	Oppilaitosten terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus tehdään kolmen vuoden välein yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa (asetus 338/2011). Se on useiden eri viranomaisten vastuulla. Yhteistyö edellyttää toimivia rakenteita sekä yhteistä sopimista toimintatavoista ja vastuista. **Esi- ja perusopetuksessa** sekä **lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa** hyödynnetään opiskeluhuoltoon luotuja monialaisia rakenteita. **Opiskeluhuollon ohjausryhmässä** sovitaan tarkastusten monialaisesta toteuttamisesta sekä keskinäisestä työn ja tehtävien jaosta eri toimijoiden kesken.
Taustatiedot	Kouluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä hyvinvoinnin tarkastukset Opiskelijan terveyden edistämiseksi tarkistetaan kouluyhteisön ja opiskeluympäristön työolot joka kolmas vuosi yhteistyössä koulun ja sen opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön, työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittavien muiden asiantuntijoiden kanssa. Arvioinnissa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain. Koulun terveydellisten olojen tarkastuksen järjestelyistä vastaa kouluterveydenhoitaja. Kouluterveyskyselyjen (THL) tuloksia kouluympäristön osalta tulee hyödyntää tarkastuksessa. Terveystarkastaja kirjaa tarkastuksen tulokset ja koulun johtajat / kiinteistötoimi seuraa sovittujen korjaus- ja muutostoimenpiteiden toteutumista. Tarkastuksessa tarvitaan laajasti tietoa ympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä yhteisön hyvinvoinnista. Tällaisia tietoja ovat tarkastusvälillä kertyneet tiedot, tarkastusta varten tehtyjen kyselyjen ja selvitysten tulokset sekä tiedot oppilaitoksen toimintamalleista ja käytännöistä.

	Tietoa kerätään eri toimijoilta ja lähteistä esimerkiksi kouluterveyskyselystä ja laajojen terveystarkastusten luokkayhteenvedoista.
Toimintapa	Tarkastustilaisuus pitää sisällään aloituspalaverin, tilakierroksen sekä yhteenvetopalaverin. Aloituspalaverissa käydään läpi eri tahojen kokoamat taustatiedot ja suunnitellaan tilakierroksen reitti. Yhteenvetopalaverissa kootaan kaikki tiedot ja löydökset yhteen, arvioidaan ympäristöön ja yhteisöön liittyvät terveysriskit sekä sovitaan jatkotoimista ja niiden vastuutahoista. Oppilaitoksen johtajat, terveydensuojeluviranomaisen, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon sekä kiinteistön ylläpidosta vastaava edustaja. Oppilaiden, huoltajien, henkilöstön, työterveyshuollon sekä työsuojelun osallistuminen.
Lait, määräykset, suunnitelmat	Terveydenhuoltolaki

4.3.3. Oikeus poiketa salassapidosta sekä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

	OIKEUS POIKETA SALASSAPIDOSTA
Mitä tarkoittaa	Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Jos opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä opiskelijan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (20.3.2015/274)
Toimintatavat	Opiskelijan yksilökohtaiseen opiskeluhuollon järjestämiseen osallistuvat määritellään ko. yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta tehtävässä muistiossa. Opiskeluhuollon järjestämiseen osallistuvat opetuksen järjestäjän hallinnolliset päätöksiä tekevät edustajat ja opettaja sekä mahdollisesti ohjaaja ja kuraattori. Opiskeluhuollon järjestämiseen osallistuvat sosiaali- ja terveyspalveluiden edustajista he, jotka opetuksen järjestäjä toteaa välttämättömiksi yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisessä.
Toiminnan arviointi	Yksilöllisen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon omavalvontaa toteutettaessa.

Lait, määräykset, suunnitelmat	*Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki*

	YHTEISTYÖ NUORISOTOIMEN, LASTENSUOJELUN JA POLIISIN SEKÄ MUIDEN OPISKELUHUOLLON KEHITTÄMISEEN TARVITTAVIEN TAHOJEN KANSSA
	YHTEISTYÖ NUORISOTOIMEN KANSSA Nuoriso- ja vapaa-aikapalveluiden edustaja osallistuu YHTIKSIIN ja yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen. Koulukeskuksen nuorisotyöntekijä on mukana koulun toiminnan kehittämisessä. **YHTEISTYÖ LASTENSUOJELUN KANSSA** Sosiaalityöntekijä / perhetyöntekijä osallistuu tarvittaessa oppilashuoltotyöryhmän kokouksiin. Sosiaalitoimen työntekijä tunnistaa ja puuttuu tarvittaessa oppilasta koskeviin sosiaalisiin ongelmiin. Sosiaalityöntekijä ottaa vastaan lastensuojeluilmoitukset sekä koulun esittämän huolen, jonka hän voi arvioida. Sosiaalitoimi voi varhaisella ja ennaltaehkäisevällä tuella auttaa perhettä riittävän ajoissa. Tuen muotoja ovat keskustelut sosiaalityöntekijän kanssa, vanhemmuuden tukeminen ja oppilaan oman näkemyksen selvittäminen sekä tilanteen tavoitteellinen kartoittaminen ja tukeminen sekä työstäminen yhdessä oppilaan kanssa. Lastensuojelulain (417/2007) 25§:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen henkilökunnalla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus ilmoittaa viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoitus tulee tehdä, kun havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. I

YHTEISTYÖ POLIISIN KANSSA

Poliisi osallistuu kasvatustyöhön tarjoamalla liikennevalistusta ja laillisuuskasvatusta. Koulupoliisi antaa myös apua pitkään jatkuneen koulukiusaamistapauksen selvittelyssä, mikäli se jatkuu koulun omista toimenpiteistä huolimatta.

Lastensuojelulain 25 § mukaan koulun henkilökunnalla on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, jos heillä on syy epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslain mukainen seksuaalirikos tai henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään kaksi vuotta vankeutta. Rikosilmoituksen tekovastuu on sillä henkilökunnan jäsenellä, joka asian tietoonsa saa.

Seksuaalirikosten osalta ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia seksuaalirikoksia, esimerkiksi seksuaalista ahdistelua. Koulun henkilökunnalla ei ole harkintavaltaa ilmoituksen tekemisessä. Poliisille tehdyn ilmoituksen jälkeen toimitaan heiltä saatujen ohjeiden mukaisesti. Vaikka teon kohde (tai hänen huoltajansa) vastustaisivat ilmoituksen tekemistä, niin henkilökunnalla on velvollisuus tehdä se. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten osalta pahoinpitelystä ja sitä vakavammista rikoksista on tehtävä ilmoitus.

4.3.4. Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen

	YHTEISTYÖ NUORISOTOIMEN, LASTENSUOJELUN JA POLIISIN SEKÄ MUIDEN OPISKELUHUOLLON KEHITTÄMISEEN TARVITTAVIEN TAHOJEN KANSSA
	YHTEISTYÖ NUORISOTOIMEN KANSSA Nuoriso- ja vapaa-aikapalveluiden edustaja osallistuu YHTIKSIIN ja yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen. Koulukeskuksen nuorisotyöntekijä on mukana koulun toiminnan kehittämisessä. **YHTEISTYÖ LASTENSUOJELUN KANSSA** Sosiaalityöntekijä / perhetyöntekijä osallistuu tarvittaessa oppilashuoltotyöryhmän kokouksiin. Sosiaalitoimen työntekijä tunnistaa ja puuttuu tarvittaessa oppilasta koskeviin sosiaalisiin ongelmiin. Sosiaalityöntekijä ottaa vastaan lastensuojeluilmoitukset sekä koulun esittämän huolen, jonka hän voi arvioida. Sosiaalitoimi voi varhaisella ja ennaltaehkäisevällä tuella auttaa perhettä riittävän ajoissa. Tuen muotoja ovat keskustelut sosiaalityöntekijän kanssa, vanhemmuuden tukeminen ja oppilaan oman näkemyksen selvittäminen sekä tilanteen tavoitteellinen kartoittaminen ja tukeminen sekä työstäminen yhdessä oppilaan kanssa. Lastensuojelulain (417/2007) 25§:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen henkilökunnalla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus ilmoittaa viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

	Ilmoitus tulee tehdä, kun havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. I **YHTEISTYÖ POLIISIN KANSSA** Poliisi osallistuu kasvatustyöhön tarjoamalla liikennevalistusta ja laillisuuskasvatusta. Koulupoliisi antaa myös apua pitkään jatkuneen koulukiusaamistapauksen selvittelyssä, mikäli se jatkuu koulun omista toimenpiteistä huolimatta. Lastensuojelulain 25 § mukaan koulun henkilökunnalla on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, jos heillä on syy epäillä, että lapseen on kohdistettu rikoslain mukainen seksuaalirikos tai henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään kaksi vuotta vankeutta. Rikosilmoituksen tekovastuu on sillä henkilökunnan jäsenellä, joka asian tietoonsa saa. Seksuaalirikosten osalta ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia seksuaalirikoksia, esimerkiksi seksuaalista ahdistelua. Koulun henkilökunnalla ei ole harkintavaltaa ilmoituksen tekemisessä. Poliisille tehdyn ilmoituksen jälkeen toimitaan heiltä saatujen ohjeiden mukaisesti. Vaikka teon kohde (tai hänen huoltajansa) vastustaisivat ilmoituksen tekemistä, niin henkilökunnalla on velvollisuus tehdä se. Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten osalta pahoinpitelystä ja sitä vakavammista rikoksista on tehtävä ilmoitus.

Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä

Kouluyhteisön hyvinvoinnin lisääminen on kaikkien opiskeluyhteisöön kuuluvien asia. Lukioissa yhteisöllisyyttä edistetään seuraavilla asioilla:

- sivistyspalveluiden arvot sekä kohtaa – kuuntele – keskustele – kannusta –malli tehdään osaksi koulun toimintaa

- myönteinen ja kannustava opiskeluilmapiiri
- uuden ohjaussuunnitelman mukainen ohjaus
- ryhmäytyminen opintojen alkuvaiheessa
- ryhmänohjaajien aktiivinen toiminta koko opintojen ajan
- koko koulun yhteiset tilaisuudet, kuten juhlat ja muut tapahtumat sekä teemapäivät
- opiskelijakunta- ja tutor-toiminta
- koulun yleiskokoukset
- henkilökunnan koulutukset ja yhteisten toimintatapojen määrittely
- opiskeluhuollon palveluiden kehittämisellä

Kodin ja lukion välinen yhteistyö

Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. (LL 31§)

Lukiolaisen huoltajalla on ensisijainen vastuu nuoren hyvinvoinnista. Huoltajan tulee turvata nuoren tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§) Lukio tukee kotien kasvatustehtävää ja toimii yhteistyössä huoltajien kanssa. Yhteistyön tulee perustua keskinäiseen luottamukseen ja kunnioitukseen. Yhteistyön muotoja ovat muun muassa seuraavat:

- vanhempainillat (koulu- / ryhmäkohtaiset / teemaillat)
- tiedotteet
- opiskelijakohtainen yhteydenpito kotiin
- vanhempien tapaamiset, puhelut
- Wilma
- juhlat, teemapäivät, tapahtumat
- ohjaussuunnitelman mukaisen toiminnan kehittäminen
- opiskelijakunnan toiminnan ohjaaminen ja opiskelijoiden kuuleminen
- koulun yhteiset tapahtumat
- koulun yleiskokoukset
- palautekyselyt

4.4. Kurinpito

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä (lukiolaki 714/2018, 30 § 2 mom., muutettu lailla 165/2022). Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja (lukiolaki 714/2018, 41 § muutettu lailla 165/2022).

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita.

Laissa säädetyt kurinpitotoimet:

- *Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus.*
- *Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Oppivelvollinen voidaan erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.*

Kurinpitotoimien käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon myös teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso. Opiskelijaa ja huoltajaa on kuultava ennen kurinpitotoimesta päättämistä. Kurinpitotoimesta tulee antaa päätös. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Laissa säädetyt kurinpitokeinot

- *Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.*
- *Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Opetuksen epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa.*

Kurinpitokeinoista on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Kurinpitokeinot tulee kirjata. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Paikallinen tarkennus

Koulun järjestyssäännöt ja muut koulun toimintaa ohjaavat suunnitelmat kerrataan lukuvuosittain sekä opettajakunnan että opiskelijoiden kesken. Rehtori huolehtii opettajakunnan ja ryhmänohjaajat opiskelijoiden perehdyttämisestä.

Kaikki koulun toimintaa ohjaavat suunnitelmat ovat esillä koulun kotisivuilla sekä wilman pysyväistiedotteissa opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja opettajien nähtävillä. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain lukuvuoden arvioinnin yhteydessä opettaja- ja oppilaskunnan kesken sekä koulukohtaisessa opiskeluhuoltoryhmässä.

SALLAN LUKION JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Nämä ovat lukiolain 40§:n mukaiset järjestyssäännöt, joiden tarkoituksena on edistää sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Tavoitteet

Pyrimme tekemään Sallan lukiosta turvallisen ja viihtyisän. Tämä edellyttää yhteisiä sopimuksia käyttäytymisestä ja hyvistä tavoista sekä tietoa velvollisuuksista ja oikeuksista.

Koulumme toiminta pohjautuu ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja erilaisuuden hyväksymiseen.

Yleistä

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on opettaa kouluyhteisön jäsenet vastuuseen ja taata yhteisön jäsenten viihtyvyys ja turvallisuus koulutyön eri tilanteissa. Kouluyhteisön jäsenet ovat velvollisia noudattamaan järjestyssääntöjä kouluaikana.

Kouluajaksi katsotaan työjärjestyksen mukainen työaika, jolloin opiskelijat ovat velvollisia olemaan läsnä oppitunneilla. Kouluajaksi katsotaan myös koulun järjestämät tilaisuudet, kuten urheilukilpailut, konsertit, teatteriesitykset, opintomatkat, tutustumiskäynnit sekä oppilaskunnan järjestämät tilaisuudet.

Koulualue ja pysäköinti

Sallan lukio sijaitsee osoitteessa Kuusamontie 71 Sallan koulukeskuksen (Salla Campus) yhteydessä. Opetusta on sekä lukiorakennuksessa että koulukeskuksen tiloissa. Ruokailu (aamupala, lounas ja välipala) on kouluruokalassa Koulukeskuksen tiloissa.

Henkilökunnan pysäköintipaikat ovat lukion edessä olevalla parkkipaikalla sekä koulukeskuksen pysäköintipaikoilla. Opiskelijoiden pysäköintipaikat ovat lukion takana olevalla p-alueella.

Käyttäytyminen ja työskentely

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Toisen ihmisen fyysinen ja henkinen vahingoittaminen, kiusaaminen ja häirintä on kielletty.

Jokainen kouluyhteisön jäsen on velvollinen käyttäytymisellään edistämään työrauhaa, viihtyisyyttä ja työturvallisuutta sekä noudattamaan hyviä tapoja.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Häiritsevä opiskelija voidaan poistaa oppitunnilta, koulun tilaisuuksista tai koulun tiloista lain sallimilla tavoilla.

Tekoälyn käyttö ilman, että sen käyttöön on annettu lupa, katsotaan vilpiksi. Vilppiä on myös toiselta opiskelijalta vastauksen tai avun pyytäminen tai sen antaminen esimerkiksi koetilanteessa.

Vilpistä seuraa aina rangaistus, vähintään kyseisen suorituksen (kokeen tai arvioitavan tehtävän) uudelleen tekeminen. Törkeästä tai toistuvasta vilpistä voidaan määrätä koko opintojakso keskeytymään, sekä kirjallinen varoitus tai muu lukiolain määräämä rangaistus.

Ylioppilaskokeiden vilpistä säädetään lainsäädännössä erikseen.

Kännyköiden ja muiden älylaitteiden käyttö oppitunnilla on aina kiellettyä, ellei siihen erikseen anneta lupaa.

Poissaolot

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä (LL30§).

Sallan lukiossa on käytössä Sallan lukion läsnäolomalli, joka on kuvattu alla.

Sallan lukion läsnäolomalli

Lukiossa seurataan poissaoloja	Erilaiset poissaolot
* myöhästymiset	**Sairauspoissaolo** (huoltaja ilmoittaa wilmassa)
* yksittäiset tunnit	* Opiskelija on sairaana
* yksittäiset oppiaineet	
* yksittäiset päivät	**Muu luvallinen poissaolo** (huoltaja anoo luvan)
	poissaoloon ennakkoon)
* usein toistuvat poissaolot	* esim. lääkärikäynti tai vastaava koulupäivän
* kesken päivän lähtemiset	* koululta etukäteen myönnetty lupa
	Luvaton poissaolo
	* kaikki muut poissaolot

Lukiolain 30 §:n mukaan opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä.

Opiskelijoille ja opiskelijoiden huoltajille korostetaan läsnäolon merkitystä lukio-opintojen etenemisessä. Yhteisöllinen toimintakulttuuri ja opiskelijakeskeinen lähestymistapa edistävät opiskeluun sitoutumista.

Opiskelujen etenemisen kannalta säännöllinen osallistuminen opetukseen on välttämätöntä, ja poissaolojen ehkäisemisessä keskeisintä on opiskelijan oman opiskelumotivaation tukeminen. Opetukseen osallistumista seurataan ja poissaolot kirjataan välittömästi, jotta niitä ei pääse kertymään liikaa. Opintojen etenemisen ja poissaolojen kertymisen pulmatilanteissa pyritään puuttumaan ennaltaehkäisevästi.

Lukiossa opiskelijan tulee tehdä selvitys ensimmäisestä (1.) poissaolotunnista lähtien. Kaikki poissaolot on selvitettävä. Poissaoloselvitykset (alle 18-vuotiaalla huoltaja) voi tehdä Wilman kautta.

Jos opiskelijalle kertyy opintojaksolta poissaoloja (4 poissaoloa), aineenopettaja keskustelee opiskelijan kanssa asiasta ja on yhteydessä ryhmänohjaajaan ja kuraattoriin. Keskustelun tavoitteena on varmistaa opiskelijan kanssa, että hänellä on osaamista ja edellytykset opintojakson suorittamiseksi.

Aineenopettaja ilmoittaa opiskelijan kanssa käydystä keskustelusta ryhmänohjaajalle ja opinto-ohjaajalle ja kirjaa keskustelun omiin kirjauksiinsa.

Ryhmänohjaajan tehtävänä on seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Jos opiskelijalla on selvittämättömiä poissaoloja tai niitä on paljon (yli 4 tuntia / kurssi), opinnot eivät etene normaalisti tai ilmenee muita huolestuttavia asioita, ryhmänohjaaja ottaa yhteyttä kotiin asian selvittämiseksi. Jos poissaolojen taustalla vaikuttaa olevan opiskeluhuollollisia tekijöitä, ohjaa ryhmänohjaaja opiskelijaa opiskeluhuollon palveluiden piiriin tai kutsuu koolle moniammatillisen asiantuntijaryhmän.

Ryhmänohjaaja tiedottaa ohjausryhmäänsä / ohjausryhmänsä opiskelijoiden huoltajia poissaoloihin liittyvissä asioissa. Ryhmänohjaajat haastattelevat opiskelijat ensimmäisen opiskeluvuoden aikana yksilöllisesti, jolloin käsitellään myös opiskelumotivaatiota ja opiskeluun osallistumista sekä mahdollisia poissaoloihin liittyviä ongelmia.

Kuraattori seuraa koko koulun poissaoloja Wilman kautta, keskustelee opiskelijan kanssa ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajiin ja tiedottaa poissaoloista opiskeluhuoltotyöryhmää.

Poissaolokäytänteistä ja ohjauksen käytänteistä tiedotetaan wilman pysyväistiedotteissa ja opinto-oppaassa.

Jos opiskelija tarvitsee vapaata, hänen on pyydettävä etukäteen siihen lupa:

- yksittäisen tunnin vapaan myöntää kyseisen oppitunnin opettaja
- enintään kolmen päivän vapaan myöntää ryhmänohjaaja
- kolmea päivää pidemmän vapaan myöntää rehtori
- yli kahden viikon vapaan myöntää sivistysjohtaja

Lukion omaisuus ja ympäristö

Koulun omaisuutta tulee käsitellä huolellisesti. Opiskelija on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on aiheuttanut tahallisesti tai varomattomuuttaan koulun tai jonkun toisen henkilön omaisuudelle.

Tupakointi ja päihteet

Tupakan ja tupakan kaltaisten tuotteiden ja muiden päihteiden hallussapito ja käyttö sekä päihtyneenä oleminen koulun alueella ja koulun tilaisuuksissa on kielletty.

Tupakan, piipputupakan, sähkötupakan, nikotiinipussien ja nuuskan esilläpito, käyttäminen ja myyminen koulussa ja koulualueella on kielletty. Alkoholin ja huumausaineiden esilläpito, käyttäminen ja myyminen koulussa ja koulualueella on kielletty. Päihtyneenä tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena esiintyminen on rangaistava teko.

Muut määräykset

Kaikki opiskelijat ovat tasa-arvoisia riippumatta sukupuolesta, iästä, kielestä, etnisestä tai kansallisesta taustasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, mielipiteistä tai terveydentilasta. Syrjintä ja häirintä kaikissa muodoissaan on kiellettyä. Myös sellainen häirintä, jolla ei ole suoraa kohdetta välittömästi koulussa paikalla, esimerkiksi yleinen huutelu on kiellettyä, vaikka kukaan ei suoranaisesti edes loukkaantuisi tapahtuneesta. Koko kouluyhteisölle on tärkeää hyvä yhteishenki ja yhdessä toimimisen kulttuuri.

Yksityiskohtaisempia ohjeita tai määräyksiä näissä järjestyssäännöissä käsitellyistä asioista antaa tarpeen mukaan rehtori.

Menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt

Rike, teko tai laiminlyönti	Toimenpide	Toimivalta	Kuulemis- ja kirjaamismenettelyt	Muutoksenhaku
Opiskelija • häiritsee opetusta • rikkoo velvollisuuttaan suorittaa tehtävänsä tunnollisesti • rikkoo velvollisuuttaan käyttäytyä asiallisesti • rikkoo velvollisuuttaan käyttäytyä muita kiusaamatta ja syrjimättä • rikkoo velvollisuuttaan osallistua opetukseen (aiheettomia tai luvattomia poissaoloja)	ohjauskeskustelu -poissaoloissa toimitaan Sallan läsnäolomallin mukaisesti	opettaja	Opettaja/ ryhmänohjaaja käy ohjauskeskustelun ja tiedottaa asiasta tarvittavalla laajuudella alle 18- vuotiaan huoltajalle sekä opiskelijan ryhmänohjaajalle (jos keskustelija muu kuin ryhmänohjaaja itse). Opettaja/ ryhmänohjaaja selvittää opiskelijalle toistuvien rikkeiden seuraamukset (ks. kirjallinen varoitus). Opettaja/ ryhmänohjaaja ohjaa opiskelijan tarvittaessa opiskeluhuollon palveluiden piiriin. Kiusaamisepäilyssä tai muutoin syrjimistä ja epäasiallista käytöstä havaittaessa asian havainnut tai tietoonsa saanut henkilökunnan jäsen käy keskustelun opiskelijoiden kanssa ja konsultoi	ei ole

			tarvittaessa koulukuraattoria. Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.	
Oppitunnin tai tilaisuuden vakava häirintä	Pyydetään poistumaan/ poistetaan opetustilasta/ tilaisuudesta	opettaja / lukion johtaja		
Opiskelija • häiritsee opetusta toistuvasti tai käyttäytyy uhkaavasti tai väkivaltaisesti • menettelee vilpillisesti (esim. lunttaus, plagiointi, tekoälyn ohjeiden vastainen käyttö) • käyttää tai pitää hallussaan päihteitä tai esiintyy päihteiden vaikutuksen alaisena oppilaitoksessa tai sen toiminnoissa • rikkoo toistuvasti velvollisuuttaan osallistua	kirjallinen varoitus (hallintopäätös)	lukion johtaja	Ennen päätöstä • yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko • opiskelijaa ja alle 18-vuotiaan huoltajaa kuultava • hankittava tarpeellinen muu selvitys	Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös annetaan tiedoksi

opetukseen ja luvattomia poissaoloja kertyy yhteydenotoista ja keskusteluista huolimatta • muutoin rikkoo järjestystä • jatkaa epäasiallista ja syrjivää käytöstä huomautuksista ja keskusteluista huolimatta (ks. kohta ohjauskeskustelu)				
Jos toiminta jatkuu kirjallisen varoituksen jälkeen.	Erottaminen määräajaksi, enintään 3 kuukaudeksi tai enintään vuodeksi (hallintopäätös) Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.	johtava rehtori (3 kk) / hyvinvointipalvelulaitta kunta (3kk - 1 vuosi)	Ennen päätöstä • yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko • opiskelijaa ja alle 18-vuotiaan huoltajaa kuultava • hankittava tarpeellinen muu selvitys • huomioitava teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso Annetaan kirjallinen päätös	Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös annettu tiedoksi opiskelijalle.
Opiskelija ei suorita opintojaan säädetyssä ajassa tai hänelle myönnetyssä lisäajassa. Opiskelija on poissa opetuksesta ja on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja	Opiskeluoikeuden menetys	lukion johtaja	Opiskelijaa ja alle 18-vuotiaan huoltajaa kuultava Annetaan kirjallinen päätös Ennen päätöstä: On ilmoitettava oppivelvolliselle ja hänen huoltajalleen tai lailliselle	Päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös annettu tiedoksi opiskelijalle.

			edustajalleen, että opetukseen osallistumaton oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi.	

Suunnitelma opiskelijan tuesta opetuksen epäämistilanteissa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa (lukiolaki 714/2018, 41 § 3 mom., muutettu lailla 165/2022) laaditaan.

Yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa on kuvattu opiskeluhuoltosuunnitelmassa.

4.4.1. Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluista vastaavien ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- *menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt*
- *suunnitelman tekeminen opiskelijan tuesta opetuksen epäämistilanteissa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa (lukiolaki 714/2018, 41 § 3 mom., muutettu lailla 165/2022)*
- *periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä*
- *henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä*
- *suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille*
- *yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa*
- *menettelytavat suunnitelman seurantaa sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.*

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa

vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja #kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää,

miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Sallan lukiossa opetetaan suomi toisena kielenä -oppimäärän mukaisia opintoja niille opiskelijoille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Lisäksi opiskelijoille pyritään järjestämään tukea omalla äidinkielellään. Vieraskielisiä opiskelijoita informoidaan heidän oikeuksistaan tukijärjestelyihin jo lukion alkuvaiheessa. Kansainvälisten kouluasioiden koordinaattori toimii keskeisessä roolissa vieraskielisten opiskelijoiden informoinnissa ja ohjaamisessa.

Sallan lukio on oppiva yhteisö, jossa jokainen opettaja on oman oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja. Jokainen ymmärtää ja tunnistaa kielen keskeisen merkityksen oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa toiminnassa ja käyttää kielitietoisia työtapoja, jotka perustuvat opettajien yhteistyölle.

Tukipalveluita on esitelty tarkemmin ohjaussuunnitelmassa pääluvussa 4.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. *Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.*
2. *Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.*

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Valtakunnalliset pakolliset ja valinnaiset opinnot arvioidaan numeerisesti 4 - 10.

Paikalliset vapaavalintaiset opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä:

S= suoritettu / hyväksytty

H= hylätty

Lukiodiplomit arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten valinnaisten opintojaksojen arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikalliset valinnaiset opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty). Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa.

Jos poissaoloja on yli 8 tuntia, opiskelijan on tultava opintojaksolle myöhemmin uudestaan. Poikkeuksena ed. olevaan on pitkäaikainen sairaus tai muu syy, jolloin asia harkitaan tapauskohtaisesti.

Opintojakso katsotaan keskeytyneeksi (K), jos opiskelijalla on poissaoloja kurssilta 8 tuntia tai enemmän eikä poissaoloihin ole hyväksyttävää syytä. Hyväksyttäviksi syiksi oppitunnilta poissaoloon katsotaan sairaus ja lääkärissä tai terveydenhoitajan tai vastaavalla vastaanotolla käynti. Mikäli poissaoloja on 4 – 8 tuntia, opiskelija voi korvata ne lisätehtävillä, jos poissaoloon on ollut hyväksyttävä syy.

Jos opiskelijalta puuttuu jokin keskeinen opintojaksosuoritus, jätetään kurssi arvioimatta (E), kunnes opiskelija palauttaa työn. Lisätehtävät on palautettava viimeistään seuraavan jakson loppuun mennessä. Ellei opiskelija palauta puuttuvaa työtä annettuun päivämäärään mennessä, opintojakso katsotaan keskeytyneeksi ja siitä annetaan merkintä K.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Osa Sallan lukion opintojaksoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, opetukseen osallistumatta esimerkiksi opetusjärjestelyistä johtuen.

Itsenäinen opiskelu oman lukion opetustarjonnasta

Jos opiskelija haluaa suorittaa jonkin opintojakson itsenäisesti, hänen tulee ensin olla yhteydessä kyseisen oppiaineen opettajaan ja täyttää hakemus itsenäisestä suorittamisesta. Hakemus toimitetaan rehtorille, joka tekee päätöksen.

Opintojakson itsenäisestä suorittamisesta pidetään ohjaustuokio, jossa opiskelija sopii suorituksen vastaanottavan opettajan kanssa oppisisällön suorittamistavasta. Itsenäisen suorituksen vastaanottava opettaja selvittää opiskelijalle arviointikriteerit itsenäisen opiskelun suunnittelun yhteydessä ja laatii aikataulun. Mikäli aikataulua ei noudateta, suunnitelma raukeaa.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin kontaktiopetuksessa käytettäviä arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti ja monipuolisesti opintojakson kokonaisuuden kannalta.

Muiden koulutuksenjärjestäjien tarjoamat opinnot

Muualla suoritetut lukio-opinnot hyväksiluetaan sellaisenaan lukio-opintoihin ja arvosanat siirretään suoritusrekisteriin.

Sallan lukion opiskelijoilla on mahdollisuus monipuolistaa opintojaan, syventää tietojaan jossakin tietyssä oppiaineessa tai opiskella sellaista oppiainetta, joka ei ole Sallan lukiossa tarjolla. Lisäksi opiskelija voi suorittaa opintojakson itsenäisesti tai verkko-opiskeluna, jos se ei hänen opintosuunnitelmaansa muutoin kolmen vuoden aikana mahdu tai jos se muutoin on perusteltua.

Lisätietoja verkko-opinnoista saa opinto-ohjaajalta. Luvan verkko-opintojen opiskelemiseen myöntää rehtori.

Muualla suoritetut opinnot

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritetut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia.

Opiskelijalla on oikeus saada hyväksi luetuiksi myös korkeakouluopintoja. Rehtori tekee hyväksiluvusta päätöksen.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

Suullisen kielitaidon opintokokonaisuudet arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

Opintojaksot on kuvattu oppiaineiden luvuissa.

5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Sallan lukiossa noudatetaan 5-jaksojärjestelmää, jolloin opiskelija saa viisi kertaa vuodessa jaksotodistuksen, josta käyvät ilmi siihen asti suoritetut opintojaksot ja niiden arvosanat. Jaksotodistukset tulostetaan tarvittaessa myös paperiversioina, ja niihin pyydetään huoltajan allekirjoitus, jotta voidaan varmistua siitä, että huoltaja on saanut tiedon opintojen etenemisestä.

Sallan lukion wilmaan päivittyvät keskeiset tiedot opintojen edistymisestä, läsnäolosta sekä arvosanoista näkyviin sekä opiskelijalle että alaikäisen huoltajille. Halutessaan täysi-ikäinen opiskelija voi sallia huoltajien pääsyn wilmaan, joka toimii myös viestiyhteytenä kotien ja koulun välisessä vuorovaikutuksessa.

Jokaisen opintojakson arviointiperusteet käydään läpi opintojakson alussa ja samalla päätetään arviointikäytänteistä ja painotuksista. Opettaja tiedottaa näistä opiskelijalle ja huoltajille wilman kautta.

Sallan lukiossa ei ole käytössä etenemisestettä. Opiskelijalle varataan mahdollisuus hylätyn opintojaksoarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa.

Opintojen etenemisen kannalta on erityisen tärkeää, että opiskelija saa palautetta opintojakson aikana ja opettaja on arvioinut formatiivisesti opiskelijan oppimista.

Hylätyn arvosanan (4) voi kokeella korottaa kaksi (2) kertaa. Tarvittaessa lisänäytön voi antaa muullakin tavalla kuin kokeella. Tällöin aineenopettaja sopii opiskelijan kanssa lisänäytön tavasta ja muodosta.

Hyväksytyn opintojakson arvosanan korottamista opiskelija saa yrittää vain kerran. Tämä tapahtuu syys- tai kevätlukukauden alussa järjestettävässä korotuskuulustelussa.

Sallan lukion ohjaussuunnitelmassa on kuvattu tukitoimia ja ohjauksen työnjakoa. Opiskelijalle tarjotaan tukitoimia, jotta opintojen eteneminen helpottuisi.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritetut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen

tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettäessä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	*lukioasteikko*	*asteikko 1–3*
1 (tyydyttävä)	*5 (välttävä)*	*1*
2 (tyydyttävä)	*6 (kohtalainen)*	*1*
3 (hyvä)	*7 (tyydyttävä)*	*2*
4 (hyvä)	*8 (hyvä)*	*2*
5 (kiitettävä)	*9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)*	*3*

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritetut opinnot vastaavat, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritetut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden

mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2#oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2#oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritetut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2#oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2#opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus #oppimäärän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärästä, mutta ei molemmista.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja arviointi on kuvattu opintojakson yhteydessä.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja,	*joista voi olla hylättyjä opintoja enintään*
2–5 opintopistettä	*0 opintopistettä*
6–11 opintopistettä	*2 opintopistettä*
12–17 opintopistettä	*4 opintopistettä*
18 opintopistettä tai enemmän	*6 opintopistettä*

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä (S= suoritettu, H= hylätty).

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämänkatsomustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi

sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. *opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;*
2. *lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;*
3. *se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)*

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, Lupa- ja valvontavirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen Lupa- ja valvontavirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua Lupa- ja valvontavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. *opiskelijaksi ottamista*
2. *23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä*
3. *suoritettujen opintojen hyväksi lukemista*
4. *opiskelun poikkeavaa järjestämistä*
5. *oikeutta saada uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetusta*
6. *oikeutta saada erityisopetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §, muutettu lailla 801/2024)*

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallintotuomioistuimeen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 §, muutettu lailla 165/2022)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja Lupa- ja valvontaviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

Arviointiin liittyvistä käytänteistä ja ohjeista informoidaan wilman pysyväistiedotteissa.

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. *Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.*
2. *Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.*
3. *Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.*

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- *todistuksen nimi*
- *koulutuksen järjestäjän nimi*
- *opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä*
- *oppilaitoksen nimi*
- *opiskelijan nimi ja henkilötunnus*
- *suoritetut opinnot*
- *paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus*
- *arvosana-asteikko*
- *selvitys kielten oppimääristä*

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- *merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.*

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus #kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritetut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritetut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritetut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- *todistuksen nimi*
- *koulutuksen järjestäjän nimi*

- *opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä*
- *oppilaitoksen nimi*
- *opiskelijan nimi ja henkilötunnus*
- *kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana*
- *paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus*
- *arvosana-asteikko.*

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- *todistuksen nimi*
- *koulutuksen järjestäjän nimi*
- *opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä*
- *oppilaitoksen nimi*
- *opiskelijan nimi ja henkilötunnus*
- *oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse*
- *arvosana*
- *lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso*
- *paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus*
- *arvosana-asteikko.*

Todistuspohjana käytetään Visman / Primuksen todistuspohjaa.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- *opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi*
- *oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet*
- *arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet*
- *arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen*
- *kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt*
- *hyväksyttyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä*
- *opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti*
- *opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely*
- *todistusten ulkoasu.*

1.Opintojaksoittain päätettävät asiat

Opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi on määritelty kunkin oppiaineen yhteydessä.

- Valtakunnalliset pakolliset ja valinnaiset opinnot arvioidaan numeerisesti 4 - 10.
- Paikalliset vapaavalintaiset opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä:
- S= suoritettu / hyväksytty
- H= hylätty
- Lukiodiplomit arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

2.Oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet

Arviointi on kuulunut aina koulun maailmaan. Opiskelijoiden arvostelun sijaan on vuosikymmenten aikana siirrytty puhumaan opiskelijoiden oppimisen ja osaamisen arvioinnista. Yli kolmenkymmen vuoden ajan erilaiset tutkimukset ovat korostaneet arvioinnin, opetuksen ja oppimisen vahvaa yhteyttä.

Arviointi ohjaa voimakkaasti opetusta ja oppimista. Koulujen ja työyhteisöjen arviointikulttuuri ja opettajien arviointiosaaminen ovat nousseet esille pohdittaessa arvioinnin merkitystä. Kouluissa on vuosikymmenten yhteisen työn kautta muodostunut arviointikulttuuri.

Arviointikulttuuri voidaan määritellä koulun ja työyhteisön yhteiseksi näkemykseksi siitä, ”mitä arvioinnissa on tarkoitus tehdä sekä arviointiin osallistuvien toimijoiden välistä keskustelua ja osallisuutta”. Arviointia koskevat yhteiset arvot ja normit, jotka keskeisin osin ilmaistaan opetussuunnitelman perusteissa, näkyvät esim. miten arviointiin ohjeistaan opetussuunnitelmassa, miten paljon opiskelijoita osallistetaan arvioinnin suunnitteluun ja toimeenpanoon, miten arviointikäytänteistä keskustellaan opettajien kesken ja miten arvioinnista tiedotetaan,

Arvioinnin taustalla on opettajien käsityksiä ihmisestä, tiedosta, opetuksesta ja oppimisesta sekä se mitä opettaja pitää oppimisen arvoisena, arvokkaana ja tärkeinä tietoina ja/ja taitoina. Arviointikulttuuri rakentuu arkisista ratkaisuista ja niiden hyvästä johtamisesta, ja siihen tarvitaan monentasoista arviointiosaamista. Käytännön koulutyössä arvioinnin erilaisten tehtävien tulee olla selviä ja ymmärrettäviä opettajalle ja opiskelijoille. Jokaisella on oltava selvillä myös käytännön tilanteissa noudatettavat arvioinnin pelisäännöt : mitä arvioidaan, miten arvioidaan, milloin arvioidaan, miksi arvioidaan ja kuka arvioi.

Opettajan arviointiosaamisessa on keskeistä opettajan ymmärrys pätevän arvioinnin periaatteista. Sen mukaan opettaja tuntee keskeisen arviointikäsitteistön, erilaisia arviointimenetelmiä ja niiden kehittämistä, arvioinnin laatuvaatimuksia ja oppimisen traditionaalisen mittaamisen vaihtoehtoja sekä omaa kyvyn käyttää arviointituloksia opetuksensa kehittämiseen (Atjonen 2017). Osaaminen on monisäikeinen summa opettajien omista kouluaikaisista arviointikokemuksista sekä opettajien perus- ja täydennyskoulutuksesta omaksutuista tietotaidoista. Ne kehittyvät – tai taantuvat – työkokemuksen myötä.

Arviointilukutaitoiset opettajat tietävät ja ymmärtävät (Atjonen 2017, 152–153):

- arvioinnin ja opetuksen välisen yhteyden ja käyttävät arviointitietoa opetuksensa kehittämiseen systemaattisesti
- luokkahuonearvioinnin perustaidot eli havainnoinnin, palautteenannon ja kyselytekniikan
- perinteisten (kynä-paperi) arviointitapojen lisäksi myös muita, vaihtoehtoisiksi kutsuttuja arviointimenetelmiä (toiminnalliset kokeet, näytöt, portfoliot, näyttelyt, suulliset kokeet, vertaisarviointi, itsearviointi
- formatiivisen arvioinnin mahdollisuudet motivoida oppijoiden oppimista
- asenteiden, mielenkiinnon ja arvojen merkityksen oppimiselle ja arvioinnille
- erityisryhmien (mm. erityisoppilaat, maahanmuuttajat) arviointia koskevia periaatteita
- oppilaiden osaamista koskevan pätevän näytön tärkeyden
- oppijoiden etnisestä taustasta, sukupuolesta ja sosioekonomisesta taustasta aiheutuvia vinoumia
- hyvien koulukoekysymyksien ja -tehtävien luonnetta ja laatua
- avoimiin koekysymyksiin annettujen vastauksien pisteitysperiaatteita
- arvioinnin epäjohdonmukaisuuteen vaikuttavia tekijöitä
- tärkeisiin arviointeihin valmistautumiseen soveltuvia keinoja
- kunkin testin tai kansallisen kokeen kykyä aidosti kuvata annetun opetuksen tasoa.

Kaikenlaisessa arvioinnissa pitää olla kriteerit (ei opiskelijoiden keskinäistä vertailua), jokaisessa arvioinnissa kerätään jotain tietoa kohteesta (ilman dataa ei voi tehdä päätelmiä) ja arviointipäätelmän tulee aina perustua tietoon (ei ”pärstäkerroinarviointia”). Esimerkiksi sanallinen palaute (feedback) tai ohjaus (feedforward) edellyttää aina kriteereitä, ja sen antamisessa tarvitaan arvotettavia tietoja, joita on dokumentoitu pätevästi.

3. Arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet

Formatiivinen arviointi:

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaisarviointi ovat osa formatiivista arviointia. Opiskelijat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaisarvioinnin eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Opiskelijoille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet. Jokaisen opiskelijan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Opiskelijalle annetaan tietoa opiskelijoiden opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Formatiivista arviointia tehdään aina lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi ei voi olla pelkästään numeerista vaan sen tulee sisältää laadullista palautetta. Formatiivinen arviointi ei ole osa summatiivista arviointia vaan se on oppimista ohjaavaa.

Formatiivinen arviointi palvelee sinänsä oppimisprosessia, mutta sillä voi nähdä olevan myös summatiivista arviointia täydentävää välinearvoa. Formatiivinen arviointi tarkoittaa myös sitä, että opettaja katselemalla, kyselemällä, kuuntelemalla ja keskustelemalla saa arviointitietoa. Formatiivinen arviointi tuottaa ajantasaista tietoa opiskelijan saavutuksista, jotta voidaan seurata opiskelijan edistymistä eli mitä opiskelija on oppinut tai ei ole oppinut sekä mitä opiskelija osaa ja ei osaa tehdä.

Toisaalta formatiivinen arviointi tuottaa tietoa myös opettajalle opetuksen onnistuneisuudesta, jotta opettaja voi voidaan muokata opetusta ja opettaa uudelleen. Formatiivisella arvioinnilla on oma tehtävänsä opiskelijan oppimisessa: Jos summatiivinen arviointi (esim. päättöarviointi, jaksokoe) on siihenastista osaamista ja sen lopputulosta toteava niin formatiivinen arviointi pyrkii kulkemaan opiskelijan tukena matkalla kohti opintojakson loppuosaamista. Se antaa opiskelijoille askeleittain tietoa, miten hän edistyy oppimisessaan, mitä hän jo osaa ja missä tarvitsee vielä harjoitusta.

Formatiivista arviointia on kaikki arviointi, jonka suunnittelun ja käytännön painopisteenä on opiskelijan oppimisen edistäminen. Formatiivisen arvioinnin avulla luodaan kohdennettuja oppimisen ja opettamisen tilaisuuksia, joissa välittyy sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Kohdennettuja oppimisen tilaisuuksia voidaan jakaa joko formaalin tai informaalin arvioinnin avulla. Formaalissa arvioinnissa käytetään erilaisia kokeita ja lomakkeita. Informaalia on kaikki tilanteet koulussa, joissa voidaan kerätä tietoa siitä millä tasolla opiskelijoiden oppiminen on ja miten sitä voi parantaa.

Palautteen antaminen:

Palaute on lyhyesti määritellen tilanteesta ja suorituksesta tehdyn arvioinnin antamista tai saamista. Siitä tulee käydä ilmi, mikä on tavoite, missä oppija on tällä hetkellä ja miten hän voisi edetä tavoitteeseen. Palautteen antaminen liittyy erityisesti formatiiviseen arviointiin. Palaute on kaiken oppimisen moottori; palaute on opiskelijan oikeus ja opettajan velvollisuus.

Hyvän palautteen periaatteita ovat:

● selkeä kuvaus vaaditusta suoriutumisesta / kriteerit (oppiminen, työskentely ja käyttäytyminen)

● tieto opiskelijan suoriutumisesta

● vertailu, joka tähtää tiedon tuottamiseen näiden kahden välisestä erosta ja tämän tiedon käyttö mahdollisen eron mahdolliseksi kiinnisaamiseksi.

Kaikki palaute ei ole oppimisen kannalta hyödyllistä. Kehuminen ja moittiminen ei ole palautetta vaan palkitsemista ja rankaisemista. Palaute ei ole kritiikkiä, se ei ole lista virheistä eikä ohjeita siitä, miten olisi pitänyt toimia. Palaute ei tarkoita suorituksen jälkeen annettavia neuvoja, palkkioita tai arvosanaa.

Palaute on tietoa siitä, kuinka opiskelijalla menee suhteessa tavoitteisiin. Jos opiskelijalle ei ole palautteen myötä saatua mahdollisuutta parantaa tulostaan, palautetta ei ole käytetty formatiivisessa merkityksessä. Palautteen pitää aktivoida opiskelijan ajattelua ja suunnata opiskelijan katse tulevaan eikä kohdistua opiskelijoiden keskinäiseen vertailuun tai summatiiviseen tuomioon annetusta toiminnasta.

Palautteessa ei tule myöskään unohtaa tunteiden merkitystä ja positiivisen minäkuvan vaikutusta oppimismotivaatioon. Palautteen ei ole tarkoitus jähmettää ihmistä sellaiseksi mitä on nyt, vaan auttaa näkemään mitä hän parhaimmillaan voisi olla. Hyvä palaute antaa mahdollisuuksia nähdä itsestään uusia puolia ja saada oivalluksia mihin suuntaan hän haluaa kehittyä.

Palaute ei paranna suoritusta, jos se on arvostelua ja arvosanojen antamista ilman tietoa siitä, miten suoritusta voidaan parantaa. Kilpailuasetelmassa heikosti pärjäävät opiskelijat selittävät osaamattomuutta kyvyttömyydellä ja hyvin pärjäävät opiskelijat näkemällään vaivalla. Tehtäväorientoituneessa arvioinnissa opiskelijalla on mahdollisuus nähdä työn tekemiseen vaikutukset ja sen, että suoriutumiseen on mahdollista myös itse vaikuttaa.

Opettajien tulee huolehtia, että opiskelijat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta edistymisestä, joka sisältää myös tilanteen toteavaa realistista palautetta joko kirjallisesti tai/ja suullisesti. Opettaja auttaa opiskelijaa hahmottamaan, mitä on tarkoitus oppia, mitä he ovat oppineet ja miten he voivat edistää oppimistaan. Palautteessa tulee kiinnittää huomiota opiskelijan vahvuuksiin ja rohkaisun antamiseen myös prosessista eikä ainoastaan lopputuloksesta. Palaute on aina myös kehollista (ilmeet, eleet, ääni…) ja se voi olla kirjallista tai suullista.

Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin periaatteet:

Ajatus itsearvioinnista ja vertaisarvioinnin kytkeytyy vahvasti itseohjautuvuuteen ja yhteisohjautuvuuden tukemiseen. Itse- ja vertaisarvioinnissa ei ole kyse osaamisen arvostelusta. Keskeistä on löytää ne ongelmat, joihin opiskelija tarvitsee apua. Arvioinnissa kiinnitetään huomioita siihen, mitä oppilas tekee ja mitä hän aikoo tehdä saavuttaakseen tavoitteensa. Itsearviointi pohjautuu opiskelijan oikeuteen asettaa tavoitteita oppimiselleen ja se keskittyy opiskelijan valintojen pohdintaan suhteessa tavoitteisiin.

Itsearvioinnissa on kysymys opiskelijan oikeudesta saada vaikuttaa omaan oppimisensa, työskentelynsä ja myös käyttäytymisen tavoitteiden asetteluun, oppimisprosessiin sekä tavoitteiden ja tulosten vertailuun. Itsearviointiin liittyy kiinteästi reflektointi eli valmius pohdiskella omaa toimintaa sekä ohjata ja muuttaa sitä; miksi tein niin kuin tein ja miten voisin muuttaa toimintaani.

Itsearviointi lisää itsetiedostusta ja syventää käsitystä arvioinnin merkityksestä, mutta opiskelijaa ei saa jättää oman arviointinsa varaan. Oppilaalla on aina oikeus aikuisen rakentavaan palautteeseen. Itsearvioinnin oppimiseksi opiskelijan tulisi kuitenkin arvioida omaa oppimistaan, työskentelyään ja käyttäytymistä säännöllisesti. Itsearviointia ei opita hetkessä ja siksi sitä tulee opettaa ja siihen ohjata kunkin opintojakson alusta alkaen. Itsearviointi on tärkeä keino herättää opiskelija passiivisuudesta ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, työskentelystään ja käyttäytymisestään.

Vertaisarviointia käytetään kaikissa oppiaineissa seuraavilla käytännön pelisäännöillä:

● anna palautetta siitä mistä on sovittu esim. työskentelystä

● älä keskity virheisiin vaan anna palautetta onnistumisista

● perustele palautteesi esim. havainnoilla tai esimerkillä

● jos et ymmärrä saamaasi palautetta tai olet eri mieltä, pyydä täsmennystä

● ole avoin palautteelle

● älä arvioi henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Summatiivinen arviointi:

Summatiivinen arviointi on yleensä määrällistä, kokoavaa ja luokittelevaa arviointia. Summatiivinen arviointi annetaan esimerkiksi opintojakson tai oppimiskokonaisuuden päättyessä tai sen päätyttyä. Useimmiten summatiivinen arviointi ilmaistaan numeroarvosanalla, sillä sen tehtävänä on osoittaa, kuinka hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason.

Summatiivinen arviointi toteuttaa osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekemisen. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

4.Arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen

- Arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraamisen tarkoituksena on vahvistaa yhteistä arviointikulttuuria ja arviointiosaamista.
- Opettajat keräävät opintojaksoista palautteen.
- Seurannassa voidaan myös koulutuksenjärjestäjän keräämää palautetta.

5.Kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt

Jos opiskelijalta puuttuu jokin keskeinen opintojaksosuoritus, jätetään kurssi arvioimatta (E), kunnes opiskelija palauttaa työn. Lisätehtävät on palautettava viimeistään seuraavan jakson loppuun mennessä. Ellei opiskelija palauta puuttuvaa työtä annettuun päivämäärään mennessä, opintojakso katsotaan keskeytyneeksi ja siitä annetaan merkintä K.

Jos poissaoloja on yli 8 tuntia, opiskelijan on tultava opintojaksolle myöhemmin uudestaan. Poikkeuksena ed. olevaan on pitkäaikainen sairaus tai muu syy, jolloin asia harkitaan tapauskohtaisesti.

Opintojakso katsotaan keskeytyneeksi (K), jos opiskelijalla on poissaoloja kurssilta 8 tuntia tai enemmän eikä poissaoloihin ole hyväksyttävää syytä. Hyväksyttäviksi syiksi oppitunnilta poissaoloon katsotaan sairaus ja lääkärissä tai terveydenhoitajan tai vastaavalla vastaanotolla käynti. Mikäli poissaoloja on 4 – 8 tuntia, opiskelija voi korvata ne lisätehtävillä, jos poissaoloon on ollut hyväksyttävä syy.

6.Hyväksyttyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä

Hylättyjä arvosanoja voi uusia kaksi kertaa ja hyväksyttyjä kerran.

7.Opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti

Osa Sallan lukion opintojaksoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, opetukseen osallistumatta esimerkiksi opetusjärjestelyistä johtuen.

- **Itsenäinen opiskelu oman lukion opetustarjonnasta**

Jos opiskelija haluaa suorittaa jonkin opintojakson itsenäisesti, hänen tulee ensin olla yhteydessä kyseisen oppiaineen opettajaan ja täyttää hakemus itsenäisen kurssin suorittamisesta. Hakemus toimitetaan rehtorille, joka tekee päätöksen.

Opintojakson itsenäisestä suorittamisesta pidetään ohjaustuokio, jossa opiskelija sopii suorituksen vastaanottavan opettajan kanssa oppisisällön suorittamistavasta. Itsenäisen suorituksen vastaanottava opettaja selvittää opiskelijalle arviointikriteerit itsenäisen opiskelun suunnittelun yhteydessä ja laatii aikataulun. Mikäli aikataulua ei noudateta, suunnitelma raukeaa.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin kontaktiopetuksessa käytettäviä arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti ja monipuolisesti opintojakson kokonaisuuden kannalta.

- **Muiden koulutuksenjärjestäjien tarjoamat opinnot**

  Muualla suoritetut lukio-opinnot hyväksiluetaan sellaisenaan lukio-opintoihin ja arvosanat siirretään suoritusrekisteriin.

  Sallan lukion opiskelijoilla on mahdollisuus monipuolistaa opintojaan, syventää tietojaan jossakin tietyssä oppiaineessa tai opiskella sellaista oppiainetta, joka ei ole Sallan lukiossa tarjolla. Lisäksi opiskelija voi suorittaa opintojakson itsenäisesti tai verkko-opiskeluna, jos se ei hänen opintosuunnitelmaansa muutoin kolmen vuoden aikana mahdu tai jos se muutoin on perusteltua.

  Lisätietoja verkko-opinnoista saa opinto-ohjaajalta. Luvan verkko-opintojen opiskelemiseen myöntää rehtori.

- **Muualla suoritetut opinnot**

  Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritetut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia.

  Opiskelijalla on oikeus saada hyväksi luetuiksi myös korkeakouluopintoja. Rehtori tekee hyväksiluvusta päätöksen.

8. Opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely

Sallan lukiossa ei ole käytössä etenemisestettä ja etenemisjärjestys on vapaasti valittavissa tarjonnasta.

9.Todistusten ulkoasu

Todistuspohjana käytetään Visman / Primuksen todistuspohjaa.

Toiminnan arviointi on kuvattu opetussuunnitelman luvussa 3.7.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävissä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- *hyvinvointiosaaminen*
- *vuorovaikutusosaaminen*

- *monitieteinen ja luova osaaminen*
- *yhteiskunnallinen osaaminen*
- *eettisyys ja ympäristöosaaminen*
- *globaali- ja kulttuuriosaaminen.*

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- *havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä*
- *osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla*
- *saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.*

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulleen ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestävälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiensa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja kontekseja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä

paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestävään käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestävään suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestävän toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestävää elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Laaja-alainen osaaminen kuvataan opintojaksojen arviointien kuvauksissa.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaine ja tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa ***monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen*** *sekä* ***yhteiskunnallinen osaaminen****. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.*

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa ***eettisyyttä****,* ***ympäristöosaamista*** *sekä* ***globaali- ja kulttuuriosaamista****, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.*

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan ***hyvinvointiosaamisen*** *kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.*

7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaine ja tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Laaja-alainen osaaminen

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan*
- *osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.*

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä*
- *kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissa*
- *osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.*

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja*
- *hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- *vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.*

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille*
- *syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.*

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- *vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa*
- *vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen*

Tekstien tulkitseminen

- *monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen*
- *kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen*
- *tiedon ja tekstien arvioinnin taidot*

Tekstien tuottaminen

- *tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen*
- *tekstien tuottamisen prosessien hallinta*
- *yleiskielen hallinta*
- *tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen*

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- *kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen*
- *oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen*
- *kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta*

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Äi 1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*
- *rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet*
- *osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi*
- *erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen

- opiskelija asettaa itselleen oppimistavoitteita ja kiinnittää huomiota kielenkäyttöön ja kielen merkityksiin
- opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan reflektoimalla ja analysoimalla erilaisia viestintätilanteita

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen

- opiskelija asettaa itselleen oppimistavoitteita ja kiinnittää huomiota kielenkäyttöön ja kielen merkityksiin
- opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan reflektoimalla ja analysoimalla erilaisia viestintätilanteita

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • taito tunnistaa keskeisiä tekstilajeja ja kehittää tekstitietoisuutta • taito analysoida eri tekstilajien tekstikokonaisuuksia • taito tuottaa erilaisia tekstejä • taito tulkita erilaisia tekstejä • taito keskittyä kirjoittamisprosessissa osataitoihin, kuten aineiston valintaan ja viittaamiseen • taito kehittää omaa kirjoittamisprosessiaan **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:** **Hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen** • opiskelija asettaa itselleen oppimistavoitteita ja kiinnittää huomiota kielenkäyttöön ja kielen merkityksiin • opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan reflektoimalla ja analysoimalla erilaisia viestintätilanteita	Opintojakson alussa tehdään diagnostinen itsearviointi, jossa opiskelija suhteuttaa osaamistaan peruskoulun päättövaiheen taitotasoihin (esim. lukiopäiväkirjassa). Formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukiopäiväkirja / oppimispäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä essee/ tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen tai suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso kuvaus yllä

Äi 2 -3 Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (ÄI2-3)

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.*

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- *erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä*
- *monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitys, tekstilajin käsite*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*

Vuorovaikutus 1

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- **vuorovaikutusosaamisen lisäksi yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen** tulevat esiin viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisessä

Hyvinvointiosaaminen

- **vuorovaikutusosaamisen lisäksi yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen** tulevat esiin viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisessä

Vuorovaikutusosaaminen

- **vuorovaikutusosaamisen lisäksi yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen** tulevat esiin viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisessä

Monitieteinen ja luova osaaminen

- **monitieteinen ja luova osaaminen** tulee esiin esimerkiksi monilukutaidon ja kriittisen lukutaidon kehittämisessä

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita ja kiinnittää huomiota kielenkäyttöön ja kielen merkityksiin • taito tarkastella kieltä sosiaaliselta, yhteiskunnalliselta ja rakenteelliselta kannalta • monilukutaito -käsitteen ymmärtäminen: se tarkoittaa tekstien lukemisen lisäksi taitoa etsiä ja arvioida tekstejä, käyttää niitä eri tarkoituksiin sekä tuottaa itse tekstejä. • taito pohtia tekstin tavoitetta ja ilmaisukeinoja • taito vertailla erilaisia tekstejä ja arvioida niiden luotettavuutta • taito arvioida omaa ja toisten vuorovaikutusosaamista analyyttisesti • taito antaa ja vastaanottaa palautetta • taito ymmärtää kuuntelutaitojen merkitys vuorovaikutustilanteissa **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään	Formatiivisen arvioinnin menetelmistä valitaan sopivimmat. Näitä ovat esimerkiksi • lukiopäiväkirja / oppimispäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä essee/ tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista sekä pohditaan hyvän palautteen kriteerejä ohjatusti. Hyvä palaute on • on erittelevää, tarkkaa ja perusteltua • on ohjaavaa, pyrkii auttamaan eteenpäin ja sisältää konkreettisia parannusehdotuksia • on monipuolista ja kannustavaa – ottaa esiin myös vahvuudet • ei loukkaa, ei liity persoonaan vaan	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen tai suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • työskentelyraportti • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

- taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen
- taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

- **monitieteinen ja luova osaaminen** tulee esiin esimerkiksi monilukutaidon ja kriittisen lukutaidon kehittämisessä
- **vuorovaikutusosaamisen lisäksi yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen** tulevat esiin viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisessä

suoritukseen ja suhteutuu suorituksen tavoitteisiin
- on myös nonverbaalisesti rakentavaa.

Itse- ja vertaisarviointi esim. seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä ja millaisin kriteerein vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja (esimerkiksi esiintymistaitoja, kuuntelutaitoja, ryhmäviestintätaitoja) voidaan arvioida?
- Millaista on rakentava ja hyvä palaute?
- Millaisia palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen liittyviä vahvuuksia ja kehittämiskohteita opiskelijalla on?
- Mitä opiskelija toivoo muiden antamalta palautteelta?
- Milloin palautteen antaminen tai vastaanottaminen on vaikeaa ja miten silloin voisi toimia?
- Millaisia näkökulmia voisi liittää palautteenantamisen ja vastaanottamisen etiikkaan?

Ryhmäviestintätaitoja voidaan tarkastella ja kehittää sekä koko ryhmän että ryhmän yksittäisen jäsenen tasolla. Voidaan siis havainnoida ja arvioida

- sitä, millaista vuorovaikutusosaamista ryhmä yhdessä rakentaa, mikä ryhmän vuorovaikutuksessa on tavoitteellista, eettisesti kestävää ja onnistunutta ja miten ryhmä yhdessä voi kehittää vuorovaikutustaan

	• sitä, miten tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti yksittäinen ryhmän jäsen ryhmässä toimii, millaisia ryhmäviestintätaitoja hänellä on ja miten hän voi kehittää omia ryhmäviestintätaitojaan ja toimintatapojaan	

ÄI4 Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja*
- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- **vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen** tulevat esille kirjallisuuden kautta

Hyvinvointiosaaminen

- **vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen** tulevat esille kirjallisuuden kautta

Monitieteinen ja luova osaaminen

- **monitieteinen ja luova osaaminen** tulevat, kun arvioida tiedon luotettavuutta silloin, kun tietoa esitetään kertomusmuodossa

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • taito ymmärtää kirjallisuuden keinoja • taito lukea jatulkitakirjallisuuttasekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa elämyksellisestä ja analyyttisestä näkökulmasta • taito analysoida eri kirjallisuudenlajeja: proosa, lyriikka, draama ja sarjakuva • taito analysoida ja tulkita kertomuksellisuutta • taito hyödyntää käsitteitä kirjallisuudentulkinnassa ja analyysissa • taito keskustella ja kirjoittaa kirjallisuudesta **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:** • **vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen**	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukiopäiväkirja / oppimispäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä essee/ tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukupäiväkirja / portfolio • kirjavinkkaus (kirjallinen tai suullinen) • luku- ja kirjoitustaidon kokeet • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

esille kirjallisuuden kautta • **globaali- ja kulttuuriosaaminen** tulevat esiin ennen kaikkea kertomuksellisuuden ja kertomusten käsittelyssä • **monitieteinen ja luova osaaminen** tulevat, kun arvioida tiedon luotettavuutta silloin, kun tietoa esitetään kertomusmuodossa		

Äi5 Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta*
- *perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- *sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot*
- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet*
- *puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** näkyy esimerkiksi kielen ja identiteetin pohtimisessa sekä media- ja viestintäkulttuurin ymmärtämisessä

Yhteiskunnallinen osaaminen

- **Yhteiskunnallista osaamista** tukevat kriittinen lukutaito, yhteiskunnallisesti vaikuttaviin mediateksteihin tutustuminen, vaikuttamisen ja argumentoinnin erilaisiin keinoihin ja muotoihin perehtyminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • taito hakea tietoa ja käyttää lähteitä oman testin lähteinä vastuullisesti • taito ymmärtää median toimintatapoja sekä tunnistaa vaikuttamaan pyrkiminen • taito tulkita kriittisesti ja tekstin ideologia huomioiden eri tekstilajeja sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa • taito analysoida vaikuttamisen kielellisiä ja audiovisuaalisia keinoja • taito analysoida ja tuottaa kantaa ottavia ja vaikuttavia tekstejä suullisesti ja kirjallisesti • taito tulkita vaikuttamaan pyrkivää kirjallisuutta **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:**	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukiopäiväkirja / oppimispäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä essee/ tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukupäiväkirja / portfolio • luku- ja / tai kirjoitustaidon kokeet • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • suulliset tai kirjalliset työvaikuttamisesta (esimerkiksi väittely, vaikuttamaan pyrkivä puhe, argumentaatioanalyysi, mainosanalyysi tms.) Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

• **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** näkyy esimerkiksi kielen ja identiteetin pohtimisessa sekä media- ja viestintäkulttuurin ymmärtämisessä • **Yhteiskunnallista osaamista** tukevat kriittinen lukutaito, yhteiskunnallisesti vaikuttaviin mediateksteihin tutustuminen, vaikuttamisen ja argumentoinnin erilaisiin keinoihin ja muotoihin perehtyminen -		

Äi 6- 7 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus, 2 op (ÄI6-7)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin*
- *syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.*

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

Vuorovaikutus 2

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristö- osaaminen sekä **vuorovaikutusosaaminen**

tulevat esille opintojakson kirjallisuuden (esim. ekokriittinen kirjallisuus, ilmastofiktio) käsittelyssä.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen tulee esille ennen kaikkea vuorovaikutusosapuolten toimintaa ja tavoitteita sekä vuorovaikutuskäytänteitä ja -rakenteita arvioitaessa ja eettisissä pohdinnoissa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • taito nähdä kirjoittaminen prosessina: • ideoiden kokoaminen ja valitseminen • järjestyksen ja rakenteen tuottaminen • oman äänen tuottaminen • taito ottaa palautetta vastaan • taito täyttää mentoritekstejä oman kirjoittamisen mallina, ohjaajina ja vertailukohtina • taito hyödyntää aineistoja oman tekstin osana • taito tuottaa ja ilmaisuvoimaltaan tekstilajin vaatimuksiin sopivaa kieltä • taito toimia vastuullisena ja huomioivana kuulijana ja viestijänä • taito huomioida viestinnän vuorovaikutteisuus • taito kohdentaa huomio ja saada kontakti • taito luoda ja ylläpitää kuuntelumotivaatiota • taito suhteuttaa esityksen verbaalisen ja nonverbaalisen sisältö ja näkökulma kuulijoiden ja tavoitteen mukaan • taito rajata ja mitoittaa esitys tilanteenmukainen ja	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä • mentoritekstien hyödyntäminen formatiivisen arvioinnin menetelmänä • prosessikirjoitelma • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Vuorovaikutusosaamisen osalta arvioinnissa hyödynnetään Vuorovaikutus 1 moduulissa saatuja taitoja ja kehittämiskohteita ja asetetaan niiden pohjalta kehittymistavoitteet. • Itsearviointi • vertaispalaute • opettajan antama suullinen tai kirjallinen palaute Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. • prosessikirjoitelma • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • kirjoitustaidon koe • kirjallisuusessee • vuorovaikutusanalyysi • pari-/ryhmäprojektityö / eettinen pohdinta vuorovaikutuksesta – • oppimispäiväkirja Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

tavoitteen mukaisesti verbaalisesti ja nonverbaalisesti
- taito havaihevaltaisesti kiinneiden ja -materiaalien tarkoituksenmukaisen käytön avulla
- taito toimia vastuullisena viestijänä
- taito analysoida omaa viestintää ja ottaa vastaan palautetta sekä kehittää omaa viestintäänsä
- taito analysoida muiden viestintää

TYÖSKENTELY

- taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä
- taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään
- taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen
- taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

Eettisyys ja ympäristö-osaaminen sekä **vuorovaikutusosaaminen**

tulevat esille opintojakson kirjallisuuden (esim. ekokriittinen kirjallisuus, ilmastofiktio) käsittelyssä.

Vuorovaikutusosaaminen tulee esille ennen kaikkea vuorovaikutusosapuolten toimintaa ja tavoitteita sekä vuorovaikutuskäytänteitä ja -rakenteita arvioitaessa ja eettisissä pohdinnoissa.

Äi8 Kirjallisuus 2, 2 op (Äi8)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- *Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta*
- *kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • taito ymmärtää kirjallisuuden moniäänisyys ja monimuotoisuus • taito lukea ja tulkita kirjallisuutta sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa kontekstuaalisesta näkökulmasta • taito analysoida eri kirjallisuudenlajeja eri näkökulmista • taito hyödyntää käsitteitä kirjallisuuden tulkinnassa ja analyysissa • taito ymmärtää suomalaisen kirjallisuuden merkitys osana kulttuurikontekstiamme ja suhteessa maailmankirjallisuuteen • taito keskustella ja kirjoittaa kirjallisuudesta **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukiopäiväkirja / oppimispäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä essee/ kehittävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • lukupäiväkirja / portfolio • kirjallisuusessee • kirjallisuuskeskustelut • luku- ja kirjoitustaidon kokeet • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN: **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** **Yhteiskunnallinen osaaminen** tulevat esille ennen kaikkea kirjallisuuden ja erilaisten tekstien tutkimisen kautta. Näkökulmana tekstien tutkimisessa on kulttuurinen, historiallinen, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti.		

ÄI9 Vuorovaikutus 3, 2 op (Äi9)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan*
- *kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta*
- *syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- *opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot*
- *oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen tulee esille ennen kaikkea vuorovaikutusosapuolten toimintaa ja tavoitteita sekä vuorovaikutuskäytänteitä ja -rakenteita arvioitaessa ja eettisissä pohdinnoissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen huomioidaan tehtävien aihepiireissä ja näkökulmissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen huomioidaan tehtävien aihepiireissä ja näkökulmissa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät** Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT JA TAIDOT • **kohdentaminen ja kontakti** • kuuntelumotivaation luominen ja ylläpitäminen • esityksen verbaalisen ja nonverbaalisen sisällön ja näkökulman suhteuttaminen kuulijoiden ja tavoitteen mukaan • kontaktin ilmentäminen katseella, sijoittumisella ja asennolla • **puheenvuoron rakentaminen** • esityksen tilanteenmukainen rajaaminen ja mitoittaminen • johdonmukainen jäsentäminen, selkeät siirtymät jaksosta toiseen, yksityiskohtien liittäminen ylä- ja alakohtiin • esityksen hallittu lopettaminen • **puheenvuoron sisältö** • sisällön valitseminen perustellusti • tavoitteen kannalta merkittävien näkökulmien esiintuominen • luotettavien ja tarkoitukseen sopivien tietolähteiden hyödyntäminen	Itsearviointi esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla: Mikä on oman esityksen päätavoite? Mitä opiskelija toivoo kuulijoiden tietävän, ajattelevan tai miten toimivan esityksen jälkeen? Mikä on esityksen kohderyhmä ja miten se kannattaa ottaa huomioon? Mitä kuulijat jo tietävät asiasta, miten he asiaan suhtautuvat jne.? Mikä on esityksen pääsisältö ja keskeiset perustelut? Miten esitys kannattaa rakentaa ja jäsentää? Miten omaa esitystä voi havainnollistaa? Miten omaa esitystä ja esimerkiksi ajankäyttöä voi harjoitella etukäteen? Miten omaan esiintymiseen sekä esiintymiseen liittyvään vireytymiseen ja esiintymisjännitykseen voi pyrkiä suhtautumaan myönteisesti ja itseään kohtaan armollisesti? • Vertaisarviointi • Opettajan palaute	Arvioinnin menetelmiä voivat olla esimerkiksi • video • haastattelu • neuvottelut • podcastit • ongelmanratkaisukeskustelu Opiskelijalla on mahdollisuus osallistua valtakunnalliseen PUHVI-kokeeseen. PUHVI-kokeen arviointikriteerit on esitelty alla olevassa tiedostossa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/puhvi-kokeen-arviointilomakkeet.pdf

- mielipiteiden ja väitteiden riittävä, uskottava ja tarvittaessa monipuolinen perusteleminen

- **ilmaisutapa**

- tarkka, ymmärrettävä ja ilmaisuvoimainen kielenkäyttö
- tilanteeseen sopivan kielen ja nonverbaalisen ilmaisun käyttäminen
- esityksen kielellinen ja äänellinen havainnollistaminen
- havaintovälineiden ja -materiaalien tarkoituksenmukainen käyttäminen tarvittaessa.

TYÖSKENTELY

- taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä
- taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään
- taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen
- taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:

Vuorovaikutusosaaminen tulee esille ennen kaikkea vuorovaikutusosapuolten toimintaa ja tavoitteita sekä vuorovaikutuskäytänteitä ja -rakenteita arvioitaessa ja eettisissä pohdinnoissa. Lisäksi laaja-alaisen osaamisen osa-alueista huomioidaan **yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen** tehtävien aihepiireissä ja näkökulmissa.

Äi10 Kirjoittaminen 2, 2 op (Äi10)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen*
- *tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet*
- *kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu*
- *aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä*
- *tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä **vuorovaikutusosaaminen** tulevat esille opintojakson kirjallisuuden sekä erilaisten kirjoitustehtävien kautta.

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä **vuorovaikutusosaaminen** tulevat esille opintojakson kirjallisuuden sekä erilaisten kirjoitustehtävien kautta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä **vuorovaikutusosaaminen** tulevat esille opintojakson kirjallisuuden sekä erilaisten kirjoitustehtävien kautta.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä **vuorovaikutusosaaminen** tulevat esille opintojakson kirjallisuuden sekä erilaisten kirjoitustehtävien kautta.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT JA TAIDOT • taito tuottaa kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä • taito rajata tekstejään näkökulman mukaisesti • taito suunnitella kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä sekä ajankäyttöä ja kirjoittamisprosessia • taito käyttää tekstin tulkinnassa tarvittavia käsitteitä • taito analysoida ja tulkita aineistoja • taito käyttää erilaisia aineistoja oman äänen tukena omissa teksteissään • taito tuottaa oikeakielisyydeltään ja ilmaisuvoimaltaan tekstilajin vaatimuksiin sopivaa kieltä • taito nähdä kirjoittaminen prosessina: • ideoiden kokoaminen ja valitseminen • järjestyksen ja rakenteen tuottaminen • oman äänen tuottaminen • taito ottaa palautetta vastaan **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa	Kirjoittaminen 2 –moduulissa hyödynnetään moduulin Kirjoittaminen 1 oppimispäiväkirjaa ja tehtäviä ja suunnitellaan kirjoittamistaitojen tavoitteet tähän moduuliin. Opintojakson tavoitteena on valmentaa kirjoitustaidon ylioppilaskokeeseen. Opiskelija vahvistaa laajan aineistoja hyödyntävän tekstin rakentamisen taitojaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä • mentoritekstien hyödyntäminen formatiivisen arvioinnin menetelmänä • prosessikirjoitelma • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. • kielenhuoltotehtävät • prosessikirjoitelma • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • kirjoitustaidon koe • mahdollinen preliminäärikoe Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN: **Yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen** esille opintojakson kirjallisuuden sekä erilaisten kirjoitustehtävien kautta.		

Äi11 Tekstien tulkinta 2, 2 op (Äi11)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa*
- *osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *erilaisia tapoja tulkita tekstejä*
- *tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa*
- *monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- **Yhteiskunnallista osaamista** tukevat esimerkiksi kriittisen lukutaidon ja argumentoinnin analysointitaitojen kehittäminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** näkyy esimerkiksi tekstien tilanne- ja kulttuurikontekstien analysoinnissa ja tulkinnassa

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
-**TIEDOT JA TAIDOT** • taito analysoida ja tulkita erilaisia tekstejä • taito rakentaa analyysi ja käyttää tarpeellisia käsitteitä • taito tuottaa oikeakielisyydeltään ja ilmaisuvoimaltaan tekstilajin vaatimuksiin sopivaa kieltä • taito analysoida ja arvioida valmiita vastausteksteiä • taito vastaanottaa ja antaa palautetta **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN:** • **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** näkyy esimerkiksi tekstien tilanne- ja kulttuurikontekstien analysoinnissa ja tulkinnassa • **Yhteiskunnallista osaamista** ovat esimerkiksi kriittisen lukutaidon ja argumentoinnin analysointitaitojen kehittäminen	Opintojakson tavoitteena on valmentaa lukutaidon ylioppilaskokeeseen Formatiivisen arvioinnin menetelmiä • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • itsearviointitehtävä • vertaisarviointitehtävä Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • tekstianalyysi • lukutaidon koe • mahdollinen preliminäärikoe Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset sekä työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10).

7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6)

Oppiaine ja tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Laaja-alainen osaaminen

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa*
- *osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan*

- *ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita*
- *on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa*

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa*
- *kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista*
- *kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja*
- *osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä*

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä*
- *hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- *vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia*

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan*
- *syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista*
- *ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi*

Osaamisen arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritetut moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi

toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- *kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen*
- *vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa*
- *vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen*

Tekstien tulkitseminen

- *monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen*
- *kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen*
- *tiedon ja tekstien arvioinnin taidot*

Tekstien tuottaminen

- *tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen*
- *tekstien tuottamisen prosessien hallinta*
- *lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen*
- *kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta*

Kielitietoisuuden kehittyminen

- *tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen*
- *kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti*

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*
- *oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan*
- *oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- *pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen*
- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • tekstilajit ja -tyypit • kielen rakenteita ja muotojen käyttö, passiivi, modukset • kielenhuollon sääntöjä • kirjallisuuden peruskäsitteitä • sananmuodostamisen keinot • puhekielen ja murteiden piirteitä Taidot: • pitkien tekstien lukeminen ja niiden tekstilajin ja –tyypin analysointi • abstraktin sanaston hallinta • oman kirjoittamisprosessin kehittäminen • puhekielen ja murteiden ymmärtäminen Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • eettisyys ja ympäristöosaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • kieliprofiilin päivittäminen • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • sanojen selittäminen (Alias, Quizlet) • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • tekstinymmärtämiset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • sanakokeet • kuuntelukokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • kirjallinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Kieli- ja tekstitietoisuus sekä vuorovaikutus, 2 op (S22-S23)

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (S23), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan*
- *ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle*
- *oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa*
- *oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.*

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana*
- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekulttuurien näkökulmasta*
- *oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.*

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- *suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet*
- *eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot*
- *opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat*

Vuorovaikutus 1

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelevaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen*
- *kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot*

- *tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä*
- *verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä*
- *ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • suomen kielen ominaispiirteet • Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus • monilukutaito • kielen rakenteita: nominien taivutustyyppien kertaus, i-monikon kertaus, lauseenjäsenet • puhekieli ja murteet • suomalainen puhekulttuuri • suomen kielen kohteliaisuuskäytänteet • puhekielen ja murteiden piirteitä • keskustelijoiden roolit ryhmäviestinnässä Taidot: • keskeisten tekstilajien tunnistaminen • erilaisten tekstien tuottaminen • aineistoon viittaaminen • puhekielen ja murteiden kuuntelu Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa • osallistuminen erilaisiin keskustelutilanteisiin • suullisen esityksen pitäminen • puhekielen ja murteiden kuuntelu Laaja-alainen osaaminen:	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • sanojen selittäminen (Alias, Quizlet) • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • tekstinymmärtämiset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • sanakokeet • kuuntelukokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • kirjallinen koe • kuuntelukokeet • suullisten esitysten arviointi • ryhmäkeskustelujen arviointi • suullinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

• globaali- ja kulttuuriosaaminen • vuorovaikutusosaaminen		

Kirjallisuus 1, 2 op (S24)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (S24), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä*
- *kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista*
- *kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta*
- *oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti*
- *kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *eläytyvää ja analyyttista kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta*
- *kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • kirjallisuuden lajit • kirjallisuuden analyysin käsitteitä • kuva-analyysin käsitteitä • kielen rakenteita: pronominit, partikkelit, verbin rektioita, paikallissijat • kielenhuoltoa: pilkun käyttö Taidot: • novellianalyysi • runoanalyysi • näytelmän analyysi • kuva-analyysi Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • globaali- ja kulttuuriosaaminen • hyvinvointiosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • sanojen selittäminen (Alias, Quizlet) • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • tekstinymmärtämiset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • kuuntelukokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • ryhmätöiden arviointi • kirjallinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja*
- *osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana*
- *oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot*
- *perustelemisen harjoitteleminen suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet*
- *argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot*
- *kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli*
- *yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • media vaikuttajana • mainokset vaikuttajina • argumentointi ja retoriset keinot • tekstit vaikuttajina • kirjallisuus vaikuttajana • vaikuttava puhe • kielen rakenteita: harvinaiset sijamuodot, adjektiivien vertailuasteet, adverbien vertailuasteet, verbien nominaalimuotoja ja lauseenvastikkeita, partisiipit Taidot: • mainoksen analyysi • vaikuttavan tekstin analyysi • mielipidetekstin kirjoittaminen • tiivistelmän kirjoittaminen Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • yhteiskunnallinen osaaminen • eettisyys ja ympäristöosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • sanojen selittäminen (Alias, Quizlet) • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • tekstinymmärtämiset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • kuuntelukokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • ryhmätöiden arviointi • kirjallinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Kirjoittaminen 1 ja vuorovaikutus 2, 2 op (S26-S27)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (S26), Pakollinen
- Vuorovaikutus 2, 1 op (S27), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä*
- *oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.*

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja*
- *lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa*
- *hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta*
- *oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- *kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot*
- *sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys*
- *asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet*

Vuorovaikutus 2

- *kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen*
- *yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa*
- *esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • kirjoittamisprosessin eri vaiheet • sidosteisuus • kielenhuoltoa: alkukirjaimet, yhdyssanat, välimerkit • tyylinhuoltoa • kielen rakenteita: kertovat ja temporaaliset lauseenvastikkeet • kuuntelustrategiat • erilaiset kielenkäyttötilanteet • kielen vaihtelu • puheen kielelliset keinot ja retoriikka Taidot: • oman kirjoittamisprosessin kehittäminen • erilaisten tekstien kirjoittaminen (esim. tiivistelmä, referaatti, kommentti, essee) • tyylianalyysi • vertaisarviointi • erilaisen puheen kuuntelu • osallistuminen erilaisiin puheviestintätilanteisiin • esiintyminen yksin, pareittain tai ryhmän osana Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • monitieteinen ja luova osaaminen • vuorovaikutusosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • kieliprofiilin päivittäminen • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • videot • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • vertaispalaute • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • ryhmätöiden arviointi • kirjallinen koe • kuuntelukokeet • puhe-esitysten arviointi • suullinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Kirjallisuus 2, 2 op (S28)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (S28), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan*
- *kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.*

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- *Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta*
- *eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta*
- *kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • Suomen kirjallisuuden vaiheet • suomalaisia kirjailijoita ja heidän teoksiaan • suomalainen elokuva • kielen rakenteet: kertausharjoituksia nomini- ja verbityypeistä, kertausharjoituksia rektioista, sijamuodoista ja adjektiivien vertailumuodoista, kertausharjoituksia lauseenjäsenistä ja lauseenvastikkeista • ylioppilaskokeen rakenne ja tehtävätyypit Taidot: • kirjallisuusnäytteiden analysointi • ylioppilaskokeen avointen vastausten kirjoittaminen • ylioppilaskokeen lyhyen viestinnällisen tehtävän kirjoittaminen • ylioppilaskokeen kirjoitelman kirjoittaminen (erityisesti aineistopohjainen kirjoitelma) Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • globaali- ja kulttuuriosaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • kieliprofiilin päivittäminen • opettajan suullinen palaute lukusalioppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • kirjallisuusnäytteet ja niiden pohjalta keskustelu • kuunteluharjoitukset ja niiden pohjalta keskustelu • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • kuuntelukokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • ryhmätöiden arviointi • kirjallinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Vuorovaikutus 3, 2 op (S29)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (S29), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa*
- *kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta*
- *syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista*
- *syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.*

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- *kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö*
- *vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • tiedon syventäminen erilaisista kielenkäyttötilanteista • tiedon syventäminen kielen rekistereistä ja vaihtelusta eri tilanteissa • tiedon syventäminen suomalaisesta puhekulttuurista • kokoustekniikka Taidot: • taito toimia erilaisissa kokouksissa • taito toimia erilaisissa haastattelutilanteissa • taito ratkaista ongelmia ryhmässä • taito toimia erilaisissa konfliktitilanteissa • taito ymmärtää ja analysoida erilaisia vuorovaikutustilanteita • taito esiintyä yksin, pareittain tai ryhmän osana Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien tekeminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • vuorovaikutusosaaminen • hyvinvointiosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • videot • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • kuuntelukokeet • työskentelyn arviointi • ryhmäkeskustelujen arviointi • puhe-esitysten arviointi • suullinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (S210), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä*
- *kehittää omaäänistä kirjoittamista*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä*
- *syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta*
- *osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.*

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi*
- *omaäänisten tekstien tuottaminen*
- *tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa*
- *luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen*
- *ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • tiedon syventäminen kirjoittamisprosessin eri vaiheista • lähdekritiikki • kielenhuollon sääntöjen kertausta • vaikeiden kielen rakenteiden kertausta • toisiin teksteihin viittaamisen tekniikat Taidot: • ylioppilaskirjoituksissa vaadittavien tekstien kirjoittaminen (avoimet vastaukset, lyhyt kirjoitustehtävä, kirjoitelma) • ylioppilaskirjoituksissa vaadittavien tekstien arviointi ja vertaispalautteen antaminen • kaunokirjallisten tekstien analyysitaitojen syventäminen Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • monitieteinen ja luova osaaminen • eettisyys ja ympäristöosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • tekstitehtävät • kirjoitelmat • kirjallisuusesitelmä • työskentelyn arviointi Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa.*

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta*
- *analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *runokokoelma tai näytelmäteksti*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • tietojen syventäminen suomalaisesta kirjallisuudesta • asia- ja mediatekstien analyysissa ja tulkinnassa tarvittavat käsitteet • fiktiivisten tekstien analyysissa ja tulkinnassa tarvittavat käsitteet Taidot: • monimuotoisten asia- ja mediatekstien analyysi ja tulkinta sopivia käsitteitä käyttäen • fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinta sopivia käsitteitä käyttäen • ylioppilaskirjoituksissa vaadittavien tekstien kirjoittaminen (arvoimet vastaukset, lyhyt kirjoitustehtävä, kirjoitelma) Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • monitieteinen ja luova osaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • kieliprofiilin päivittäminen • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • ryhmätöiden arviointi • kirjallinen koe Opintojakso arvioidaan numeroin 4 – 10.

Suomen tuki 1, 2 op (S212)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tutustuu lukion opiskelukulttuuriin
- tutustuu erilaisiin oppimistyyleihin ja –tekniikoihin
- osaa lukea tekstejä erilaisia lukustrategioita käyttäen
- osaa käyttää erilaisia kielen rakenteita omassa kirjoittamisessaan
- ymmärtää suomenkielistä opetuspuhetta
- selviytyy erilaisista arjen vuorovaikutustilanteista

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaisten tekstien lukeminen yksin, pareittain ja ryhmässä
- suomen kielen perusrakenteiden harjoittelu
- erilaisten tekstien kirjoittaminen
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • oppimistyylit ja –tekniikat • lukustrategiat • kielen rakenteita: verbityypit, sijamuodot, suomalaisia peruslausetyyppejä, konsonanttivaihtelu, eri nominiryhmiin kuuluvien sanojen taivutus, i-monikko, adjektiivien vertailuasteet, verbien rektioita, imperfekti Taidot: • omien tekstien suunnittelu • kirjoitelman rakenne • erilaisten kielen rakenteiden käyttö omassa tekstissä • tekstinkäsittely ja oman tekstin muokkaaminen • tekstin ymmärtämisen strategiat • yleiskielisen puheen kuuntelu • selviytyminen erilaisissa arjen tilanteissa Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • vuorovaikutusosaaminen • hyvinvointiosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • sanojen selittäminen (Alias, Quizlet) • tekstinymmärtämiset ja keskustelu niiden pohjalta • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • sanakokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Suomen tuki 2, 2 op (S213)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- syventää tietojaan lukion opiskelukulttuurista
- syventää tietojaan erilaisista opiskelutyyleistä ja –tekniikoista
- kehittää kykyjään lukea erilaisia tekstejä
- parantaa erilaisten kielen rakenteiden hallintaa
- kehittää kykyjään ymmärtää suomenkielistä opetuspuhetta
- parantaa kykyjään selvitä erilaisista arjen vuorovaikutustilanteista

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- erilaisten tekstien lukeminen yksin, pareittain ja ryhmässä
- suomen kielen perusrakenteiden harjoittelu
- erilaisten tekstien kirjoittaminen
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelu
- erilaiset kuunteluharjoitukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • oppimistyylit ja –tekniikat • lukustrategiat • kuuntelustrategiat • kielen rakenteita: perfekti ja pluskvamperfekti, objektin sijat, sivulauseet, transitiivi- ja intransitiiviverbit, verbi + - maan/ - mään • puhekielen piirteitä Taidot: • tekstin ymmärtämisen strategioiden parantaminen • erilaisten kielen rakenteiden sujuva käyttö omassa tekstissä • omien tekstien rakenteen parantaminen • arkisen puhekielen ymmärtäminen • selviytyminen omien asioiden hoitamisesta (esim. lääkärissä käynti) Työskentely: • aktiivinen työskentely oppitunneilla: itsenäinen työskentely sekä pari- ja ryhmätyöskentely • tehtävien palauttaminen ajoissa Laaja-alainen osaaminen: • vuorovaikutusosaaminen • hyvinvointiosaaminen	Formatiivisen arvioinnin menetelmiä: • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • ajatuskartta/ käsitekartta • pari- ja ryhmäkeskustelut • vertaispalaute • sanojen selittäminen (Alias, Quizlet) • tekstinymmärtämiset ja keskustelu niiden pohjalta • kuunteluharjoitukset ja keskustelu niiden pohjalta • itsearviointi	Summatiivinen arviointi: • sanakokeet • tekstitehtävät • kirjoitelmat • työskentelyn arviointi • kirjallinen koe Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.2. Biologia (BI)

Oppiaine ja tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

*Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista.** Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.*

***Vuorovaikutusosaamisen** osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.*

*Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.*

Yhteiskunnallisen osaamisen *osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan* ***globaali- ja kulttuuriosaamista****.*

Biologian opetus kehittää opiskelijan ***ympäristöosaamista*** *ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa* ***eettisyyttä*** *vaativissa pohdinnoissa.*

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä*
- *osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla*
- *ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta*
- *ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuissa*
- *saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.*

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja*
- *ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin*
- *ymmärtää evoluution merkityksen*
- *tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.*

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä*
- *saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla*
- *käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla*

- *ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävän kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.*

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä*
- *osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen*
- *osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle*
- *osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.*

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- *elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot*
- *biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät*
- *biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen*

Evoluutio

- *solujen synty ja kehittyminen*
- *suvullinen ja suvuton lisääntyminen*

- *muuntelu ja sen perinnölliset perusteet*
- *luonnonvalinta*
- *lajiutuminen*
- *kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat*
- *ihmisen evoluutio*
- *evoluution tutkiminen*

Eliökunta

- *luokittelun periaatteet*
- *eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset • Evoluutio ja sen mekanismit • Eliökunnan rakenne • Biologinen tieto ja tutkimus **Taidot** • Tutkimustaidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen** • **Yhteiskunnallinen osaaminen** - Biologian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

- Biologisen osaamisen monipuolinen tarve eri aloilla • **Monitieteinen ja luova osaaminen** Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä - Lajiesimerkit opetuksen tukena - Luonnontieteellisen lukutaidon vahvistaminen - Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen		

Ekologian perusteet, 1 op (BI2)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen*
- *osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla*
- *osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.*

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- *ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus*
- *hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä*
- *populaatioiden ominaisuudet*
- *sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys*
- *lajien väliset suhteet*

Luonnon monimuotoisuus

- *lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus*
- *monimuotoisuuden merkitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Ekologia tutkimusalana • ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus • aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemissä • Populaatiodynamiikka • sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys • lajien väliset suhteet • Luonnon monimuotoisuus ja sen merkitys **Taidot** • Tutkimustaidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

Laaja-alainen osaaminen • **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** - Luontosuhteen ymmärrys - Lajiesimerkit opetuksen tukena - Eettiset pohdinnat • **Hyvinvointiosaaminen** - Luonnon ymmärtäminen - Puhdas luonto -		

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia*
- *osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä*
- *osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia*
- *osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyden kannalta*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin*
- *happamoituminen*
- *rehevöityminen*
- *vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa*
- *ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen*

Kestävää tulevaisuutta kohti

- *ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys*

- *toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset ekosysteemeihin • happamoituminen • rehevöityminen • vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa • ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen • ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys • toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen **Taidot** • Tutkimustaidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

• Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen** • **Yhteiskunnallinen osaaminen** Yhteiskunnalliset kysymykset • **Hyvinvointiosaaminen** Yhteiskunnallisiin kysymyksiin vaikuttaminen • **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** Biologian tutkimusten tekeminen ja hyödyntäminen kansainvälisesti Globaaliymmärrys Agenda 2030 • **Vuorovaikutusosaaminen** Työskentely pareittain ja pienryhmissä Tuotosten esittäminen Vaikuttamisen keinot		

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä solun perusrakenteet*
- *osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja*
- *hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla*
- *osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita*

- *osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.*

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- *solu tutkimuskohteena*
- *biomolekyylit*
- *eläin-, kasvi- ja sienisolu*
- *geenien ilmeneminen ja sen säätely*
- *fotosynteesi*
- *soluhengitys, käymisreaktiot*

Solujen lisääntyminen

- *mitoosi ja solun jakautuminen*
- *meioosi ja sukusolujen synty*

Periytymisen perusteet

- *geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit*
- *mendelistinen periytyminen*
- *kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päätteleminen sukupuusta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • solun rakenne ja toiminta • biomolekyylit • eläin-, kasvi- ja sienisolu • geenien ilmeneminen ja sen säätely • fotosynteesi • soluhengitys, käymisreaktiot • solujen lisääntyminen • Periytymisen perusteet **Taidot** • Tutkimustaidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen**	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

• **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä • Soluesimerkit opetuksen tukena • Biologisten ilmiöiden havainnollistaminen • Luonnontieteellisen lukutaidon vahvistaminen • Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen • **Ympäristöosaaminen ja eettisyys** • Lähtökohtana solun perusrakenteen ja toiminnan ymmärrys • Eettiset pohdinnat -		

Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita*
- *ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä*
- *osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään*
- *osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin*
- *osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan*
- *osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään*
- *osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.*

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudos, elin

- *solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut*
- *elinten muodostuminen eri kudostyypeistä*

Elimistön säätely

- *hermoston rakenne ja toiminta*
- *umpirauhaset ja hormonit*

Aineenvaihdunta

- *ruoansulatuselimistö*
- *verenkiertoelimistö*
- *hengityselimistö*
- *kuona-aineiden eritys*

Liikkuminen

- *tuki- ja liikuntaelimistö*

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- *iho ja lämmönsäätely*
- *aistit*
- *puolustusjärjestelmä*

Lisääntyminen

- *sukuelimet ja sukupuolen kehitys*
- *hedelmöitys, raskaus ja synnytys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Ihmiselimistön rakentuminen solutasolta lähtien • Solujen erilaistuminen • Elimistön säätely • Elimistön aineenvaihdunta • Liikkuminen • Elimistön kyky sopeutua muutoksiin • Lisääntyminen **Taidot** • Tutkimustaidot • Mikroskoopin käyttö • Asiaesseen kirjoittaminen • Peruskäsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen** • **Hyvinvointiosaaminen**	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

• Moninaisuuden ymmärtäminen • Ihmisen anatomia ja fysiologia • **Vuorovaikutusosaaminen** • Työskentely pareittain ja pienryhmissä • Tuotosten esittäminen • **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä • Luonnontieteellisen lukutaidon vahvistaminen • Ihmisen elimistön toiminnan havainnollistaminen • Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen -		

Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)

Opintojakson moduulit

- Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

Tavoitteet

Biotekniikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot*
- *osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa*
- *syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa*
- *osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa*
- *osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.*

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- *mikrobien luokittelu*
- *bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi*
- *virusten rakenne ja lisääntyminen*
- *mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa*

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- *tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot*
- *DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu*
- *DNA:n sisältämän informaation selvittäminen*
- *geenien siirto- ja muokkausmenetelmät*

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- *perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus*
- *lääketieteet*
- *genomitieto ja sen hyödyntäminen*
- *DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus*
- *ympäristönsuojelu*
- *teollisuus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Mikrobit ja niiden luokittelu • Mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa • Tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot • DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla • Biotekniikan keskeiset sovellukset ja niiden merkitys **Taidot** • Tutkimustaidot • Mikroskoopin käyttö • Asiaesseen kirjoittaminen • Peruskäsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

- Ajanhallinta
- Yrittää parhaansa

Laaja-alainen osaaminen

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- Biologian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- Biologisen osaamisen monipuolinen tarve eri aloilla
- Yhteiskunnalliset kysymykset
- Yhteiskunnallisiin kysymyksiin vaikuttaminen
- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**
- Biologian tutkimusten tekeminen ja hyödyntäminen kansainvälisesti
- Globaali ymmärrys
- Agenda 2030
- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- Luonnontieteellisen lukutaidon vahvistaminen
- Biologisen tutkimuksen merkitys sovellusten kehittämisessä
- Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**
- Lähtökohtana solun perusrakenteen ja toiminnan ymmärrys
- Soluesimerkit opetuksen tukena
- Eettiset pohdinnat
- Kestävä kehitys
- **Hyvinvointiosaaminen**
- Moninaisuuden ymmärtäminen
- Turvallisuus
- Biologisen tutkimuksen merkitys ihmisten ja ekosysteemien hyvinvoinnissa
- **Vuorovaikutusosaaminen**

• Työskentely pareittain ja pienryhmissä • Tuotosten esittäminen -		

Biologian kertaus, 2 op (BI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla kerrataan ja syvennetään biologissa opittuja asioita. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista opintojaksolla painottuu monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojakso on tiivistelmä lukion biologian oppimäärään kuuluvista pakollisista ja syventävistä opinnoista. Opintojaksolla pyritään biologisten lainalaisuuksien kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen ja tietojen syventämiseen. Opintojakso soveltuu opiskeltavaksi ennen ylioppilaskirjoitusten ainereaalikoetta sekä valmistauduttaessa jatko-opintojen pääsykokeisiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kertauskurssi on tiivistelmä lukion biologian oppimäärään kuuluvista pakollisista ja syventävistä opinnoista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Biologisten lainalaisuuksien kokonaisvaltainen hahmottaminen ja tietojen syventäminen **Taidot** • Asiaesseen kirjoittaminen • Peruskäsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Aineistonkäsittelytaidot • Aikatauluttaminen ja ajanhallinta • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen** • **Monitieteinen ja luova osaaminen**	Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä. Opiskelun aikainen palaute ohjaa opiskelijaa yhdistelemään eri opintojaksoilla opittuja asioita ja liittämään ne laajempiin kokonaisuuksiin.	Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (suoritettu/hylätty). Opintojakson arviointi perustuu opiskelijan aktiiviseen työskentelyyn

Opintojakson vapaa kuvaus

Opetuksen tavoitteet **Biologian kertaus (2op)** **VALINNAINEN**	**Sisältöalueet**
Opintojaksolla kerrataan ja syvennetään biologissa opittuja asioita. *Laaja-alaisen osaamisen* osa-alueista opintojaksolla painottuu monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojakso on tiivistelmä lukion biologian oppimäärään kuuluvista pakollisista ja syventävistä opinnoista. Opintojaksolla pyritään biologisten lainalaisuuksien kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen ja tietojen syventämiseen. Opintojakso soveltuu opiskeltavaksi ennen ylioppilaskirjoitusten ainereaalikoetta sekä valmistauduttaessa jatko-opintojen pääsykokeisiin	Kertauskurssi on tiivistelmä lukion biologian oppimäärään kuuluvista pakollisista ja syventävistä opinnoista.

7.3. Elämänkatsomustieto (ET)

Oppiaine ja tehtävä

Elämänkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämänkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämänkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämänkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämänkatsomustaan, reflektoimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämänkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämänkatsomuksellisissa pohdinnoissa. Elämänkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämänkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä; arvostelukykyä; toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämänkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämänkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämänkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan ***hyvinvointiosaamisen*** *kehittymistä.*

Elämänkatsomustieto tukee ***vuorovaikutusosaamisen*** *tavoitteiden saavuttamista. Elämänkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.*

Elämänkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämänkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on ***monitieteinen****, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan* ***luovasti*** *eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.*

Elämänkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämänkatsomustieto tukee ***yhteiskunnallisen osaamisen*** *tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.*

Elämänkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti ***eettisyyden*** *taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämänkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään* ***ympäristöosaamisen*** *tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestävällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastomuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.*

Elämänkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämänkatsomustieto vahvistaa opiskelijan ***globaali- ja kulttuuriosaamista****.*

Tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- *saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen*
- *osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänkatsomuksensa rakentamisessa*
- *osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä*
- *osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa*
- *laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään*
- *kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa*
- *kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.*

Osaamisen arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämänkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja hyvä elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämänkatsomuksensa jäsentämisessä*
- *tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin*
- *osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen*

- *tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin*
- *ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä*
- *kehittää kykyään elämänkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.*

Keskeiset sisällöt

Minä ja hyvä elämä

- *minuus, elämänkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva*
- *hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja*
- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- Hyvinvointiosaaminen korostuu tässä opintojaksossa. Keskeisinä sisältöinä ovat mm. erilaiset hyvän elämän tekijät ja ulottuvuudet, elämänhallinnan taidot, yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä ja ihmisen olemassaolon peruskysymykset.

Vuorovaikutusosaaminen

- näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- elämänkatsomustiedossa opetusryhmät ovat yleensä pieniä, mikä mahdollistaa oppilaskeskeiset työskentelytavat, esim. pari- ja ryhmätyöskentelyn.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Tiedot

- Katsomuksellinen ja kulttuurinenyleissivistys, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja.

Taidot

- taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.
- osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti

Työskentely

- itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- Hyvinvointiosaaminen korostuu tässä opintojaksossa. Keskeisinä sisältöinä ovat mm. erilaiset hyvän elämän tekijät ja ulottuvuudet, elämänhallinnan taidot, yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on

- ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin
- auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan
- auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita
- tukea opiskelijaa
- kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa
- motivoida opiskelijaa
- todeta opiskelijan tilanne

Menetelmät:

• Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin opiskelijn tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen.

Itsearviointi:

• Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä.

Vertaispalaute:

• Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana.

Summatiivinen arviointi

• Kokonaisarvosana 4-10

Menetelmät

• muodostuu moduulin aikana pidetyistä erilaisista kokeista, joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, työskentelyä sekä laaja- alaista osaamista.

Opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/ tai suullisesti muilla tavoilla (tutkielmat, esitelmät tms.).

elämäänsä ja ihmisen olemassaolon peruskysymykset. **Vuorovaikutusosaaminen** • näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan ja opiskelijoiden tehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. • elämänkatsomustiedossa opetusryhmät ovat yleensä pieniä, mikä mahdollistaa oppilaskeskeiset työskentelytavat, esim. pari- ja ryhmätyöskentelyn.		

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

Opintojakson moduulit

- Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille*
- *ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämänkatsomukselle ja elämänvalinnoille*
- *osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia*
- *osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota*
- *osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja*
- *ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita*
- *osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä*
- *osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.*

Keskeiset sisällöt

Minä ja yhteiskunta

- *kriittinen ajattelu ja väitteiden järkiperäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät*
- *median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämänkatsomukseen*
- *aikalaiskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja*
- *yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään*
- *taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset*
- *ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti*
- *globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- opintojakso tukee yhteiskunnallisen osaamisen syntyä. Se auttaa hahmottamaan, millaisia asioita olisi tärkeä ymmärtää hyväksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi tullakseen. Opiskelijat oppivat perustelemaan mielipiteitään esimerkiksi ihmisoikeuksista erilaisissa kulttuureita, tasa-arvoa, teknologista kehitystä ja ympäristöä koskevissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Katsomuksellinen ja kulttuurinen yleissivistys, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. **Taidot** • taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. • osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen** **Yhteiskunnallinen osaaminen** • näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan ja oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. • opintojakso tukee yhteiskunnallisen osaamisen syntyä. Se auttaa hahmottamaan, millaisia asioita olisi	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • muodostuu moduulin aikana pidetyistä erilaisista kokeista, joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, työskentelyä sekä laaja-alaista osaamista. •opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (tutkielmat, esitelmät tms.).

tärkeä ymmärtää hyväksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi tullakseen. Opiskelijat oppivat perustelemaan mielipiteitään esimerkiksi ihmisoikeuksista erilaisissa kulttuureita, tasa-arvoa, teknologista kehitystä ja ympäristöä koskevissa kysymyksissä.		

Kulttuurit, 2 op (ET3)

Opintojakson moduulit

- Kulttuurit, 2 op (ET3), Valinnainen

Tavoitteet

Kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämänkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa*
- *osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa*
- *osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa*
- *hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit*
- *osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun*
- *tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuurit

- *kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi*
- *kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu*
- *kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma*
- *suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit*
- *kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset*

- *etnisyyden, rasismin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksoon sisältyy mm. Unescon maailmanperintöohjelmaan tutustuminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eri ihmistieteiden (kulttuuriantropologia, historia, yhteiskuntatieteet) näkökulmat kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevassa tutkimuksessa vahvistavat monitieteistä ja luovaa osaamista.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Katsomuksellinen ja kulttuurinen yleissivistys, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. **Taidot** • taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. • osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen** **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Opintojaksoon sisältyy mm. Unescon maailmanperintöohjelmaan tutustuminen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Eri ihmistieteiden (kulttuuriantropologia, historia,	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

yhteiskuntatieteet) näkökulmat kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevassa tutkimuksessa vahvistavat monitieteistä ja luovaa osaamista.		

Katsomukset, 2 op (ET4)

Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), Valinnainen

Tavoitteet

Katsomukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eritellä maailman- ja elämänkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä*
- *ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia*
- *osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämänkatsomukseensa*
- *osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa*
- *osaa eritellä oman elämänkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämänkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.*

Keskeiset sisällöt

Katsomukset

- *katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne*
- *ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi*
- *katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana*
- *poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön*
- *elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämänkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Moduulissa tutustutaan erilaisiin moraalijärjestelmiin ja niiden taustalla oleviin maailmankatsomuksellisiin näkemyksiin. Erilaisten ideologioiden, maailmankatsomuksien, kuten esim. liberalismin, sosialismin ja nationalismin ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön ovat esillä opintojaksossa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Uskonnon, filosofian, historia-tieteen ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutumiseen.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Katsomuksellinen ja kulttuurinen yleissivistys, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. **Taidot** • taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. • osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen** **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Moduulissa tutustutaan erilaisiin moraalijärjestelmiin ja niiden taustalla oleviin maailmankatsomuksellisiin näkemyksiin. Erilaisten ideologioiden, maailmankatsomuksien, kuten esim. liberalismin, sosialismin ja nationalismin	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja-alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön ovat esillä opintojaksossa. **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Uskonnon, filosofian, historia-tieteen ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutumiseen.		

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5)

Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonnot ja uskonnottomuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa*
- *tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin*
- *hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa*
- *perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan*
- *ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.*

Keskeiset sisällöt

Uskonnot ja uskonnottomuus

- *uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määritteleminen ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki*
- *keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala*

- *kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet*
- *ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet*
- *uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Moduulissa tutustutaan globaalista näkökulmasta erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin maailmankatsomuksiin.
- Moduulissa korostuu myös erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeys.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Katsomuksellinen ja kulttuurinen yleissivistys, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. **Taidot** • taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. • osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen** **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Moduulissa tutustutaan globaalista näkökulmasta erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin maailmankatsomuksiin. • Moduulissa korostuu myös erilaisten kulttuurien ja katsomusten	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 **Menetelmät** • muodostuu moduulin aikana pidetyistä erilaisista kokeista, joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, työskentelyä sekä laaja-alaista osaamista. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (tutkielmat, esitelmät tms.).

kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeys.		

Tulevaisuus, 2 op (ET6)

Opintojakson moduulit

- Tulevaisuus, 2 op (ET6), Valinnainen

Tavoitteet

Tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla*
- *hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön*
- *omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä*
- *osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseensa*
- *ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.*

Keskeiset sisällöt

Tulevaisuus

- *tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa*
- *globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset*
- *yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana*
- *erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso tukee yhteiskunnallisen osaamisen syntyä. Se auttaa hahmottamaan, millaisia asioita olisi tärkeä ymmärtää hyväksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi tullakseen. Opiskelijat oppivat perustelemaan mielipiteitään esimerkiksi ihmisoikeuksista erilaisissa kulttuureita, tasa-arvoa, teknologista kehitystä ja ympäristöä koskevissa kysymyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla korostuu erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaaminen ja niiden välisen vuoropuhelun tärkeys. Kulttuuriperintöä arvostetaan sekä reflektoidaan ja suhtaudutaan siihen moniperspektiivisesti. Opintojaksolla huomioidaan maailman verkottuminen ja globaalin kansalaisuuden muotoutuminen sekä keskinäiset riippuvuudet.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla pohditaan eettisesti ja ympäristön kannalta kestävää elämäntapaa ja konkreettisia keinoja edistää sitä. Opintojaksolla suuntaudutaan tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteista kohti tulevaisuuden kestäviä valintoja.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot • Katsomuksellinen ja kulttuurinen yleissivistys, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Taidot • taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. • osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti Työskentely • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. Laaja-alainen osaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen • Opintojakso tukee yhteiskunnallisen osaamisen syntyä. Se auttaa hahmottamaan, millaisia asioita olisi tärkeä ymmärtää hyväksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi tullakseen. Opiskelijat oppivat perustelemaan	Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Menetelmät: • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. Itsearviointi: • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. Vertaispalaute: • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja-alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti yhteiskunnallinen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä eettisyys. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

mielipiteitään esimerkiksi ihmisoikeuksista erilaisissa kulttuureita, tasa-arvoa, teknologista kehitystä ja ympäristöä koskevissa kysymyksissä. Globaali- ja kulttuuriosaaminen • Opintojaksolla korostuu erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaaminen ja niiden välisen vuoropuhelun tärkeys. Kulttuuriperintöä arvostetaan sekä reflektoidaan ja suhtaudutaan siihen moniperspektiivisesti. Opintojaksolla huomioidaan maailman verkottuminen ja globaalin kansalaisuuden muotoutuminen sekä keskinäiset riippuvuudet. Eettisyys ja ympäristöosaaminen • Opintojaksolla pohditaan eettisesti ja ympäristön kannalta kestävää elämäntapaa ja konkreettisia keinoja edistää sitä. Opintojaksolla suuntaudutaan tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteista kohti tulevaisuuden kestäviä valintoja.		

7.4. Filosofia (FI)

Oppiaine ja tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan ***vuorovaikutusosaamista sekä*** *kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyyttista ajattelua ja loogista päättelykykyä.*

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

*Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.*

***Yhteiskunnallisen osaamisen** osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkiperäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.*

*Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennystä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.*

***Gloabaali- ja kulttuuriosaamisen** näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.*

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- *osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina*
- *osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja*
- *hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä*
- *kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin*
- *oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista*
- *kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkiperäisesti perustellen.*

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin*
- *oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä*
- *tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä*
- *perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin*
- *osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.*

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- *mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa*
- *johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoitteleminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna*
- *keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen*
- *tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero*
- *tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- Opintojakson kohtaan argumentaatio ja looginen päättely voidaan sisällyttää väittelyharjoituksia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- Monitieteisessä ja luovassa osaamisessa keskeistä on filosofian luonne "kaikkien tieteiden äitinä". Filosofian synnyssä on samalla kysymys tieteellisen maailmankuvan synnystä. Opintojakson kohdassa "Mitä tiede on?" opiskelija tutustuu tieteellisen menetelmän kriteereihin.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: • filosofisten kysymysten ymmärtäminen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallinta sekä kykyä ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. **Taidot:** • kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. • taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti. **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Vuorovaikutusosaaminen** • Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan ja oppilaan tehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. • Opintojakson kohtaan argumentaatio ja looginen päättely voidaan sisällyttää väittelyharjoituksia.	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana.	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksilöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisenarvioinnissa painottuvat erityisesti monitieteinen ja luova osaamine ja vuorovaikutusosaaminen. • oppilas voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

Monitieteinen ja luova osaaminen • Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan ohjauksessa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. • Monitieteisessä ja luovassa osaamisessa keskeistä on filosofian luonne "kaikkien tieteiden äitinä". Filosofian synnyssä on samalla kysymys tieteellisen maailmankuvan synnystä. Opintojakson kohdassa "Mitä tiede on?" opiskelija tutustuu tieteellisen menetelmän kriteereihin.	Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	

Etiikka, 2 op (FI2)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin*
- *osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron*
- *osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalin velvoittavuutta*
- *oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla*
- *osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein*
- *osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.*

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- *moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalin, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi*
- *moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet*
- *filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet*
- *etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa.
- Opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat moraali ja sitä pohtiva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikka.
- Opintojaksolla opiskelija oppii erittelemään ja arvioimaan toimintaansa eettisesti sekä jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein sekä tutustuu filosofisiin teorioihin hyvästä elämäntavasta. Opintojakson olennaisia sisältöjä ovat myös eläimiä ja ympäristöä koskevat eettiset kysymykset.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: • filosofisten kysymysten ymmärtäminen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallinta sekä kykyä ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. **Taidot:** • kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. • taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti. **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** • Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy opintojaksossa käsitellyissä aiheissa, opettajan antamissa oppimistehtävissä sekä opintojakson aikaisessa suullisessa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. • Opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat moraali ja sitä pohtiva normatiivinen ja	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana.	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksilöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti eettisyys ja ympäristöosaaminen. • oppilas voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikka. • Opintojaksolla opiskelija oppii erittelemään ja arvioimaan toimintaansa eettisesti sekä jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein sekä tutustuu filosofisiin teorioihin hyvästä elämäntavasta. Opintojakson olennaisia sisältöjä ovat myös eläimiä ja ympäristöä koskevat eettiset kysymykset.	Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3)

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin*
- *oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa*
- *pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta*
- *osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin*
- *ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.*

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- *yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat*
- *vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot*
- *ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina*

- *poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat*
- *hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio*
- *ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla opiskelija tutustuu yhteiskuntasopimusteorioihin sekä laajasti erilaisiin yhteiskuntafilosofiin kysymyksiin, kuten kysymyksiin vapaudesta, vallasta, tasa-arvosta, ihmisoikeuksista ja oikeudenmukaisuudesta. Opiskelija oppii ja rohkaistuu ottamaan kantaan kysymykseen, millainen hyvän yhteiskunnan pitäisi olla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntafilosofiaan keskeisesti liittyvän ns. aikalaisanalyysin yhteydessä esim. ns. yhteismaan ongelma ja sen yhteys globaaleihin ongelmiin, esim. ympäristönmuutokseen ja YK:n Agenda 2020 -ohjelman tavoitteisiin.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: • filosofisten kysymysten ymmärtäminen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallinta sekä kykyä ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. **Taidot:** • kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. • taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti. **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Yhteiskunnallinen osaaminen** • Opintojaksolla opiskelija tutustuu yhteiskuntasopimusteorioihin sekä laajasti erilaisiin yhteiskuntafilosofiin kysymyksiin, kuten kysymyksiin vapaudesta, vallasta, tasa-arvosta, ihmisoikeuksista ja oikeudenmukaisuudesta. Opiskelija oppii ja rohkaistuu ottamaan	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksilöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

kantaan kysymykseen, millainen hyvän yhteiskunnan pitäisi olla. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Yhteiskuntafilosofiaan keskeisesti liittyvän ns. aikalaisanalyysin yhteydessä esim. ns. yhteismaan ongelma ja sen yhteys globaaleihin ongelmiin, esim. ympäristönmuutokseen ja YK:n Agenda 2020 -ohjelman tavoitteisiin.		

Totuus, 2 op (FI4)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät*
- *ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa*
- *osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä*
- *osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta*
- *osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen*
- *oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.*

Keskeiset sisällöt

Totuus

- *kieli, merkitys ja totuus*
- *totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus*

- *todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi*
- *tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen*
- *tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka*
- *tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen*
- *selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Deduktiivisen ja induktiivisen päättelyn tunnuspiirteet ja argumentin rakenne. Opiskelija oppii muodostamaan esimerkkejä pätevästä ja epäpätevästä päättelystä argumentaatiossa ja kykenee tunnistamaan tyypillisimmät argumentaatiovirheet.
- Opiskelija tutustuu tieteenfilosofian perusteisiin. Arkitiedon ja tieteelllisen tiedon eron tunnistaminen.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: • filosofisten kysymysten ymmärtäminen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallinta sekä kykyä ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. **Taidot:** • kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. • taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti. **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Deduktiivisen ja induktiivisen päättelyn tunnuspiirteet ja argumentin rakenne. Opiskelija oppii muodostamaan esimerkkejä pätevästä ja epäpätevästä päättelystä argumentaatiossa ja kykenee tunnistamaan tyypillisimmät argumentaatiovirheet.	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksilöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti monitieteinen ja luova osaaminen. • oppilas voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

• Opiskelija tutustuu tieteenfilosofian perusteisiin. Arkitiedon ja tieteelllisen tiedon eron tunnistaminen.		

7.5. Fysiikka (FY)

Oppiaine ja tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

*Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.*

*Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.*

*Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**, **globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.*

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. ***Monitieteinen ja luova osaaminen*** *saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.*

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle*
- *tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita*
- *perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä*
- *saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla*
- *saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.*

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa*
- *osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa*
- *tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin*
- *osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.*

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä*
- *jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla*
- *osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla*
- *ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla*
- *osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen*
- *osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä*

- *osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.*

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

FY1 - 2, 2 op (FY1-2)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen
- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä*
- *tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin*
- *tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita*
- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.*

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja*
- *osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

- *suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä*
- *mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi*
- *graafinen malli ja lineaarinen malli*
- *yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus*

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

- *energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen*

- *energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen*
- *energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

• Opiskelija tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä.
• Opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

• Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.
• Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.
• Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.
• Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

• Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.
• Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.
• Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

• Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.
• Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.
• Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tutkimisen taitoja: - mittaaminen, tulosten kerääminen - tulosten esittäminen graafisesti - mittausmenetelmän ja mittaustulosten luotettavuuden arviointi - tutkimuksen suunnittelu ja toteutus - tutkimuksen dokumentointi - lähdemateriaalin käyttö - kysymysten muodostaminen - kaavioiden tulkitseminen, esim. prosessikaavio TVT-taitoja: - suoran sovittaminen ja suoran yhtälön tulkinta - tiedon haku ja tietolähteiden luotettavuuden arviointi Matemaattisen osaamisen taitoja: - suoraan verrannollisuus, esim. s = vt, v = gt, m = ρV - kulmakertoimen määrittäminen kuvaajasta - suureen ratkaiseminen lineaarisesta mallista - yksikkömuunnokset - merkitsevät numerot - kymmenpotenssit ja etuliitteet - uuden matemaattisen mallin käyttö, esim. aineistosta löytyvän yksinkertaisen lain käyttö ohjeen mukaan, mutta ei suureen ratkaisemista *Laaja-alainen osaaminen:*	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

• Opiskelija tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä.

• Opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

• Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.

• Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.

• Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.

• Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen

• Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.

• Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.

• Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

FY 3 Energia ja lämpö, 2 op (FY3)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä*
- *osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa*
- *tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.*

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

- *voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana*
- *mekaaninen työ*
- *termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttujat*
- *lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine*
- *energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä*
- *aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset*
- *lämpölaajeneminen*
- *kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

• Opiskelija osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä.

• Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

• Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

• Opiskelija tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Edeltävien moduulien yleisten tietojen, taitojen ja työskentelyn lisäksi arvioidaan seuraavia asioita: Tutkimisen taitoja: - havaintojen tekeminen arkielämän ilmiöstä ja havaintojen kirjaaminen TVT-taitoja: - graafinen integrointi (s,F)-koordinaatiostossa - uuden taulukkosarakkeen laskeminen, esim. 1/V tai PΔt - mittauksen tekeminen tietokoneavusteisesti - simulaatioiden käyttäminen, esim kaasun paineen tutkimiseen rakenneosasten tasolla Matemaattisen osaamisen taitoja: - suoran yhtälö, jossa on vakiotermi p = ρgh + p0 - kääntäen verrannollisuus graafisesti p = vakio·1/V - ideaalikaasun tilanyhtälöstä suureen ratkaiseminen - useita termejä sisältävän suureyhtälön ratkaiseminen *Laaja-alainen osaaminen:* Monitieteinen ja luova osaaminen • Opiskelija osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä. • Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

Eettisyys ja ympäristöosaaminen • Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. • Opiskelija tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.		

FY 4 Voima ja liike, 2 op (FY4)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä*
- *osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta*
- *ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa*
- *tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

- *tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike*
- *kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait*
- *voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö*
- *paino ja kitka*
- *liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia*
- *mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate*
- *liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

• Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä. • Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Hyvinvointiosaaminen

• Opiskelija tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

• Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Edeltävien moduulien yleisten tietojen, taitojen ja työskentelyn lisäksi arvioidaan seuraavia asioita: Tutkimisen taitoja: - kuvaajan tangentti TVT-taitoja: - piirto-ohjelmien tarkoituksenmukainen käyttö - voimakuvion piirtäminen - toisen asteen polynomin sovittaminen mittauspisteisiin Matemaattisen osaamisen taitoja: - toisen asteen suureyhtälöiden ratkaiseminen - vektorisuureet ja vektorimerkintöjen käyttö - suorakulmaisen kolmion trigonometria *Laaja-alainen osaaminen:* Monitieteinen ja luova osaaminen • Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta Hyvinvointiosaaminen • Opiskelija tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia. Vuorovaikutusosaaminen • Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä. • Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

FY 5 jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä*
- *perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä*
- *osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä*
- *osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.*

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

- *momentti ja kappaleen kiertyminen*
- *tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa*
- *tasainen ympyräliike ja normaalikiihtyvyys*
- *gravitaatiolaki ja planetaarinen liike*
- *jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi*
- *harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia*
- *mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen*
- *mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot*
- *ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

• Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.

• Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

• Opiskelija osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä.

• Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.

• Opiskelija osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä.

• Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Edeltävien moduulien yleisten tietojen, taitojen ja työskentelyn lisäksi arvioidaan seuraavia asioita: TVT-taitoja: - sinifunktion sovittaminen - aaltoilmiöiden mallintaminen - FFT-kuvaajan tekeminen Matemaattisen osaamisen taitoja: - logaritmiyhtälön käyttö *Laaja-alainen osaaminen:* Monitieteinen ja luova osaaminen • Opiskelija osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä. • Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä. • Opiskelija osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä. • Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä. Hyvinvointiosaaminen • Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä. • Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

FY 6 Sähkö, 2 op (FY6)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia*
- *osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa*
- *tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Keskeiset sisällöt

Sähkö

- *jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä*
- *resistanssi ja Ohmin laki*
- *sähköteho ja Joulen laki*
- *vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait*
- *akut ja akun latauspiiri*
- *Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä*
- *potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä*
- *kondensaattori ja kondensaattorin energia*
- *puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä*
- *sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia.

Hyvinvointiosaaminen

- Opiskelija tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Edeltävien moduulien yleisten tietojen, taitojen ja työskentelyn lisäksi arvioidaan seuraavia asioita: TVT-taitoja: - kytkentäkaavioiden laatiminen *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen • Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia. Hyvinvointiosaaminen • Opiskelija tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

FY 7 Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa*
- *ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta*
- *tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia*
- *ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.*

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

- *ferromagnetismi ja magneettinen dipoli*
- *magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä*

- *varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä*
- *virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima*
- *sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat*
- *generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla*
- *sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri*
- *valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen*
- *valon interferenssi ja diffraktio*
- *valon polarisaatio kvalitatiivisesti*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

• Opiskelija tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

• Opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

• Opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Edeltävien moduulien yleisten tietojen, taitojen ja työskentelyn lisäksi arvioidaan seuraavia asioita: TVT-taitoja: - piirto-ohjelmien tarkoituksenmukainen käyttö *Laaja-alainen osaaminen:* Yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen • Opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta. Hyvinvointiosaaminen • Opiskelija tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia.	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

FY 8 Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön*
- *tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan*
- *ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.*

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

- *energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa*
- *fotoni sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina*
- *atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate*
- *kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet*
- *atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen*
- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*
- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

• Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

• Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

• Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

• Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Yhteiskunnallinen osaaminen

• Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

• Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Hyvinvointiosaaminen

• Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Edeltävien moduulien yleisten tietojen, taitojen ja työskentelyn lisäksi arvioidaan seuraavia asioita: TVT-taitoja: - eksponenttifunktion sovittaminen *Laaja-alainen osaaminen:* Hyvinvointiosaaminen • Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön. Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen • Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa. • Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön. Globaali- ja kulttuuriosaaminen • Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa. • Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan.	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Fysiikan keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

FY 9 Fysiikan kertaus, 2 op (FY9)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion fysiikan keskeiset käsitteet ja sisällöt sekä vahvistaa opiskelijoiden osaamista heidän omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti. Opintojaksolla harjoitellaan fysiikan yo-kirjoitusten erilaisiin tehtävätyyppeihin vastaamista, kuten lasku-, aineisto- ja selitystehtäviin. Arviointi perustuu aktiivisuuteen, tehtävien tekemiseen ja kykyyn soveltaa kerrattuja tietoja ja menetelmiä yo-tehtävissä.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion fysiikan keskeiset käsitteet ja sisällöt sekä vahvistaa opiskelijoiden osaamista heidän omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti. Opintojaksolla harjoitellaan fysiikan yo-kirjoitusten erilaisiin tehtävätyyppeihin vastaamista, kuten lasku-, aineisto- ja selitystehtäviin.
Arviointi perustuu aktiivisuuteen, tehtävien tekemiseen ja kykyyn soveltaa kerrattuja tietoja ja menetelmiä yo-tehtävissä.

7.6. Maantiede (GE)

Oppiaine ja tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten

uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

*Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.*

*Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.*

*Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävän kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.*

*Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävissä kulutusvalinnoissa.*

*Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.*

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- *saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa*

- *ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä*
- *osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä*
- *syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa*
- *osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista*
- *ymmärtää kestävän elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksen.*

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja*
- *ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja*
- *ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.*

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa*
- *osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla*
- *osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti*
- *osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin*
- *ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä*
- *seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia*
- *tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja*
- *saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.*

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisin menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä*
- *osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla*
- *tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla*
- *tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla*
- *tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana*
- *osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomediaa hyödyntäen*
- *osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.*

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- *miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa*
- *miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa*
- *alueelliset ajankohtaiset uutiset*

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- *ilmastonmuutosten mekanismit*
- *nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia*
- *kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat*
- *ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä*

Ihmiskunnan muutoksia

- *väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset*
- *puhtaan veden puute, nälkä*
- *hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys*
- *pakolaisuus*
- *kestävän kehityksen sitoumukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Maantiede tieteenalana ja sen hyödynnys työelämässä sekä arjessa • Alueelliset ajankohtaiset uutiset • Ilmastonmuutos ja sen syyt sekä seuraukset • Kuivuus, aavikoituminen, myrskyt ja tulvat • Sopeutuminen ympäristön muutoksiin ja niiden hillintä • Väestön kasvun ja vaurastumisen globaalit ympäristövaikutukset • Puhtaan veden puute, nälkä • Hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys • Pakolaisuus • Kestävä kehitys **Taidot** • Maantieteelliset tutkimustaidot • Geomediataidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

- Vertaisarviointi
- Vastuullinen toiminta
- Oman työn suunnittelu
- Työhön ryhtyminen ja aloitus
- Taito keskittyä työhön
- Taito tehdä loppuun
- Ajanhallinta
- Yrittää parhaansa

Laaja-alainen osaaminen

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- Maantieteen merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- Maantieteellisen osaamisen monipuolinen tarve eri aloilla
- Yhteiskunnalliset ja ympäristökysymykset
- **Hyvinvointiosaaminen**
- Moninaisuuden ymmärtäminen - Puhdas elinympäristö
- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- Alue-esimerkit opetuksen tukena
- Geomedian käyttö
- Luonnonmaantieteellisen ja ihmismaantieteellisen lukutaidon vahvistaminen
- Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen
- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**
- Maantieteellisten tutkimusten tekeminen ja hyödyntäminen kansainvälisesti
- Globaaliymmärrys
- Agenda 2030
- **Vuorovaikutusosaaminen**
- Työskentely pareittain ja pienryhmissä
- Tuotosten esittäminen
- Vaikuttamisen keinot

• **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** • Lähtökohtana luonnontieteellisten perusteiden ymmärrys • Eettiset pohdinnat		

Sininen planeetta, 2 op (GE2)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin*
- *osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla*
- *osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat*
- *osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla*
- *osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.*

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- *luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät*

Ilmakehä ja vesikehä

- *ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa*
- *veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO*
- *sää ja sen ennustaminen*
- *ilmastoalueet*

Kivikehä

- *maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto*
- *endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina*
- *endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Luonnonmaantieteellinen ajattelu ja tutkimus • Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt • Ilma-, kivi- ja vesikehä • Maannokset ja kasvillisuus **Taidot** • Luonnonmaantieteelliset tutkimustaidot • Geomediataidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus • Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen** • **Monitieteinen ja luova osaaminen**	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

• Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä • Alue-esimerkit opetuksen tukena • Geomedian käyttö • Luonnonmaantieteellisen ja ihmismaantieteellisen lukutaidon vahvistaminen • Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen • Luonnonmaantieteellinen aluetyö • **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** • Lähtökohtana luonnontieteellisten perusteiden ymmärrys • Eettiset pohdinnat		

Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä*
- *tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet*
- *osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla*
- *osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita*
- *osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.*

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- *ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät*
- *paikkojen kokeminen ja miellekartat*

Väestö, asutus ja kulttuurit

- *väestörakenne ja väestönmuutokset*
- *asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet*
- *kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema*

Kaupungit ja kaupungistuminen

- *maankäyttö ja rakennettu ympäristö*
- *kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit*

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- *maa-, metsä- ja kalatalous*
- *kaivannaiset, energialähteet*
- *teollisuus*
- *kiertotalous*

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- *saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu*
- *globalisaatio*
- *innovaatioiden alueellinen leviäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Ihmismaantieteellinen ajattelu ja tutkimus • paikkojen kokeminen ja miellekartat • Väestörakenne ja sen muutokset • Asutuksen sijoittuminen ja muuttoliikkeet • Kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen • Maankäyttö ja rakennettu ympäristö • kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit • maa-, metsä- ja kalatalous • kaivannaiset, energialähteet • teollisuus • kiertotalous • saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu • globalisaatio • innovaatioiden alueellinen leviäminen **Taidot** • Ihmismaantieteelliset tutkimustaidot • Geomediataidot • Asiaesseen kirjoittaminen • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

- Tehtävistä huolehtiminen
- Oman työskentelyn arviointi
- Taito ottaa vastaan palautetta
- Itsearviointi
- Vertaisarviointi
- Vastuullinen toiminta
- Oman työn suunnittelu
- Työhön ryhtyminen ja aloitus
- Taito keskittyä työhön
- Taito tehdä loppuun
- Ajanhallinta
- Yrittää parhaansa

Laaja-alainen osaaminen

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- Maantieteen merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- Maantieteellisen osaamisen monipuolinen tarve eri aloilla
- Ihmismaantieteellinen aluetyö
- Yhteiskunnalliset kysymykset
- Yhteiskunnallisiin kysymyksiin vaikuttaminen
- **Hyvinvointiosaaminen**
- Moninaisuuden ymmärtäminen
- Yhteisöjen hyvinvointi
- Puhdas elinympäristö
- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**
- Globaalit ilmiöt
- Globaali ymmärrys ja kotikansainvälisyys

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4)

Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

Tavoitteet

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla*
- *osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita*
- *osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita*
- *tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.*

Keskeiset sisällöt

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- *geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet*
- *ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen*
- *luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla*
- *geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä*

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- *kaavoitus eri aluetasoilla*
- *osallistumisen keinot*

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- *näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta*
- *tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • Maantieteellinen tutkimus ja sen osana geomedian käyttö • Maantieteellisen tutkielman tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin tiedonhankinta, esittäminen • luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla • geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä • kaavoitus eri aluetasoilla • osallistumisen keinot **Taidot** • Maantieteelliset tutkimustaidot • Geomediataidot • Käsitteiden hallinta • Ajattelutaidot • Argumentointitaidot • Kriittinen medialukutaito **Työskentely** • Itsenäinen • Muiden kanssa rakentavasti • Taito säädellä omaa työskentelyä • Huolehtia työskentelyvälineistä • Tehtävistä huolehtiminen • Oman työskentelyn arviointi • Taito ottaa vastaan palautetta • Itsearviointi • Vertaisarviointi • Vastuullinen toiminta • Oman työn suunnittelu • Työhön ryhtyminen ja aloitus	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Ohjaus on sävyltään kannustavaa, rakentavaa ja vahvuuslähtöistä. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Opettajan suullinen ja kirjallinen palaute/ ohjaus • Vertaisarviointi • Itsearviointi • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • oppimispäiväkirja • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö	Summatiivinen arviointi koostuu kokoavista, määrällisistä ja luokiteltavista arvioinneista. Summatiivinen arviointi dokumentoidaan ja sen tarkoituksena on osoittaa, miten hyvin opiskelija on saavuttanut ennalta määritellyn osaamistason. Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10 Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Havainnointi: Strukturoitu ja strukturoimaton • Testit • Tarkistustehtävät • Kirjalliset harjoitustehtävät • Suulliset harjoitustehtävät • Aineistotehtävät • Toiminnallisuus • Kuvalliset, äänelliset ja liikunnalliset tehtävät • Oppimispäiväkirja • Mielle ja -käsitekartat • Portfolion laatiminen • Kollektiivinen muistelu, opetusta • Vertaisarviointi • Itsearviointi • Oppimiskeskustelut

• Taito keskittyä työhön • Taito tehdä loppuun • Ajanhallinta • Yrittää parhaansa **Laaja-alainen osaaminen** • **Yhteiskunnallinen osaaminen** • Yhteiskunnalliset kysymykset • Yhteiskunnallisiin kysymyksiin vastaaminen • **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Käsitteiden käyttö täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä • Maantieteellisen lukutaidon vahvistaminen • Geomedian käyttö • Luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta • Maantieteellinen tutkielma • Tieteelliseen tutkimukseen perehtyminen • **Vuorovaikutusosaaminen** • Työskentely pareittain ja pienryhmissä • Tuotosten esittäminen • Vaikuttamisen keinot		

GE5 Maantieteen kertaus, 2 op (GE5)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion maantieteen opintojaksojen 1–4 keskeiset käsitteet ja sisällöt sekä vahvistaa opiskelijoiden osaamista heidän omien tavoitteidensa

ja tarpeidensa mukaisesti. Opintojaksolla harjoitellaan yo-kirjoitusten erilaisiin tehtävätyyppeihin vastaamista, kuten kartta-, aineisto- ja soveltaviin tehtäviin.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion maantieteen opintojaksojen 1–4 keskeiset käsitteet ja sisällöt sekä vahvistaa opiskelijoiden osaamista heidän omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti. Opintojaksolla harjoitellaan yo-kirjoitusten erilaisiin tehtävätyyppeihin vastaamista, kuten kartta-, aineisto- ja soveltaviin tehtäviin.

7.7. Historia (HI)

Oppiaine ja tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoitusperiä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

*Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.*

***Vuorovaikutusosaaminen** näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.*

*Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.*

*Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiselle.*

*Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.*

*Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.*

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta*

- *saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena*
- *saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.*

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta*
- *ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet*
- *ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana*
- *osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista*
- *kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.*

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä*
- *pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen*
- *osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä*
- *osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.*

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon*
- *ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit*
- *ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä*
- *osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä*
- *osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.*

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- *historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan*
- *historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö*

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- *ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina*
- *maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty*
- *väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen*
- *rahatalouden ja kaupan kehitys*

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- *eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa*
- *kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- *teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*
- *väestökehitys ja muuttoliikkeet*
- *jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Väestön ja ilmastonmuutoksen käsittely: kriisien jälkeen uusi nousu. Opintojakson rooli yhteiskuntien ja ekosysteemien historiallisen hyvinvoinnin avaajana; sopeutumiskeinot eri aikoina ja ratkaisut ihmisten aiheuttamiin ongelmiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Esseevastausten ja keskustelujen harjoittelu jo ensimmäisestä opintojaksosta lähtien. Historiallisen empatian harjoittaminen, kun ymmärretään menneisyyden ihmisen ratkaisuja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian peruskäsitteiden opiskelu ja esseevastausten tuottaminen nivoutuu myös äidinkielen ja tekstitaidon osaamiseen. Opintojaksossa korostuu ympäristönkäyttö historian eri aikoina, joten yhtymäkohdat myös maantieteen ja biologian oppiaineisiin korostuvat.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisen toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson yksi keskeinen teema on ympäristöhistoria. Ympäristön ja ilmaston muutosten historiallinen tarkastelu antaa valmiuksia tarkastella tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteita ja tehtyjen ratkaisujen seurauksia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Löytöretkien ja kolonialismin tarkastelu avaa eurooppalaisten asenteita ja arvostuksia muita kulttuureja kohtaan. Maailman verkottumisen tarkastelu antaa perspektiiviä globalisaatioon ja globaaliin keskinäisten riippuvuuksien ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia ja kriittisesti arvioida niitä. **Taidot** • kykyhistoriallistatekstiä, analysoida keskeisiähistoriaprosesseja ja eritellä niihin vaikuttaneita tekijöitä sekäkriittisestiarvioida teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana. **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Hyvinvointiosaaminen** • Väestön ja ilmastonmuutoksen käsittely: kriisien jälkeen uusi nousu. Opintojakson rooli yhteiskuntien ja ekosysteemien historiallisen hyvinvoinnin avaajana; sopeutumiskeinot eri aikoina ja ratkaisut ihmisten aiheuttamiin ongelmiin. **Vuorovaikutusosaaminen** • Esseevastausten ja keskustelujen harjoittelu jo ensimmäisestä opintojaksosta lähtien.	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,**joissaarvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen . eettisyys- ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

Historiallisen empatian harjoittaminen, kun ymmärretään menneisyyden ihmisen ratkaisuja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Historian peruskäsitteiden opiskelu ja esseevastausten tuottaminen nivoutuu myös äidinkielen ja tekstitaidon osaamiseen. Opintojaksossa korostuu ympäristönkäyttö historian eri aikoina, joten yhtymäkohdat myös maantieteen ja biologian oppiaineisiin korostuvat.

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Opintojakso auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisen toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Opintojakson yksi keskeinen teema on ympäristöhistoria. Ympäristön ja ilmaston muutosten historiallinen tarkastelu antaa valmiuksia tarkastella tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteita ja tehtyjen ratkaisujen seurauksia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

• Löytöretkien ja kolonialismin tarkastelu avaa eurooppalaisten asenteita ja arvostuksia muita kulttuureja kohtaan. Maailman verkottumisen tarkastelu antaa perspektiiviä globalisaatioon ja globaaliin keskinäisten riippuvuuksien ymmärtämiseen.		

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2)

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina*
- *osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen*
- *osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia*
- *seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä*
- *osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.*

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- *kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet*
- *poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntiin ja kansainvälisiin suhteisiin*

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- *imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä*
- *maailmansotien syyt ja seuraukset*
- *demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu*

- *ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat*

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- *kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen*
- *dekolonisaation merkitys ja vaikutukset*
- *maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino*

Paikallinen lisäys

- Ensimmäisen maailmansodan “kassinajot” Kuolajärven kautta 1915-16
- Talvi- ja jatkosodan sekä Lapin sodan vuodet Itä- Lapissa 1939 -1945

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kansainvälisten suhteiden seuraaminen ja ymmärtäminen auttavat suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson sisällössä korostuu sananvapauden merkitys erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla. Myös historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa korostuu informaatiovaikuttaminen eri aikoina ja siten tiedon luotettavuuden arviointi. Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. Opetuksessa käytetään materiaalina erilaisia tekstejä menneisyydestä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisen toiminnan seurauksena. Opintojaksossa korostuvat ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden teemat.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Imperialismin ja dekolonisaation tarkastelu tuo ilmi sitä, miten suhtautuminen muihin kulttuureihin on muuttunut ja miten se on perusteltu eri aikoina.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia ja kriittisesti arvioida niitä. **Taidot** • kyky tuottaa historiallista asiatekstiä, analysoida keskeisiä historian prosesseja ja eritellä niihin vaikuttaneita tekijöitä sekä kriittisesti arvioida teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana. **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Hyvinvointiosaaminen** • Kansainvälisten suhteiden seuraaminen ja ymmärtäminen auttavat suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. **Vuorovaikutusosaaminen** • Opintojakson sisällössä korostuu sananvapauden merkitys erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla. Myös	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,**joissaarvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan. **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Opintojaksossa korostuu informaatiovaikuttaminen eri aikoina ja siten tiedon luotettavuuden arviointi. Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. Opetuksessa käytetään materiaalina erilaisia tekstejä menneisyydestä. **Yhteiskunnallinen osaaminen** • Opintojakso auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisen toiminnan seurauksena. Opintojaksossa korostuvat ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden teemat. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Imperialismin ja dekolonisaation tarkastelu tuo ilmi sitä, miten suhtautuminen muihin kulttuureihin on muuttunut ja miten se on perusteltu eri aikoina.		

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3)

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä*
- *tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia*
- *ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään*
- *pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan*
- *osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.*

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- *Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa*
- *demografiset muutokset ja väestön moninaisuus*
- *suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen*

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- *itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti*
- *eheyttämisen aika ja demokratian kriisi*
- *Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana*

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- *Suomi toisessa maailmansodassa*
- *kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan*

Kohti nykyistä Suomea

- *yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio*
- *kulttuuri, tiede ja osaaminen*
- *kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä*

Paikallinen lisäys

- Sisällissodan tapahtumia Lapissa 1918
- Läskikapina 1922 Kuolajärvellä ja Savukoskella
- Muuttoliike Ruotsiin 1960 - 1970-lukujen vaihteessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee oman, suomalaisen identiteetin rakentamista. Samalla opitaan suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. Opintojaksossa korostuu hyvinvointiyhteiskunnan kehitys (muutos ja jatkuvuus).

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa harjoitellaan asiapitoista argumentointia sekä monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja, esim. haastattelureferaatin avulla. Myös historiallinen empatia on tärkeä osa opintojakson sisältöä (esim. haastattelutehtävä).

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. Tavoitteellisuus edellyttää järjestelmällistä erilaisten tekstien käyttöä opetuksessa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan kehitystä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa korostuu historiallisen empatian harjoittaminen: pyritään asettumaan menneisyyden ihmisen asemaan ja ymmärtämään hänen ratkaisujaan aikansa lähtökohdista. Myös mahdollisessa haastattelutehtävässä harjoitetaan näitä taitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä mutta myös kulttuuriperinnön kriittiseen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen. Tämä näkökulma korostuu opintojaksossa tarkasteltaessa suomalaisuuden rakentamista ja Suomen historian myyttejä.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia ja kriittisesti arvioida niitä. **Taidot** • kyky tuottaa historiallista asiatekstiä, analysoida keskeisiä historian prosesseja ja eritellä niihin vaikuttaneita tekijöitä sekä kriittisesti arvioida teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana. **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Hyvinvointiosaaminen** Opintojakso tukee oman, suomalaisen identiteetin rakentamista. Samalla opitaan suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. Opintojaksossa korostuu hyvinvointiyhteiskunnan kehitys (muutos ja jatkuvuus). **Vuorovaikutusosaaminen** Opintojaksossa harjoitellaan asiapitoista argumentointia sekä monipuolisia tiedontuottamis- ja julkaisemistapoja, esim.	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin opiskleijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,**joissaarvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen , eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

haastattelureferaatin avulla. Myös historiallinen empatia on tärkeä osa opintojakson sisältöä (esim. haastattelutehtävä).

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. Tavoitteellisuus edellyttää järjestelmällistä erilaisten tekstien käyttöä opetuksessa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan kehitystä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa korostuu historiallisen empatian harjoittaminen: pyritään asettumaan menneisyyden ihmisen asemaan ja ymmärtämään hänen ratkaisujaan aikansa lähtökohdista. Myös mahdollisessa haastattelutehtävässä harjoitetaan näitä taitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä mutta myös kulttuuriperinnön kriittiseen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen. Tämä näkökulma korostuu opintojaksossa tarkasteltaessa suomalaisuuden rakentamista ja Suomen historian myyttejä.

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*
- *ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- *antiikin kulttuurien yleispiirteet*
- *demokratian ja tieteellisen ajattelun synty*
- *keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformaatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

Kohti nykyaikaa

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käsitellään sananvapauden syntyä ja muotoutumista eurooppalaisten yhteiskuntien keskeiseksi oikeudeksi.

Hyvinvointiosaaminen

Eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan kehityksen tarkastelu tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja ohjaa opiskelijaa myös oman identiteetin rakentamiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian lukutapa suhtautua teksteihin ja kuviin tulkinnan kohteena, ei neutraalina informaationa, vahvistaa opiskelijoiden kykyä toimia muuttuvassa informaatioympäristössä. Historian tekstitaitojen ja kuvan tulkintataitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan maailmankuvan muutosta tieteelliseksi maailmankuvaksi sekä sitä, miten eurooppalaisissa yhteiskunnissa siirryttiin itsevaltiudesta demokratiaan

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson keskeinen teema on eurooppalainen kulttuuriperintö ja sen kehittyminen.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia ja kriittisesti arvioida niitä. **Taidot** • kyky tuottaa historiallista asiatekstiä, analysoida keskeisiä historian prosesseja ja eritellä niihin vaikuttaneita tekijöitä sekä kriittisesti arvioida teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana. **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Vuorovaikutusosaaminen** • Opintojaksossa käsitellään sananvapauden syntyä ja muotoutumista eurooppalaisten yhteiskuntien keskeiseksi oikeudeksi. **Hyvinvointiosaaminen** • Eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan kehityksen tarkastelu tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja ohjaa opiskelijaa myös oman	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

identiteetin rakentamiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Historian lukutapa suhtautua teksteihin ja kuviin tulkinnan kohteena, ei neutraalina informaationa, vahvistaa opiskelijoiden kykyä toimia muuttuvassa informaatioympäristössä. Historian tekstitaitojen ja kuvan tulkintataitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. **Yhteiskunnallinen osaaminen** • Opintojaksossa tarkastellaan maailmankuvan muutosta tieteelliseksi maailmankuvaksi sekä sitä, miten eurooppalaisissa yhteiskunnissa siirryttiin itsevaltiudesta demokratiaan. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Opintojakson keskeinen teema on eurooppalainen kulttuuriperintö ja sen kehittyminen.		

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa*
- *hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen*
- *kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta*
- *osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen*
- *osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin*
- *osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.*

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- *tutkimusmenetelmät ja lähteet*
- *käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä*

Keskiaika

- *Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen*
- *kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen*
- *yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri*

Uusi aika

- *reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta*
- *Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen*
- *elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa*
- *Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla*

Suomi osana Venäjää

- *Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty*
- *suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide*

Paikallinen lisäys

- Lapin ja Kuolajärven (Sallan) tarkastelu eri aikakausina

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan oman identiteetin rakentumista tarkastelemalla suomalaisuuden syntyä sekä paikallista kulttuuriperintöä.

Vuorovaikutusosaaminen

Perehtyminen suomalaisten varhaishistoriaan ja menneisyyden aikakausiin vahvistaa opiskelijan kykyä historialliseen empatiaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso ohjaa opiskelijaa tutustumaan paitsi historian, myös arkeologian ja kansatieteen tutkimusmenetelmiin ja -tuloksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan suomalaista kulttuuriperintöä osana Ruotsin ja Venäjän valtakunnan kulttuuria. Tämän lisäksi tutustutaan lappilaiseen ja saamelaiseen kulttuuriperintöön.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia ja kriittisesti arvioida niitä. **Taidot** • kyky tuottaa historiallista asiatekstiä, analysoida keskeisiä historian prosesseja ja eritellä niihin vaikuttaneita tekijöitä sekä kriittisesti arvioida teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana. **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Hyvinvointiosaaminen** • Opintojakso tukee opiskelijan oman identiteetin rakentumista tarkastelemalla suomalaisuuden syntyä sekä paikallista kulttuuriperintöä. **Vuorovaikutusosaaminen** • Perehtyminen suomalaisten varhaishistoriaan ja menneisyyden aikakausiin vahvistaa opiskelijan kykyä	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

historialliseen empatiaan. **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Opintojakso ohjaa opiskelijaa tutustumaan paitsi historian, myös arkeologian ja kansatieteen tutkimusmenetelmiin ja -tuloksiin. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Opintojaksossa tarkastellaan suomalaista kulttuuriperintöä osana Ruotsin ja Venäjän valtakunnan kulttuuria. Tämän lisäksi tutustutaan lappilaiseen ja saamelaiseen kulttuuriperintöön.		

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6)

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä*
- *tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa*
- *osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa*
- *analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä*
- *erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä*
- *osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön*
- *tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa, ja samalla se tukee opiskelijan oman identiteetin rakentamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan kykyä ymmärtää ja hyväksyä erilaisia ajattelutapoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa hyödynnetään historian metodien ja kysymyksenasettelun lisäksi kulttuurien tutkimuksen lähtökohtia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Jakso kannustaa kunnioittamaan erilaista kulttuuriperintöä mutta myös kulttuuriperinnön kriittiseen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen. Yksi keskeinen näkökulma on globalisoituva kulttuuri.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot • kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia ja kriittisesti arvioida niitä. **Taidot** • kyky tuottaa historiallista asiatekstiä, analysoida keskeisiä historian prosesseja ja eritellä niihin vaikuttaneita tekijöitä sekä kriittisesti arvioida teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana. **Työskentely** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Hyvinvointiosaaminen** • Opintojakso tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa, ja samalla se tukee opiskelijan oman identiteetin rakentamista. **Vuorovaikutusosaaminen** • Opintojakso tukee opiskelijan kykyä ymmärtää ja hyväksyä erilaisia ajattelutapoja.	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana.	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja-alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksilöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat eritysesti: hyvinvointiosaaminen vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, sekä globaali- ja kulttuuri-osaaminen. • oppilas voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

Monitieteinen ja luova osaaminen • Opintojaksossa hyödynnetään historian metodien ja kysymyksenasettelun lisäksi kulttuurien tutkimuksen lähtökohtia. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Opintojakso tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Jakso kannustaa kunnioittamaan erilaista kulttuuriperintöä mutta myös kulttuuriperinnön kriittiseen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen. Yksi keskeinen näkökulma on globalisoituva kulttuuri.	Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	

7.8. Kemia (KE)

Oppiaine ja tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee

käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokitteleminen ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee ***hyvinvointiosaamisen*** *tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.*

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää ***vuorovaikutusosaamistaan*** *ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.*

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja ***monitieteistä osaamista*** *tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.*

Luonnontieteellisessä työskentelyssä ***luova osaaminen*** *näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.*

Kemian opetus tukee opiskelijan ***yhteiskunnallista osaamista*** *sekä* ***globaali- ja kulttuuriosaamista****. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.*

*Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.*

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- *saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa*
- *osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta*
- *saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla*
- *saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.*

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti*
- *tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti*
- *osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi*
- *osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä*
- *osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.*

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä*
- *osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä*
- *osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä*
- *osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.*

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Kemia ja minä, 1 op (KE1)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin*
- *saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta*
- *oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna*
- *osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa*
- *osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.*

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

- *arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä*
- *kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa*
- *jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla*
- *puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät*
- *ainemäärä ja konsentraatio*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

kemikaali- ja työturvallisuus

Yhteiskunnallinen osaaminen

kemian lähdekritiikki, ymmärrys kemian alan ammateista ja jatko-opinnoista

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

• Hyvinvointiosaaminen: kemikaali- ja työturvallisuus • Yhteiskunnallinen osaaminen: kemian lähdekritiikki, ymmärrys kemian alan ammateista ja jatko-opinnoista Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämisessä*
- *tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa*
- *osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti*
- *osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa*
- *ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Kemia ja kestävä tulevaisuus

- *tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämisessä luonnontieteissä*
- *aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen*
- *alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus*
- *aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luonnontieteellisen tiedon muodostuminen ja luonne sekä tieteellisen tutkimuksen prosessi.

Yhteiskunnallinen osaaminen

kemian merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

• Monitieteinen ja luova osaaminen: Luonnontieteellisen tiedon muodostuminen ja luonne sekä tieteellisen tutkimuksen prosessi. • Yhteiskunnallinen osaaminen: kemian merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä*
- *osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä*
- *osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä*
- *ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

- *liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi*
- *hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet*
- *hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä*
- *hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla*

- *suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria*
- *kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä*
- *tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tuntee hiilen erilaisten yhdisteiden vaikutuksista arkielämän ilmiöissä ja osaa soveltaa tietojaan käytännössä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää kemian merkkikielen rakennekaavoineen ja reaktioyhtälöineen olevan kansainvälisiä. Opiskelijalle muodostuu käsitys hiiliyhdisteiden globaalista vaikutuksesta.

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen: • Yhteiskunnallinen osaaminen: Opiskelija	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

tuntee hiilen erilaisten yhdisteiden vaikutuksista arkielämän ilmiöissä ja osaa soveltaa tietojaan käytännössä. • Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opiskelija ymmärtää kemian merkkikielen rakennekaavoineen ja reaktioyhtälöineen olevan kansainvälisiä. Opiskelijalle muodostuu käsitys hiiliyhdisteiden globaalista vaikutuksesta. Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme*
- *osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykyteknologian sovelluksissa*
- *osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen*
- *ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.*

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

- *reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen*
- *kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet*
- *saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa*
- *ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä*
- *saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio*
- *protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä*

- *additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen*
- *polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tehdä oppilaitosvierailuja erilaisiin korkeakouluihin tai yrityksiin. Kokeellisten töiden tekeminen, tulosten analysointi ja esittäminen tukevat luovaa ajattelua.

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen: • Monitieteinen ja luova osaaminen: Voidaan	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

tehdä oppilaitosvierailuja erilaisiin korkeakouluihin tai yrityksiin. Kokeellisten töiden tekeminen, tulosten analysointi ja esittäminen tukevat luovaa ajattelua. • Vuorovaikutusosaaminen: Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista*
- *ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa*
- *tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen*
- *osaa tutkia sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen*
- *tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.*

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

- *reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla*
- *reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet*
- *hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot*
- *metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys*
- *sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi*
- *luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Opiskelija tuntee eri tapoja varastoida ja hyödyntää kemiallista energiaa sekä muodostaa perusteltuja mielipiteitä energiateollisuuden kysymyksistä.
- Opiskelija tuntee metallien valmistus- ja jalostusprosesseja ja niiden ympäristövaikutuksia.
- Opiskelija ymmärtää metallien kierrätyksen tarpeellisuuden ja kiertotalouden periaatteita.

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen: Eettisyys ja ympäristöosaaminen:	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

• Opiskelija tuntee eri tapoja varastoida ja hyödyntää kemiallista energiaa sekä muodostaa perusteltuja mielipiteitä energiateollisuuden kysymyksistä. • Opiskelija tuntee metallien valmistus- ja jalostusprosesseja ja niiden ympäristövaikutuksia. • Opiskelija ymmärtää metallien kierrätyksen tarpeellisuuden ja kiertotalouden periaatteita. Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa*
- *osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä*
- *osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä*
- *osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia*
- *tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.*

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

- *kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät*
- *homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen*

- *hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä*
- *happo-emästasapainon laskennallinen käsittely*
- *puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla*
- *reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella*
- *tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Opiskelija tiedostaa kemian merkityksen ympäristöön ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä.
- Opiskelija tutustuu teollisuudessa ja ympäristössä tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija harjaantuu kemian laskennallisten ja graafisten mallien soveltamisessa reaktionopeutta ja tasapainoa kuvattaessa.
- Opiskelija osaa esittää kokeellisen työskentelyn tuloksiaan graafisesti sekä arvioida tutkimusta ja tulosten oikeellisuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen:	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

Hyvinvointiosaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen • Opiskelija tiedostaa kemian merkityksen ympäristöön ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä. • Opiskelija tutustuu teollisuudessa ja ympäristössä tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen. Monitieteinen ja luova osaaminen • Opiskelija harjaantuu kemian laskennallisten ja graafisten mallien soveltamisessa reaktionopeutta ja tasapainoa kuvattaessa. • Opiskelija osaa esittää kokeellisen työskentelyn tuloksiaan graafisesti sekä arvioida tutkimusta ja tulosten oikeellisuutta. Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

KE 1 - 2, 2 op (KE1-2)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin*
- *saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta*

- *oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna*
- *osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa*
- *osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.*

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämisessä*
- *tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa*
- *osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti*
- *osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa*
- *ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

- *arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä*
- *kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa*
- *jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla*
- *puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät*
- *ainemäärä ja konsentraatio*

Kemia ja kestävä tulevaisuus

- *tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämisessä luonnontieteissä*
- *aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen*
- *alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus*
- *aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Moduulissa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustuminen ainemäärän käsitteeseen esittelee kemiasta kvantitatiivisen puolen. Kokeellisessa työssä harjoitellaan erityisesti turvallista ja huolellista työskentelyä. Moduulissa korostuvat hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: elintarvikkeet ja elintarvikelisäaineet, hivenaineet ja terveys sekä kuluttajan valinnat.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: seoksen koostumuksen tai pitoisuuden selvittäminen erotusmenetelmiä käyttäen sekä liekkikokeet.

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi tapahtuu oppitunneilla suullisesti. Opettaja sanallistaa opiskelijan oppimisprosessia, kysyy tukikysymyksiä, kannustaa eteenpäin, tukee sopivasti ja pyrkii varmistamaan opiskelijan ymmärryksen aiheesta. Suullinen formatiivinen arviointi on koko opetuksen läpäisevää, jokaisessa opetustilanteessa alati läsnä olevaa vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä. Kirjallisesti opiskelija saa palautetta työselostusten yhteydessä.	Arviointi voi olla yksi tai useampia seuraavista: • Loppukoe tai kaksi pienempää koetta. • Tutkimustöistä kirjoitettava työselostus. • Kemian keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat käsitetestit (1-2 kappaletta moduulia kohden).

• Hyvinvointiosaaminen: kemikaali- ja työturvallisuus • Yhteiskunnallinen osaaminen: kemian lähdekritiikki, ymmärrys kemian alan ammateista ja jatko-opinnoista Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

KE 2

Moduulissa opiskelija syventää käsitystään kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Kokeellisessa työskentelyssä harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista. Opinnoissa tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävän elämäntavan edistämisessä. Moduulissa korostuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämisessä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämisessä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja ilma, alkuaineiden kierto ja riittävyys, elinkaariajattelu ja kiertotalous, vihreä kemia sekä atomi- tai sidosmallien historiallinen kehittyminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: aineiden ominaisuuksien tutkiminen ja selittäminen sidosten avulla sekä veden ominaisuuksien tutkiminen.

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen • Kurssisisältöjen osaaminen (kurssikokeet, käsitetestit) • “Kemian kielen” puhuminen, eli kuinka hyvin opiskelija osaa käyttää kemian käsitteistöä keskustellessaan kemian aiheista. • Kemian ongelmien ratkaisuprosessi Tutkimisen taidot • Tuntee turvalliset työskentelytavat ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvät asiat. • Kokeellisen työn suoritus työohjeen mukaisesti. • Yksinkertaisen tutkimuksen suunnittelu kemian opittuja tietoja soveltaen. • Kemian työmenetelmien ja tutkimusmenetelmien osaaminen. • Ryhmätyöskentelytaidot kokeellisessa työskentelyssä. Raportointitaidot • Kokeellisen työn tulosten käsittely, tulkinta, esittäminen. • Tulosten analysointi ja tutkimusprosessin arviointi. • Tulosten oikeellisuuden arviointi. Laaja-alainen osaaminen		

• Monitieteinen ja luova osaaminen: Luonnontieteellisen tiedon muodostuminen ja luonne sekä tieteellisen tutkimuksen prosessi. • Yhteiskunnallinen osaaminen: kemian merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle Vuorovaikutusosaaminen: • Kokeellinen työskentely pareittain tai pienissä ryhmissä kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.		

KE 7 Kemian kertaus, 2 op (KE7)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion kemian keskeiset käsitteet, mallit ja reaktioperiaatteet sekä vahvistaa opiskelijoiden osaamista heidän omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti. Opintojaksolla harjoitellaan kemian yo-kirjoitusten eri tehtävätyyppeihin vastaamista, kuten lasku-, selitys-, rakenne- ja reaktiotehtäviin.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion kemian keskeiset käsitteet, mallit ja reaktioperiaatteet sekä vahvistaa opiskelijoiden osaamista heidän omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti. Opintojaksolla harjoitellaan kemian yo-kirjoitusten eri tehtävätyyppeihin vastaamista, kuten lasku-, selitys-, rakenne- ja reaktiotehtäviin.

7.9. Uskonto (KT)

Oppiaine ja tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

*Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.*

*Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.*

***Monitieteinen ja luova osaaminen** vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.*

*Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa*

valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä ***eettisyyden*** *tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan* ***ympäristöosaamista*** *lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.*

Globaali- ja kulttuuriosaamisen *kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.*

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- *osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa*
- *kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan*
- *hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja*
- *tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä*
- *perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa*
- *perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa*
- *tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta*
- *ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä*
- *kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään*
- *kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*
- *ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta*
- *kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.*

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan,

tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiöinä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • maailman uskontotilanteen ja siihen vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen ja analysoiminen • uskontojen sisäisen monimuotoisuuden ymmärtäminen ja analysoiminen • uskonnon ja uskonnottomuuden jäsentäminen ilmiönä • juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisten juurien, keskeisten piirteiden, kulttuuriperinnön ja yhteiskunnallisten vaikutusten ymmärtäminen ja analysoiminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • uskontojen ja katsomusten kulttuurinen lukutaito • uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. vertaileva essee, elämänkatsomuksellinen essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, ajatuskartta/käsitekartta, tarkistustehtävät, väittely) • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • vertaileva essee • kuva- tai videoanalyysi • ajankohtainen mediaseurantatehtävä • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan. Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

• taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • hyvinvointiosaaminen • vuorovaikutusosaaminen • globaali- ja kulttuuriosaaminen		

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinusko

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisyys ilmiönä*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *ekumenia ja uskontodialogi*
- *kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • kristinuskon merkityksen ymmärtäminen ja analysoiminen kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta • kristinuskon keskeisten suuntausten ja niiden syntytaustan tuntemus sekä osaa vertailla niiden keskeisiä piirteitä • kristinuskon erilaisten tulkintatapojen ja ilmenemismuotojen tuntemus • ajankohtaisten kristinuskoon liittyvien mediasisältöjen ja keskusteluja analysoiminen ja arvioiminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • uskontojen ja katsomusten kulttuurinen lukutaito • uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • hyvinvointiosaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen • globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijaa edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa tunnistamaan omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. vertaile essee,	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • vertaileva essee • aineistoperustainen kirjoitelma • kuva- tai videoanalyysi • ajankohtaisaiheen tehtävä • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn,

	aineiskirjoitelmaa, analysointitehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, kirjoittaminen, tarkistuskirjoitelmaa) • kuva- tai videoanalyysi • virtuaaliset tutustumiskohteet • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä kurssitehtävätteiden mukaan. Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*

- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneiden uskontojen tuntemus osana yksilön ja yhteisön elämää • Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneiden uskontojen kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten tuntemus • Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmeneminen länsimaissa ja niiden vaikutusten analysoiminen • luonnonuskontojen nykytilanteen ja keskeisten piirteiden tuntemus ja analysoiminen • uusien uskonnollisten liikkeiden taustojen ja keskeisten piirteiden tuntemus ja analysoiminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • uskontojen ja katsomusten kulttuurinen lukutaito • uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • globaali- ja kulttuuriosaaminen • vuorovaikutusosaaminen • eettisyys- ja ympäristöosaaminen	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta: • ohjata opiskelijaa tiedostamaan suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tiedostamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. vertaileva essee, aineistoperustainen kirjoitelma,	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • vertaileva essee • aineistoperustainen kirjoitelma • kuva- tai videoanalyysi • ajankohtainen mediaseurantatehtävä • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn,

		analysointitehtävä, kartta tekartta, tarkistustehtävät) • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • virtuaaliset tutustumiskohteet • oppimiskeskustelu • oppimispäiväkirja • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*

- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen tuntemus nyky-Suomessa • uskontojen vaikutuksen ja merkityksen tuntemus sekä julkisella, yksityisellä, kolmannella että neljännellä sektorilla • uskonnollisen ja katsomuksellisen tiedon merkityksen ymmärtäminen yhteiskuntaelämän eri osa-alueille • muinaissuomalaisten uskontoperinteiden vaikutusten ymmärtäminen ja analysoiminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä • kristinuskon vaikutusten ymmärtäminen ja analysoiminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä • uskonnonvapauteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvän ajankohtaisen keskustelun analysoiminen ja arvioiminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • uskontojen ja katsomusten kulttuurinen lukutaito • uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • Yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta: • ohjata opiskelijaa edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. essee, aineistoperustaiset kirjoitelmat, analysointitehtävät, käsitekartta	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • kuva- tai videoanalyysi • ajankohtaisaiheen ana-tehtävä • aineistoperustainen kirjoitelma • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa

• Vuorovaikutusosaaminen • Eettisyys- ja ympäristöosaaminen	sitekartta, tarkistustehtävät) • yksilö-, pari- tai ryhmätyöskentely • vierailut ja vierailijat • oppimiskeskustelu • oppimispäiväkirja • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu *****	määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja arviointiperusteiden mukaan. Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • uskonnon ja taiteen suhteen ymmärrys ja analysointi: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen • uskonnollisen taiteen kautta ilmaistavan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisten oppien ja kertomusten tuntemus • uskonnollisen symboliikan tuntemus • taiteen ja populaarikulttuurin käsittelemien uskonnollisten teemojen tuntemus • uskontoon liittyvien ulottuvuuksien tulkinta taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • uskontojen ja katsomusten kulttuurinen lukutaito • uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • hyvinvointiosaaminen • monitieteinen ja luova osaaminen	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijaa edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa tunnistamaan omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • esitelmä (esim. esitys, video) • kuva- tai videoanalyysi • ajankohtainen mediaseurantatehtävä • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • tutkielma • portfolio • oppimispäiväkirja Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

	• virtuaalivierailut näyttelyihin, museoihin ja uskontojen kokoontumistiloihin • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa*

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet*
- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • uskonnon tutkimuksen tuntemus • uskonnon tutkimuksen näkökulmien ja menetelmien ymmärtäminen eri tieteenaloilla • uskontoon liittyvien ajankohtaisten teemojen ja sisältöjen tunnistaminen mediassa ja niiden analysoiminen • uskonnon ja median välisten suhteiden analysointi • uskontoon liittyvän informaation ja lähteiden kriittinen arvioiminen • uskontoon liittyvän tiedon tuottaminen ja esittäminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • uskontojen ja katsomusten kulttuurinen lukutaito • uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. vertaileva tai analysoiva essee, media-analyysi) • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • esitelmä (esim. esitys, video) • blogi tai vlogi • media-analyysi • kuva- tai videoanalyysi • ajankohtainen media-tehtävä • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö

• yhteiskunnallinen osaaminen • monitieteinen ja luova osaaminen		Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan. Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa

7.10. Kuvataide (KU)

Oppiaine ja tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiselle, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiselle.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen

taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsityksiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen

*Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.*

*Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.*

*Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.*

***Yhteiskunnallista osaamista** syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.*

*Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti,*

sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoisiin tulevaisuuksiin.

***Globaali- ja kulttuuriosaamista** syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.*

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa*
- *rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla*
- *kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä*
- *tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy*
- *tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa*
- *ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.*

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin*
- *osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa*
- *kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa*
- *hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa*
- *osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa*
- *ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.*

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle*
- *syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja*

- *kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa*
- *syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen*
- *osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta*
- *tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.*

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä*
- *soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa*
- *tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria*
- *tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä*
- *ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa*
- *ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestävän tulevaisuuden kannalta.*

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- *opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*

- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana*

Taiteen ja ympäristön kuvat

- *kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa*
- *kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen*
- *erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen*
- *kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen*
- *kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa*
- *vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Hyvinvointiosaaminen**

Ihmisen itsensä kehittäminen ja hyvinvointi. Opinnot ohjaavat tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Maailmankuvan kehittyminen eri aikoina, kuvataiteen ilmiöt suhteessa ihmiskäsitykseen, talouteen, uskontoon, politiikkaan ja tieteeseen.

Taide- ja taitokasvatus vahvistaa oppijan kulttuurista lukutaitoa erityisesti visuaalisen ja materiaalisen kulttuurin osalta.

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijat perehtyvät visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisiin, yhteiskunnallisiin ja globaaleihin merkityksiin.

Kulttuurinen lukutaito kehittyy eri aikojen kulttuuria ja omaa ympäristöä ja yhteiskuntaa havainnoimalla, tulkitsemalla, vertaamalla ja ymmärtämällä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Maailmankuvan kehittyminen eri aikoina, kuvataiteen ilmiöt suhteessa ihmiskäsitykseen, talouteen, uskontoon, politiikkaan ja tieteeseen.

Taide- ja taitokasvatus vahvistaa oppijan kulttuurista lukutaitoa erityisesti visuaalisen ja materiaalisen kulttuurin osalta.

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijat perehtyvät visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisiin, yhteiskunnallisiin ja globaaleihin merkityksiin.

Kulttuurinen lukutaito kehittyy eri aikojen kulttuuria ja omaa ympäristöä ja yhteiskuntaa havainnoimalla, tulkitsemalla, vertaamalla ja ymmärtämällä.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: Kuvataiteen teoria; perusteoria ja erityisesti kurssin sisältöihin liittyvät teoriat ja tiedot. Kurssin keskeiset käsitteet. ***Taidot:*** Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan henkilökohtaisen kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Keskeisten tietojen ja taitojen soveltaminen kuvaa ja esinettä suunniteltaessa (esim. Kuvan rakentaminen keinot) ja valmistaessa. ***Työskentely:*** Osallistuminen ja aikaansaaminen. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä. ***Laaja-alainen osaaminen:*** Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen. • **Hyvinvointiosaaminen** • **Monitieteinen ja luova osaaminen** Ihmisen itsensä kehittäminen ja hyvinvointi. Opinnot ohjaavat tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn. • **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** Maailmankuvan kehittyminen eri aikoina, kuvataiteen ilmiöt suhteessa ihmiskäsitykseen, talouteen, uskontoon, politiikkaan ja tieteeseen.	Kurssin aikana tehdään harjoituksia ja tehtäviä, joista annetaan tehtävään kuuluvat pisteet tai suoritusmerkintä. Harjoitukset kuuluvat aiheeltaan sisältöihin ja opittaviin taitoihin. Formatiivista arviointia toteutetaan myös vuorovaikutuksessa keskustelemalla, kirjoittamalla sekä vertaisarviointina. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Itsearviointiin voi kuulua oppilaan taito toimia vastuullisesti ja itsenäisesti.	Valmiit päätyöt arvioidaan summatiivisesti ja niistä annetaan arvosana 4-10. Harjoiteltuja ja opiskeltuja tietoja ja taitoja mitataan summatiivisesti. Opintojakson aikana pidetyistä formatiivisista harjoituksista ja niistä tehdään summatiivisia arvioinneista summatiivinen loppuarviointi painoarvon mukaan. Yksilö- ja ryhmätyö arvioidaan formatiivisen prosessin arvioinnin ja lopputuloksen arvioinnin avulla.

Taide- ja taitokasvatus vahvistaa oppijan kulttuurista lukutaitoa erityisesti visuaalisen ja materiaalisen kulttuurin osalta. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijat perehtyvät visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisiin, yhteiskunnallisiin ja globaaleihin merkityksiin. Kulttuurinen lukutaito kehittyy eri aikojen kulttuuria ja omaa ympäristöä ja yhteiskuntaa havainnoimalla, tulkitsemalla, vertaamalla ja ymmärtämällä.		

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä*
- *perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön*
- *soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä*
- *tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista*
- *kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana*

- *ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä*
- *ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- *opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*
- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana*

Ympäristön kuvat

- *kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa*
- *arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen*
- *visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen*
- *ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa*
- *vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Kuvalla suunnittelu ja vaikuttaminen. Esim. Arkkitehtuurin ja lainsäädännön yhteyksiä, kuten kaavoitus. Piirustukset ja pienoismallit.

Kuvataide kannustaa opiskelijoita aktiiviseen toimijuuteen, elinympäristöön vaikuttamiseen ja kestävän elämäntavan edistämiseen.

-

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Arkkitehtuuri ja ympäristötavoitteet yhteiskunnassa. Muotoilu- ja arkkitehtuurikasvatus taide-, taito- ja ympäristökasvatuksen alueena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Arkkitehtuurin ja muotoilun opetus voi tukea pedagogista yhteistyötä eri koulutusmuotojen välillä

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: Kuvataiteen teoria; perusteoria ja erityisesti kurssin sisältöihin liittyvät teoriat ja tiedot. Kurssin keskeiset käsitteet. ***Taidot:*** Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan henkilökohtaisen kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Keskeisten tietojen soveltaminen kuvaa ja esinettä suunniteltaessa (esim. Kuvan rakentaminen keinot) ja valmistaessa. ***Työskentely:*** Osallistuminen ja aikaansaaminen. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä. ***Laaja-alainen osaaminen:*** Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen. • **Yhteiskunnallinen osaaminen** Kuvataiteen sisältöjen ja lainsäädännön yhteyksiä, kuten kaavoitus. Piirustukset ja pienoismallit. Kuvataide kannustaa opiskelijoita aktiiviseen toimijuuteen, elinympäristöön vaikuttamiseen ja kestävän elämäntavan edistämiseen. • **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** Arkkitehtuuri ja ympäristötavoitteet yhteiskunnassa. Muotoilu- ja arkkitehtuurikasvatus taide-,	Kurssin aikana tehdään harjoituksia ja tehtäviä, joista annetaan tehtävään kuuluvat pisteet tai suoritusmerkintä. Harjoitukset kuuluvat aiheeltaan sisältöihin ja opittaviin taitoihin. Formatiivista arviointia toteutetaan myös vuorovaikutuksessa keskustelemalla, kirjoittamalla sekä vertaisarviointina. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Itsearviointiin voi kuulua oppilaan taito toimia vastuullisesti ja itsenäisesti.	Valmiit päätyöt arvioidaan summatiivisesti ja niistä annetaan arvosana 4-10. Harjoiteltuja ja opiskeltuja tietoja ja taitoja mitataan summatiivisesti. Yksilö- ja ryhmätyö arvioidaan formatiivisen prosessin arvioinnin ja lopputuloksen arvioinnin avulla.

taito- ja ympäristökasvatuksen alueena. • **Monitieteinen ja luova osaaminen** Arkkitehtuurin ja muotoilun opetus voi tukea pedagogista yhteistyötä eri koulutusmuotojen välillä.		

Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), Valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä*
- *laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin*
- *tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja*
- *hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää*
- *tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita*
- *tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin*
- *tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- *opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*
- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*

- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana*

Median kuvat

- *kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla*
- *median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen*
- *mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen*
- *opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen*
- *opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Vuorovaikutusosaaminen**

Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua.

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Vuorovaikutusosaaminen**

Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua.

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Vuorovaikutusosaaminen**

Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua.

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Vuorovaikutusosaaminen**

Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua.

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: Kuvataiteen teoria; perusteoria ja erityisesti kurssin sisältöihin liittyvät teoriat ja tiedot. Kurssin keskeiset käsitteet. ***Taidot:*** Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan henkilökohtaisen kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Keskeisten tietojen soveltaminen kuvaa ja esinettä suunniteltaessa (esim. Kuvan rakentaminen keinot) ja valmistaessa. ***Työskentely:*** Osallistuminen ja aikaansaaminen. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä. ***Laaja-alainen osaaminen:*** Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen. • **Monitieteinen ja luova osaaminen** • **Vuorovaikutusosaaminen** Kuvien tulkinta monin näkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua. • **Yhteiskunnallinen osaaminen** • **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti.	Kurssin aikana tehdään harjoituksia ja tehtäviä, joista annetaan tehtävään kuuluvat pisteet tai suoritusmerkintä. Harjoitukset kuuluvat aiheeltaan sisältöihin ja opittaviin taitoihin. Formatiivista arviointia toteutetaan myös vuorovaikutuksessa keskustelemalla, kirjoittamalla sekä vertaisarviointina. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Itsearviointiin voi kuulua oppilaan taito toimia vastuullisesti ja itsenäisesti.	Valmiit päätyöt arvioidaan summatiivisesti ja niistä annetaan arvosana 4-10. Harjoiteltuja ja opiskeltuja tietoja ja taitoja mitataan summatiivisesti. Yksilö- ja ryhmätyö arvioidaan formatiivisen prosessin arviointina ja lopputuloksen arvioinnin avulla.

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), Valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä*
- *syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun*
- *syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä*
- *soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja*
- *tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä*
- *ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin*
- *tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- *opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana*
- *opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin*
- *opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana*

Taiteen kuvat

- *kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot*
- *taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen*
- *eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena*
- *teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen*
- *opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen*
- *opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alainen osaaminen:

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Vuorovaikutusosaaminen**

Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua.

Vuorovaikutusosaaminen

Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- **Monitieteinen ja luova osaaminen**
- **Vuorovaikutusosaaminen**

Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua.

Yhteiskunnallinen osaaminen

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti. Kuvataide ja muut aineet kulttuuriperinnön välittämisen välineenä sekä kestävän kehityksen näkökulmasta.

Oppiaineen keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat ja ympäristön kuvakulttuurit sekä taiteen maailmat. Näiden visuaalisen kulttuurin alueiden välille rakennetaan opinnoissa myös yhteyksiä. Opetus vahvistaa opiskelijan laaja-alaista yleissivistystä sekä paikallista ja globaalia toimijuutta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- **Yhteiskunnallinen osaaminen**
- **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti. Kuvataide ja muut aineet kulttuuriperinnön välittämisen välineenä sekä kestävän kehityksen näkökulmasta.

Oppiaineen keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat ja ympäristön kuvakulttuurit sekä taiteen maailmat. Näiden visuaalisen kulttuurin alueiden välille rakennetaan opinnoissa myös yhteyksiä. Opetus vahvistaa opiskelijan laaja-alaista yleissivistystä sekä paikallista ja globaalia toimijuutta.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: Kuvataiteen teoria; perusteoria ja erityisesti kurssin sisältöihin liittyvät teoriat ja tiedot. Kurssin keskeiset käsitteet. ***Taidot:*** Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan henkilökohtaisen kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Keskeisten tietojen ja taitojen soveltaminen työssä esinettä suunniteltaessa (esim. Kuvan rakentaminen keinot) ja valmistaessa. ***Työskentely:*** Osallistuminen ja aikaansaaminen. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä. ***Laaja-alainen osaaminen:*** Kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen. • **Monitieteinen ja luova osaaminen** • **Vuorovaikutusosaaminen** Kuvien tulkintaa moninäkökulmaisesti. Kuvien tekstien tulkintaa ja suunnittelua. • **Yhteiskunnallinen osaaminen** • **Eettisyys ja ympäristöosaaminen** Kuvalla ja sanalla vaikuttaminen. Sisältöjen arvioiminen ja luominen. Visuaalinen viesti. Kuvataide ja muut aineet	Kurssin aikana tehdään harjoituksia ja tehtäviä, joista annetaan tehtävään kuuluvat pisteet tai suoritusmerkintä. Harjoitukset kuuluvat aiheeltaan sisältöihin ja opittaviin taitoihin. Formatiivista arviointia toteutetaan myös vuorovaikutuksessa keskustelemalla, kirjoittamalla sekä vertaisarviointina. Itsearviointiin voi kuulua oppilaan taito toimia vastuullisesti ja itsenäisesti.	Valmiit päätyöt arvioidaan summatiivisesti ja niistä annetaan arvosana 4-10. Harjoiteltuja ja opiskeltuja tietoja ja taitoja mitataan summatiivisesti. Yksilö- ja ryhmätyö arvioidaan formatiivisen prosessin arvioinnin ja lopputuloksen arvioinnin avulla.

kulttuuriperinnön välittämisen välineenä sekä kestävän kehityksen näkökulmasta. Oppiaineen keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat ja ympäristön kuvakulttuurit sekä taiteen maailmat. Näiden visuaalisen kulttuurin alueiden välille rakennetaan opinnoissa myös yhteyksiä. Opetus vahvistaa opiskelijan laaja-alaista yleissivistystä sekä paikallista ja globaalia toimijuutta.		

Nykytaiteen työpaja, 2 op (KU5)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Kurssin aikana tehdään harjoituksia ja tehtäviä, joista annetaan tehtävään kuuluvat pisteet tai suoritusmerkintä. Harjoitukset kuuluvat aiheeltaan sisältöihin ja opittaviin taitoihin. Formatiivista arviointia toteutetaan myös vuorovaikutuksessa keskustelemalla, kirjoittamalla sekä vertaisarviointina. Itsearviointiin voi kuulua oppilaan taito toimia vastuullisesti ja itsenäisesti.	Harjoiteltuja ja opiskeltuja tietoja ja taitoja mitataan summatiivisesti. Yksilö- ja ryhmätyö arvioidaan formatiivisen prosessin arvioinnin ja lopputuloksen arvioinnin avulla. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tavoitteena on, että opiskelija

• oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä

• oppii havaitsemaan ja oivaltamaan visuaalisia merkityksiä ympäristössä sekä soveltamaan havaintojaan omassa ilmaisussaan

• oppii ymmärtämään ja käyttämään nykytaiteen keinoja työskennellessään erilaisten ilmiöiden parissa

• harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn.

Keskeiset sisällöt

• mitä nykytaide on: nykytaiteen taustalla vaikuttavat ilmiöt ja erilaiset taidekäsitykset

• nykytaide ja kulttuurien välinen vuorovaikutus, visuaaliset alakulttuurit

• taiteiden väliset projektit koulussa tai koulun ulkopuolella

• oman produktion toteuttaminen visuaaliset ammatit yhteiskunnassa ja taidealan organisaatioita.

Keramiikka, 2 op (KU6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana perehdytään erilaisiin keramiikan muotoihin, muun muassa uniikki esineiden tekemiseen käsityönä sekä sarjatuotantomaiseen valamiseen. Harjoitellaan useita saven työstön ja keramiikan tekniikoita. Mahdollisesti myös raku ja lasi.

Opintojakso voidaan järjestää yhteistyössä vapaan sivistystyön kanssa.

7.11. Liikunta (LI)

Oppiaine ja tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun

ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

*Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn sekä hyvinvointiin.*

***Vuorovaikutusosaaminen** kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelemistä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.*

*Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.*

*Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.*

*Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.*

*Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista.***

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- *oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)*
- *oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä*
- *osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi*
- *kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.*

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)*
- *osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- *liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen*
- *opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• **Taitojen** arvioinnissa korostuvat taitojen oppimiseen liittyvä liikuntatieto ja sen soveltaminen • **Tietojen** arvioinnissa painotetaan liikuntataitojen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä • **Työskentelyn** arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla **Laaja-alainen osaaminen** **Hyvinvointiosaaminen** • Opiskelija tietää vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventää osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. • Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. • Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. • Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Opiskelija tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä,	• **opettajan havainnointia** liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • **vertaisarviointia** palautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana • **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana	• **opettajan havainnointia** liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti opintojakson päättyessä.

kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistuu niiden ehkäisemiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

- Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja.
- Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulleen ja muulle toiminnalleen.
- Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta*
- *osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*

- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- *fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen*
- *liikkuvuus ja kehonhuolto*
- *ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa*
- *yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• **Tietojen** arvioinnissa ovat opiskelijan osoittama ymmärrys toimintakykyä ja terveyttä ylläpitävästä fyysisestä aktiivisuudesta sekä fyysisen toimintakyvyn arviointiosaaminen. • **Taitojen** arvioinnissa painotetaan opiskelijan taitoa havainnoida arkisia toimintatapojaan sekä tehdä perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Taidot ilmenevät aktiivisena osallistumisena erilaisia ominaisuuksia kehittävään työskentelyyn liikuntatunneilla. • **Työskentelyn** arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla. **Laaja-alainen osaaminen** **Hyvinvointiosaaminen** • Opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventää osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. • Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan.	• **opettajan havainnointia** opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla • opiskelijan **liikuntasuunnitelman arviointi** ja opiskelijan itsearviointia suunnitelman toteuttamisesta • **vertaisarviointia** palautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana • opiskelijan **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana	• **opettajan havainnointia** liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • opiskelijan **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti opintojakson päättyessä.

- Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä.
- Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Opiskelija tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistuu niiden ehkäisemiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

- Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja.
- Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulleen ja muulle toiminnalleen.
- Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), Valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin*
- *harjaantuu kehon hallinnassa*
- *tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- *uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen*
- *liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• **Tietojen** arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys motorisesta oppimisesta ja motoriikan kehittämisestä tehtävän vaatimuksia muuntelemalla. • **Taitojen** arvioinnissa painotetaan opiskelijan kehonhallintaa ja uusien motoristen taitojen oppimista. • **Työskentelyn** arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla. **Laaja-alainen osaaminen** **Hyvinvointiosaaminen** • Opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventää osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. • Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. • Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. • Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi.	• **opettajan havainnointia** liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • **vertaisarviointia** palautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana • **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana	• **opettajan havainnointia** liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti opintojakson päättyessä.

Opiskelija tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistuu niiden ehkäisemiseen. **Vuorovaikutusosaaminen** • Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. • Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulleen ja muulle toiminnalleen. • Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.		

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), Valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- *yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.*

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• **Tietojen** arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys liikunnan erilaisista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi. • **Taitojen** arvioinnissa painotetaan yhdessä valitun tavoitteen mukaisten liikuntataitojen kehittymistä. • **Työskentelyn** arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla. **Laaja-alainen osaaminen** • Määräytyy opintojakson sisällön mukaan	• **opettajan havainnointia** opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • **vertaisarviointia** palautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana • opiskelijan **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana	• **opettajan havainnointia** opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • opiskelijan **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti opintojakson päättyessä.

Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), Valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi*
- *ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä*
- *osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.*

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- *virkistystä lisäävät liikuntamuodot*
- *rentoutus ja kehonhuolto*

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
• **Tietojen** arvioinnissa korostuvat opiskelijan osoittama ymmärrys jaksamista ja opiskeluvireyttä ylläpitävästä fyysisestä aktiivisuudesta. • **Taitojen** arvioinnissa painotetaan opiskelijan taitoa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi. Taidot ilmenevät aktiivisena osallistumisena työskentelyyn liikuntatunneilla. • **Työskentelyn** arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla. **Laaja-alainen osaaminen** • Määräytyy opintojakson sisällön mukaan	• **opettajan havainnointia** opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • Opiskeluvireys suunnitelman arviointi • **vertaisarviointia** paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana • opiskelijan **itsearviointia** sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana	• **opettajan havainnointia** liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla • **Opettajan arvio** ja opiskelijan **itsearviointi** opiskeluvireyssuunnitelman toteutumisesta

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso kuvaus yllä.

Talviliikunta, 2 op (LI6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua erilaisiin talviliikuntalajeihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan erilaisiin talviliikuntalajeihin (esim. laskettelu, lautailu, maastohiihto, luistelu, lumikenkäkävely). Opintojakso voidaan toteuttaa ilta- ja viikonloppuopintoina tai itsenäisesti suoritettavana kurssina.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkillä.

Opintojakson aikana opiskelija pitää liikuntapäiväkirjaa.

Wanhojen tanssit, 2 op (LI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana opetellaan yleisimpiä vakio- ja latinalaisia tansseja sekä wanhojen tansseja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana valmistaudutaan vanhojen tansseihin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opiskelija saa opintojakson aikana vertaispalautetta, opettajan palautetta ja arvioi itse oppimistaan.

Omat lajit ja uudet tuttavuudet, 2 op (LI8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harrastaa monipuolisesti erilaisia lajeja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso voidaan suorittaa itsenäisesti.
- Opiskelija sopii ohjaavan opettajan kanssa tavoitteista ja sisällöistä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkillä.

Opintojakson aikana opiskelija pitää liikuntapäiväkirjaa.

Liikunnan itsenäinen harjoittelu, 2 op (LI9)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tällä opintojaksolla opiskelija suunnittelee opettajan ohjauksessa oman harjoitustavoitteen pohjalta liikuntaohjelman, jonka hän toteuttaa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Tällä opintojaksolla opiskelija suunnittelee opettajan ohjauksessa oman harjoitustavoitteen pohjalta liikuntaohjelman, jonka hän toteuttaa.

7.12. Matematiikka (MA)

Oppiaine ja tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävään kehitykseen ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan ***yhteiskunnallista osaamista****,* ***eettistä ja ympäristöosaamista*** *sekä* ***hyvinvointiosaamista.***

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. ***vuorovaikutusosaamista****. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.*

Matematiikan opiskelu tukee ***globaali- ja kulttuuriosaamisen*** *sekä* ***monitieteisen ja luovan osaamisen*** *laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessa.*

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- *saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa*
- *ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä*
- *rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen*
- *harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä*
- *kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota*
- *harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita*
- *rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen*
- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.*

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	***Lyhyen oppimäärän moduuli***
MAA2	*MAB2*
MAA3	*MAB3*
MAA6	*MAB8*
MAA8	*MAB5*
MAA9	*MAB7*

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritetut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritetut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.12.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden*
- *osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- *polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö*
- *2. asteen yhtälön ratkaisukaava*
- *polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)*
- *polynomien tekijät*
- *potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)*
- *rationaalifunktiot ja -yhtälöt*
- *juurifunktiot ja -yhtälöt*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Funktioiden tunnistaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso kuvaus yllä.

Geometria, 2 op (MAA3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa*
- *osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa*
- *harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita*
- *osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.*

Keskeiset sisällöt

Geometria

- *kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus*
- *sini- ja kosinilause*
- *monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen*
- *ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa*
- *suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4)

Opintojakson moduulit

- Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

Tavoitteet

Analyyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, kuinka analyyttinen geometria luo yhteyksiä geometristen ja algebrallisten käsitteiden välille*
- *ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen*
- *osaa ratkaista muotoa | f(x) | = a tai | f(x) | = | g(x) | olevia itseisarvoyhtälöitä*
- *ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin*
- *osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla*
- *osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla*

- *osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.*

Keskeiset sisällöt

Analyyttinen geometria ja vektorit

- *käyrän yhtälö*
- *suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö*
- *yhtälöryhmä*
- *suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus*
- *itseisarvoyhtälö*
- *pisteen etäisyys suorasta*
- *vektoreiden perusominaisuudet*
- *tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla*
- *tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla*
- *tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla*
- *osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä sin f(x) = a tai sin f(x) = sin g(x)*

- *osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä sin2 x + cos2 x = 1*
- *tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- *suunnattu kulma ja radiaani*
- *yksikköympyrä*
- *sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen*
- *sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen*
- *murtopotenssi ja sen yhteys juureen*
- *eksponenttifunktiot ja -yhtälöt*
- *logaritmi ja logaritmin laskusäännöt*
- *logaritmifunktiot ja -yhtälöt*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Mallien muodostaminen ohjelmistojen avulla • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Derivaatta, 3 op (MAA6)

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla*
- *omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta*
- *ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena*
- *kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat*

- *osaa derivoida yhdistettyjä funktioita*
- *hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- *funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta*
- *polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat*
- *sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *yhdistetty funktio ja sen derivointi*
- *funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso kuvaus yllä.

Integraalilaskenta, 2 op (MAA7)

Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

Tavoitteet

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita*
- *ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä*
- *osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla*
- *perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.*

Keskeiset sisällöt

Integraalilaskenta

- *integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi*
- *määrätty integraali*
- *suorakaidesääntö*
- *pinta-alan ja tilavuuden laskeminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja*
- *osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän*
- *perehtyy kombinatorisiin menetelmiin*
- *perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin*

- *ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- *keskiluvut ja keskihajonta*
- *korrelaatio ja lineaarinen regressio*
- *klassinen ja tilastollinen todennäköisyys*
- *permutaatiot ja kombinaatiot*
- *todennäköisyyden laskusäännöt*
- *binomijakauma*
- *diskreetti todennäköisyysjakauma*
- *diskreetin jakauman odotusarvo*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Talousmatematiikka, 1 op (MAA9)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*

- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

- *aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat*
- *korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus*
- *talletukset ja lainat*
- *taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

3D-geometria, 2 op (MAA10)

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa*
- *oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla*
- *vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä*
- *tutustuu kahden muuttujan funktioon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.*

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- *vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa*
- *piste- ja ristitulo*
- *piste, suora ja taso avaruudessa*
- *kulma avaruudessa*
- *yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa*
- *kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat*
- *oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja*
- *perehtyy logiikan käsitteisiin*

- *hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin*
- *osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta*

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- *algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto*
- *vuokaavio*
- *yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi*
- *konnektiivit ja totuusarvot*
- *kokonaislukujenjaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi*
- *Eukleideen algoritmi*
- *aritmetiikan peruslause*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä*
- *osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita*
- *täydentää integraalilaskennan taitojaan*

- *perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

- *paloittain määritelty funktio*
- *funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen*
- *jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia*
- *käänteisfunktio*
- *funktioiden raja-arvot äärettömyydessä*
- *epäoleelliset integraalit*
- *jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Pitkän matematiikan kertaus, 2 op (MAA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kerrata keskeiset sisällöt pitkän matematiikan oppimäärästä opiskelijaryhmän tarpeet huomioiden

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan pitkän matematiikan keskeisiä sisältöjä

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

suoritusmerkintä

Matemaattisten ja luonnontieteellisten ohjelmistojen käyttö, 2 op (MAA14)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla käytetään monipuolisesti matematiikassa ja luonnontieteissä hyödynnettäviä ohjelmistoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja soveltaa digitaalisia työvälineitä laskemisessa, mallintamisessa, datan käsittelyssä ja ilmiöiden havainnollistamisessa. Opiskelija syventää Abitti-järjestelmän ohjelmistojen hallintaa ja oppii käyttämään niitä sujuvasti kokeissa ja opiskelutyössä. Keskeisenä sisältönä ovat matemaattisten, tilastollisten ja luonnontieteellisten sovellusten käytön harjoittelu sekä digitaalisten työkalujen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen ongelmanratkaisussa ja raportoinnissa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käytetään monipuolisesti matematiikassa ja luonnontieteissä hyödynnettäviä ohjelmistoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja soveltaa digitaalisia työvälineitä laskemisessa, mallintamisessa, datan käsittelyssä ja ilmiöiden havainnollistamisessa. Opiskelija syventää Abitti-järjestelmän ohjelmistojen hallintaa ja oppii käyttämään niitä sujuvasti kokeissa ja opiskelutyössä.
Keskeisenä sisältönä ovat matemaattisten, tilastollisten ja luonnontieteellisten sovellusten käytön harjoittelu sekä digitaalisten työkalujen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen ongelmanratkaisussa ja raportoinnissa.

Oppimisanalytiikkaa ja tekoälyä hyödyntävä matematiikka, 2 op (MAA15)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opiskelija hyödyntää tekoälyä ja oppimisanalytiikkaa matematiikan opiskelun tukena. Tavoitteena on, että opiskelija saa näkyvyyttä omaan edistymiseensä, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä oppii ohjaamaan omaa oppimistaan analytiikan tarjoaman tiedon avulla. Tekoälysovelluksia käytetään matemaattisen ongelmanratkaisun, mallintamisen ja harjoittelun tukena, ja opiskelija oppii arvioimaan niiden käyttöä kriittisesti ja eettisesti.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija hyödyntää tekoälyä ja oppimisanalytiikkaa matematiikan opiskelun

tukena. Tavoitteena on, että opiskelija saa näkyvyyttä omaan edistymiseensä, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä oppii ohjaamaan omaa oppimistaan analytiikan tarjoaman tiedon avulla. Tekoälysovelluksia käytetään matemaattisen ongelmanratkaisun, mallintamisen ja harjoittelun tukena, ja opiskelija oppii arvioimaan niiden käyttöä kriittisesti ja eettisesti.

7.12.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

MAB2 lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä*
- *oppii muodostaan lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua*
- *osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

- *ongelmien muotoileminen yhtälöiksi*
- *yhtälöiden ratkaiseminen*
- *ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen*
- *toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen*
- *aritmeettinen lukujono ja summa*
- *geometrinen lukujono ja summa*

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Tulosten esittäminen graafisesti • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu • Numeerinen arviointi 4 - 10

MAB 3 Geometria, 2 op (MAB3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista*
- *vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan*
- *osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen*
- *osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Geometria

- *kuvioiden yhdenmuotoisuus*
- *suorakulmaisen kolmion trigonometria*
- *Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause*
- *kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

MAB 4 Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *näkee reaalimaailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

- *lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen*
- *eksponenttiyhtälön ratkaiseminen*
- *ennusteet ja mallin hyvyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Tulosten esittäminen graafisesti • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

MAB 5 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja*
- *perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.*

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- *tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen*
- *regression ja korrelaation käsitteet*
- *havainto ja poikkeava havainto*
- *ennusteiden tekeminen*
- *todennäköisyyden käsite*
- *yhteen- ja kertolaskusääntö*
- *kombinaatiot ja tuloperiaate*
- *todennäköisyyslaskennan malleja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Tulosten esittäminen graafisesti • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

MAB 8 Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin*
- *ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena*
- *osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla*
- *osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

- *graafisia ja numeerisia menetelmiä*
- *polynomifunktion derivaatta*
- *polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen*
- *polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä*
- *funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Tulosten esittäminen graafisesti • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

MAB 9 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina*
- *tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina*
- *vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla*
- *tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla*
- *ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.*

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

- *normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)*
- *toistokoe*
- *binomijakauma*
- *luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Tulosten esittäminen graafisesti • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Yhteiskunnallinen osaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

MAB 6 - 7 Talousmatematiikka, 2 op (MAB6-7)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot*
- *syventää prosenttilaskennan taitojaan*
- *oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä*
- *osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.*

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*
- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

- *suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen*
- *indeksi*
- *korkokäsite, yksinkertainen korko*
- *verotus*
- *valuutat*

Talousmatematiikka

- *aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat*
- *korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus*
- *talletukset ja lainat*
- *taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Tulosten esittäminen graafisesti • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa, esimerkiksi osakekurssien ymmärtämistä ja seuraamista Laaja-alainen osaaminen: Yhteiskunnallinen osaaminen Vuorovaikutusosaaminen Globaali- ja kulttuuriosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

Matematiikan kertaus, 2 op (MAB10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on kerrata lyhyen matematiikan keskeisiä sisältöjä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan lyhyen matematiikan keskeisiä sisältöjä.
- Opintojakson sisältö rakennetaan opiskelijaryhmän tarpeiden mukaisesti.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Matemaattisten ja luonnontieteellisten ohjelmistojen käyttö, 2 op (MAB11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla käytetään monipuolisesti matematiikassa ja luonnontieteissä hyödynnettäviä ohjelmistoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja soveltaa digitaalisia työvälineitä laskemisessa, mallintamisessa, datan käsittelyssä ja ilmiöiden havainnollistamisessa. Opiskelija syventää Abitti-järjestelmän ohjelmistojen hallintaa ja oppii käyttämään niitä sujuvasti kokeissa ja opiskelutyössä. Keskeisenä sisältönä ovat matemaattisten, tilastollisten ja luonnontieteellisten sovellusten käytön harjoittelu sekä digitaalisten työkalujen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen ongelmanratkaisussa ja raportoinnissa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hylätty / hyväksytty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käytetään monipuolisesti matematiikassa ja luonnontieteissä hyödynnettäviä ohjelmistoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja soveltaa digitaalisia työvälineitä laskemisessa, mallintamisessa, datan käsittelyssä ja ilmiöiden havainnollistamisessa. Opiskelija syventää Abitti-järjestelmän ohjelmistojen hallintaa ja oppii käyttämään niitä sujuvasti kokeissa ja opiskelutyössä.
Keskeisenä sisältönä ovat matemaattisten, tilastollisten ja luonnontieteellisten sovellusten käytön harjoittelu sekä digitaalisten työkalujen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen ongelmanratkaisussa ja raportoinnissa.

Lyhyen matematiikan siirtokurssi, 2 op (MAB12)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksi lukemisessa käytetään suoritusmerkintää (S) ja opintojakso edellyttää hyväksyttyä arvosanaa alkuperäisessä suorituksessa.

Opintojakson vapaa kuvaus

MAB11 on matematiikan siirtomoduuli, jota voidaan käyttää silloin, kun opiskelija siirtyy pitkästä matematiikasta lyhyeen matematiikkaan eikä opintojakso ole suoraan hyväksi luettavissa lyhyen matematiikan opintojaksoksi.

Oppimisanalytiikkaa ja tekoälyä hyödyntävä matematiikka, 2 op (MAB13)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opiskelija hyödyntää tekoälyä ja oppimisanalytiikkaa matematiikan opiskelun tukena. Tavoitteena on, että opiskelija saa näkyvyyttä omaan edistymiseensä, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä oppii ohjaamaan omaa oppimistaan analytiikan tarjoaman tiedon avulla. Tekoälysovelluksia käytetään matemaattisen ongelmanratkaisun, mallintamisen ja harjoittelun tukena, ja opiskelija oppii arvioimaan niiden käyttöä kriittisesti ja eettisesti.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija hyödyntää tekoälyä ja oppimisanalytiikkaa matematiikan opiskelun tukena. Tavoitteena on, että opiskelija saa näkyvyyttä omaan edistymiseensä, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä oppii ohjaamaan omaa oppimistaan analytiikan tarjoaman tiedon avulla. Tekoälysovelluksia käytetään matemaattisen ongelmanratkaisun, mallintamisen ja harjoittelun tukena, ja opiskelija oppii arvioimaan niiden käyttöä kriittisesti ja eettisesti.

7.12.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

MAY1 Matematiikka yhteinen, 2 op (MAY1)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kertaa prosenttilaskennan periaatteet*
- *osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa*
- *syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan*
- *kertaa potenssin laskusäännöt*
- *vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä*
- *ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet*
- *oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- *lukujoukot ja peruslaskutoimitukset*
- *luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo*
- *prosenttilaskenta*
- *potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)*
- *suoraan ja kääntäen verrannollisuus*
- *funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta*
- *ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen*
- *yhtälöpari*
- *neliö- ja kuutiojuuri*
- *potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu

MAY Matematiikka yhteinen: luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
• Keskeisten sisältöjen oppiminen • Ongelmanratkaisutaidot • Matemaattisen tekstin tuottaminen • Perusteleminen matemaattisesti • Soveltamiskyky • Tiedon ja tulosten analysointi sekä kriittinen tarkastelu • Ryhmätyötaidot • Kyky soveltaa matemaattisia taitoja laajemmin erilaisissa elämään ja yhteiskuntaan liittyvissä tilanteissa *Laaja-alainen osaaminen:* Vuorovaikutusosaaminen Monitieteinen ja luova osaaminen Hyvinvointiosaaminen	• Havainnointi ja työskentelyn ohjaaminen • Ohjaaminen arvioimaan omaa työskentelyä ja löytämään itselle sopivat opiskelutavat • Rohkaistaan soveltamaan matemaattisia taitoja myös muissa oppiaineissa • Ohjataan tiedostamaan omaa suhtautumista matematiikan opiskelua kohtaan • Ohjataan reflektoimaan omaa oppimista realistisesti • Vertaisarviointi sopivien kokonaisuuksien jälkeen	• Testi/testit • Mahdollinen ryhmätentti • Kirjallinen koe • Palautettavat tehtävät • Mahdolliset projektityöt • Mahdollinen suullinen kuulustelu • numeerinen arviointi 4 - 10

7.13. Musiikki (MU)

Oppiaine ja tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

*Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.*

*Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävän elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen*

yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

***Globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.*

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan*
- *syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan*
- *käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.*

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- *suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun*
- *kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa*
- *ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.*

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista*
- *oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin*
- *osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen*
- *huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.*

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä*
- *asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan*
- *osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen*
- *ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.*

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1)

Opintojakson moduulit

- Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro – kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan*
- *uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita*
- *harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti*
- *tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan*
- *ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa*
- *ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa*
- *toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä.*

Keskeiset sisällöt

Intro – kaikki soimaan

- *monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto*
- *luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät*
- *musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto*
- *musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet*
- *mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät

Tiedot ja taidot:
• Omien musiikillisten valmiuksien kehittyminen
  • Avoimuus uuden kokeiluun
  • Oman soitto-, laulu- ja kuuntelutaidon vahvistaminen
  • Yhteiseen musisointiin tarvittavien musiikillisten merkintöjen kertaaminen ja syventäminen.
• Musiikin elementtien kertaaminen ja syventäminen
• Oman musiikillisen suhteen ja sen muotoutumisen hahmottaminen ja analysointi
  • Itseilmaisu musisoidessa
  • Oman musiikillisen elämäkerran
• Kuulonhuoltoon ja henkilökohtaiseen ääniympäristöön perehtyminen
 	
Työskentely:
• Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen:
  • Osallistuminen yhteiseen musisointiin laulaen tai soittaen melodia-, sointu- tai rytmisoitinta.
  • Vuorovaikutus muiden ryhmän jäsenten välillä.
	• Moduulin lopuksi arviointi perusopetuksen päättöarviointiin (8. lk) pohjautuen
	• Musisointihetkissä opettajan havainnointia ja siihen perustuvaa henkilökohtaista ohjausta sekä opetuskeskusteluja
	• Ohjauksessa käytetään positiivista kannustavaa, opiskelijan vahvuuksiin painottuvaa otetta.
	• Musisointihetkissä opiskelijoiden itsearviointia sekä vertaispalautetta ryhmän toiminnasta.
	• Moduulin lopuksi itsearviointi, jossa opiskelija arvioi omaa osallistumistaan yhteismusisointiin sekä tekemiään tehtäviä.
		Työskentely oppitunneilla:
		• Osallistuminen yhteismusisointiin
		• Oman musiikillisen osaamisen monipuolinen syventyminen
		• Opettajan jatkuva havainnointi sekä opiskelijan itsearviointi
		
		Kirjallinen työ:
		Palautettavat tehtävät voivat olla esimerkiksi:
		• Oma musiikillinen elämäkerta
		• Konserttikokemuksesta raportointi.
		• Omaa ääniympäristöä ja kuulonhuoltoa analysoiva kirjoitelma.
		• Oppimis-/ lukiopäiväkirja
		
		Arviointi:
		• Opintojakso arvioidaan numeerisesti välillä 4-10. Numeroarviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.
		• Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

- Omien musiikillisten työskentelytaitojen kehittäminen
    - Pitkäjänteisyys
    - Harjoittelu
    - Oppimaan oppiminen ja omien opiskelustrategioiden löytäminen musiikissa

Laaja-alainen osaaminen:

- Globaali- ja kulttuurinen osaaminen
    - Musiikin kulttuurisen roolin hahmottaminen
    - Sallalaiseen musiikkikulttuuriin perehtyminen ja siitä raportointi(konsertti kokemuksena)
- Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen
    - Musiikin merkitys omalle elämälle
    - Kuulonhuolto ja ääniympäristö
- Monitieteinen ja luova osaaminen

Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2)

Opintojakson moduulit

- Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke - soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa*
- *kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan*
- *analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä*
- *heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.*

Keskeiset sisällöt

Syke - soiva ilmaisu

- *musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto*
- *suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit*
- *luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen*

Paikallinen lisäys

- Suomalainen musiikkikulttuuri: Klassinen-/taidemusiikki Kansanmusiikki Pop-musiikki Suomi-rock Iskelmä Metallimusiikki Hengellinen musiikki ja virret

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät

Tiedot ja taidot:
• Suomalaisen musiikkikulttuurin kentän hahmottaminen eri musiikkityylien kautta
  • Klassinen-/ taidemusiikki
  • Kansanmusiikki
  • Pop-musiikki
  • Suomi-rock
  • Iskelmä
  • Metallimusiikki
  • Hengellinen musiikki ja virret
• Omien musiikillisten valmiuksien syventyminen
  • Avoimuus uuden kokeiluun
  • Oman soitto-, laulu- ja kuuntelutaidon vahvistaminen
  • Musiikillisten merkintöjen kertaaminen ja syventäminen.
• Musiikki-ilmaisu
  • Erilaisten musiikkityylien mukaan soittaminen (mm. erilaiset kompit) ja laulaminen
• Kulttuurinen osaaminen
  • Musiikin kulttuurisen roolin hahmottaminen
  • Musiikki vaikutuskeinona
 	
Työskentely:
• Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen:
	• Musisointihetkissä jatkuvaa opettajan havainnointia ja siihen perustuvaa henkilökohtaista ohjausta sekä opetuskeskusteluja
	• Ohjauksessa käytetään positiivista ja kannustavaa, opiskelijan vahvuuksiin painottuvaa otetta.
	• Musisointihetkissä opiskelijoiden itsearviointia sekä vertaispalautetta ryhmän toiminnasta.
	• Moduulin lopuksi itsearviointi, jossa opiskelija arvioi omaa osallistumistaan yhteismusisointiin sekä tekemiään tehtäviä.
		Työskentely oppitunneilla:
		• Osallistuminen yhteismusisointiin
		• Oman musiikillisen osaamisen monipuolinen syventyminen
		• Opettajan jatkuva havainnointi sekä opiskelijan itsearviointi
		
		Kirjallinen työ:
		Palautettavat tehtävät voivat olla esimerkiksi:
		• Lyriikka-analyysi jonkin suomalaisen sanoittajan tekstistä
		• Tutkielmat suomalaisesta artistista ja bändistä
		• Oppimis-/ lukiopäiväkirja
		
		Kuuntelukoe:
		• Opintojakson lopuksi kuuntelukoe jakson aikana käsitellystä musiikista. Kuuntelukoe arvioidaan arvosanalla hyväksytty/hylätty
		
		Arviointi:
		• Opintojakso arvioidaan numeerisesti välillä 4-10. Numeroarviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.
		• Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

• Osallistuminen yhteiseen musisointiin laulaen tai soittaen melodia-, sointu- tai rytmisoitinta. • Vuorovaikutus muiden ryhmän jäsenten välillä. • Omien musiikillisten työskentelytaitojen kehittäminen • Pitkäjänteisyys • Harjoittelu • Oppimaan oppiminen ja omien opiskelustrategioiden löytäminen musiikissa **Laaja-alainen osaaminen:** • Hyvinvointi ja vuorovaikutus • Monitieteinen ja luova osaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen (musiikki osana suomalaista kulttuuria) • Yhteiskunnallinen osaaminen (musiikin rooli yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa)		

Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), Valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä*
- *suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin*

- *hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa*
- *tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.*

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- *erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset*
- *musiikkikulttuurit kulttuurin osana*
- *monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa*

Paikallinen lisäys

- Blues Jazz Soul ja funk Kantri Reggae Disco Rock, heavyrock Pop

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät

Tiedot ja taidot:
 	
• Omien musiikillisten valmiuksien syventyminen
  • Avoimuus ja rohkeus uusien musiikkityylien kokeiluun
  • Oman soitto-, laulu- ja kuuntelutaidon vahvistaminen
  • Musiikillisten merkintöjen kertaaminen ja syventäminen.
 	
• Erilaisten musiikkityylien/-kulttuurien ja niiden keskinäisten suhteiden hahmottaminen
  • Blues
  • Jazz
  • Soul ja funk
  • Kantri
  • Reggae
  • Disco
  • Rock, heavyrock
  • Pop
 	
• Musiikki-ilmaisu
  • Erilaisten musiikkityylien ja -lajien mukaan soittaminen (mm. erilaiset kompit) ja laulaminen
 	
Työskentely:
 	
• Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen:
  • Osallistuminen yhteiseen musisointiin laulaen tai soittaen melodia-, sointu- tai rytmisoitinta.
  • Vuorovaikutus muiden ryhmän jäsenten välillä.
	• Musisointihetkissä jatkuvaa opettajan havainnointia ja siihen perustuvaa henkilökohtaista ohjausta sekä opetuskeskusteluja
	
	• Ohjauksessa käytetään positiivista ja kannustavaa, opiskelijan vahvuuksiin painottuvaa otetta.
	
	• Musisointihetkissä opiskelijoiden itsearviointia sekä vertaispalautetta ryhmän toiminnasta.
	
	• Moduulin lopuksi itsearviointi, jossa opiskelija arvioi omaa osallistumistaan.
		Työskentely oppitunneilla:
		
		• Osallistuminen yhteismusisointiin
		• Oman musiikillisen osaamisen monipuolinen syventyminen
		• Opettajan jatkuva havainnointi sekä opiskelijan itsearviointi
		
		Kirjallinen työ:
		
		• Kurssin lopulla numerolla 4-10 arvioitava työ, joka voi olla esimerkiksi pari-, ryhmä- tai yksilötutkielma, esitelmä tai loppukoe.
		
		Arviointi:
		
		• Opintojakso arvioidaan numeerisesti välillä 4-10. Numeroarviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.
		• Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

- Omien musiikillisten työskentelytaitojen kehittäminen
    - Pitkäjänteisyys
    - Harjoittelu
    - Oppimaan oppiminen ja omien opiskelustrategioiden löytäminen musiikissa

Laaja-alainen osaaminen:

- Hyvinvointi ja vuorovaikutus
- Monitieteinen ja luova osaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen (maailmalla vaikuttavat musiikkityylit)
- Yhteiskunnallinen osaaminen (musiikin rooli yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa)

Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), Valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa*
- *ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta*
- *syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista*
- *hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.*

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- *moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu*
- *musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan*

- *musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät

Tiedot ja taidot:
 	
• Jonkin luovan prosessin toteuttaminen alusta loppuun.
  • Esimerkiksi konsertti, nauhoite, video, podcast jne.
  • Kokonaisen projektin hahmottaminen kokonaisuutena ja yksityiskohtaisesti
• Musiikki-ilmaisu:
  • Esittäminen ja tulkinta
• Omien musiikillisten valmiuksien syventäminen
  • Oman tuotoksen ideointi, suunnittelu ja harjoittelu ns. Esityskuntoon.
  • Ohjelmiston valinta ja harjoittelu
• Musiikki- ja videoteknologian hyödyntäminen projektissa
  • Videoiden kuvaus ja editointi
  • Äänen tallennus ja editointi
  • Konsertissa tarvittava äänentoisto
 	
Työskentely:
 	
• Oman projektin ideointi, suunnittelu ja toteutus
• Kokonaisen projektin hallinta ja aikataulutus alusta loppuun.
• Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen:
  • Yhteisen musiikkiprojektin toteuttaminen
	• Projektin aikana jatkuvaa opettajan havainnointia ja siihen perustuvaa henkilökohtaista ohjausta sekä opetuskeskusteluja
	
	• Ohjauksessa käytetään positiivista ja kannustavaa, opiskelijan vahvuuksiin painottuvaa otetta.
	
	• Projektin aikana opiskelijoiden itsearviointia sekä vertaispalautetta projektin etenemisestä sekä ryhmän toiminnasta.
	
	• Moduulin lopuksi itsearviointi, jossa opiskelija arvioi omaa osallistumistaan projektin tuottamiseen.
		Työskentely oppitunneilla:
		
		• Osallistuminen projektin toteuttamiseen
		• Oman musiikillisen osaamisen monipuolinen syventyminen
		• Prosessin hallinta alusta loppuun
		• Opettajan jatkuva havainnointi sekä opiskelijan itsearviointi
		
		Valmis projekti:
		
		• Alusta loppuun suunniteltu ja toteutettu, mahdollisesti myös jossain muodossa julkaistu projekti, jossa yhdistyy erilaisia elementtejä kuten ääntä ja kuvaa.
		
		Arviointi:
		
		• Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4 - 10-.

laulaen tai soittaen melodia-, sointu- tai rytmisoitinta. • Vuorovaikutus muiden ryhmän jäsenten välillä. • Omien musiikillisten työskentelytaitojen kehittäminen • Pitkäjänteinen harjoittelu, oman esityksen hiominen esityskuntoon • Oppimaan oppiminen ja omien opiskelustrategioiden löytäminen musiikissa **Laaja-alainen osaaminen:** • Hyvinvointi ja vuorovaikutus • Monitieteinen ja luova osaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen • Yhteiskunnallinen osaaminen		

Musiikkiprojekti, 2 op (MU5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai taiteidenvälinen projekti

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tai opiskelijaryhmä pyrkii toteuttamaan projektin osaamistaan monipuolisesti soveltaen ja kaikki kokonaisuuden kannalta olennaiset osa-alueet ja seikat huomioiden.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkillä.

Musiikin harrastaminen, 2 op (MU6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opiskelija voi suorittaa musiikin opintoja itsenäisesti tai muualla, kuten musiikkiopistossa, bändissä, kuorossa tai muussa ohjatussa harrastuksessa. Tavoitteena on syventää opiskelijan musiikillista osaamista hänen omien tavoitteidensa mukaisesti ja osoittaa, että hankittu osaaminen vastaa lukion musiikin tavoitteita. Sisältö määräytyy opiskelijan suorittaman kokonaisuuden mukaan ja voi sisältää esimerkiksi soitto- tai lauluharjoittelua, esityksiä, musiikin teoriaa, säveltapailua tai musiikkiteknologiaa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija voi suorittaa musiikin opintoja itsenäisesti tai muualla, kuten musiikkiopistossa, bändissä, kuorossa tai muussa ohjatussa harrastuksessa. Tavoitteena on syventää opiskelijan musiikillista osaamista hänen omien tavoitteidensa mukaisesti ja osoittaa, että hankittu osaaminen vastaa lukion musiikin tavoitteita. Sisältö määräytyy opiskelijan suorittaman kokonaisuuden mukaan ja voi sisältää esimerkiksi soitto- tai lauluharjoittelua, esityksiä, musiikin teoriaa, säveltapailua tai musiikkiteknologiaa.

7.14. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaine ja tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutusalavalintoja ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää ***yhteiskunnallista*** *ja* ***vuorovaikutusosaamistaan****.*

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään ***hyvinvointiosaamistaan.*** *Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.*

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää ***monitieteisen ja luovan osaamisen*** *tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää* ***eettisen ja ympäristöosaamisen*** *sekä* ***globaali- ja kulttuuriosaamisen*** *tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.*

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- *löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia*
- *saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin*
- *suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään*
- *osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan*
- *tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin*
- *oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan*
- *tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa*
- *oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä*
- *harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa*
- *kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan*
- *toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.*

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

OP 1 Minä opiskelijana, 2 op (OP1)

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan*
- *tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen*
- *asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa*
- *osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat*
- *tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta*
- *osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin*
- *ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin*
- *osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista*
- *tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.*

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- *henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma*
- *itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi*
- *toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky*
- *hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä*
- *opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen*
- *jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät*
- *työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet:

Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen

- Osallistuminen lähiopetustunneille.
- Annettujen tehtävien suorittaminen.
- Osallistuminen vierailijaluentoihin.
- Osallistuminen oppilaitos- ja työelämä vierailuihin.
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen.
- Henkilökohtaisen ura- ja jatko-opintosuunnitelman laatiminen.
- Osallistuminen henkilökohtaiseen tai ryhmäkohtaiseen ohjauskeskusteluun.

Suoritusmerkintä = S

Laaja-alainen osaaminen

- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Monitieteellinen ja luova osaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

OP2 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2)

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa*
- *syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta*
- *tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan*
- *tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin*
- *tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta*
- *tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen*
- *tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja*
- *osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä*
- *tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit*
- *osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.*

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- *henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen*
- *jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla*
- *työelämätietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa*
- *työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen*
- *oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen*
- *oman hyvinvoinnin edistäminen*
- *tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet:

Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen

- Opinnot ovat pääosin itsenäisiä. Suoritetaan verkko-opintoina tai opettajan laatimien tehtävien avulla.
- Osallistuminen mahdollisiin lähiopetustunteihin.
- Annettujen tehtävien suorittaminen.
- Osallistuminen vierailijaluentoihin.
- Osallistuminen oppilaitos- ja työelämä vierailuihin.
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen.
- Henkilökohtaisen ura- ja jatko-opintosuunnitelman laatiminen.
- Osallistuminen henkilökohtaiseen tai ryhmäkohtaiseen ohjauskeskusteluun.

Kurssi on jaksotettu pitkäkestoiseksi

(alkaa lukion alussa ja jatkuu lukio-opiskelun loppuvaiheeseen asti).

Suoritusmerkintä = S

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso kuvaus yllä.

OP 3 Tutorointi ja ohjaustaitojen kehittäminen, 2 op (OP3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tavoitteena on, että opiskelija Kykenee ohjaamaan ja tukemaan toisia lukiossa opiskelevia opiskelijoita lukio-opinnoissaan ja auttaa uusia lukiolaisia integroitumaan lukioyhteisöön. Tavoitteena myös esiintymisvalmiuksien, sosiaalistentaitojen sekä koulutustietouden kehittäminen opintojakson aikana.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt • tutor- ja ohjaustehtäviin liittyvien tietojen, taitojen ja eri valmiuksien hankkiminen. • perehtyminen vertaisopiskeijatoimintaan. toimiminen uusien opiskelijoiden tukena. • toimiminen lukion tiedotus- ja markkinointitehtävissä. • on mukana järjestämässä lukion tapahtumia ja muita yhteisiä toimintoja. • toimiminen yhdessä koulun muiden toimijoiden kanssa. • tutustuttavat yläkoulun päättöluokkalaiset lukio-opintoihin ja – käytänteisiin.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

- Osallistuminen tutor- ja ohjauskoulutukseen.
- Osallistuminen lähiopetustunteihin
- Osallistuminen tutor- ja ohjaustoiminnan eri teemoihin ja tehtäviin lukiossa.

Opinnot valitaan ensimmäisen vuoden aikana. Tutor- ja ohjaustoimintaa suoritetaan toisen ja kolmannen lukiovuoden aikana.

Suoritusmerkintä = S

Laaja-alainen osaaminen

- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija	**Keskeiset sisällöt**
• Kykenee ohjaamaan ja tukemaan toisia lukiossa opiskelevia opiskelijoita lukio-opinnoissaan ja auttaa uusia lukiolaisia integroitumaan lukioyhteisöön. • Tavoitteena myös esiintymisvalmiuksien, sosiaalisten taitojen sekä koulutustietouden kehittäminen opintojakson aikana.	• tutor- ja ohjaustehtäviin liittyvien tietojen, taitojen ja eri valmiuksien hankkiminen. • perehtyminen vertaisopiskeijatoimintaan. toimiminen uusien opiskelijoiden tukena. • toimiminen lukion tiedotus- ja markkinointitehtävissä. • on mukana järjestämässä lukion tapahtumia ja muita yhteisiä toimintoja. • toimiminen yhdessä koulun muiden toimijoiden kanssa. • tutustuttavat yläkoulun päättöluokkalaiset lukio-opintoihin ja – käytänteisiin.

OP4 Työelämään tutustuminen, 2 op (OP4)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ilmoittautuu opinto-ohjaajalle ja saa opintojaksoa koskevat ohjeet.
- Opintojakso on itsenäinen
- Opintoihin kuuluu työpaikalla työskentelyä, jonka tuntimäärän opettaja määrittelee esim. kesätyö 2vko=60h.

  sekä opettajan antamien tehtävien suorittaminen.

Arviointi voidaan tehdä myös **osaamisen tunnistamisena.** Tällöin opiskelija toimittaa työtodistuksen ja suorittaa opettajan antamat lisätehtävät.

Suoritusmerkintä = S

Laaja-alainen osaaminen

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen
- Yhteiskunnallinen osaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija	**Keskeiset sisällöt**
• Saa arkipäivän työelämä- ja työyhteisökokemusta. • Opinnot on tarkoitettu niille lukion opiskelijoille, jotka lukion ohella käyvät iltaisin, viikonloppuisin tai loma-aikoina töissä.	• Tarkoituksena on, että opiskelija havainnoi, mitä hän oppii työssään ja miten hän voi hyödyntää koulussa ja työpaikalla oppimiaan asioita. • Opiskelija laatii työhakemuksen • Opiskelija päivittää CV:n. • Opiskelija laatii raportin, joka voi pitää sisällään seuraavia asioita: • *Minkä ammatin edustajia alalla työskentelee? Kerro tarkemmin työtehtävistä ja ominaisuuksista, joita työssä tarvitaan.* • *Millaisella koulutuksella työntekijät ovat? Missä oppilaitoksissa koulutusta on tarjolla?* • *Alan työllistymisvaikutukset ja tulevaisuuden näkymät..* • *Alan työntekijän haastattelu.* • *Arvioi omaa soveltuvuuttasi alalle.* • *Alan ammattiliitot.*

Opiskelutaidot ja oppiminen, 2 op (OPO5)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opiskelija kehittää lukio-opinnoissa tarvittavia opiskelutaitoja, oppimisstrategioita ja työskentelytapoja. Tavoitteena on vahvistaa itsetuntemusta oppijana, tukea suunnitelmallista ja tavoitteellista työskentelyä sekä edistää opiskeluhyvinvointia. Opintojaksolla harjoitellaan ajanhallintaa, tavoitteenasettelua ja oman työn suunnittelua sekä palautteen hyödyntämistä ja itsearviointia osana oppimisen säätelyä. Lisäksi käsitellään opiskeluhyvinvointia tukevia taitoja, kuten stressinhallintaa ja palautumista. Opiskelija oppii käyttämään tekoälyä opiskelun tukena vastuullisesti ja kriittisesti sekä hyödyntämään oppimisanalytiikkaa oman edistymisensä arvioimisessa ja oppimisprosessin ohjaamisessa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija kehittää lukio-opinnoissa tarvittavia opiskelutaitoja, oppimisstrategioita ja työskentelytapoja. Tavoitteena on vahvistaa itsetuntemusta oppijana, tukea suunnitelmallista ja tavoitteellista työskentelyä sekä edistää opiskeluhyvinvointia. Opintojaksolla harjoitellaan ajanhallintaa, tavoitteenasettelua ja oman työn suunnittelua sekä palautteen hyödyntämistä ja itsearviointia osana oppimisen säätelyä. Lisäksi käsitellään opiskeluhyvinvointia tukevia taitoja, kuten stressinhallintaa ja palautumista. Opiskelija oppii käyttämään tekoälyä opiskelun tukena vastuullisesti ja kriittisesti sekä hyödyntämään oppimisanalytiikkaa oman edistymisensä arvioimisessa ja oppimisprosessin ohjaamisessa.

Korkeakouluviikko, 2 op (OPO6)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opiskelija tutustuu valitsemaansa korkeakoulun opintoalaan osallistumallakorkeakoulun tarjoamaan opintojaksoon tai siihen liittyviin sisältöihin. Tavoitteena on rohkaistaopiskelijaa valitsemaan kiinnostava korkeakouluopinto, vahvistaa jatko-opinnoissa tarvittaviataitoja sekä syventää lukion oppiaineiden sisältöosaamista. Opiskelija selkiyttää omia jatko-opintosuunnitelmiaan ja saa motivaatiota lukion jälkeisiin opintoihin.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija tutustuu valitsemaansa korkeakoulun opintoalaan osallistumalla korkeakoulun tarjoamaan opintojaksoon tai siihen liittyviin sisältöihin. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa valitsemaan kiinnostava korkeakouluopinto, vahvistaa jatko-opinnoissa tarvittavia taitoja sekä syventää lukion oppiaineiden sisältöosaamista. Opiskelija selkiyttää omia jatko-opintosuunnitelmiaan ja saa motivaatiota lukion jälkeisiin opintoihin.

Oma oppimisen polku – tukea ja ohjausta, 2 op (OPO7)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppimisen tuen opintojaksolla opiskelija saa yksilöllistä ohjausta ja tukea opintojensa sujumiseen sekä vahvistaa niitä taitoja ja sisältöjä, joissa hän tarvitsee lisäharjoittelua. Tavoitteena on parantaa opiskelutaitoja, tukea oppimisvalmiuksia ja edistää opintojen etenemistä opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Opintojakso voi olla lyhyt tai pitkäkestoinen tuki, ja se voidaan suunnitella jatkuvaksi kokonaisuudeksi useampaan jaksoon, mikäli opiskelijan tuen tarve on pidempiaikainen. Opintojaksolla hyödynnetään erityisopettajan antamaa tukea, kuten yksilö- ja pienryhmäohjausta, eriyttäviä tehtäviä sekä opiskelustrategioiden harjoittelua. Lisäksi voidaan käyttää oppimisanalytiikkaa oppimisen seurannan ja ohjauksen tukena, jotta opiskelija saa selkeän kuvan omasta edistymisestään ja kehittämiskohteistaan. Sisältö voi sisältää mm. tehtävien tekemisen tukea, keskeisten asioiden kertaamista, opiskelutekniikoiden ja ajanhallinnan harjoittelua sekä kokeisiin valmistautumista.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

hyväksytty / hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Oppimisen tuen opintojaksolla opiskelija saa yksilöllistä ohjausta ja tukea opintojensa sujumiseen sekä vahvistaa niitä taitoja ja sisältöjä, joissa hän tarvitsee lisäharjoittelua. Tavoitteena on parantaa opiskelutaitoja, tukea oppimisvalmiuksia ja edistää opintojen etenemistä opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Opintojakso voi olla lyhyt tai pitkäkestoinen tuki, ja se voidaan suunnitella jatkuvaksi kokonaisuudeksi useampaan jaksoon, mikäli opiskelijan tuen tarve on pidempiaikainen. Opintojaksolla hyödynnetään erityisopettajan antamaa tukea, kuten yksilö- ja pienryhmäohjausta, eriyttäviä tehtäviä sekä opiskelustrategioiden harjoittelua. Lisäksi voidaan käyttää oppimisanalytiikkaa oppimisen seurannan ja ohjauksen tukena, jotta opiskelija saa selkeän kuvan omasta edistymisestään ja kehittämiskohteistaan. Sisältö voi sisältää mm. tehtävien tekemisen tukea, keskeisten asioiden kertaamista, opiskelutekniikoiden ja ajanhallinnan harjoittelua sekä kokeisiin valmistautumista.

7.15. Psykologia (PS)

Oppiaine ja tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä

ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämänkatsomustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

***Hyvinvointiosaamisen** näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.*

*Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentavaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.*

*Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.*

*Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.*

*Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.*

*Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.*

Tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- *hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen*
- *hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta*

- *osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä*
- *pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja*
- *ymmärtää psykologista tietoa siten, että ppystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen*
- *osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisten ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.*

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

PS1 Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin*
- *osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta*
- *osaa selittää tietoisen ja ei-tietoisen toiminnan luonnetta ja eroja*
- *osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä*
- *tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta*
- *osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.*

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisaatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • psykologiatieteen luonteen ymmärtäminen • osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta • tietoisen ja ei-tietoisen toiminnan luonteen ja erojen ymmärtäminen • ihmisen toimintaan liittyvien psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden tuntemus • osaa jonkin hyvinvoinnin ilmiön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta • ymmärtää oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä • osaa arvioida ja kehittää psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • kokeellisen tutkimuksen suunnittelemisen, tekemisen ja arvioimisen taito • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • videon tekeminen • kuva- tai videoanalyysi	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

• omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella psykologiaan liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • hyvinvointiosaaminen • vuorovaikutusosaaminen	• yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

PS2 Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2)

Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), Valinnainen

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta*
- *osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun*
- *osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa*
- *osaa antaa esimerkkejä sosialisaation ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen*
- *ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta*
- *perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä*
- *osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen*
- *osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.*

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- *perimän merkitys*
- *kypsyminen ja oppiminen*
- *herkkyyskaudet*
- *plastisuuden merkitys kehityksessä*

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*
- *temperamentti*
- *minuus ja minäkäsitys*
- *tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely*
- *vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot*

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *kieli ja ajattelu*
- *toiminnanohjaus*

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- *henkilökohtainen identiteetti*
- *sosiaalinen identiteetti*
- *kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti*
- *sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus*

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- *erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen*
- *vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys*

Psykologinen tutkimus

- *kaksos- ja adoptiotutkimus*
- *pitkittäis- ja poikittaistutkimus*
- *esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT • ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöiden tuntemus ja niiden keskinäisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen • ymmärtää hermoston kypsymisen ja muovautumisen merkityksen ihmisen psyykkiseen kehitykseen • lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen ymmärtäminen • lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen teoria- ja tutkimustiedon soveltaminen • tuntee esimerkkejä sosialisaation ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen • kehityksen yksilöllisyyden ja jatkuvuuden kokonaisvaltainen ymmärtäminen • nuoruusiän psykologian ymmärtäminen • aikuisuuteen siirtymiseen liittyvien tekijöiden tuntemus • kehityspsykologisen tiedon soveltaminen ihmisten ymmärtämisessä • kehityspsykologista tiedon soveltaminen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä • ihmisen kehityksen tutkimistapojen tuntemus **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • kokeellisen tutkimuksen suunnittelemisen, tekemisen ja arvioimisen taito	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esimeneistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, haastattelutehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • vierailut • videon tekeminen • kuva- tai videoanalyysi	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

• tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella psykologiaan liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • hyvinvointiosaaminen • vuorovaikutusosaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen	• yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

PS3 Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen*
- *osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn*
- *ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle*
- *ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa*

- *tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä*
- *ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana*
- *osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa*
- *osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.*

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- *ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely*
- *tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely*

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- *sisäiset mallit ja havaintokehä*
- *havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta*
- *tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus*
- *perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta*
- *esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä*

Muisti

- *työmuistin ja säilömuistin toiminta*
- *muistin rekonstruktiivisuus ja unohtaminen*
- *perustietoa muistin hermostollisesta perustasta*
- *esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä*

Kieli

- *kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä*
- *perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta*
- *esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä*

Päätöksenteko

- *nopea ja hidas ajattelu*
- *esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista*

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- *hermoston ja aivojen päärakenteet*
- *hermosolun ja synapsin toiminta*
- *tiedon kulku hermoverkoissa*
- *plastisuus*
- *esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta*

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- *kokeellisen tutkimuksen periaatteet*
- *esimerkkejä tapaustutkimuksista*
- *esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *kokeellisen tutkimuksen suunnittelu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • tiedonkäsittelyn yleiset periaatteet • perustiedot havaitsemisesta ja tarkkaavaisuudesta, niiden hermostollisesta perustasta ja tarkkaavaisuushäiriöistä • muisti, sen toiminta, hermostollinen perusta sekä muistihäiriöt • kieli, sen merkitys, hermostollinen perusta ja kielelliset häiriöt • päätöksenteko • aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • kokeellisen tutkimuksen suunnittelemisen, tekemisen ja arvioimisen taito • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella psykologiaan liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. esseet, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, tutkimusdemonstraatiot, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • videon tekeminen • kuva- tai videoanalyysi	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • monitieteinen ja luova osaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen • eettisyys ja ympäristöosaaminen	• yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

PS4 Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta*
- *ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä*
- *osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen*
- *tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä*
- *osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia*
- *osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa*
- *syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.*

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- *tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus*
- *perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta*
- *tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus*
- *tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä*
- *tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä*

Psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- *hallintakeinojen ja defenssien merkitys*
- *resilienssin merkitys hyvinvoinnille*
- *nukkumisen ja vuorokausirytmin merkitys psyykkiselle toiminnalle*
- *keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät*
- *stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja*

- *kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen*

Mielenterveys

- *mielenterveys käsitteenä*
- *yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävistä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista*
- *esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta*

Psykologinen tutkimus

- *ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus*
- *esimerkkejä fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • tunteet, niiden muodostuminen, merkitys sekä hermostollinen säätely • psyykkinen hyvinvointi, siihen vaikuttavat tekijät ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen • mitä on mielenterveys • mielenterveysongelmien ja -häiriöiden syitä, oireita ja hoitomuotoja • korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus • fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävä tutkimus **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • kokeellisen tutkimuksen suunnittelemisen, tekemisen ja arvioimisen taito • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella psykologiaan liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • vierailu • videon tekeminen	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

• taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • hyvinvointiosaaminen • vuorovaikutusosaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen	• kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

PS5 yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa*
- *osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa*
- *osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa*
- *osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan*
- *ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta*
- *osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen*
- *osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.*

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- *persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus*
- *perustietoa käyttäytymisgenetiikasta*

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- *temperamentti*
- *piirreteoreettinen näkökulma*
- *motivaatio*

- *yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit*
- *identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu*

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- *älykkyyden määritelmiä*
- *älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet*
- *perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä*
- *luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä*

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- *tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotypioiden, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen*
- *esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta*
- *ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet*
- *tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään*
- *kulttuurien eri ulottuvuuksia*
- *esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen*
- *esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävän tulevaisuuden rakentamisessa*

Psykologinen tutkimus

- *yksilöllisten erojen tutkiminen*
- *persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät*
- *reliabiliteetti ja validiteetti*
- *esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • yksilöllisten ominaisuuksien erojen ja niiden geneettisen perustan kuvaileminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • kokeellisen tutkimuksen suunnittelemisen, tekemisen ja arvioimisen taito • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella psykologiaan liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla painottuvat • eettisyys ja ympäristöosaaminen	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. esseistä, kirjoitelma, analysointitehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • videon tekeminen • kuva- tai videoanalyysi	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

• globaali- ja kulttuuriosaaminen	• yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

7.16. Terveystieto (TE)

Oppiaine ja tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykynä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykynä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

*Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.*

Vuorovaikutusosaaminen *kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.*

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää ***monitieteistä ja luovaa osaamista****. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.*

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten ***yhteiskunnallista osaamista****.*

Eettisyys ja ympäristöosaaminen *näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.*

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan ***globaali- ja kulttuuriosaamista.***

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- *pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti*
- *osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla*
- *osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön*
- *osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävän kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen*
- *osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.*

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveys voimavarana, 2 op (TE1)

Opintojakson moduulit

- Terveys voimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveys voimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen*
- *osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä*
- *tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.*

Keskeiset sisällöt

Terveys voimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- *terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit*
- *terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveysuskomusmalli, muutosvaihemalli*
- *terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot*

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- *terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta*
- *seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet*
- *mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan*
- *opiskeluhyvinvointi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • terveyden voimavarojen ja terveyttä määrittävien tekijöiden ymmärtäminen ja analysoiminen • terveyskulttuurin ilmiöiden ja elintapoihin liittyvien teorioiden ymmärtäminen ja analysoiminen • elintavat ja niihin vaikuttavien tekijöiden ja valintojen vaikutusten ymmärtäminen ja analysoiminen **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • ajattelu- ja vuorovaikutustaidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella terveyteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä • taito toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito keskustella terveystietoon liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, haastattelutehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • videon tekeminen • kuva- tai videoanalyysi	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

• taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa • taito ottaa vastaan ja antaa palautetta **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Tässä moduulissa korostuvat erityisesti seuraavat laaja-alaisen osaamisen muodot: • hyvinvointiosaaminen • vuorovaikutusosaaminen	• yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa*
- *osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta*
- *osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsityksille ja terveydelle*
- *osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle*
- *osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.*

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- *tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi*
- *terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi*

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- *rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen*
- *kestävä kehitys ja terveys*
- *ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy*
- *työhyvinvointi*

Mielihyvä ja riippuvuus

- *riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit*
- *keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
TIEDOT • tieteellisen tutkimuksen, tutkimustiedon hankkimisen ja tutkimusprosessin ymmärtäminen ja soveltaminen • tieteellisen tiedon luotettavuuden arviointi • terveysviestinnän merkityksen ymmärtäminen ja analysointi • erilaisten ympäristöjen ja yksilön välisen suhteen merkityksen ymmärtäminen ja analysointi • yksilön tekemien valintojen ymmärtäminen ja yhteys terveyteen sekä yksilön että ympäristön kannalta **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • ajattelu- ja vuorovaikutustaidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella terveyteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä • taito toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, haastattelutehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • videon tekeminen • kuva- tai videoanalyysi	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

• taito keskustella terveystietoon liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa • taito ottaa vastaan ja antaa palautetta **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Tässä moduulissa korostuvat erityisesti seuraavat laaja-alaisen osaamisen muodot: • hyvinvointiosaaminen • monitieteinen ja luova osaaminen • eettisyys ja ympäristöosaaminen	• yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	Opintojakso arvioidaan numeroin (4-10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen*

- *pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta*
- *osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle*
- *osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.*

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- *terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja*
- *keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä*
- *tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia*

Sairaudet ja hoito

- *epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit*
- *sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen*
- *itsehoito ja omahoito*

Eettiset kysymykset

- *eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit*
- *keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia*
- *terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi*
- *terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
TIEDOT • yhteiskunnallisten asioiden (olosuhteet, sosiaali- ja terveyspolitiikka, teknologia) ja niiden vaikutusten ymmärtäminen ja analysoiminen • Tarttumattomat ja tarttuvat taudit, niiden ehkäisy ja elintapojen merkityksen ymmärtäminen ja analysointi • Tarttumattomat ja tarttuvat taudit ja niiden merkitys yksilölle ja yhteiskunnalle, merkitysten ymmärtäminen ja analysointi • sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän palveluihin hakeutumisen mahdollisuudet, itsehoidon ja omahoidon merkitys terveydelle • terveyteen liittyvien eettisten kysymysten, terveyden eriarvoisuuden ja terveyserojen ymmärtäminen ja analysointi **TAIDOT** • taito hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää tietoa • ajattelu- ja vuorovaikutustaidot • taito asettaa itselleen oppimistavoitteita • taito hallita käsitteitä ja kokonaisuuksia • omien näkemysten ilmaisemisen taito • taito keskustella terveyteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä	Formatiivinen arviointi on opintojakson aikana opiskelijan työskentelyn, oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen tukemiseen ja ohjaamiseen annettavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Formatiivisen arvioinnin tehtävät opiskelijan näkökulmasta • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ja formatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • opettajan suullinen palaute / ohjaus • havainnointi • erilaiset harjoitustehtävät (esim. essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä, haastattelutehtävä, ajatuskartta / käsitekartta, tarkistustehtävät) • pienimuotoinen tutkimustehtävä • videon tekeminen	Summatiivinen arviointi on työskentelyn, osaamisen ja opitun arviointia ja se tulee dokumentoida. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia summatiivisen arvioinnin menetelmiä, joista valitaan sopivimmat: • kirjallinen koe • keskeisen käsitteistön osaamista mittaavat testit • esitelmä (esim. esitys, video) • essee, aineistoperustainen kirjoitelma, analysointitehtävä • pienimuotoinen tutkimustehtävä • kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, työskentelyn, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen

• taito toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä • tutkimustiedon soveltamisen taito • kriittisen ajattelun taito • taito keskustella terveystietoon liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä **TYÖSKENTELY** • taito työskennellä itsenäisesti ja yhdessä • taito suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään • taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen • taito toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa • taito ottaa vastaan ja antaa palautetta **LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN** Tässä moduulissa korostuvat erityisesti seuraavat laaja-alaisen osaamisen muodot: • hyvinvointiosaaminen • yhteiskunnallinen osaaminen • globaali- ja kulttuuriosaaminen	• kuva- tai videoanalyysi • yksilö-, pari- tai ryhmäprojektityö • oppimiskeskustelu • itse- / vertaisarviointitehtävä • arviointikeskustelu	tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan. Opintojakso arvioidaan numeroin (4 -10). ***** Opintojakson arvosanaan vaikuttavat näytöt, ajankohdat, kriteerit ja muut arvioinnin kannalta huomioitavat asiat käydään opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi opintojakson alussa.

7.17. Ruotsi (TKRU)

Oppiaine ja tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä

niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisten asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan ***hyvinvointi-*** *ja* ***vuorovaikutusosaamisen*** *sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.*

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

*Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.*

*Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.*

*Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestämättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.*

***Globaali- ja kulttuuriosaamisen** osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.*

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	***Taito toimia vuorovaikutuksessa*** *(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)*	***Taito tulkita tekstejä*** *(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)*	***Taito tuottaa tekstejä*** *(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)*
A-oppimäärä	*B2.1 (A2.2)*	*B2.1 (A2.2)*	*B1.2 (A2.1)*
B1-oppimäärä	*B1.1 (A1.3)*	*B1.1 (A1.3)*	*B1.1 (A1.3)*
B3-oppimäärä	*A2.2*	*A2.2*	*A2.1*
Äidinkielenomainen oppimäärä	*B2.2 (B1.2)*	*B2.2 (B1.2)*	*B2.2 (B1.2)*

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen*
- *ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä*
- *osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä*
- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.*

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia*
- *tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana*
- *osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä*
- *muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.*

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti*
- *saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.*

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.17.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Oppiaine ja tehtävä

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksot

RUB10 Peruskoulun kertaus, 1 op (RUB10)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla kerrataan peruskoulun keskeisiä asioita ja annetaan valmiuksia lukio-opiskeluun.
- Aihepiirit ja teemat liittyvät nuorten maailmaan ja ajankohtaisiin asioihin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

- Formatiiviset testit
- Itsearviointi/Vertaisarviointi
- Suoritusmerkintä

Tuen tarpeen arviointi

Suullinen kielitaito arvioidaan erilaisina suorituksina opintojakson sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.

RUB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan*
- *rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää*
- *kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja*
- *syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen*
- *kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet*
- *omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

		Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
		Tiedot • Opiskelija arvioi omaa osaamistaan kielitaidon asteikolla, peilaten peruskoulun päättöosaamiseen. Taidot • Miten opiskelija kehittää kuullunymmärtämisen-, kirjoittamisen- ja puhumisen taitoaan, sekä vuorovaikutustaitoaan • Miten opiskelija käyttää suullista kielitaitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa • Opiskelijan taito huomata monikielisyys arjessaan • Oppimaan oppimisen taito • Opiskelijan mahdollinen erityistuen tarve Työskentely • Työskentely kielen eri	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiävoivat olla: • Kielen eri osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen ja tukeminen • Oppimiskeskustelut • Opiskelijan oppimaan oppimisen haasteiden ja vahvuuksien	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiävoivat olla: • Pienemmät/ isommat testit • Suulliset näytöt • Yksilöprojektityö • Pari-/ ryhmäprojektityö • Esitelmä(t), (video), digitarina, äänite, esitys) Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdolliset muut

		osa-alueilla sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Hyvinvointiosaaminen	esiin tuominen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä • Kurssin puolivälissä ohjauskeskustelu/ puoliväliarviointi (formatiivinen) • Kieliprofiilin luominen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Palautteen perusteella täydennettävä tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti • Tuen tarpeen arviointi	tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia
			Suullinen kielitaito arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentelyä, (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin,	

			josta hän saa erillisen todistuksen.	

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB12 Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen*
- *kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi*
- *kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli arjessani

- *ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö*
- *yksilön ja yhteisön hyvinvointi*
- *ääntämisen harjaannuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista kieliopin avulla • Taito tuottaa suullista tekstiä • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Oppimaan oppimisen taito Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Hyvinvointiosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Tähän tavoitteet, kuvaukset / myös työskentelystä Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/ tehtävä • Oppimispäiväkirja • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointitehtävä • Vertaisarviointitehtävä *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilit, (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Kirjallinen näyttö • Suullinen näyttö • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan

	Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	• Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB13 Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä*
- *tuntee ruotsinkielisiä medioita*
- *osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa*
- *pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- *suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Ruotsinkielisten lähteiden tulkitseminen • Ruotsinkielisten lähteiden käyttäminen eri tilanteissa • Suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin tuntemus • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista • Taito tuottaa suullista tekstiä • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Oppimaan oppimisen taito • Kansainvälisten kontaktien luominen Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilit,	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla • Pienemmät/isommat testit • Suullinen koe • Kirjallinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Esitelmä (video, digitarina, äänite, esitys) • Raportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

• Monitieteinen ja luova osaaminen • Vuorovaikutusosaaminen	(videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB14 Ympäristömme, 2 op (RUB14)

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia*
- *harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu*
- *pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- *kulttuurinen moninaisuus*
- *erilaiset elinympäristöt*
- *ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot • Erilaisten tekstien tulkitseminen • Lyhyiden tekstien tuottaminen • Mielipiteen ilmaiseminen, suullisesti sekä kirjallisesti • Oppimaan oppimisen taito Taidot • Taito tuottaa lyhyitä kirjoitelmia • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista mm. kieliopin avulla Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Eettisyys ja ympäristöosaaminen • Hyvinvointiosaaminen • Vuorovaikutusosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen • Lukiopäiväkirja • Oopettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Tekstin tuottaminen • Kirjallinen koe/tuotos • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	Suullinen kielitaito arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB15 Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen*
- *pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- *opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta*
- *tulevaisuuden suunnitelmat*
- *vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään*
- *itsenäistyvän nuoren elämänhallinta*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *erilaisten hakemusten laatiminen*

Paikallinen lisäys

- jatko-opintoihin liittyvät vierailut ja vierailijat
- työelämään liittyvät vierailut ja vierailijat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Vuorovaikutus • Erilaisten tekstien tuottaminen • Työelämätaidot ruotsiksi • Kieliprofiili • Työ/opiskelupaikan hakemus • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista • Taito tuottaa suullista tekstiä • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Taito tunnistaa omia vahvuuksia ja haasteita kielenopiskelijana,kielen eri osa-alueilla • Kansainvälisten kontaktien luominen Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Kielen eri osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen ja tukeminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä • Kieliprofiili • Lukiopäiväkirja • Suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilitelmät	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä ovat mm: • Testi/testit • Työ/opiskeluhakemus • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailu/vierailijaraportti • Työskentelyraportti • Työ/opiskelupaikan hakemus Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan

• Vuorovaikutusosaaminen	(videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	• Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB16 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vankentaa puhumisen sujuvuutta*
- *tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen*
- *tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen*
- *puhumisen eri piirteet*
- *aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Vuorovaikutustilanteet • Suullisten esitysten pitäminen ruotsiksi • Suullisen taidon kehittäminen • Tavoitteena itsevarmuus suullisissa tilanteissa • Taito rakentaa dialogia • Taito ylläpitää dialogia • Taito ottaa puheenvuoro • Kansainvälisten kontaktien luominen Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, **kuunteleminen, puheen tuottaminen** • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali ja kulttuuriosaaminen	• Palaute • Suulliset näytöt • Suullisen taidon harjoitteet • Pari ja ryhmätehtävät • Äänitteet, videot, esitelmät Formatiivisen arvioinnin menetelmiä • Kieliprofiili • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Oppimispäiväkirja • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointitehtävä • Vertaisarviointitehtävä *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilit, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Suulliset näytöt • Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon koe • Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10) Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

		• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB17 Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), Valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille*
- *laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä*
- *tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.*

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*
- *eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Vuorovaikutustilanteet • Taito tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä eri tilanteissa • Suullisten esitysten pitäminen ruotsiksi eri tilanteissa • Sosiaalisen median käyttö ruotsiksi • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista • Taito tuottaa suullista tekstiä • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Monitieteinen ja luova osaaminen • Eettisyys ja ympäristöosaaminen	• Palaute • Suullisen taidon harjoitteet • Pari ja ryhmätehtävät • Äänitteet, videot, esitelmät Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Kieliprofiili • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Oppimispäiväkirja • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointitehtävä • Vertaisarviointitehtävä *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Työ/opiskeluhakemus • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti • Työ/opiskelupaikan hakemus Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan

		• Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB18 Ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen, 2 op (RUB18)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijaa ohjataan valmistautumisessa ylioppilaskirjoituksiin ja ohjataan arvioimaan omaa osaamistaan.
- Kurssilla syvennetään kaikkia kielitaidon osa-alueita.
- Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan aikaisempien kurssien aihepiirit eri oppimateriaaleja hyödyntäen.
- Hyödynnetään ajankohtaista materiaalia monipuolisia lähteitä hyödyntäen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Rakenteet

- Kerrataan keskeisimmät rakenneasiat.
- Harjoitellaan ylioppilaskokeen eri osioita: kuullun ja luetun ymmärtämistä, sanastoa ja rakenteita sekä erilaisia kirjoitelmia.
- Harjoittelun pohjana ovat ruotsin ylioppilaskirjoitusten tehtävät.

Arviointi

- Itsearviointi/Vertaisarviointi
- Keskustelut opettajan kanssa
- Suoritusmerkintä

Opiskelutaidot, kieli-identiteetti ja ruotsin kieli arjessa, 4 op (RUB11-RUB12)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen

- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan*
- *rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää*
- *kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja*
- *syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.*

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen*
- *kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi*
- *kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen*
- *kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet*
- *omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen*

Ruotsin kieli arjessani

- *ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö*
- *yksilön ja yhteisön hyvinvointi*
- *ääntämisen harjaannuttaminen*

7.17.2. Ruotsi, B3-oppimäärä (TKRUB3)

Oppiaine ja tehtävä

Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta B3-kielenä. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 13 § 2 mom.)

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksot

RUB31 Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ruotsin kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin ja hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella ruotsin kieltä*
- *hahmottaa ruotsin kielen aseman Suomessa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Tavallisimmat tervehdykset • Helpot viestintätilanteet • Taito verrata ruotsin kieltä aiemmin opiskelemiinsa kieliin • Ruotsin ja suomenruotsin kulttuurin tuntemus Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ täydentäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, digitaaliprofiilit, (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB32 Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *vuorovaikutustilanteet arjessa*
- *erilaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Helpot viestintätilanteet, joissa kohteina opiskelijan mielenkiinnon kohteet • Taito asioida helpoissa tilanteissa ruotsiksi • Taito verrata ruotsin kieltä aiemmin opiskelemiinsa kieliin • Ruotsin ja suomenruotsin kulttuurin sekä yleistiedon tuntemus Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, digitaaliprofiilit, (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB33 Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *nuorten elämä ja ihmissuhteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Oppimaan oppimisen taito • Helpot viestintätilanteet, joissa kohteina nuorten elämä ja ihmissuhteet, sekä vapaa-ajan vietto ja harrastukset • Taito asioida helpoissa tilanteissa ruotsiksi • Taito verrata ruotsin kieltä aiemmin opiskelemiinsa kieliin • Koulu/opiskelusanasto Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, digitaaliprofiilit, (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB34 Perustaso 1, 2 op (RUB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (RUB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *erilaiset ruotsin puhujat*
- *tutustuminen Suomeen ruotsiksi*
- *suomalaiset tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Tiedot ja taidot • Taito käyttää ruotsinkielisiä tiedonlähteitä • Suomalaisten ja suomenruotsalaisten traditioiden sekä kulttuurien tuntemus ja erot • Taito kertoa omasta kulttuuristaan ruotsiksi • Taito tunnistaa erilaiset ruotsin puhujat (esim. suomenruotsi ja riikinruotsi) Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä ovat mm: • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB35 Perustaso 2, 2 op (RUB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (RUB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Tiedot ja taidot • Tunne- ja mielipidesanastoon tutustuminen • Taito ilmaista omia tunteitaan ja mielipiteitään ruotsiksi • Taito ylläpitää keskustelua • Taito osallistua aktiivisesti keskusteluun • Taito kuunnella aktiivisesti Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Hyvinvointiosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB36 Perustaso 3, 2 op (RUB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (RUB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *ajankohtaiset aiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Tiedot ja taidot • Ruotsinkielisten lähteiden käyttäminen eri tilanteissa • Suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin sekä median tuntemus • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista • Taito tuottaa suullista tekstiä • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Kansainvälisten kontaktien luominen Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen • Monitieteinen ja luova osaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti • Luova työ/projekti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilit, (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä ovat mm: • Oma tuotos/ yksilöprojektityö • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB37 Perustaso 4, 2 op (RUB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (RUB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *lukio-opinnot, mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- jatko-opintoihin sekä työelämään liittyvät vierailut/vierailijat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Tiedot ja taidot • Vuorovaikutustaitojen kehittäminen • Taito tuottaa kirjallista sekä suullista tekstiä opintoihin ja työelämään liittyen • Jatko-opintotaidot ruotsiksi • Työelämätaidot ruotsiksi • Opinto- sekä työelämäsanastoa Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Monitieteinen ja luova osaaminen • Yhteiskunnallinen osaaminen • Vuorovaikutusosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

RUB38 Perustaso 5, 2 op (RUB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (RUB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja taitotason A2.1 (taito tuottaa tekstejä) tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Tiedot ja taidot • Vuorovaikutustilanteet • Taito tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä eri tilanteissa, ajankohtaisista aiheista • Lyhyiden suullisten esitysten pitäminen ruotsiksi eri tilanteissa • Ruotsinkielisen median käyttö • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista ajankohtaisista aiheista • Mediakriittisyys/ lähdekritiikki • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen Työskentely • Työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä • Työskentelyn itsearviointi, omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • Lukiopäiväkirja • Opettajan suullinen palaute • Oppimiskeskustelu • Palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • Ajatuskartta/ käsitekartta • Yksilöprojektityö • Pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiilitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Hissikeskustelu ajankohtaisesta aiheesta; lyhyt keskustelu arkipäiväisiä viestintästrategioita käyttäen • Testi/testit • Kirjallinen koe • Suullinen koe • Mediaan liittyvä projektityö • Oppimispäiväkirja • Esitelmä (video, digitarina, esitys) • Vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

7.18. Temaattiset opinnot (TO)

Oppiaine ja tehtävä

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksot

Opiskelijakuntatoiminta, 2 op (TO1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii vaikuttamista toimimalla opiskelijakunnan hallituksessa.
- Opiskelija oppii edistämään opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija toimii aktiivisesti opiskelijakunnan hallituksessa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Juhlat ja tilaisuudet, 2 op (TO2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii ottamaan vastuuta yhteisten tapahtumien järjestämisestä.
- Opiskelija oppii vuorovaikutustaitoja yhteisten asioiden hoitamisessa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osallistuu koulun yhteisten tapahtumien järjestämiseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Teemaopinnot 3, 2 op (TO3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Teemaopintojen sisältö on vaihteleva ja määritellään lukuvuosittain lukuvuosisuunnitelmassa, jossa kuvataan myös opintokokonaisuuden tavoitteet, aikataulu ja toteutusmuoto. Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Teemaopintojen sisältö on vaihteleva ja määritellään lukuvuosittain lukuvuosisuunnitelmassa, jossa kuvataan myös opintokokonaisuuden tavoitteet, aikataulu ja toteutusmuoto. Arvioidaan suoritusmerkinnällä.
- Teemaopinnot vahvistavat laaja-alaista osaamista, ennen kaikkea vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Teemaopinnot 4, 2 op (TO4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonalaa laajemmissa kokonaisuuksissa. Opintojakson aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. Opintojakson aikana opiskelijat analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Teemaopinnot 5, 2 op (TO5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tieto- ja viestintäteknologian opintojakson tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen.
- Opiskelija kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa.
- Tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Kurkista korkeakouluopintoihin, 2 op (TO6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osallistuu korkeakouluopintoihin joko osallistumalla jonkin oppiaineen tai opintokokonaisuuden kurssille tai tutustumalla eri tieteenaloihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukuvuosittain tarkennetut ohjeistukset korkeakouluopintomahdollisuuksista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.19. Vieraat kielet (VK)

Oppiaine ja tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisten asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan ***hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen*** *sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.*

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä ***monitieteiseen ja luovaan osaamiseen****. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.*

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan ***yhteiskunnallista osaamista****. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.*

Kieliopinnot vahvistavat ***eettisyyttä ja ympäristöosaamista*** *mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestämättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.*

Globaali- ja kulttuuriosaamisen *osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.*

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielisen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen*

- *osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa*
- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.*

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia*
- *tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana*
- *osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä*
- *muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.*

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti*
- *saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.*

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Kieli ja oppimäärä	*Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)*	*Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)*	*Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)*
Englanti, *A-oppimäärä*	*B2.1 (B1.1)*	*B2.1 (B1.1)*	*B2.1 (B1.1)*
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	*A2.2–B1.1 (A2.1)*	*A2.2–B1.1 (A2.1)*	*A2.2–B1.1 (A2.1)*
Muut kielet, A-oppimäärä	*B1.2 (A2.2)*	*B1.2 (A2.2)*	*B1.2 (A2.2)*
Englanti, *B1-oppimäärä*	*B1.2*	*B1.2*	*B1.2*
Muut kielet, B1-oppimäärä	*B1.1 (A1.3)*	*B1.1 (A1.3)*	*B1.1 (A1.3)*
Englanti, *B2-oppimäärä*	*B1.1*	*B1.1*	*B1.1*
Muut kielet, B2-oppimäärä	*A2.2 (A1.3)*	*A2.2 (A1.3)*	*A2.2 (A1.2)*
Englanti, *B3-oppimäärä*	*B1.1*	*B1.1*	*A2.2*
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	*A2.1*	*A2.1 (puhuttu teksti)* *A1.3 (kirjoitettu teksti)*	*A2.1 (puhuttu teksti)* *A1.3 (kirjoitettu teksti)*
Muut kielet, B3-oppimäärä	*A2.1*	*A2.1*	*A2.1*

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasoasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.19.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

Oppiaine ja tehtävä

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksot

Tukikurssi 1, 2 op (ENA0)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- rohkaistuu toimimaan eri kulttuurista tulevan opiskelijan kanssa vuorovaikutuksessa
- saa tietoa uudesta kulttuurista
- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- avaa käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- arvioi kielenoppimistaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun välineitä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen
- monikielisyys- ja kulttuurisuus voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet Tiedot. Taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Miten opiskelija sopeutuu uuteen kulttuuriin ja toimii vuorovaikutuksessa toisten kanssa Opiskelijan lähtötason ja tuen tarpeen arvioiminen Oppimaan oppimisen taito	Erilaiset kielenoppimistehtävät kielen eri osa-alueilta sekä havainnointi Lyhyet testit Itsearviointi **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä. (Opiskelija saa suoritusmerkinnän, kun hän on osoittanut työskentelemällä suorittaneensa vaaditut tehtävät ja osallistunut opiskeluun tunneilla)

ENA 1 - 2 Opiskelutaidot ja englanti globaalina kielenä, 4 op (ENA1-2)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen
- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *analysoi ja kehittää taitoaan käyttää itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä*
- *monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.*

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*

- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen*
- *tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen*
- *tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen*

Englanti globaalina kielenä

- *englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä*
- *kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus*
- *kansainväliset suhteet*
- *rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana*
- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin*
- *viestintätyyli erilaisissa medioissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Kielenoppimisstrategioiden kehittyminen eri kielenoppimisen osa-alueilla (luetun ymmärtäminen, kuullun ymmärtäminen, kirjoittaminen ja puhuminen) sekä vuorovaikutustaitojen edistyminen. Tavoitteiden asettelu opiskelulle Oppimaan oppimisen taito. Opiskelijaa ohjataan kontekstisidonnaiseen tekstinymmärtämiseen. Miten opiskelija huolehtii itsestään ja tulee toimeen toisten opiskelijoiden kanssa. Millaisia opintoihin liittyviä tavoitteita opiskelija asettaa itselleen?	Kieliprofiilin luominen, jossa opiskelija arvioi omaa monikielisyyttään ja kielenoppimistaitojaan kehittymistä. Eri kielen osa-alueilla ja vuorovaikutuksessa tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. Miten tutustuminen ja vuorovaikutus toteutuvat ryhmässä. Opiskelijan tuen tarpeen arviointi Menetelmiä esimerkiksi: -Opiskelija arvioi osaamistaan taitotasoasteikon avulla. -itsearviointi/ vertaisarviointi esim. dialogit -suullisen suorituksen videointi puhelimella -työskentelyraportti -opettajan palaute -testit -havainnointi Oppimiskeskustelut, joissa opettaja pyrkii ohjaamaan opiskelijaa tarpeen mukaan esim. näytöissä havaittujen haasteiden pohjalta. **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Menetelmiä: Eri kielialueen testit, summatiivinen koe Kieliprofiilin kirjoitelma/ muu kirjoitelma Työskentely Muita tilanteen mukaan: Esitelmä/raportointi Pari- tai ryhmätyö

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä*
- *vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Opiskelijan kulttuuriymmärryksen kehittyminen ja miten hän ymmärtää kulttuurien erilaisia arvoja ja merkityksiä. Miten opiskelija kokee taidetta ja analysoi sen vaikuttavuutta. Miten opiskelija käyttää hyväkseen muita opintojaan, oppimisympäristöjään ja elämänpiirejään sekä kirjoittelua erilaisissa kielenoppimistilanteissa ja miten hän osoittaa ymmärrystään tuotoksissaan. Oppimaan oppimisen taito	Eri kulttuurien vertailu aineistojen pohjalta ja niistä keskusteleminen. Erilaisten taideteosten arvioiminen englanniksi yksin ja ryhmässä + tuotokset Opiskelijan oma luova kirjallinen ja suullinen tuottaminen esim. raportointi, esitelmä Itse- ja vertaisarviointi reflektoidessa oppimisympäristöjä, elämänpiirejä sekä muiden oppiaineiden hyväksikäyttöä englannin opiskelussa. Miten opiskelija kehittyy oppimismenetelmissään. Eri kielenalueiden vahvuudet ja haasteet. **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	Summatiivinen koe Ena3 Soveltava sanakoe Kirjoitelmat Kuullunymmärtämiskoe Työskentely Voi olla: Portfolio/ reflektiopäiväkirja Esitelmä/ Raportointi

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin*

- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.*

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Miten opiskelija osoittaa ja kehittää kriittistä luku- ja tiedonhankintataitoaan ajankohtaisia, monikulttuurisia asioita käsiteltäessä ja miten hän esittää ja argumentoi mielipiteitään tiedon perusteella. Miten hän hyödyntää erilaisia tietolähteitä sekä tuottaa ja arvioi tietoa Miten hän yksilönä ottaa kantaa ja osallistuu yhteiskunnan arvokeskusteluun	Aineistopohjaiset keskustelut Väittelyt + Argumentaatiotaidot Esitelmä, joka sisältää multimediaa, jonka yhteydessä vertaisarviointi Kirjoitelmat **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Summatiivinen koe Ena4 Soveltava sanakoe Kirjoitelmat Kuullunymmärtämiskoe Työskentely

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä*

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys*
- *englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Miten opiskelija hankkii tietoa äännostavista tekstiaineistoista ja tarkastelee lähteen luotettavuutta sekä tuottaa ja tulkitsee tekstejä englanniksi Miten opiskelija pohdiskelee tulevaisuutta, mahdollisia innovaatioita ja kestävää kehitystä Lukustrategioiden ja tiivistämisen taidot sekä taito raportoida havainnoistaan yksin ja ryhmässä Kyky ymmärtää vaativampaa tekstiä	Miten opiskelija kehittää tekstinymmärrys- ja tuottamistaitojaan. Menetelmiä esimerkiksi: Aineistopohjaiset keskustelut ja argumentointi pareittain ja ryhmässä Esitelmä Raportointi/tiivistelmä Kirjoitelmat **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Summatiivinen koe Ena5 Soveltava sanakoe Kirjoitelma Kuuntelukoe Työskentely Voi olla: Esitelmä

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille*
- *rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.*

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina*
- *itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Jatko-opinto- tai urasuunnitelmille tyypillisten tekstilajien hallinta kansainvälisessä kontekstissa Työelämätaidot vieraan kielen näkökulmasta Rohkaistuminen opiskeluun tai työelämään liittyviin vuorovaikutustaitoihin muodollisimmissa tilanteissa Nuoren arjen ja talouden hallintaan liittyvät pohdiskelut ja urajoustavuus Miten opiskelija hahmottaa haasteet eri kielenoppimisalueilla ja miten hän kehittää itseään näillä alueilla	Työhakemuksen ja CV:n tekeminen (Video) Työhaastattelu pareittain tai ryhmässä Esitelmä esim. Opiskelupaikan tai työn esittely Oman urasuunnitelman pohdiskelu Kirjoitelma Kieliprofiilin täydentäminen Harjoitellaan ylioppilaskokeisiin valmistavaa materiaalia (viimeinen pakollinen oppimiskokonaisuus) Miten opiskelija onnistuu kehittämään itseään itselleen haastavilla alueilla ja miten häntä voisi tukea näillä alueilla. **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Summatiivinen koe Ena6 Soveltava sanakoe Kuullunymmärtämiskoe Kirjoitelma Työskentely Itsearviointi, vertaisarviointi

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta*
- *kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi*
- *osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- *globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos*
- *kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä*
- *esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista*
- *ratkaisukeskeisyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Osallistuminen globaaleista ympäristökysymyksistä käytyihin keskusteluihin lähdekriittisesti Kestävästä elämäntavasta kertominen Tieto kansainvälisten organisaatioiden tavoista käsitellä kestävän elintavan kysymyksiä Osallistuminen laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin Syy- ja seuraussuhteiden analysoiminen	Miten opiskelija osoittaa osaamistaan globaaleissa ympäristökysymyksissä ja miten hän argumentoi mielipiteitään sekä miten hän analysoi, esittää ratkaisuja ja miten hän osoittaa lähdekriittisyyttään vuorovaikutuksessa Kirjoitelmat Esimerkiksi: Esitelmä Raportointi Keskustelut **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Summatiivinen koe Ena7 Soveltava sanakoe Kirjoitelma Kuullunymmärtäminen Työskentely

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Suullisen kielitaidon kehittyminen kansainvälisessä kontekstissa Neuvottelemisen, toisen arvostamisen ja huomioonottamisen taidot Pakollisten opintojen aikana käsiteltyjen tietojen ja taitojen hyödyntäminen	Suullisen kielitaidon osoittaminen eri tavoin: Keskustelut Dialogit Väittelyt Suulliseen esitykseen valmistautuminen Suullinen esitys/ Esitelmä Mahdolliset vierailut: Esim. Museossa näyttelyesineistä ja niiden historiasta kertominen/ opastaminen	Opetushallituksen tuottaman suullisen kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tukikurssi 2, 2 op (ENA12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjoittelee sekä vahvistaa kielitaitoaan ja kielenoppimistaitojaan
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan

- vahvistuu englannin kielen rakenteiden käyttäjänä erilaisissa opiskeluun liittyvissä vuorovaikutustilanteissa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Erilaisten teksti- ja tyylilajien hyväksikäyttö
- Kielen rakenteiden syvällisempi ja yhtenäisempi hallinta
- Vuorovaikutusharjoitukset
- Ajankohtaiset teemat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet Tiedot. Taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Miten opiskelijan kielen rakenteiden ymmärtäminen ja käyttö kehittyy Miten opiskelija toimii vuorovaikutuksessa Miten opiskelija argumentoi omia mielipiteitään ja osoittaa lähdekriittisyyttään.	Kielen eri rakenteiden hallinta suullisissa ja kirjallisissa tehtävissä sekä ohjatuissa dialogeissa Ohjattu ja vapaa keskustelu eri teemoista Havainnointi Itsearviointi tehtyjen tehtävien pohjalta **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä. (Opiskelija saa suoritusmerkinnän, kun hän on osoittanut työskentelemällä suorittaneensa vaaditut tehtävät ja osallistunut opiskeluun tunneilla)

Tukikurssi 3, 2 op (ENA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- saa tukea ylioppilaskokeisiin valmistautumiseen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Erilaisten teksti- ja tyylilajien ymmärtäminen ja tuottaminen

- Kielen rakenteiden syvällisempi ja yhtenäisempi hallinta
- Ajankohtaisten teemojen analysoiminen ja argumentointitaidot
- Monikulttuuristen asioiden käsittely

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet **Tiedot. Taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Miten opiskelija ymmärtää ja analysoi eri tieteenalojen / kulttuurialojen tekstiä Miten selkeää, rakenteeltaan monipuolista, persoonallista ja johdonmukaista opiskelijan tuottama teksti on sekä miten laaja, monipuolinen ja tilanteeseen sopiva ilmaisuvarasto on. Kielen rakenteiden hallinta.	Ylioppilaskokeisiin harjoitteleminen Arvioinnissa hyödynnetään entisiä YTL:n kokeita Lisäkäydäänohjeistettuakeskustelua ajankohtaisista tai eri oppiaineisiin liittyvistä teksteistä Eri tyylilajeihin liittyvien tekstien runsas kirjoittaminen Itsearviointi (taitotasoasteikot/ kirjoitelman YTL:n arviointitaulukko) Opettajan ohjaava henkilökohtainen palaute **Suullinen kielitaito** arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä. Opiskelija voi suorittaa erikseen kielimoduulin, josta hän saa erillisen todistuksen.	Preliminäärikoe Suoritusmerkintä

7.19.2. Saksa B3-oppimäärä (SAB3)

Oppiaine ja tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet, 2 op (SAB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Tavallisimmat tervehdykset • Helpot viestintätilanteet • Taito verrata saksan kieltä aiemmin opiskelemiinsa kieliin Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ täydentäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

	opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	

Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Helpot viestintätilanteet, joissa kohteina opiskelijan mielenkiinnon kohteet • Taito asioida helpoissa tilanteissa saksaksi • Taito verrata saksan kieltä aiemmin opiskelemiinsa kieliin • kulttuurintuntemus Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

	opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Oppimaan oppimisen taito • Helpot viestintätilanteet, joissa kohteina nuorten elämä ja ihmissuhteet, sekä vapaa-ajan vietto ja harrastukset • Taito asioida helpoissa tilanteissa saksaksi • Taito verrata saksan kieltä aiemmin opiskelemiinsa kieliin • Koulu/opiskelusanasto Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Yhteiskunnallinen osaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

	muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	

Perustaso 1, 2 op (SAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • vuorovaikutus- ja viestintätaidot Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä ovat mm: • Testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

	opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	

Perustaso 2, 2 op (SAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Tunne- ja mielipidesanastoon tutustuminen • Taito ilmaista omia tunteitaan ja mielipiteitään ruotsiksi • Taito ylläpitää keskustelua • Taito osallistua aktiivisesti keskusteluun • Taito kuunnella aktiivisesti Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Hyvinvointiosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

Perustaso 3, 2 op (SAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Saksankielisten lähteiden käyttäminen eri tilanteissa • saksankielisen kulttuurin sekä median tuntemus • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista • Taito tuottaa suullista tekstiä • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Kansainvälisten kontaktien luominen Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä ovat mm: • Oma tuotos/ yksilöprojektityö • Testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

Perustaso 4, 2 op (SAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Vuorovaikutustaitojen kehittäminen • Taito tuottaa kirjallista sekä suullista tekstiä opintoihin ja työelämään liittyen • Jatko-opintotaidot saksaksi • Työelämätaidot saksaksi • Opinto- sekä työelämäsanastoa Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Monitieteinen ja luova osaaminen • Yhteiskunnallinen osaaminen • Vuorovaikutusosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen • Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

	opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	

Perustaso 5, 2 op (SAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot ja taidot • Vuorovaikutustilanteet • Taito tulkita ja tuottaa saksan kieltä eri tilanteissa, ajankohtaisista aiheista • Lyhyiden suullisten esitysten pitäminen saksaksieri tilanteissa • saksankielisen median käyttö • Taito tulkita/kääntää lyhyitä multimodaalisia tekstejä • Taito kehittää oman tekstin tuottamista ajankohtaisista aiheista • Mediakriittisyys/ lähdekritiikki • Kuullunymmärtämisen taito • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen Työskentely • työskentely kielen eri osa-alueilla: sanasto, kielioppi, lukeminen, kirjoittaminen, kuunteleminen, puheen tuottaminen (omat vahvuudet ja haasteet) • Työskentely itsenäisesti sekä yhdessä Laaja-alainen osaaminen: • Vuorovaikutusosaaminen • Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Formatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Eri kielen osa-alueilla tapahtuvan oppimisen formatiivinen arvioiminen • Miten opiskelija hyödyntää opinnoissaan kielenoppimisen apuvälineitä. • Kieliprofiilin luominen/ päivittäminen • lukiopäiväkirja • opettajan suullinen palaute • oppimiskeskustelu • palautteen perusteella täydennettävä kirjoitelma/tehtävä • ajatuskartta/ käsitekartta • yksilöprojektityö • pari-/ryhmäprojektityö • Itsearviointi • Vertaispalautteet • Työskentelyraportti *Suullinen kielitaito* arvioidaan erilaisina suorituksina kurssin sisällä, esimerkiksi pari-, ja ryhmätyöskentely, kieliprofiili, esitelmät (videot, äänitteet, luokassa toteutettavat), sekä muut suulliset tehtävät. Tarkoituksena on rohkaista	Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Summatiivisen arvioinnin menetelmiä voivat olla: • Hissikeskustelu ajankohtaisesta aiheesta --> lyhyt keskustelu arkipäiväisiä viestintästrategioita käyttäen • Testi/testit • kirjallinen koe • suullinen koe • Mediaan liittyvä projektityö • oppimispäiväkirja • esitelmä (video, digitarina, esitys) • vierailuraportti • Työskentelyraportti Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/ tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakso arvioidaan numeroin (4–10). Aktiivinen tuntityöskentely • Läsnäolo • Tehtävien tekeminen ajallaan • Aktiivinen osallistuminen opetukseen

	opiskelijaa suullisen kielitaidon käyttäjänä.	• Oppiaineeseen keskittyminen • Parhaansa yrittäminen • Halu oppia

7.19.3. Venäjä A -oppimäärä (VEA)

Opintojaksot

VEA 1 - 3, 6 op (VEA1-3)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen
- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen
- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaiheita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen*
- *tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle*
- *oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta*
- *monikielisyys voimavarana*

- *erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen*
- *toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen*

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- *kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus*
- *rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana*
- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin*
- *viestintätyylit erilaisissa medioissa*

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi 4 - 10

VEA 4 - 6, 6 op (VEA4-6)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen
- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen
- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.*

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille*
- *rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.*

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä*

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina*
- *itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi 4 - 10

VEA7, 2 op (VEA7)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta*
- *kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi*
- *osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- *globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos*
- *kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä*
- *esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista*
- *ratkaisukeskeisyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen arviointi 4 - 10

VEA8, 2 op (VEA8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Numeerinen 4 - 10

7.19.4. Venäjä, B3-oppimäärä (VEB3) (VEB3)

Oppiaine ja tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Perustaso 1, 2 op (VEB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Perustaso 2, 2 op (VEB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Perustaso 3, 2 op (VEB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Perustaso 4, 2 op (VEB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Perustaso 5, 2 op (VEB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

7.20. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaine ja tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

*Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.*

*Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudenlaisella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.*

***Yhteiskunnallisen osaamisen** ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.*

*Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.*

*Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.*

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen*
- *ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä*
- *motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.*

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön*
- *tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin*
- *ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävän kehityksen mukaisesti.*

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota*
- *osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä*
- *osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.*

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä*

- *ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet*
- *tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta*
- *tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa*
- *osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista*
- *pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista*
- *osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta*
- *osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- *Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne*
- *väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät*

Demokratia ja oikeusvaltio

- *ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet*
- *oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta*

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- *yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus*
- *pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet*

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- *yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta*
- *kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys*
- *Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä*
- *median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Moduulissa harjoitellaan asiapitoista argumentointia sekä kehitetään monipuolista medioiden ja yhteiskunnallisen tiedon analysointia. Opetellaan arvostamaan erilaisia näkemyksiä yhteiskunnasta.

Hyvinvointiosaaminen

Moduuli tukee oman, itsenäisen identiteetin rakentamista. Samalla opitaan suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. Siinä korostuu hyvinvointiyhteiskunnan nykyisyys ja osallisuus sen kehittämisessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteiskuntatieteellinen näkökulma ja dokumenttien tutkiminen vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa ja ilmiöiden monitieteisen tarkastelun ymmärtämistä. Tavoitteellisuus edellyttää mm. medioiden tuottaman materiaalin ja tilastojen käyttöä opetuksessa. Moduulin tehtävät kehittävät opiskelijan yhteiskunnallista osallisuutta.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: • yhteiskunnan ja talouden ilmiöiden sekä niiden syiden ja vaikutusten ymmärtäminen **Taidot:** • Toimiminen vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena perusoikeuksiin tukeutuen ja niiden rajoissa • Vaikuttamiskeinojen tunnistaminen ja analysointi • Yhteiskunnallinen argumentointi a **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Vuorovaikutusosaaminen** • Moduulissa harjoitellaan asiapitoista argumentointia sekä kehitetään monipuolista medioiden ja yhteiskunnallisen tiedon analysointia. Opetellaan arvostamaan erilaisia näkemyksiä yhteiskunnasta. **Hyvinvointiosaaminen** • Moduuli tukee oman, itsenäisen identiteetin rakentamista. Samalla opitaan suhteuttamaan	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. Siinä korostuu hyvinvointiyhteiskunnan nykyisyys ja osallisuus sen kehittämisessä. **Monitieteinen ja luova osaaminen** • Yhteiskuntatieteellinen näkökulma ja dokumenttien tutkiminen vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa ja ilmiöiden monitieteisen tarkastelun ymmärtämistä. Tavoitteellisuus edellyttää mm. medioiden tuottaman materiaalin ja tilastojen käyttöä opetuksessa. Moduulin tehtävät kehittävät opiskelijan yhteiskunnallista osallisuutta.		

Taloustieto, 2 op (YH2)

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä*
- *tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat*
- *osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita*
- *ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa*
- *osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan*
- *osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen*

- *osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.*

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- *talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen*
- *kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus*
- *oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen*

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- *vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla*
- *työ, yrittäjyys ja yritykset*
- *Suomi globaalin talouden osana*
- *rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta*
- *talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset*

Talouspolitiikka

- *kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat*
- *julkinen talous ja sen tasapaino*
- *talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Moduulissa harjoitellaan asiapitoista argumentointia sekä taloudellisen tiedon analysointia yksin ja yhdessä. Harjoitellaan myös omista lappilaisista lähtökohdista kumpuavan näkökannan perusteltua esittämistä.

Hyvinvointiosaaminen

Moduuli tukee oman, itsenäisen taloudellisen identiteetin ymmärtämistä. Samalla opitaan suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta sekä asettamaan sen haasteita ja ilmiöitä alueellisesta ja kansallisesta näkökulmasta laajempaan perspektiiviin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso auttaa hahmottamaan globaalien, kansainvälisten tapahtumien vaikutusta arktiseen toimintaympäristöön.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • yhteiskunnan ja talouden ilmiöiden sekä niiden syiden ja vaikutusten ymmärtäminen **Taidot:** • taloutta koskevan tiedon soveltaminen oman talouden hallintaan ja yhteiskunnallisen keskustelun seuraamineen. • taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja • taito hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä • arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms.	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,**joissaarvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. • Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

Laaja-alainen osaaminen: **Vuorovaikutusosaaminen** • Moduulissa harjoitellaan asiapitoista argumentointia sekä taloudellisen tiedon analysointia yksin ja yhdessä. Harjoitellaan myös omista lappilaisista lähtökohdista kumpuavan näkökannan perusteltua esittämistä. **Hyvinvointiosaaminen** • Moduuli tukee oman, itsenäisen taloudellisen identiteetin ymmärtämistä. Samalla opitaan suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta sekä asettamaan sen haasteita ja ilmiöitä alueellisesta ja kansallisesta näkökulmasta laajempaan perspektiiviin. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Opintojakso auttaa hahmottamaan globaalien, kansainvälisten tapahtumien vaikutusta arktiseen toimintaympäristöön.		

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä*
- *ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista*
- *tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa*
- *ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena*
- *osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta*
- *osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.*

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- *ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus*
- *kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet*
- *Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja*
- *kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti*

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- *eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus*
- *Suomi osana EU:n päätöksentekoa*
- *EU:n talous- ja aluepolitiikka*
- *EU globaalina toimijana*

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- *paikallinen ja kansallinen turvallisuus*
- *Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka*
- *muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vahvistetaan opiskelijan tietoisuutta yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Lisätään kulttuurisen moninaisuuden tuntemusta ja erilaisuuden hyväksymistä.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: **Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen**	**Formatiivinen arviointi ja menetelmät**	**Summatiivinen arviointi ja menetelmät**
Tiedot: • yhteiskunnan ja talouden ilmiöiden sekä niiden syiden ja vaikutusten ymmärtäminen **Taidot:** • taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja • taito hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä • arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Yhteiskunnallinen osaaminen**	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata oppilaan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa oppilasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea oppilasta • kannustaa oppilasta yrittämään parhaansa • motivoida oppilasta • todeta oppilaan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana.	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa, erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja-alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aiheosiin, voidaan toteuttaa myös yksilöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen. • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

• Vahvistetaan opiskelijan tietoisuutta yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista. **Globaali- ja kulttuuriosaaminen** • Lisätään kulttuurisen moninaisuuden tuntemusta ja erilaisuuden hyväksymistä.	Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	

Lakitieto, 2 op (YH4)

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*
- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuusoikeus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*
- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*

- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Pyritään avaamaan ikkunoita oikeustieteellisiin opintoihin kurkistuksella Lapin yliopiston oikeustieteen tiedekunnan opintojen sisältöihin tai mahdollisen vierailijan kautta.

Vuorovaikutusosaaminen

Moduulissa harjoitellaan oikeudellisten tapauksien ratkaisuja, pohditaan yhdessä asiaan liittyvää juridiikkaa ja oikeuden toteutumista. Hahmotetaan kansalaisen asemaa oikeusvaltiossa.

Hyvinvointiosaaminen

Moduuli tukee oman elämän hallintaa. Se vahvistaa oikeusvaltion toimintaperiaatteiden ymmärtämistä ja antaa keinoja toimia elämän eri murrosvaiheissa.

Osaamisen arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnin kohteet: Tiedot, taidot, työskentely ja laaja-alainen osaaminen	Formatiivinen arviointi ja menetelmät	Summatiivinen arviointi ja menetelmät
Tiedot: • yhteiskunnan ja talouden ilmiöiden sekä niiden syiden ja vaikutusten ymmärtäminen **Taidot:** • taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja • taito hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä • arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja **Työskentely:** • itsenäinen ja vuorovaikutuksellinen oppiminen: esim. yksilölliset ja ryhmätehtävät, suulliset esitelmät, PP-esitykset tms. **Laaja-alainen osaaminen:** **Yhteiskunnallinen osaaminen**	**Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on** • ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa tavoitteisiin • auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan • auttaa opiskelijaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehitettäviä asioita • tukea opiskelijaa • kannustaa opiskelijaa yrittämään parhaansa • motivoida opiskelijaa • todeta opiskelijan tilanne **Menetelmät:** • Suullinen palaute ja kokeiden jälkeen myös kirjallinen palaute, joissa tuodaan esiin oppilaan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn liittyviä kehittämiskohteita ja näin motivoidaan häntä tavoitteiden saavuttamiseen. **Itsearviointi:** • Erilaisten tehtävien ja kokeiden yhteydessä. **Vertaispalaute:** • Oppimista edistävää arviointia, joka tehdään työskentelyn, oppimisprosessin, opetusjakson aikana. Formatiivinen arviointi ei vaadi dokumentointia	**Summatiivinen arviointi** • Kokonaisarvosana 4-10 Menetelmät • **kokeet,** joissa arvioidaan tietojen ja taitojen hallintaa • erilaiset **tehtävät,** joilla arvioidaan työskentelyä (yksilö- ja ryhmätyöskentely) ja laaja- alaista osaamista. Jakamalla ryhmätyöskentelyn aihe osiin, voidaan toteuttaa myös yksiöllisen työskentelyn arviointi. Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painottuvat erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen, hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen, • opiskelija voi osoittaa osaamistaan myös kirjallisesti ja/tai suullisesti muilla tavoilla (**tutkielmat, esitelmät tms.**).

• Pyritään avaamaan ikkunoita oikeustieteellisiin opintoihin kurkistuksella Lapin yliopiston oikeustieteen tiedekunnan opintojen sisältöihin tai mahdollisen vierailijan kautta. **Vuorovaikutusosaaminen** • Moduulissa harjoitellaan oikeudellisten tapauksien ratkaisuja, pohditaan yhdessä asiaan liittyvää juridiikkaa ja oikeuden toteutumista. Hahmotetaan kansalaisen asemaa oikeusvaltiossa. **Hyvinvointiosaaminen** • Moduuli tukee oman elämän hallintaa. Se vahvistaa oikeusvaltion toimintaperiaatteiden ymmärtämistä ja antaa keinoja toimia elämän eri murrosvaiheissa.		

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso kuvaus yllä.

7.21. Kotitalous (KOT)

Opintojaksot

Kansainvälinen ruokakulttuuri ja tapatieto, 2 op (KO1)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Ruokatavat ovat ympäristön ja historian muovaamia; syödään sitä, mitä on saatavilla ja sitä mitä esi-isät ovat
syöneet. Uskonto, varallisuus ja nykyisin muoti vaikuttavat ruoka-aineiden valintaan ja ruoanvalmistukseen.
Ruokailutavat lisäävät ryhmän yhteenkuuluvuutta, sillä muutettaessa maasta toiseen muut elämäntavat
vaihtuvat helpommin kuin ruokakulttuuri. Vähitellen ruokakulttuurit ovat kuitenkin sekoittuneet ja Suomessakin pizza on jo lähes perinneruokaa. Ruokakulttuurien sulautumisesta huolimatta vielä on
löydettävissä eri maille tyypillisiä ruoka-aineita ja ruokalajeja, joiden tietämys lisää ymmärtämystä ja
suvaitsevaisuutta muita maita ja kansoja kohtaan.
TAVOITTEET
Opintojakson tavoitteena on lisätä tietoa eri maiden tyypillisistä
• ruoka-aineista
• ruokalajeista
• leivonnaisista
• ruokajuomista ja
• käytöstavoista
Kotitalousopetuksen keskeisenä tavoitteena on ajattelun taitojen ja käden taitojen kehittäminen eli "learning by doing".
SISÄLTÖ
8 x 4 tuntia opetusta ja 6 tuntia omatoimista työskentelyä.
1. Ranska on ruokakulttuurien kehto Euroopassa
2. Monien kulttuurien Amerikka, Amerikkalainen brunch ja picnic
3. Tulinen tex-mex-ruoka
4. Ruokataidetta Aasiasta
5. Afrikkalaista eksotiikkaa
6. Mitä tarjoaisin ulkomaisille vierailleni? Mitä ruokatuliaisia veisin Suomesta ulkomaille? Suomalainen
ruokakulttuuri
7. Henkimaailman haarukkapaloja eli eri uskontojen vaikutus ruokakulttuuriin
8. Eurooppalainen buffee-pöytä
Oppimismenetelmät ja arviointi
Opettajan esitys, ajattelun taitoja ja käden taitoja edistävät ruoka-aineiden valinta-, valmistus- ja tarjoilutehtävät sekä käytöstapoihin liittyvät oppimistehtävät.
Omatoimiseen työskentelyyn kuuluu tehdä pareittain lyhyehkö kirjallinen esitys jostakin Euroopan maan
ruokakulttuurista ja valmistaa sekä esitellä yksi ko. maalle tyypillinen ruoka-aine, ruokalaji tai leivonnainen.
Opintojakso arvioidaan arvioidaan suoritusmerkinnällä (S= suoritettu, H=hylätty).

Juhlien suunnittelu ja toteuttaminen, 2 op (KO2)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Meille suomalaisille juhlat ovat kautta aikojen olleet elämän kohokohtia. Entisaikoina juhlat olivat täydellinen vastakohta arkiselle vaatimattomalle elämälle. Ihmiselämään mahtuu monia juhlanaiheita aina
tärkeistä perhejuhlista ns. kissan ristiäisiin.
Onnistuneeseen juhlaan tarvitaan paljon tietoa ja taitoa suunnittelusta, toteutuksesta ja tavoista.
TAVOITTEET
Opintojakson tavoitteena on lisätä tietoa ja taitoa järjestää erilaisia juhlia ihmiselämän kohokohdiksi. Keskeisenä
tavoitteena on juhliin liittyvien käytöstapojen hallinta.
SISÄLTÖ
8 x 4 tuntia ja 6 tuntia omatoimista työskentelyä.
1. Juhlan aihe, aika, paikka, ohjelma, tekijät, vieraat ja tarjoilu
2. Työnjuhlia eli tupaantuliaiset, talkoot ja harjaannostajaiset
3. Syksyn ja talven vuotuisjuhlat
4. Kevään ja kesän vuotuisjuhlat
5. Elämänkaareen liittyvät juhlat
6. Juhlapäivällinen
7. Oppilaiden suunnittelemien juhlien toteutus
Oppimismenetelmät ja arviointi
Opettajan esitys, ajattelun taitoja ja käden taitoja edistävät juhlien suunnittelu-, toteutus- ja arviointitehtävät. Omatoimiseen työskentelyyn kuuluu suunnitella pareittain jokin juhla ja toteuttaa se.
Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S= suoritettu, H=hylätty)

Arjen hallinta, 2 op (KO3)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

TAVOITTEET
Opintojakson tavoitteena on lisätä tietoa ja taitoa arjen hallinnasta. Sisältö rakentuu opiskelijaryhmän tarpeiden mukaan.
ARVIOINTI
Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

8. Liitteet

-

8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018

-

8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	**Viestintästrategioiden käyttö**	**Viestinnän kulttuurinen sopivuus**	**Tekstien tulkintataidot**	**Tekstien tuottamistaidot**
A1.1 **Kielitaidon alkeiden hallinta**	*Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.*	*Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.*	*Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.*	*Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin vähäisen määrän kirjoitusmerkkejä.*	*Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.*
A1.2 **Kehittyvä alkeiskielitaito**	*Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.*	*Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.*	*Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.*	*Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.*	*Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean*

					perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3 ***Toimiva alkeiskielitaito***	*Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaaniin.*	*Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.*	*Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.*	*Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.*	*Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.*
A2.1 ***Peruskielitaidon alkuvaihe***	*Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.*	*Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja*	*Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja, esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.*	*Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua*	*Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.*

		omassa viestinnässään.		*sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.*	*Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.*
A2.2 ***Kehittyvä peruskielitaito***	*Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.*	*Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).*	*Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.*	*Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.*	*Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.*
B1.1 ***Toimiva peruskielitaito***	*Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.*	*Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata*	*Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessa huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.*	*Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen*	*Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko*

		tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.		*kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta kuin harjoitelluissa ilmauksissa.*	*laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin ilmauksissa.*
B1.2 ***Sujuva peruskielitaito***	*Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.*	*Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.*	*Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tunteellista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessa huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.*	*Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.*	*Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin*

					harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1 ***Itsenäisen kielitaidon perustaso***	*Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.*	*Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään sanakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa.* *Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä.* *Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.*	*Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.*	*Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä.* *Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat.* *Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta.* *Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.*	*Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia.* *Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.*
B2.2 ***Toimiva itsenäinen kielitaito***	*Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan*	*Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä.* *Opiskelija pystyy*	*Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että*	*Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja*	*Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista*

	monipuolista kieltä.	*edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.*	*epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.*	*ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.*	*konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.*
C1.1 ***Taitavan kielitaidon perustaso***	*Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.*	*Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.*	*Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.*	*Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.*	*Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsentyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyylillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta*

					kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.

Ei paikallista tarkennusta.

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	*Olli-Pekka Heinonen*
	Opetusneuvos	*Petri Lehikoinen*

Ei paikallista tarkennusta.

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja

arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan*
- *osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.*

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä*
- *kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissa*

- *osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.*

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja*

- *hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- *vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.*

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille*
- *syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista*
- *tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.*

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*
- *rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet*
- *osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.*

Keskeiset sisällöt

- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi*
- *erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.*

Keskeiset sisällöt

- *saamen kieli ja identiteetti**,** kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*
- *monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys*

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä*

- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja*
- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne*
- *monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta*

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka*
- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa*
- *lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet*
- *puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista*

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta*

- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.*

Keskeiset sisällöt

- *saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*
- *saamenkielinen, saamelaisten tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä*

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	*Olli-Pekka Heinonen*
	Opetusneuvos	*Petri Lehikoinen*

Ei paikallista tarkennusta.

8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan*
- *osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.*

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä*
- *kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissa*
- *osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.*

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja*

- *hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- *vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.*

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille*
- *syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista*
- *tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.*

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*
- *rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet*
- *osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.*

Keskeiset sisällöt

- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi*
- *erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.*

Keskeiset sisällöt

- *romanikieli ja identiteetti**,** kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*
- *monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys*

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja*

- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka*
- *monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta*

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka*
- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa*
- *lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet*
- *puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista*

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.*

Keskeiset sisällöt

- *romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*
- *romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä*

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Ei paikallista tarkennusta.

8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet,

keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	*Olli-Pekka Heinonen*
	Opetusneuvos	*Petri Lehikoinen*

Ei paikallista tarkennusta.

8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa

annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan*
- *osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.*

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä*
- *kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissa*
- *osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.*

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja*

- *hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- *vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.*

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille*
- *syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.*

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*
- *rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet*
- *osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.*

Keskeiset sisällöt

- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi*
- *erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.*

Keskeiset sisällöt

- *äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*
- *monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys*

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja*

- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa*
- *monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta*

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta*
- *ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana*
- *osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka*
- *vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa*
- *lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet*
- *puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista*

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.*

Keskeiset sisällöt

- *omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*
- *kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä*

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Ei paikallista tarkennusta.

8.6. Sallan lukion tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2021 - 2024

Sallan lukio tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021-2024

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman lainsäädäntöperusta *Laki naisten ja miesten välisestä tasa#arvosta* (609/1986) velvoittaa oppilaitoksia laatimaan tasa-arvosuunnitelman sekä *Yhdenvertaisuuslaki* (1325/2014) yhdenvertaisuussuunnitelman niistä toimenpiteistä, joita lukiossa toteutetaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi.

Tasa#arvon edistäminen oppilaitoksessa tarkoittaa sitä, että kaikkia kohdellaan tasapuolisesti ja syrjimättömästi koulupäivän kaikissa tilanteissa. Lain mukaan on huolehdittava siitä, että kaikilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista.

Yhdenvertaisuus laajentaa tasa-arvon käsitettä. Yhdenvertaisuus tarkoittaa perustuslain mukaan kaikkien kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä ja sitä, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa oppilaitoksessa ei saa esiintyä syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Uuden yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lain soveltamisala on laajentunut eli lakia sovelletaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

1. Sallan lukion tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Laissa määrättynä velvoitteena on tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskevan suunnitelman laatiminen oppilaitoksissa. Oppilaitoksen tulee vuosittain tai vähintään kerran kolmessa vuodessa laatia tai päivittää tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelma tulee laatia yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa.

Suunnitelmassa tulee kuvata

- oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne, periaatteet ja toiminta
- toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- toimenpiteiden seuranta ja tiedottaminen
- arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

2. Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisuuden periaatteet ja toiminta Sallan lukiossa

Sallan lukiossa tarkoituksena on tukea oikeudenmukaista ja vastuullista toimintaa koulutyössä, lisätä yksilön kunnioitusta ja mahdollisuutta opiskella lukio-opintoja tasavertaisesti toisten opiskelijoiden kanssa. Tasa-arvon- ja yhdenvertaisuuden edistäminen on jokaisen lukioissa toimivan velvollisuus. Koska yhdenvertaisuuslaissa kielletään ikään, etniseen ja kansalliseen alkuperään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, terveydentilaan, vammaisuuteen sekä sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä on välitön ja välillinen syrjintä Sallan lukiossa kielletty.

Sallan lukion tulee myös omilla toimillaan yhdessä työnantajana toimivan Sallan kunnan kanssa edistää opiskelijoiden ja työntekijöiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lukion tulee tukea kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia tulla valituksi opiskelemaan, opiskella, saada tarvittava tuki ja tulla huomatuksi sellaisena kuin on. Lukion tulee myös huolehtia, että työ- ja opiskeluyhteisöt muodostuisivat mahdollisimman monipuolisiksi, innovatiivisiksi ja suvaitsevaisiksi.

Uuden LOPS:n mukaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemat saatetaan osaksi lukion laaja-alaista oppimiskokonaisuutta: toimintakulttuuria ja arjen toimintaa.

3. Sallan lukion tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmän tehtävät

Sallan lukiossa toimii tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työryhmän oppilas- ja opettajaedustajat valitaan vuosittain syyslukukaudella. Työryhmän tehtävänä on tiedottaa toiminnastaan, seurata, edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista koulutyössä ja opiskelija-arjessa sekä puuttua mahdollisiin epäkohtiin. Työryhmän on tarvittaessa vietävä selvitettävä asia eteenpäin rehtorille, joka tekee mm. viranomaisilmoitukset.

Työryhmän tehtävänä on tiedottaa sekä sisäisille että ulkoisille sidosryhmille Sallan lukion arvoista. Ryhmän tarkoituksena on myös antaa keinoja ja välineitä edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista lukiossa. Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa työ- ja opiskeluympäristössä kaikilla on mahdollisuus työskennellä ja opiskella ilman syrjintää tai häirintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuustilanteen toteutumisen seuranta

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sisältää kartoituksen oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Kartoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetusjärjestelyissä sekä oppimiserojen huomioimiseen opintosuorituksia arvioitaessa sekä toimenpiteisiin, joilla pyritään välittömän tai välillisen seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen perusteella tapahtuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Kartoituksessa selvitetään myös opiskelijoiden oikeuttaa toteuttaa itseään ja saada itselleen sopivia/tarvittavia palveluita ja huolenpitoa.

Kartoittamisella selvitetään miten opiskelijat kokevat tasa-arvon- ja yhdenvertaisuuden toteutuneen omassa oppilaitoksessaan. Tarkoituksena on tunnistaa mahdolliset epäkohdat, jotka vaativat toimenpiteitä sekä arvioida tehtyjen toimenpiteiden tuloksellisuutta. Kartoittaminen voidaan suorittaa luokkakohtaisen keskustelun, oppilaskuntaan tulleen palautteen, opettaja / opiskelija välisen keskustelun, opettaja/henkilökunnan välisten keskustelujen, erilaisten tehtävien tai kyselyjen avulla. Kartoittamisen tulokset arvioidaan suunnitteluryhmässä, joka tarvittaessa ryhtyy tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Kartoitus toteutetaan vuosittain.

5. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman tiedottaminen ja aikaisempien tulosten/ toimenpiteiden arviointi

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta tiedotetaan koko henkilökunnalle ja opiskelijoille. Suunnitelmasta tiedotetaan myös sidosryhmille. Kartoituksesta saatuja tietoja tarkastellaan vähintään kerran lukuvuodessa ja saadut tiedot välitetään opiskelijoille sekä henkilökunnalle tiedoksi ja kommentointia varten. Tiedottamisesta vastaavat tasa-arvotyöryhmän edustajat tai heidän valtuuttamat edustajat esim. ryhmänohjaajat.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen opiskelijavalinnoissa

Sallan lukion opiskelijavalinnassa noudatetaan lukiolakia sekä Opetusministeriön asetusta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Nämä viranomaispäätökset omalta osaltaan tukevat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista opiskelijavalinnassa.

Sallan lukioon hakeudutaan Opintopolku.fi -palvelun kautta. Sallan lukiossa on käytössä alin valintaan vaikuttava keskiarvoraja, josta tapauskohtaisesti voidaan joustaa eikä lukiossa pääsääntöisesti järjestetä pääsy- ja soveltuvuuskokeita, joten tasa-arvo opiskelijavalinnoissa toteutuu em. säädöksiä noudattamalla. Poikkeuksen opiskelijavalintaan tekevät ulkomaisella todistuksella hakevat opiskelijat. Heidän kohdallaan tarkistetaan hakukelpoisuus sekä järjestetään mm. suomen kielen testi.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen opetusjärjestelyissä ja opintojen ohjauksessa.

Tasa-arvolain mukaan oppilaitosten on huolehdittava siitä, opiskelijoilla on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen, opintosuunnitteluun ja ammatilliseen kehitykseen sekä saada sukupuolineutraalia opetusta ja ohjausta mm. jatko-opintoihin hakeutumisessa. Opetustilanteiden lisäksi myös oppimateriaalissa tulee ottaa huomioon tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökohdat.

Opintojaksoja ja -moduuleita suunniteltaessa sekä jatko-opinto- ja työelämätietoisuuden lisäämisessä on huomioitava tasapuolisuus kaikkien opiskelijoiden kesken. Mikäli opiskelija kokee, edellä mainituissa tilanteissa, tulleensa kohdelluksi epätasa-arvoisesti on hänen otettava yhteyttä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus työryhmään tai lukion johtajaan.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen opintosuorituksia arvioitaessa

Opiskelijoiden arviointia Sallan lukiossa säätelevät lukiolaki ja asetus. Arviointi suoritetaan aina niin, että se noudattaa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatetta. Lukioasetuksen mukaan (9§ 2 mom.) opiskelijan arvioinnista päättää oppiaineen opettaja tai opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät koulunjohtaja ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelijalla on oikeus saada tietoa arviointoperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelija, joka on tyytymätön arviointiin, voi hakea oikaisua. Tällöin on ensisijaisesti oltava yhteydessä arvioivaan opettajaan. Kun kyse on päättöarvioinnista tai opinnoissa etenemisessä, yhteys otetaan koulun johtajaan. Muutosta on pyydettävä kahden kuukauden kuluessa arviointitiedon saamisesta.

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella, seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen perustuva häirintä

Välittömällä syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa opiskelijan asema asetetaan eri asemaan sukupuolen perustella.

Välillinen syrjintä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöt joutuvat epäedulliseen asemaan tai eri asemaan sukupuolen perusteella.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuva häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen liittyvää ei toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista, mutta jolla tarkoituksellisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Opiskelija, joka on kohdannut välitöntä tai välillistä syrjintää tai seksuaalista häirintää voi ottaa yhteyttä terveydenhoitajaan, opettajaan, kuraattoriin, rehtoriin tai muuhun henkilöön, joka voi asiaa viedä eteenpäin. Myös ulkopuolisen henkilön, joka on havainnut opiskelijaan kohdistuvaa syrjintää tai häirintää, tulee saattaa tieto välittömästi opettajan, kuraattorin, terveydenhoitajan tai rehtorin tietoon. Koulun henkilökunnan tulee puuttua asiaan välittömästi. Lukion johtajan tehtävänä on hoitaa ja viedä asiaa eteenpäin. Tilanteen ratkaisemiseksi rehtorilla on velvollisuus tehdä yhteistyötä asianomistajien ja asiantuntijahenkilöiden kanssa.

8.7. Sallan lukion järjestyssäännöt

SALLAN LUKION JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Nämä ovat lukiolain 40§:n mukaiset järjestyssäännöt, joiden tarkoituksena on edistää sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Tavoitteet

Pyrimme tekemään Sallan lukiosta turvallisen ja viihtyisän. Tämä edellyttää yhteisiä sopimuksia käyttäytymisestä ja hyvistä tavoista sekä tietoa velvollisuuksista ja oikeuksista.

Koulumme toiminta pohjautuu ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja erilaisuuden hyväksymiseen.

Yleistä

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on opettaa kouluyhteisön jäsenet vastuuseen ja taata yhteisön jäsenten viihtyvyys ja turvallisuus koulutyön eri tilanteissa. Kouluyhteisön jäsenet ovat velvollisia noudattamaan järjestyssääntöjä kouluaikana.

Kouluajaksi katsotaan työjärjestyksen mukainen työaika, jolloin opiskelijat ovat velvollisia olemaan läsnä oppitunneilla. Kouluajaksi katsotaan myös koulun järjestämät tilaisuudet, kuten urheilukilpailut, konsertit, teatteriesitykset, opintomatkat, tutustumiskäynnit sekä oppilaskunnan järjestämät tilaisuudet.

Koulualue ja pysäköinti

Sallan lukio sijaitsee osoitteessa Kuusamontie 71 Sallan koulukeskuksen (Salla Campus) yhteydessä. Opetusta on sekä lukiorakennuksessa että koulukeskuksen tiloissa. Ruokailu (aamupala, lounas ja välipala) on kouluruokalassa Koulukeskuksen tiloissa.

Henkilökunnan pysäköintipaikat ovat lukion edessä olevalla parkkipaikalla sekä koulukeskuksen pysäköintipaikoilla. Opiskelijoiden pysäköintipaikat ovat lukion takana olevalla p-alueella.

Käyttäytyminen ja työskentely

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Toisen ihmisen fyysinen ja henkinen vahingoittaminen, kiusaaminen ja häirintä on kielletty.

Jokainen kouluyhteisön jäsen on velvollinen käyttäytymisellään edistämään työrauhaa, viihtyisyyttä ja työturvallisuutta sekä noudattamaan hyviä tapoja.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Häiritsevä opiskelija voidaan poistaa oppitunnilta, koulun tilaisuuksista tai koulun tiloista lain sallimilla tavoilla.

Tekoälyn käyttö ilman, että sen käyttöön on annettu lupa, katsotaan vilpiksi. Vilppiä on myös toiselta opiskelijalta vastauksen tai avun pyytäminen tai sen antaminen esimerkiksi koetilanteessa.

Vilpistä seuraa aina rangaistus, vähintään kyseisen suorituksen (kokeen tai arvioitavan tehtävän) uudelleen tekeminen. Törkeästä tai toistuvasta vilpistä voidaan määrätä koko opintojakso keskeytymään, sekä kirjallinen varoitus tai muu lukiolain määräämä rangaistus.

Ylioppilaskokeiden vilpistä säädetään lainsäädännössä erikseen.

Kännyköiden käyttö oppitunnilla on aina kiellettyä, ellei siihen erikseen anneta lupaa.

Poissaolot

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä (LL30§).

Sallan lukiossa on käytössä Sallan lukion läsnäolomalli, joka on kuvattu alla.

Sallan lukion läsnäolomalli

Lukiossa seurataan poissaoloja	**Erilaiset poissaolot**
* myöhästymiset	**Sairauspoissaolo** (huoltaja ilmoittaa wilmassa)
* yksittäiset tunnit	* Opiskelija on sairaana
* yksittäiset oppiaineet	
* yksittäiset päivät	**Muu luvallinen poissaolo** (huoltaja anoo luvan)
	poissaoloon ennakkoon)
* usein toistuvat poissaolot	* esim. lääkärikäynti tai vastaava koulupäivän
* kesken päivän lähtemiset	* koululta etukäteen myönnetty lupa
	Luvaton poissaolo
	* kaikki muut poissaolot

Lukiolain 30 §:n mukaan opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä.

Opiskelijoille ja opiskelijoiden huoltajille korostetaan läsnäolon merkitystä lukio-opintojen etenemisessä. Yhteisöllinen toimintakulttuuri ja opiskelijakeskeinen lähestymistapa edistävät opiskeluun sitoutumista.

Opiskelujen etenemisen kannalta säännöllinen osallistuminen opetukseen on välttämätöntä, ja poissaolojen ehkäisemisessä keskeisintä on opiskelijan oman opiskelumotivaation tukeminen. Opetukseen osallistumista seurataan ja poissaolot kirjataan välittömästi, jotta niitä ei pääse kertymään liikaa. Opintojen etenemisen ja poissaolojen kertymisen pulmatilanteissa pyritään puuttumaan ennaltaehkäisevästi.

Lukiossa opiskelijan tulee tehdä selvitys ensimmäisestä (1.) poissaolotunnista lähtien. Kaikki poissaolot on selvitettävä. Poissaoloselvitykset (alle 18-vuotiaalla huoltaja) voi tehdä Wilman kautta.

Jos opiskelijalle kertyy opintojaksolta poissaoloja (4 poissaoloa), aineenopettaja keskustelee opiskelijan kanssa asiasta ja on yhteydessä ryhmänohjaajaan ja kuraattoriin. Keskustelun tavoitteena on varmistaa opiskelijan kanssa, että hänellä on osaamista ja edellytykset opintojakson suorittamiseksi.

Aineenopettaja ilmoittaa opiskelijan kanssa käydystä keskustelusta ryhmänohjaajalle ja opinto-ohjaajalle ja kirjaa keskustelun omiin kirjauksiinsa.

Ryhmänohjaajan tehtävänä on seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Jos opiskelijalla on selvittämättömiä poissaoloja tai niitä on paljon (yli 4 tuntia / kurssi), opinnot eivät etene normaalisti tai ilmenee muita huolestuttavia asioita, ryhmänohjaaja ottaa yhteyttä kotiin asian selvittämiseksi. Jos poissaolojen taustalla vaikuttaa olevan opiskeluhuollollisia tekijöitä, ohjaa ryhmänohjaaja opiskelijaa opiskeluhuollon palveluiden piiriin tai kutsuu koolle moniammatillisen asiantuntijaryhmän.

Ryhmänohjaaja tiedottaa ohjausryhmäänsä / ohjausryhmänsä opiskelijoiden huoltajia poissaoloihin liittyvissä asioissa. Ryhmänohjaajat haastattelevat opiskelijat ensimmäisen opiskeluvuoden aikana yksilöllisesti, jolloin käsitellään myös opiskelumotivaatiota ja opiskeluun osallistumista sekä mahdollisia poissaoloihin liittyviä ongelmia.

Kuraattori seuraa koko koulun poissaoloja Wilman kautta, keskustelee opiskelijan kanssa ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajiin ja tiedottaa poissaoloista opiskeluhuoltotyöryhmää.

Poissaolokäytänteistä ja ohjauksen käytänteistä tiedotetaan wilman pysyväistiedotteissa ja opinto-oppaassa.

Jos opiskelija tarvitsee vapaata, hänen on pyydettävä etukäteen siihen lupa:

- yksittäisen tunnin vapaan myöntää kyseisen oppitunnin opettaja
- enintään kolmen päivän vapaan myöntää ryhmänohjaaja
- kolmea päivää pidemmän vapaan myöntää rehtori
- yli kahden viikon vapaan myöntää sivistysjohtaja

Lukion omaisuus ja ympäristö

Koulun omaisuutta tulee käsitellä huolellisesti. Opiskelija on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on aiheuttanut tahallisesti tai varomattomuuttaan koulun tai jonkun toisen henkilön omaisuudelle.

Tupakointi ja päihteet

Tupakan ja tupakan kaltaisten tuotteiden ja muiden päihteiden hallussapito ja käyttö sekä päihtyneenä oleminen koulun alueella ja koulun tilaisuuksissa on kielletty.

Tupakan, piipputupakan, sähkötupakan, nikotiinipussien ja nuuskan esilläpito, käyttäminen ja myyminen koulussa ja koulualueella on kielletty.

Alkoholin ja huumausaineiden esilläpito, käyttäminen ja myyminen koulussa ja koulualueella on kielletty.

Päihtyneenä tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena esiintyminen on rangaistava teko.

Muut määräykset

Kaikki opiskelijat ovat tasa-arvoisia riippumatta sukupuolesta, iästä, kielestä, etnisestä tai

kansallisesta taustasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, mielipiteistä tai terveydentilasta.

Syrjintä ja häirintä kaikissa muodoissaan on kiellettyä. Myös sellainen häirintä, jolla ei ole suoraa kohdetta välittömästi koulussa paikalla, esimerkiksi yleinen huutelu on kiellettyä, vaikka kukaan ei suoranaisesti edes loukkaantuisi tapahtuneesta.

Koko kouluyhteisölle on tärkeää hyvä yhteishenki ja yhdessä toimimisen kulttuuri.

Yksityiskohtaisempia ohjeita tai määräyksiä näissä järjestyssäännöissä käsitellyistä asioista antaa tarpeen mukaan rehtori.

9. Sallan kunnan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma

Sallan kunnan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma on hyväksytty hyvinvointipalvelulautakunnassa 22.8.2023 § 36

Tweb-julkaisu